€/HUF 412,87 ↓ –0,01% | $/HUF 391,35 ↑ +0,14% | CHF/HUF 442,95 ↓ –0,03%

LAPSZÉL

Új atomtanácsadó testület létesül

FOTÓ: NÉPSZAVA

Atomenergiáért Tanácsadó Testület néven új szervezetet hozott létre Lantos Csaba energiaügyi miniszter – tette közzé tegnap Facebook-oldalán a szaktárca. A közlemény szerint a testület egyik célja, hogy a tárcavezető a szakmai-tudományos megfontolások körültekintő mérlegelésével, világos eljárásrend szerint adhasson felmentést a paksi atomerőmű Duna-felmelegítési korlátja alól. Emlékeztetnek: nyaranta egyre gyakrabban kell csökkenteni az erőmű teljesítményét azért, hogy a hűtővíz ne melegítse egy adott ponton 30 fok fölé a Dunát. Bár a miniszter augusztusban, áramellátási okokból, rendeletben engedélyezte önmagának, hogy ezalól felmentést adjon az erőműnek, e jogával az idén nem élt – hívják fel a figyelmet. A testület tagja egyebek mellett Aszódi Attila, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemnek az intézkedés pontatlanságát bíráló dékánja és Áder János egykori köztársasági elnök, a Kék Bolygó Alapítvány kuratóriumi elnöke is. NÉPSZAVA

Újabb fél év kamatstop jön

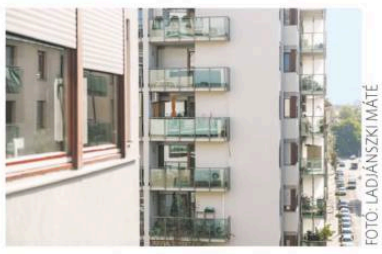

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A kormány újabb fél évvel meghosszabbította a még a 2022-es inflációs válság idején bevezetett emelési stopot egyes jelzáloghiteleknél – jelentette be Gulyás Gergely kancelláriaminiszter a csütörtöki kormányinfón. A kamatstopot azon változó kamatozású jelzáloghitelekre tartják életben, amelyeknél a kamatemelés tehernövekedéssel járna. A kormányzati stop egy piacidegen intézkedés, amely bevezetésekor még indokolt is volt, ám mára nincs komoly pozitív hozadéka a gazdaság egészét nézve. Az MNB úgy véli, ha a tervek szerint 2024 végén kivezette volna a kormány a kamatemelési tilalmat, az csak az érintett adósok 5 százalékánál, 14 ezer banki ügyfélnél okozott volna fizetési nehézséget. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
78 374,08	↓	–0,83%
Mol		
2 690 Ft	↓	–0,66%
MTelekom		
1 246 Ft	↓	–0,95%
OTP		
21 160 Ft	↓	–1,58%
Richter		
10 600 Ft	↑	+0,38%

Érzékeny szinten a forint

PÉNZPIACOK Ismét gyengült a magyar deviza, és ezen Donald Trump várható gazdaságpolitikája sem látszik segíteni. Sőt, ellenkezőleg.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: PACEMAN

A fejlődő piaci devizák méretes ütéseket is kaphatnak a következő időszakban a Donald Trump okozta bizonytalanság árnyékában. Ez a forint esetében hangsúlyozottan igaz lehet, s ez abból is látható, hogy a magyar deviza a közelmúltban mind több mélypontot ütött át a világ meghatározó fizetőeszközeivel szemben. Vannak érvek a forint mellett, de több van ellene. Így nem lehet azon meglepődni, hogy egy gyengülő trendvonal mentén halad – fejtette ki Kiss Péter, az Amundi Alapkezelő befektetési igazgatója sajtótájékoztatóján azzal kapcsolatban, hogy az euróval szembeni jegyzés tegnap a 415-ös szintig lendült. A piacon jelenleg a befektetők árazása a kamatemelés irányába hat, s egy markáns gyengülés esetében az sem kizárt, hogy a Magyar Nemzeti Banknak a forint árfolyamának védelme érdekében valóban lépéseket kell tennie.

Gulyás Gergely miniszter a tegnapi kormányinfón elmondta, hogy a forintárfolyam kérdése az MNB hatáskörébe tartozik, a jegybank függetlenségét a magyar kormány tiszteletben tartja. „Azt tudom mondani, hogy a magyar gazdaságnak az a jó, ha a forint árfolyammozgása nem hektikus" – tette hozzá. „A kormánynak nincs árfolyamcélja, ám a befektetőknek az lenne a kiszámítható, ha az árfolyam viszonylag állandó lenne. Ez jelenleg nem így van. Azt reméljük, hogy ez megszüntethető" – mondta. Az Erste Bank elemzői szerint a forint árfolyamát is nyomás alatt tartják az éleződő geopolitikai feszültségek, a Gazprombank elleni szankciók, valamint a gyenge európai növekedés okozta aggodalmak. A jövő évi új jegybanki vezetés okán a monetáris politikai kilátásokkal kapcsolatos bizonytalanságok is egyre inkább a fókuszban vannak, ez is oka lehet a forint elmúlt hetekben látott gyengülésének.

Az Amundi elemzője az amerikai elnökválasztás globális gazdasági hatásait már szélesebb horizonton elemezve kifejtette: általános vélekedés az új Trump-elnökségről, hogy gazdasági intézkedéseivel kapcsolatban sokkal szabadabban mozoghat, mint az előző ciklusa alatt, és szinte bármit megtehet a nagyarányú győzelmének köszönhetően. A fékek és ellensúlyok azonban komoly korlátokat jelentenek, azok működnek az Egyesült Államokban. Arról nem is beszélve, hogy az extrém intézkedések előtt gátként „ott állnak" a 2 év múlva esedékes időközi választások, amelyek szelídíthetik ezeket a szándékokat – mondta Kiss Péter. Éppen ezért azokat a szélsőséges piaci várakozásokat, amelyeket egyes helyekről Trump gazdaságpolitikájával kapcsolatban fogalmaztak meg, érdemes lejjebb tekerni. Az általa tett kijelentések ugyanis alapvetően tárgyalási alapként jönnek majd szóba. Ezek mellett azt is ki kell emelni, hogy az előző ciklushoz képest alaposan megváltozott a piaci környezet. Az infláció és a kamatkörnyezet sokkal erősebb, mint 2016-ban, és az amerikai költségvetési deficit, valamint az államadósság szintje is jóval a 8 évvel ezelőtti értékek felett áll. A részvénypiacok érzékenysége 2021 óta látványosan megnövekedett. Így a gazdaságpolitika terén elkövetett hibák gyorsan az indexek és árfolyamok zuhanásába csaphatnak át, amire a leendő elnök különösen érzékenynek mutatkozik.

Európában leginkább a német exportot, s különösen a német autógyártókat érintheti kellemetlenül a keményebb amerikai fellépés

Az Amundi elemzői úgy vélik, hogy az új elnök intézkedéseinek a sorrendje kulcsfontosságú lesz a növekedési és az inflációs hatások szempontjából. Trump vám- és bevándorlásügyi javaslatai zömmel elnöki rendeletekkel is bevezethetők, így kevésbé érzékenyek a kongresszus jóváhagyására. Az adócsökkentésekhez és a költségvetési kiadások növeléséhez viszont már kongresszusi többségre van szükség. Ha egyszerre kerülne sor a vámok emelésére – a kínai termékeknél emlegetett 60, minden másnál 10-20 százalékkal –, és akár csak 1 millió bevándorló kitoloncolására a papírok nélkül Amerikában dolgozó 13 millióból, az növekedési és inflációs sokkot eredményezne, amit csak 2026-ban követhetne némi fellendülés. Ezt semmiképpen sem szeretné a leendő amerikai elnök. Ha azonban fokozatosan emelnék a vámokat, és mihamarabb végrehajtják az adócsökkentéseket, akkor ez késleltetné az inflációs sokkot, és 2025-re pozitívabb növekedést eredményezne.

> Donald Trump előző ciklusához képest alaposan megváltozott a piaci környezet. Az infláció és a kamatok például sokkal magasabbak.

Európán belül a politikai kockázatoktól amúgy is szenvedő Németország exportvezérelt gazdasága szenvedné meg leginkább a vámokat. Egy keményebb amerikai fellépés az Európai Unió egységesebbé válását válthatja ki olyan területeken (például védelempolitika, védelmi kiadások, állami támogatások, iparpolitika), amelyek az állami kiadások növekedésével járnak, így nyomást gyakorolnak majd az állampapírhozamokra. Ezzel együtt megerősödhetnek az európai vállalatok globális versenyképességének a javítását célzó intézkedések.

A kelet-közép-európai régióra nézve a Trump-hatás az elemzők többsége szerint egyöntetűen negatív, amennyiben egész Európára nézve is az. Jobb pozícióban lehet a nagyobb belső piaccal rendelkező Lengyelország és Románia, míg rosszabb helyzetből várhatja az eseményeket az európai ipari ellátási láncokba jobban integrálódott cseh és magyar gazdaság. A vámintézkedések időzítése ezen államok esetében is kulcskérdés lehet, ahogy az orosz–ukrán háború alakulása is erőteljes hatásokkal járhat.

A sor végén a magyar jóléti mutató

FOGYASZTÁS Az Európai Unióban tavaly fél százalékkal nőtt átlagosan a lakossági fogyasztás, ezzel szemben Magyarországon két százalékos csökkenést mértek – derül ki az Eurostat most nyilvánosságra hozott frissített, már az inflációval korrigált adataiból. Ez a harmadik legrosszabb adat az Unióban. A háztartások fogyasztásának legnagyobb növekedését Máltán (+12,9 százalék) jegyezték fel, ezt követi Ciprus (+6,0 százalék) és Írország (+3,4 százalék). A legnagyobb csökkenés Svédországban (–2,4 százalék), Szlovákiában (–2,1 százalék), Csehországban és Magyarországon (–2,0 százalék) volt. A rezsi nyomasztja az európai háztartásokat. Szinte minden tagállamban a „lakás, víz, villany, gáz és egyéb tüzelőanyagok" kategória volt kiadásaik legjelentősebb szelete. Ezt követik az élelmiszerekkel kapcsolatos tételek, majd a közlekedés és utazás. Ami a rezsit illeti, ezek aránya Csehországban (32,4 százalék), Finnországban (29,7 százalék) és Szlovákiában (29,2 százalék) a legnagyobb. Magyarország 22 százalékkal a középmezőnybe került a nagyvonalú állami rezsitámogatások révén. Ezzel szemben a legalacsonyabb részesedést Horvátországban (14,8 százalék) és Máltán (15,1 százalék) mérték.

> Az Unióban ugyan nőtt, ám itthon két százalékkal csökkent a lakossági fogyasztás.

Az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordított kiadások közül a legnagyobb arányt Lettországban, Bulgáriában és Szlovákiában regisztrálták. Esetükben ez a tétel rendre 20 százalék körüli. Magyarországon ez 17 százalék volt. A jóléttel és a magas jövedelmekkel összefüggésben 2023-ban az írek (8,6 százalék), a luxemburgiak (9,4 százalék), valamint az osztrákok (10,4 százalék) költöttek a legkisebb arányban élelmiszerekre a teljes kiadásaikon belül.

Miután tavaly az Unió átlagában nőtt a háztartások fogyasztása, idehaza pedig csökkenést regisztráltak, így az utolsó helyre kerültünk az egy főre jutó fogyasztást tekintve – ez már az Eurostat nyári adatközléséből is kiderült. Magyarország az egy főre jutó fogyasztásban az uniós átlag 70 százalékát érte el, ezzel a korábbi utolsó Bulgária megelőzte hazánkat, ahol az egy főre jutó fogyasztás 73 százalékra emelkedett 2023-ban. P. ZS.

Káosz és bizonytalanság

ROMÁNIA Az elnökválasztás első fordulójában leadott minden voks újraszámlálását kéri az alkotmánybíróság. A Legfelsőbb Védelmi Tanács szerint külső beavatkozás történt.

GÁL MÁRIA

FOTÓ: AFP/DANIEL MIHAILESCU

Bukaresti tüntetés a demokrácia mellett

Ma 14 óráig kellene újraszámolnia a román Központi Választási Irodának (BEC) a november 24-i elnökválasztás első fordulójában leadott minden szavazatot, beleértve az érvényteleneket is. Az alkotmánybírósághoz az 1,04, illetve 0,16 százalékkal a 9, valamint a 12. helyen végzett két elnökjelölt, Cristian Terheş és Sebastian Constantin Popescu fordult. Utóbbi az első fordulóban győztes Călin Georgescu tisztázatlan kampányfinanszírozására hivatkozva kérte az eredmény érvénytelenítését, Terheş újraszámlálást kért arra hivatkozva, hogy a második helyezett Elena Lasconi javára visszalépő Ludovic Orban (akinek neve a késedelmes visszalépés miatt szerepelt a szavazócédulákon) szavazatait törvénytelenül „átirányították” Lasconi javára. A minden romániai szerkesztőséghez eljuttatott közlemény szerint az alkotmánybírák elutasították az első forduló érvénytelenítését, de így sem kizárt a választás megismétlése. És mindez komolyan rányomhatja bélyegét a vasárnap megrendezendő parlamenti választásra is.

Mivel a második helyezett Lasconi és a választás nagy vesztesének számító hivatalban lévő miniszterelnök, a szociáldemokrata Marcel Ciolacu közötti különbség csupán 2740 voks volt, az újraszámlálás felboríthatja az erőviszonyokat. A hatályos román jogszabályok szerint pedig meg kell ismételni az első fordulót, ha az újraszámlálás következtében megváltozik a jelöltek sorrendje. Lasconi valamint a mögé felsorakozó összes jobbközép párt bírálja a döntést, politikai beavatkozást sejt a taláros testület döntése mögött, azt sugallva, hogy mindenáron a miniszterelnök Ciolacut szeretnék államfővé emelni. Az eldurvuló vádaskodás azonban komoly veszélyt rejt magában abban az esetben, ha mégsem változik a jelöltek sorrendje. A második fordulóban a Nyugat-ellenes, fasiszta, putyinista Georgescu legyőzéséhez elengedhetetlenül szükséges Ciolacu és a PSD választótábora, ellenkező esetben a Kremlben fognak majd pezsgőt bontani december 8-án, a második forduló után.

> Lehetetlent kér az alkotmánybíróság a román választási hatóságtól.

A most vasárnap sorra kerülő parlamenti választásra is kihatással lehet. Ha a legsötétebb forgatókönyv valósul meg, és a szélsőjobb pártok mintegy 40 százalékot elérnek, csak egy bal-jobb nemzeti egységkormány fékezhetné meg kormányra kerülésüket. Az újraszámlálás miatti egymásra mutogatás azonban megkérdőjelezi ezt az összefogást.

Románia még mindig nem tért magához az elnökválasztási sokk után, még mindig annak vizsgálata folyik, hogy mi eredményezhette az ismeretlen jelölt váratlan győzelmét. Abban egyetértés van, hogy valamiféle machináció történt, és belenyúltak a TikTok algoritmusaiba, de a korábbi állásfoglalások szerint konkrét orosz beavatkozásra utaló bizonyíték nincs. Tegnap délután azonban ülésezett a Klaus Johannis államfő által összehívott Legfelsőbb Védelmi Tanács, amely más következtetésre jutott. Kiadott közleményük szerint történtek kibertámadások az elnökválasztási folyamat befolyásolásának szándékával. A védelemért, a közrendért és a nemzetbiztonságért felelős hatóságok azt vizsgálták, milyen lehetséges nemzetbiztonsági kockázatok adódtak, amelyeket a választások lebonyolítását szolgáló távközlési és informatikai rendszerekbe beavatkozó állami és nem állami kibernetikai szereplők okozhattak. A közlemény szerint megerősítést nyert az, hogy a jelenlegi biztonsági környezetben és különösen a választások kontextusában Románia a NATO keleti szárnyának más államaival együtt bizonyos szereplők – különösen Oroszország – ellenséges akcióinak fő célpontjává vált. „Oroszország egyre inkább érdekelt a román társadalom közügyeinek és kohéziójának befolyásolásában.” Következtetésük szerint beavatkozott a Tik Tok is, amely megszegve a választási törvényt az elnökválasztáson induló egyik jelöltet „preferenciális elbánásban” részesítette.

> A TikTok megszegte a választások lebonyolítását szabályozó törvényt, ami a választás eredményére is kihatott.

Barnier a bukás szélén

PÁRIZS Egyre csökken az esélye annak, hogy Michel Barnier francia miniszterelnök kormánya megéri a karácsonyt. Sőt a Le Monde szerint a jövő hét túlélése sem biztos. Bár a képviselők és a szenátorok szerda este kompromisszumra jutottak a társadalombiztosítás finanszírozásáról szóló törvény szövegéről, azt a parlament mindkét házában szavazásra kell bocsátani. A szöveg hétfőn kerül vissza a képviselőház elé, ekkor kellene szavazni róla. Mivel azonban Barnier-nek nincs meg a többsége az alsóházban, s bizonyos pontjaival a centrista-mérsékelt jobboldali kormányt kívülről támogató Marine Le Pen pártja, a Nemzeti Tömörülés (RN) nem ért egyet, ezért a kormányfő ledobhatja „az atomot”, s miniszterelnöksége során első ízben alkalmazhatja az alkotmány 49.3-as cikkét. Ez lehetővé teszi, hogy a javaslatot parlamenti jóváhagyás nélkül fogadják el.

FOTÓ: AFP/DIMITAR DILKOFF

Nagy az esély arra, hogy Barnier kormánya a karácsonyt sem éri meg

Az RN azonban jelezte, ha Barnier nem bocsátja szavazásra a javaslatot, akkor csatlakozik a baloldal által várhatóan december 4-én benyújtandó bizalmatlansági indítványhoz. Ha a baloldali pártszövetség, az Új Népfront (NFP) és az RN is megszavazza azt, akkor Barnier-nek néhány hónap múltán ki kell költöznie rezidenciájáról, a Hotel de Matignonból. Jordan Bardella, a RN elnöke csütörtökön jelezte: ha Barnier ledobná az atomot, menesztik a kormányt. Marine Le Pen frakcióvezető elfogadhatatlannak tartja a törvénynek azt a passzusát, ami a villamos energia árának emelését irányozza elő, mivel ez pluszköltséget jelent a háztartások számára. S Le Pen mantrája a franciák vásárlóerejének javítása. Barnier ugyan próbált egyezkedni Le Pennel, de még nem világos, hogy a jövő szerdán esedékes bizalmi szavazáson miként voksol majd az RN.

> A Nemzeti Tömörülés fenyegetése hátterében Le Pen sértettsége állhat.

Barnier kormányának sorsa bizonytalanabb, mint valaha. Ha ugyanis túléli is a voksolást, december második felében még hátravan a költségvetési törvényről szóló szavazás. Barnier ez esetben szinte biztos, hogy a 49.3-as cikkelyhez nyúl, ami újabb bizalmi szavazást jelentene. Ekkor már aligha kerüli el a bukást. Jean-Luc Mélenchon, a baloldal fenegyereke, az Elégedetlen Franciaország (LFI) baloldali populista párt vezetője úgy véli, a kabinet „december 15. és 21. között” lesz kénytelen távozni.

Feltételezések szerint a Nemzeti Tömörülés fenyegetése hátterében Le Pen sértettsége, illetve zsarolása állhat: az ügyészség börtönbüntetés kiszabását, illetve a közügyektől való öt évre szóló eltiltást követelt ellene fiktív foglalkoztatás miatt, így nem indulhatna a 2027-es elnökválasztáson. A végső ítéletet jövő év márciusában mondja ki az illetékes bíróság.

RÓNAY TAMÁS

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Kínai hajók Manila felségvizein

A Reutershez jutott műholdfelvételek tanúsága szerint tegnap kínai felségjelzésű civil hajók érkeztek a vitatott státuszú Titu-sziget térségébe, amely Manila fontos stratégiai támasza a Dél-kínai-tengeren. Bár egy Fülöp-szigeteki tengerésztiszt szerint a hajók „nem adnak okot az aggodalomra", a mintegy 60 hajóból álló flotta mozgása mellett a terület feletti légteret is folyamatosan figyelemmel követik, hiszen a Fülöp-szigetek számára kulcsfontosságú kereskedelmi útvonalról van szó. NÉPSZAVA

Megtorpan Grúzia uniós közeledése

FOTÓ: AFP/PRIME MINISTRY OF GEORGIA

„2028 végéig Grúzia nem fog tárgyalni a csatlakozásról" – jelentette ki Irakli Kobakidze, a Grúz Álom nevű nemzeti-konzervatív kormánypárt miniszterelnöke. „2028 végéig nem fogadunk el semmilyen költségvetési támogatást sem az Európai Uniótól" – tette hozzá a kormányfő tbiliszi médiaforrások szerint. Kobakidze a csatlakozási tárgyalásokhoz kapcsolódó brüsszeli követeléseket egyfajta zsarolásnak nevezte, amelynek Grúzia nem akarja kitenni magát. Az integráció egy kétirányú folyamat, nem pedig Brüsszel gyöngéd ajándéka, tette hozzá a kormányfő az osztrák ORF tudósítása szerint. Kobakidze kritizálta az Európai Parlament Grúziáról szóló állásfoglalását is, amelyben az EP elutasítja a grúz választások eredményét. A határozat a jelentős szabálytalanságok miatt a voksolás egy éven belüli megismétlését követeli nemzetközi felügyelet mellett. Orbán Viktor a kormánypárt vitatott győzelmét hozó választás után első EU-s kormányfőként utazott Grúziába, ahol gratulált Kobakidze eredményéhez. Az Európai Parlament említett állásfoglalásában a magyar miniszterelnök látogatását is elítélte. NÉPSZAVA

Az aranyhajú vámszedő

PRÉS Donald Trump első ciklusához képest még súlyosabb terhekkel sújtaná az USA legfontosabb kereskedelmi partnereitől érkező termékeket.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

„Január 20-án első elnöki rendeleteim egyikeként alá fogom írni a szükséges dokumentumokat ahhoz, hogy 25 százalékos általános vámot vessek ki minden Mexikóból és Kanadából érkező termékre, amely a képtelen módon nyitott határaikon át az Egyesült Államokba áramlik" – fogalmazott Donald Trump megválasztott elnök saját tulajdonú Truth Social nevű közösségi médiafelületén. Ezenfelül további 10 százalékos vámot ígért minden Kínából érkező importtermékre is.

A döntés Trump szerint megtorló szankció válaszul az illegális migrációra és az országba érkező bűnözésre és drogokra. „A vámok mindaddig hatályban maradnak, amíg a drogok, kiváltképp a fentanyl és minden illegális bevándorló inváziója megszűnik az országunkkal szemben" – eddig az internetes közlemény.

Az említett három ország jelenleg az Egyesült Államok három legfontosabb külkereskedelmi partnere, így a vámok vélhetően az amerikai fogyasztói árak azonnali emelkedéséhez és növekvő inflációhoz vezetnek majd, amelyet először az a megélhetési válságban lévő munkás és alsó középosztály fog megérezni, amelynek voksai Trumpot újra a Fehér Házba juttatták.

Mexikóból döntően a kész gépjárművek, autóalkatrészek és az importált gyümölcs és zöldség mennyiségének 80 százaléka érkezik, míg Kanada főként szénhidrogéneket (kőolajat és földgázt) importál az USA-ba. Trump folytatná a 2016–2020 között megkezdett vámháborúját Kínával szemben: az ázsiai országból érkező olcsó acélra akár 60 százalékos vámot is kivetne. Ez a kétségtelenül kiugró érték vélhetően nem gyakorol majd jelentős hatást az amerikai gyártókapacitásokra, hiszen a kínai acél arányaiban kis részét képezi a teljes amerikai acélimportnak (idén egyéb beszállítók mellett Mexikó, Kanada és Brazília által szállított éves mennyiség is megelőzi a kínai partnert a Fastmarkets gazdasági oldal kimutatása szerint).

Az agresszív vámpolitika logikus következményei a szankcionált államok részéről kivetett ellenvámok, amelyek hosszabb távú fenntartása és spirálszerű eszkalálódása az USA, Kanada és Mexikó között 1994-ben hatályba lépett és 2020-ban megújított Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA, később USMCA) de facto végét jelentheti. Az említett megállapodás a világ egyik legnagyobb vámmentes kereskedelmi övezetét hozta létre, amely 510 millió ember otthona, és a területén évente közel 31 trillió dollár GDP-t állítanak elő. Ennek a megszűnése mindhárom résztvevő számára hátrányos gazdasági következményekkel járna.

FOTÓ: AFP/SAUL LOEB

Trump büntetővámjai felrúghatják az amerikai-kanadai kereskedelmi kapcsolatokat

A kisebb tőkeerejű vállalkozások versenyhátrányba kerülhetnek az országos munkáltatónak számító, ezáltal Washingtonban is jelentősebb politikai befolyással bíró nagyvállalatokkal szemben.

A mexikói elnök, Claudia Sheinbaum keddi reakciójában még arra hívta fel a figyelmet, hogy „sem a fenyegetés, sem a vámok nem fogják megoldani a migráció és a drogfogyasztás jelentette problémát". Trump később a Truth Social felületen megosztott bejegyzésében dicsekedett el azzal, hogy „kiváló beszélgetést folytatott Sheinbaum elnökkel, aki beleegyezett a Mexikón át az Egyesült Államokba érkezők megállításába és a déli határ hatékony lezárásába". Lapunkból az olvasóink már korábban értesülhettek arról, hogy az igazmondó juhász népmesei alakját nem Donald Trumpról mintázták. Ezt támasztja alá Sheinbaum válasza is, aki a beszélgetést ekként jellemezte: „Újra elismételjük, hogy Mexikó álláspontja nem a határok lezárása, hanem hidak építése a kormányok és népek között."

Az említett három ország jelenleg az Egyesült Államok három legfontosabb külkereskedelmi partnere, így a vámok vélhetően az amerikai fogyasztói árak azonnali emelkedéséhez és növekvő inflációhoz vezetnek majd.

Trump közösségi médiában közzétett bejegyzése után Justin Trudeau kanadai miniszterelnök is felemelte a telefont, és a határvédelemről és a kereskedelemről egyeztetett a megválasztott elnökkel. A kanadai kormányhoz közel álló forrás a CNN-nek „termékenynek" jellemezte a beszélgetést, a kanadai kormányfő és az amerikai elnök pedig megígérte, hogy a következő napokban még kapcsolatban maradnak. „Ez a kapcsolat, amint azt jól tudjuk, még bizonyos munkát igényel, amit el is fogunk végezni" – kommentálta titokzatosan a kilátásba helyezett feszült kereskedelmi kapcsolatot Trudeau.

Trump bejegyzésében Kínával kapcsolatosan külön kiemelte azt, hogy az Amerikában járványként terjedő fentanyl nevű droghoz szükséges alapanyagokat Kínából szállítják Mexikóba és az Egyesült Államokba. Peking a többszöri kérés ellenére sem tett eleget annak a kérésnek, hogy leszámoljon a drogkereskedőkkel és felszámolja a csempészútvonalakat. Liu Pengju, a washingtoni kínai nagykövetség szóvivője válaszul elmondta: az elképzelés, miszerint Kína tudatosan engedi a fentanyl-alapanyagok beáramlását az Egyesült Államokba, teljesen szembemegy a tényekkel és a valósággal. A vámokat illetően pedig Kína azon az állásponton van, hogy az USA–Kína-kapcsolatok kölcsönösen gyümölcsözőek. Egy kereskedelmi vagy vámháborún egyik fél sem nyer majd – húzta alá a szóvivő.

Trump kilátásba helyezett egy általános 20 százalékos vámot az Európai Unióból érkező összes termékre vonatkozóan, amelyet komolyan kell vennie az európai vezetőknek, nyilatkozott név nélkül a Politicónak az első Trump-adminisztrációban dolgozó gazdasági tanácsadó. A megválasztott elnök megkísérelheti megkerülni az egységes brüsszeli vámszabályokat, hogy külön-külön egyezhessen meg az európai országokkal. Ez a probléma a hazai piacon is fennállhat, hiszen az egyes vállalatok lobbierejének múlik majd, hogy mely cégek és milyen mértékű mentességet kaphatnak a főszabály szerint általános érvényű vámterhek alól. A kisebb tőkeerejű vállalkozások versenyhátrányba kerülhetnek az országos munkáltatónak számító, ezáltal Washingtonban is jelentősebb politikai befolyással bíró nagyvállalatokkal szemben.

HIRDETÉS

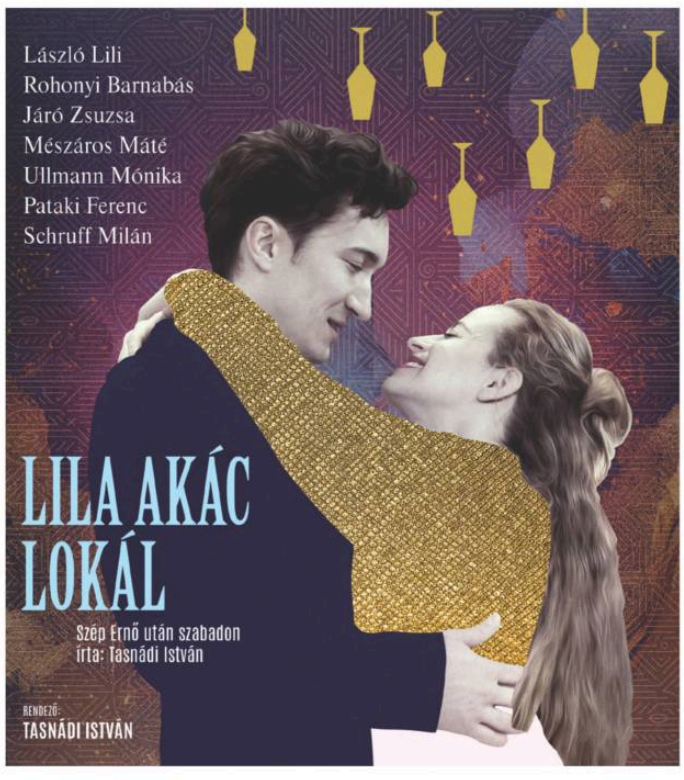

BELVÁROSI SZÍNHÁZ
(VII. KER. KÁROLY KRT. 3/A)

KŐSZÍNHÁZI BEMUTATÓ:
2024. DECEMBER 1.
(VASÁRNAP) 19 ÓRA

Jegyek válthatók a Belvárosi Színház szervezésén (1075 Bp., Dohány u. 1/a, tel.: 266-7130, nyitva: H-P 13-19 óráig), valamint az ismert jegyirodákban, a jegyterjesztőknél. Bankkártyás vásárlás a www.orlaiprodukcio.hu, a www.belvarosiszinhaz.hu és www.jegy.hu oldalakon lehetséges.

ORLAI PRODUKCIÓ
orlaiprodukcio
fidelio · revizor · TRENDRÁDIÓ · jegy.hu · FÜGE
NÉPSZAVA · MAGYAR NARANCS · Magyar Hang · PESTI MŰSOR

Kellogg véres olajága

BÉKEMISSZIÓ Keith Kellogg nyugalmazott altábornagyot jelölte ki az ukrán–orosz konfliktus rendezését célzó különmegbízottnak Donald Trump megválasztott elnök. Kellogg a korábbi republikánus alelnök, Mike Pence nemzetbiztonsági tanácsadójaként már szolgált az első Trump-adminisztrációban. Egy a Trump-közeli America First Policy Institute agytrösztnek írt dokumentum társszerzőjeként Kellogg már áprilisban vázolta békejavaslatának körvonalait. Ebben úgy fogalmaz, hogy az Egyesült Államok „folytatni fogja Ukrajna felfegyverzését, és megerősíti annak védelmi képességeit, hogy Oroszország ne nyerhessen újabb területeket és ne támadhasson újra egy tűzszünetet vagy békeegyezményt követően. Az amerikai hadsereg a jövőben azonban elvárja Ukrajnától, hogy tárgyalóasztalhoz üljön Oroszországgal" – fogalmazott a szakmai elemzésben.

MEGBÍZOTT

KEITH KELLOGG

az első Trump-adminisztrációban az akkori alelnök, Mike Pence nemzetbiztonsági tanácsadójaként dolgozott

Azt is kilátásba helyezte, hogy az orosz elnököt egy kölcsönös védelmi szövetség ajánlatával lehetne rábírni a békére, amelynek értelmében „huzamosabb időre felfüggesztenék Ukrajna NATO-csatlakozási folyamatát egy biztonsági garanciákkal megerősített békemegállapodásért cserébe".

A hivatalban lévő Biden-adminisztráció eddig több mint 55 milliárd dollár katonai támogatást küldött Kijev megsegítésére, s Ukrajna hivatalosan is rálépett a NATO-tagság felé vezető útra. A Biden-kormány szerint az orosz elnök eddig nem bizonyult jóhiszemű partnernek egy béketárgyalás megkezdéséhez. MOSOLYGÓ MIKLÓS

Vörös sipkák, vörös vonalak

SZALAI ANNA

Karácsony Gergely főpolgármester egy vörös-fehér szegélyes Mikulás-sipkával járt körbe a fővárosi képviselők között a szerdai maratoni Fővárosi Közgyűlés végén, hogy mindenki húzzon belőle egy nevet a karácsonyi ajándékozáshoz. Az erről szóló előterjesztést a Duna Nagykörútra való bevezetését, illetve a birodalmi lépegetők kitiltását célzó indítványok mellett az ülés sztárja, a Kutyapárt hegyvidéki polgármestere nyújtotta be annak rendje és módja szerint. Két Tisza-párti képviselő mondott rá nemet, az egyikük nem is húzott nevet a sipkából.

Nem ez volt az egyetlen meglepő manőver Magyar Péter fővárosi társaságától. A többi húzásuk azonban kétségtelenül fontosabb ennél. Kezdve azzal, hogy jó előre bejelentették, nem fogják támogatni Karácsony két jelöltjét a helyettesi posztra, holott az egyiket, Vitézy Dávidot éppenséggel elnökük ajánlotta. De így sem, mert Karácsony szórakozik velük, az arcukba nevet, és csúnyán trükközik a szervezeti és működési szabályzat módosításával.

A főpolgármester ugyanis nem akar teljesen kiszolgáltatott kesztyűbáb lenni. A Tisza egymagában közel száz ponton módosítaná a Fővárosi Közgyűlés működésének modelljét, s mellette még ott vannak a Fidesz és a Vitézy Dávid által gründolt új Podmaniczky Mozgalom javaslatai is. A végére Karácsony egyszerű levezető elnökké válna. Márpedig a politikai öngyilkosság nem túl kedvelt formája a karrierváltásnak. Bizonyos jogkörökről Karácsony nem mondhat le, ha valódi főpolgármester akar maradni.

A Tisza töréspontig vinné az ügyet. Ez a játszma akár a közgyűlés feloszlatásához is elvezethet Baranyi Krisztina ferencvárosi polgármester szerint. De ez egyelőre senkinek sem áll érdekében. A Fidesz és a Tisza az országgyűlési választásokra fókuszál. A nagyok egymásnak feszülése közben Vitézy hatékonyan építgeti saját imázsát, sorra nyújtja be és tolja át előterjesztéseit, legyen szó a BKK-rendészetről vagy a parkolási rendszer átalakításáról. A régi ellenzék és a kutyapártosok leginkább saját kerületeikkel törődnek.

Most lett igazán tétje Karácsony legendás lavírozási képességének. Egyelőre egész jól kerülgeti a hajótöréshez vezető élesebb sziklákat. Kérdés, hogy ez meddig elég. Sára Botond főispán már készül a perre, amelynek végén ő jelölhet helyettest Karácsony mellé. Bár az új helyettes se lesz feltétlenül több üres bábnál.

A Tisza talán a fővárosi hajótörést is megúszná. Láthatóan semmi sem árt nekik, a közvélemény-kutatásokon egyre jobb százalékokat érnek el. Budapesten, amelynek működéséről legfeljebb halvány fogalmaik vannak, szuper vezetők. Magyar Péter mondhat bármit nyíltan és titkos felvételeken, beszélhetnek emberei hülyeségeket sorozatban a Fővárosi Közgyűlésben. Vagy beszédesen hallgatnak, mint az aluljárók lezárásáról vagy éppen a fővárosi drogstratégia szigorításáról szóló vitában, ahol Szentkirályi Alexandra rendpárti vörös vonalat húzna. A Tisza vörös vonala a hatalom birtoklásánál feszül, a fővárosiak egyelőre nem többek a színjáték csodaváró háttérstatisztáinál.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

PÁTERNOSZTER

BALASSA TAMÁS

Rendzavarás-kártya

Kíváncsi volt, meddig megy el a hatalom, ezért csempészett Mi a f@sz van ebben az országban? feliratú táblát az október 23-i állami ünnepségre Csőgör Péter volt gazdasági főnyomozó. (A @ helyett, már bocsánat, de képzeljék el Orbán Viktor pöfeteg arcmását, és pedig azért, mert valóban ott volt: tök alsó, makk felső, ahogy tetszik.) Az egykori rendőrtiszt azon nem csodálkozott, hogy a véleménynyilvánítása szabadságát korlátozzák, de az meglepte, hogy a TEK menynyire meggyőződéssel védi a vezért, mesélte a Narancsnak. Megörültek, hogy találtak nála egy sniccert (ezzel vágta le a vízügyes álcatáblát a nagy magyar sorskérdésről, hogy t. i. Mi a f@sz van ebben az országban?), de az ügyészségi határozat szerint a tábla magasba emelése miatt intézkedtek vele szemben. A TEK a helyszínen egy mukkot sem szólt, de érezhetően az volt a cél, hogy eltávolítsák a hatalomnak kellemetlen véleményt. Ez történik a bivalyerős demokráciánkban, Hszi Csin-ping kínai elnök látogatása során is körmönfont eszközökkel takarították el az útból a nemtetszéseket, ahogy Kövér közjogi méltóság is ezen mesterkedik a Házban régóta.

A TEK a helyszínen egy mukkot sem szólt, de érezhetően az volt a cél, hogy eltávolítsák a hatalomnak kellemetlen véleményt.

És hogy meddig megy el a hatalom? Ez az autokrácia-szilárdulástan legfőbb kérdése, és a válasz dinamikus. Az Orbán-rezsim addig megy el (lop-csal, átír-átrajzol), ameddig szükséges. Ha kell, Semjén Denevér Zsolt pizsamában nyújtja be az Egyes közjogi méltóságok allegorikus ábrázolásának helyénvalóságáról, a nemzeti szuverenizmus magasztosságáról és a hatályos inszeminációs díjakról című törvénytervezetet (245. § Orbán Viktort tilos bránerként ábrázolni, emlegetni.) Nem mellesleg: fent nevezett erősen rászolgált a metaforára október 23-án. Talán már fel sem tűnik, de Orbán nem kormányfőként viselkedett a nemzeti ünnepen, hanem úgy beszélt, mintha szélsőjobboldali pártelnökként Fidesz-nagygyűlésen szónokolt volna. Ott, egynemű közönség előtt nem lenne ildomos a fütykös-parafrázis. A magyar nemzet egésze viszont többet érdemel egy ... (és itt életbe lép a 245. §.).

JEGYZET

Rónay Tamás

Lejtmenet

Az Osztrák Néppárt, a szociáldemokraták és a liberális NEOS közötti koalíciós tárgyalások szempontjából roszszabb időpontban nem is rendezhették volna meg a múlt vasárnapi stájerországi választást, amelyen tarolt a jobboldali populista Osztrák Szabadságpárt: 17 százalékot javított előző, öt évvel ezelőtti eredményéhez képest. Lehet persze szépíteni az FPÖ győzelmét, miszerint Mario Kunasek egykori védelmi miniszter, a szélsőséges párt regionális vezetője nem olyan radikális, mint Herbert Kickl pártelnök. Ettől azonban még vitathatatlan tény, hogy országosan is a nyíltan bevándorlásellenes, euroszkeptikus FPÖ vált a legerősebb párttá Ausztriában. Felmérések szerint az általa megnyert, szeptember végén megrendezett választáshoz képest még tovább erősödött, míg a két tradicionális párt, az ÖVP és az SPÖ gyengült.

Karl Nehammer kancellár pártjánál, az ÖVP-nél egyesek – így a Christopher Drexler még hivatalban lévő stájerországi tartományi vezető – Alexander Van der Bellent hibáztatják, mert a köztársasági elnök nem Kicklnek adta a kormányalakítási megbízást. Az államfő azonban igazi európaiként gondolkodott, és belátta: az EU-nak most stabilitásra van szüksége, márpedig az oroszbarát FPÖ, amely a Fideszhez hasonlóan a Patrióták Európáért pártcsaládjához tartozik, hatalomra kerülése esetén tovább gyengítené a közös Európánkat.

A tradicionális pártokkal szembeni bizalmatlanságot Ausztriában nemcsak a folyamatosan emelkedő bevándorlásellenesség, hanem a stagnáló gazdaság is magyarázza. Igaz, itthon alighanem kiegyeznénk egy ausztriai átlagbérrel, amelynek értéke 2022-ben 1,1 millió forintnak felelt meg mai árfolyamon számolva.

Ha létrejön Nehammer koalíciója, akkor a három pártnak azon kell mesterkednie, hogy kifogja a szelet a szabadságpárt vitorlájából. Ez nemcsak az osztrák demokratikus erők érdeke, hanem Európáé is.

A köd jelenti

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

Van úgy, hogy a természet olyankor is üzen nekünk, amikor még a magunk számára láthatatlan. Akadnak reggelek, amikor frissen, fürgén pattanunk ki az ágyból, magunk sem értjük, miért. Csak öt-hat órát aludtunk, és nem a papíron elvárt hetet-nyolcat, okosóránk sem jelzi, hogy a szokásosnál többet töltöttünk volna a mélyálom emeletén vagy inkább barlangjában, ahol apró segédeink segítenek a testünknek kipihenni az előző napot, regenerálják sejtjeinket, visszaállítják energiaszintünket, és felpiszkálják azokat a növekedési hormonokat, amelyektől majd megújulnak a szövetek: ez utóbbitól ráncaink kisimulását reméljük.

Húzzuk felfelé lassan a redőnyt, sosem lehet tudni, nem tollászkodik-e a párkányon egy kövér veréb, aki a japánbirsbokor helyett inkább itt kezdené meg reggeli rutinját. Lám, a nap szinte elvakít, odakint minden harsány és éles. Látjuk a szemközti szőlődombon az elhanyagolt ültetvények ide-oda meredező oszlopait s mellettük egyfajta kontraszktként a mindig rendben lévő veteményeskertet. Ismerjük, aki gondozza, ő is ismer minket, még a két kutyánk nevét is tudja. Arra járunk rendszeresen, ő pedig, ha olykor nagyobbra nő egy-egy istengyalulta tök, csak kiteszi a drótkerítés elé, s ilyenkor már tudjuk: vihetjük a kecskéknek, kacsáknak nyugodtan. Szinte gyémántként ragyog be onnan a felszántott fekete föld, ritmusosan hullámzanak a göröngyök, mintha a traktor is direkt játékosan ondolálta volna őket ilyenné.

Húzunk húsz-harminc centit, húzunk megint annyit, és megint, de csak homogén, fehér masszát látunk magunk előtt.

Vannak aztán napok, amikor az ébresztőóra sürgető csörömpölése is hiábavaló, újra és újra visszaszenderedünk, mintha lábunkon és kezünkön is ott ülne, mit ülne, elterülne valami csalafinta manó, aki teljes testsúlyával nyomja végtagjainkat a puha memóriahabos matracba. Már-már úgy érezzük, belesüppedünk végképp, mint valami szobányi méretű tejszínhabba, ami álságosan édes, csak azért csalogat, hogy végül el se eresszen. Ha nagy nehezen kikászálódunk, akárha ólom ágyúgolyókat húznánk a bokánkon és vasbilincset a csuklónkon, az ablakig tartó alig két métert is hosszú-hosszú másodpercek alatt tesszük meg, a redőnyrovátkák pedig olyan lassan indulnak el felfelé, mintha éjjeli kóricálásból visszatért macskák csüngenének minden egyes lécen. Húzunk húsz-harminc centit, húzunk megint annyit, és megint, de csak homogén, fehér masszát látunk magunk előtt. Már teljesen feltárult az ablak, de szemünk még mindig homályban tapogatózza a külvilágot. Nemhogy a szőlőültetvények nem látszanak ide, pláne az ondolált szántásbarázdák, de még az utca másik oldalán lévő vad szilvafák, kornyadozó csipkeágak is csak egy-egy szénrajznyi vonalban mutatják magukat. Az előttünk lévő hatalmas japánbirsbokor csak egy groteszkül óriásra nőtt, homogén sapkabojt, odafonnyadt zöld leveleit, itt-ott rászáradt gyerek-öklömnyi terméseit elrejti előlünk. Csak onnan sejtjük, hogy az ágak végében ott trónolnak a ködbe burkolt verebek, hogy itt-ott halk csippanást és egy-egy szárnyrebbenést hallunk, amikor szellőztetni tárjuk ki az ablakszárnyakat.

A prelűd hangszerei

FÖLDESI ISTVÁN
egy vidéki történelem- és alkotmányjog-tanár Amerikában

Donald Trump választási győzelme – amely minden előrejelzésre rácáfolt – sokakban aggodalmat, sőt riadalmat keltett. A választási kampányban meghirdetett, nem kevesek számára ijesztő programok valóra váltását valószínűsíti a kialakult eredmény. A végrehajtói hatalom megszerzése hivatkozási alapként is szolgáló mandátumot adott a hamarosan hivatalba lépő elnöknek. A konzervatív-populistaként jellemzett Republikánus Párt emellett többségre tett szert a kongresszus mindkét házában. Ez biztosítja törvényhozási erejét, míg a bíróságok, különösen a Legfelsőbb Bíróság egyértelműen konzervatív jogfelfogása szinte akadálytalanná teszi a politikai akarata érvényesítését.

A törvényes és a demokraták által nem vitatott választási győzelem jóformán abszolút hatalmat ad a Trump által képviselt radikális irányzatnak. A korlátlan hatalom az Amerikai Egyesült Államok létrejötte óta idegen az amerikai politikai kultúrától. A különböző érdekek és vélemények érvényesülésének egyik garanciája a hatalmi ágak és intézmények, tehát a törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom feladatainak és felelősségének szétválasztása. A másik a fékek és ellensúlyok rendszere, amely lehetővé teszi, hogy bármelyik hatalmi ág a másik kettőt korlátozza és ellensúlyozza.

Ez a hatalmi túlsúlyok kialakulásának és a visszaéléseknek a megakadályozására hivatott rendszer azonban már nemegyszer megbénította a kormányzatot. Ugyanis az egyes ágazatokat ellenőrző politikai párt kénye-kedve szerint meg tudott akadályozni vagy képes volt halasztani olyan fontos döntéseket is, mint például a szövetségi költségvetés elfogadása. Az éles politikai megosztottság és a nézetkülönbségek miatt ilyenkor nagyon nehéz volt megoldást jelentő kompromisszumokat elérni. Ez a széles tömegek, de az elit számára is sokszor értelmezhetetlen döntésképtelenséget eredményezett.

A januárban induló republikánus gőzhenger „feloldja” ezt a valóban elfogadhatatlan, de a társadalom megosztottságát tükröző helyzetet. Az azonban kétséges marad, hogy ez mennyire biztosítja a társadalmi békéhez szükséges konszenzust. A 2024-es választások után kialakult rendszer két évig biztosan megmarad. 2026-ban kerül sor ismét a képviselőház teljes és a szenátus harmadának újraválasztására. Ez ugyan hozhat változást a törvényhozásban, de erre természetesen semmi garancia nincs.

A 2024-es választások után kialakult rendszer két évig biztosan megmarad. 2026-ban kerül sor ismét a képviselőház teljes és a szenátus harmadának újraválasztására. Ez ugyan hozhat változást a törvényhozásban, de erre természetesen semmi garancia nincs.

A polgárháború után az akkori, a maitól merőben különböző Republikánus Pártnak egy ilyen többség birtokában sikerült az újraépítési időszakot levezényelnie. Lincoln meggyilkolása után volt alelnöke, az immár elnök Andrew Johnson főként a déli államok rekonstrukciójára és az Unió helyreállítására összpontosított. Johnson ellenezte a faji egyenlőséget, de a kongresszus haladó republikánusai polgári jogokat biztosítottak a volt rabszolgáknak. Az elnöknek nem volt esélye, hogy megvétózza a törvényjavaslatot, mert saját pártjának progresszívjai a több mint kétharmadukkal felülírták volna ezt.

Johnson és a pártja által uralt törvényhozás között végül olyan ellentétek alakultak ki, hogy a kongresszusi többséget alkotó republikánusok alkotmányosan, az impeachment alkalmazásával akarták őt eltávolítani. Egy szavazaton múlott, hogy nem sikerült. Az érdekkülönbségek ekkor az uralkodó párton belül csaptak össze, és ezzel bizony az amerikai történelemnek egy kevéssé dicsőséges fejezete, a faji megkülönböztetést legalizáló korszak kezdődött meg.

A demokrata párti Roosevelt elnöknek is többsége volt a törvényhozásban. Ennek ellenére csak nagy erőfeszítések árán tudta lekűzdeni a konzervatív Legfelsőbb Bíróság ellenkezését, hogy sikerre vigye gazdasági és társadalmi reformprogramját. A New Deal az 1929–32-es nagy gazdasági válság kezelését, a munkanélküliség csökkentését és a társadalmi jólét növelését tűzte ki célul. Új, ma is létező és bevált intézmények jöttek létre, de a történészek és közgazdászok továbbra is vitatkoznak azon, hogy mindez mennyiben járult hozzá a válság megoldásához.

A hatvanas években a demokrata Lyndon Johnson elnöknek ugyancsak pártja törvényhozási többségével sikerült keresztülvinnie nagy jelentőségű polgárjogi és társadalombiztosítási reformjait. Igaz, hogy a tragikus vietnámi háborúba belebukott, s utána Carter elnökségének kivételével egy hosszabb, már a ma ismert alapokra épülő republikánus időszak kezdődött.

Az akkori vezetők közül az ifjabb Bush a vitatott floridai szavazatszámlálás után a konzervatív többségű Legfelsőbb Bíróság döntése alapján lett elnök 2000-ben. Kormányzása alatt a republikánus többségű törvényhozás fogadott el olyan oktatási törvényt, amely a korábbi gyakorlattal szemben jelentősen növelte a szövetségi állam szerepét az oktatásban. Megjegyzendő, hogy ezt most Trump meg akarja szüntetni. A 2001-es terrortámadások után óriási többséggel elfogadták a személyi szabadságok korlátozását és a nyomozó szervek jogosítványainak jelentős kiszélesítését jelentő Patriot törvényt. Ezt idézte fel Biden elnök, amikor önmérsékletre próbálta bírni Netanjahu izraeli miniszterelnököt. Leszögezte, hogy egyensúlyt kell tartani a nemzetbiztonság követelmények és a polgári szabadságjogok között.

Trump első elnöksége alatt, 2017–18-ban a törvényhozás és már a bíróságok is republikánus ellenőrzés alatt voltak. Ennek az időszaknak a fő jellemzője a társadalmi egyenlőtlenségeket csak növelő adóreform. Részben sikeres erőfeszítések történtek az egészségbiztosítást jelentős mértékben kiterjesztő törvények fokozatos visszaszorítására is. Biden elnöksége első két évében a Demokrata Pártnak némi többsége volt a képviselőházban, s ugyan alelnöki szavazattal, de keresztül tudta vinni akaratát a szenátusban is. Ezen rövid időszak egyik legfontosabb eredménye a gazdaságélénkítő törvények sora volt.

A történelem segít megérteni egyes folyamatokat, bizonyos mozgatóerőket, és némi támpontot ad a jövőre való felkészüléshez, de a múltnak nincs precedensértéke. Egy klasszikus gondolkodó, jelesül Karl Marx ma már leginkább név nélkül idézett mondása szerint: „A történelem ismétli magát: először tragédiaként, majd komédia formájában.”

A hatalmi koncentráció eddig mindig rendkívüli helyzetben jött létre. Az érdekkülönbségek szinte szétfeszítették a társadalom szövetét, s az addig bevált egyeztetési keretek nem biztosítottak megoldásokat. A kérdés az, hogy most vajon milyen megoldások születnek az elkövetkezendő két év során. A kampányretorika sok mindent elárult, de a kormányzás egy más műfaj. Legalábbis az volt eddig, amíg nemcsak lehetőség kínálkozott más érdekek valós meghallgatására és megfogalmazására, hanem a másik érvei mérlegelésre is kerültek.

A megválasztott elnök jelenleg csapatának összeállításán dolgozik. A „politikai ketrecharcosok” kiválasztása nem kecsegtet sok jóval. Ha ezek a jelöltek átmennek az alkotmány által előírt meghallgatáson és szavazáson, akkor egy olyan, a törvényhozás által jóváhagyott végrehajtói gárdával kell számolnunk, amely az ellentéteket csak élezni fogja, és kétséges, hogy társadalmi békét kínáló megoldásokat ajánl-e majd.

Mit tehet az ellenzék? Ha gyorsan túl tud lépni az önmarcangoláson, bűnbakkeresésen, s képes objektíven elemezni az amerikai társadalom előtt álló társadalmi, gazdasági és külpolitikai kihívásokat, akkor van esély arra, hogy – egy korábbi republikánus elnököt idézve – ismét lesz ébredés, egy jó reggel. A demokratáknak rá kell ébredniük arra, hogy milyen szarvashibát követtek el. Az emberek többsége változást, mást akart, mint az eddigi politika. Kamala Harris halványan ugyan célzott arra, hogy kormányzása nem Biden politikájának a folytatása lesz, de ez messze nem bizonyult elegendőnek.

Az ellenzéknek az általános dominancia dacára megvannak az alkotmányos lehetőségei a politikailag hatékony fellépésre. A demokratáknak most egy kicsit úgy kell viselkedniük, mint egy parlamentáris demokráciában: kérdezni, vitázni és leleplezni kell! A kongresszusban a szenátusi meghallgatáson el kell számoltatni a jelölteket a jelent meghatározó múltjukról, programjukról. Akkor is, ha az inkább ijesztő, mint megnyugtató, ilyeténformán árulkodó különutas hangok ellenére a republikánus többség minden Trump-jelöltet jóvá fog hagyni. Elvégre mandátumuk van, nem? Az ellenzéknek meg kell húznia a határokat, hogy meddig és mire érvényes a választásokon leadott szavazat.

Élni kell az alkotmány vélemény- és gyülekezési szabadságot garantáló passzusaival. A demokraták azon érvelése, hogy Trump a demokráciát veszélyezteti majd, nem keltett kellő figyelmet. De ha ez már fenyegetően közel van, akkor ébresztőt kell fújni. Amíg lehet.

Az alkotmány ugyancsak biztosítja a sajtó – ma már inkább helyesebb a média kifejezést használni – szabadságát. Az ellenzék számára ez fogja jelenteni a legnagyobb kihívást. Nem túlzás azt állítani, hogy ma az amerikai média többségében nem teljesíti alapvető feladatát: az objektív tájékoztatást. A sajtó és az elektronikus média partikuláris érdekek befolyása alá került, s nemigen tud megszabadulni az egytónusú narratíváitól. A döntéshozók számára ma is „kötelező” tudni, hogy mit ír a New York Times, a New Yorker és a Washington Post, de rajtuk kívül csak egy nagyon szűk kör olvassa a még mindig minőséget jelentő lapokat. A televíziós csatornák többsége és a legjobban elterjedt „social media” nem alkalmas a tájékoztatásra, mert fő motivációja a szenzációhajhászás, s hogy így minél nagyobb hirdetési felületet tudjon eladni.

És akkor: Quo vadis, Amerika? Feszültségekkel terhes, válságos idők jönnek. Nem lesznek és nincsenek csoda megoldások. Várunk. De sokáig nem tudunk, mert mint Tacitus mondta: „Túléltük Tiberiust, Caligulát, Claudiust és Nérót... és közben eltelt az élet.”

FOTÓ: AFP/ROBERTO SCHMIDT

A lapban megjelenő hirdetések nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

LAPSZÉL

Alföldi Róbert, a kérdező

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Főszerepben – Alföldi Róbert beszélget címmel jelent meg egy kötet az RTL Magyarország és a Demján Sándor Alapítvány jóvoltából a 21. Század Kiadó gondozásában. A vaskos és elegáns kiadványban Alföldi Róbert beszélgetéseinek szerkesztett leiratait olvashatják, melyet a színész-rendező 2021-ben és 2022-ben készített az RTL-en. A kötetbe huszonnégy beszélgetés került be, és Alföldi interjúalanyai főként színészkollégái, illetve rendezők. A névsorban az első Bálint András, az utolsó Voith Ági, de szerepel a listán mások mellett Béres Ilona, Cserhalmi György, Eperjes Károly, Huszti Péter, Kern András, Lukács Sándor, Pogány Judit és Szinetár Miklós. A könyvbemutatón az alanyok közül Hámori Ildikó színésznő és Sándor Pál rendező, illetve Radnai Péter szerkesztő (képünkön) volt jelen. NÉPSZAVA

New Level Empire az Akvárium Klubban

FORRÁS: NLE FACEBOOK

A New Level Empire november 30-án nem csupán koncertet ad az Akvárium Klubban, hanem bemutatják, mit jelent számukra a zene szabadsága. A 11. születésnapját ünneplő együttes egyedülálló módon ötvözi a modern pop, hip-hop és elektronikus zenei elemeket, és érzelmes szövegeikkel, dinamikus előadásmódjukkal teremtik meg sajátos hangzásvilágukat. Idén új korszak kezdődött a zenekar életében, új énekes, basszusgitáros és MC csatlakozott a formációhoz. Kenéz-Radics Gábriel énekesként február óta formálja a zenekar karakterét, energikus stílusa, hiteles előadásmódja ragadja magával a rajongókat, Hassza Dani freestyle szövegei pedig garantáltan egyedivé tesznek minden fellépést. A Fonogram-díjas New Level Empire a magyar rádiókban az egyik legtöbbet játszott arany- és platinalemezes zenekar. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

KASTÉLYOK berendezéséhez vásárolok festményeket, ezüstöket, aranyakat, porcelánokat, bronzokat, órákat, bútorokat, katonai tárgyakat, hagyatékokat, stb.! Üzlet: 06-30/286-4717, kuriaantikvitas@gmail.com

SZÍNHÁZAK részére mindennemű régiségek felvásárlása készpénzben. 06-30/419-2713, antiklakberendezes.hu

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Egy lány és az ő története

KEZDEMÉNYEZÉS A Népszava szerkesztősége pályázatot indít útjára ÉLET.TÖRTÉNET címmel egy nyolcvan évvel ezelőtti pályázat mintájára a holokauszt évfordulóján, 2025. január 27-én.

HORVÁTH PATRÍCIA

A budapesti Goethe Intézet, az Erzsébetvárosi Zsidó Örökségért Alapítvány, a Magyarországi Esterházy Alapítvány és Polgár András partnerségével létrejövő Népszava-pályázat, akár a nyolcvan évvel ezelőtti, a 16–22 év közötti korosztálynak szól iskolai végzettségtől, foglalkozástól és politikai hovatartozástól függetlenül. Az írásokat a Freeszfe Egyesület oktatóiból verbuválódott zsűri fogja elbírálni.

Pályázatunkkal nem az irodalmi tehetség felfedezése a célunk, hanem az, hogy megértsük, milyen kihívásokkal szembesülnek az életútjuk elején álló fiatalok. Milyen belső vagy külső konfliktusok határozzák meg mindennapjaikat, és hogyan birkóznak meg ezekkel. Szeretnénk hallani azokról, akiknek sikerült túllépniük nehézségeken, és azokról is, akik még keresik a céljukat. Nincs olyan, hogy érdektelen történet, mint ahogyan olyan ember sem létezik, akivel „nem történt semmi érdekes életében”. A különböző életutak sikerei és kudarcai egyaránt tanulságul és iránymutatásul szolgálhatnak, és az általuk megrajzolt kép reményeink szerint hangot adhat egy egész generáció álmainak, érzéseinek és elvárásainak azok felé, akik nekik örökítik tovább világunkat. Nem várunk tökéletes irodalmi stílust vagy tapasztalt írói tollat. Az őszinteség, a részletesség és a pontosság azonban lényeges elemek. A pályázat mindenki számára nyitott, aki hajlandó megosztani életének fontos pillanatait és leírni azt, hogy milyen világot képzel el akár tíz év múlva, és hol látja ebben a helyét. Mai cikkünkben az 1939-es pályázatra érkezett „Edit17” jeligéjű pályázatból szemezgetünk. Írója 1921. június 30-án született Lipcsében. Valódi neve ismeretlen.

„Nem igazán tudom, hogyan kezdjek hozzá, pedig muszáj lesz, különben esetleg elszalasztom ezt a csodálatos lehetőséget, hogy leírjak valamit, amit az elmúlt években mindig is akartam, de soha nem tettem meg, mert nem tudtam, mi lehetne a legmegfelelőbb forma. És most itt vagyok. És egy dolgot biztosan tudok, mégpedig azt, hogy ez a munka egy őszinte beismerés lesz önmagamról, és remélem, világosan megmutatja majd, hogy hol tévedek és hol kell változnom. (...)”

„Vendégségben voltunk, és hirtelen egy kis oldalajtón belépett két kutya: egy nagyon nagy és egy pici. Anyám (...) felsikoltott, és odahívott magához. El voltam bűvölve, és annyira szégyelltem anyámat. Azt hiszem, épp be akartam bizonyítani, hogy én nem félek, amikor puszta fizikai erővel, kézen fogva elvezettek. Még évekkel később is sajnáltam, hogy nem simogattam meg a kiskutyát, mert ez lett volna az egyik ritka lehetőségem arra, hogy megsimogathassak egyet. A mi városunkban nagyon kevesen tartottak házi kedvencként kutyát, és anyám nem szerette a kutyákat, sőt határozottan félt tőlük, és ezért próbálta belénk is átültetni ezt a félelmet. Ez az egyik legkorábbi emlékem arról, hogy nem értem meg anyámat.”

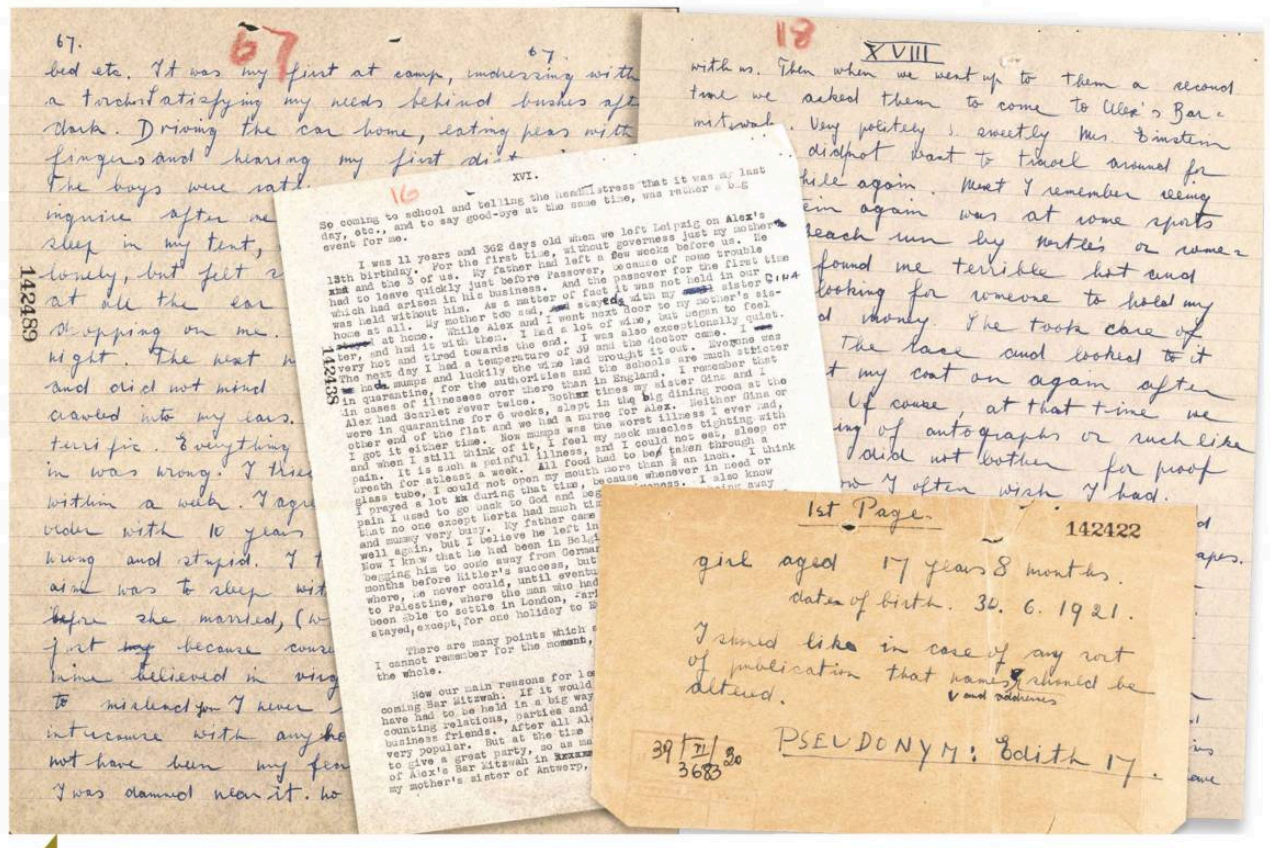

Az 1939-es pályázat kéziratainak lapjai

„Mindenki úgy ismert, mint a legvadabb, legdurvább, legrosszindulatúbb legmegbízhatatlanabb, és a jó ég tudja, még mi mindent mondtak rólam, gyermeke a családomnak. (...) Rossz természetű voltam, mindig az ellenkezőjét tettem annak, amit mondtak nekem. Soha nem kértem bocsánatot, egyszerűen nem tudtam a bocsánat szót a számon kiejteni. Ehhez képest így visszatekintve eléggé elkényeztettek, és túlságosan is jól bántak velem. Én kaptam a legtöbb verést, és persze akkoriban örökké úgy éreztem, hogy elhanyagolnak és nem szeretnek. Ez egy elég őszinte beismerés, mert csak mostanában jöttem rá minderre.”

> Az írásokat a Freeszfe Egyesület oktatóiból verbuválódott zsűri fogja elbírálni.

„A bátyám (...) német állami iskolába járt. Ő és még egy fiú voltak az egyetlen zsidók az osztályában. És az a fiú, akit most nevezzünk Walternek, egy patkány volt. Igazi német zsidó származású volt, 99%-ban német és talán 1%-ban zsidó. Ha jól emlékszem, még meg is keresztelték. Hitler hatalomra kerülése előtt még beszélő viszonyban volt Alexszel, de csak olyan felületesen, ahogyan egy idegennel szokás. De Hitler érkezésével valószínűleg szigorú utasításokat kaphatott otthonról, mert Alexet onnantól lepráskent kezelte. Ő volt az első fiú, aki azt mondta, hogy nem akar az idegen mellé ülni. Nos, ennek a fiúnak az apja egyike volt azoknak a német zsidóknak, akik aláírtak egy nyilatkozatot, amelyben gratuláltak Hitlernek, és őszintén remélték, hogy most már elkezdi kidobálni azokat az idegeneket, akik Németország-szerte összegyűltek, és a német zsidók majd segítenek neki, amennyire csak tudnak. Természetesen mindezt csak néhány évvel később tudtam meg.”

A többi már történelem...

Aktok a képáradatban

KIÁLLÍTÁS Vajon hogyan hat a virtualitás az identitásra, és miként alakítja a közösségi média a testképet? Többek közt ezeket a kérdéseket járja körbe az újvidéki SKCNS Fabrika nevű helyszínen rendezett kiállítás, melyen lapunk egyik képszerkesztője, Gálos László, illetve két szerb alkotó, Tijana Jevrić multimédia- és Miloš Fath audiovizuális művészek állítanak ki. A tárlat multimediális, mivel az analóg fényképezést, a performanszot, a mesterséges intelligenciát, a videóvetítést és a hologramot ötvözve indít diskurzust az identitás helyzetéről a kortárs valóságban. A kiállítást Újvidék (Novi Sad) nyílt pályázaton választotta ki, hogy képviselje a várost az UNESCO Kreatív Városok hálózatában, hozzájárulva ezzel a kultúra fejlődését előmozdító projektek társfinanszírozásához.

INFÓ

Az identitás helyzete a kortárs valóságban
Kurátor: Ksenija Marinković
SKCNS Fabrika
Bulevar despota Stefana 5, Újvidék
Megtekinthető november 30-án és december 1-jén

– Mára elérkeztünk oda, hogy hatalmas képdömpinggel találkozunk nap mint nap a közösségi médiában, a fotók tömkelege pedig túlerotizált, mellyel a képek elvesztik az intimitásukat. Ezzel kapcsolatban érdekelni kezdett, hogy ebben az ingergazdag világban hogyan tudjuk értelmezni az aktfotókat – mondta Gálos László. A fotóművész ezért meztelen fotókat kért olyan nőktől, akiknek a szakmájában a meztelenség elvárás, például táncostól és aktmodelltől is. A több ezer beérkező digitális képből Gálos montázsokat kreált, amelyeket egy ma már archaikusnak ható technikával, a nedves kollódiumos eljárással fotóműtárgyakká alakított, a folyamat során üveglapra vitt fel kollódiumot, majd azon exponálta a képet. – A széria kapcsán érdekelt, ki hogyan áll a saját meztelenségéhez, másrészt hogy a befogadó miként viszonyul a szürreális montázsokhoz, melyek számos képből állnak össze, így szimbolizálva azt, ahogy a közösségi médiából ránk áradó képáradat hat a tudatunkra.

Gálos László a képein számos aktfotót montázsolt össze

FOTÓ: GÁLOS LÁSZLÓ

P. SZABÓ DÉNES

Híd csend és sikoly között

ÉLETMŰ Szerda este a Turbinában a 2024-es irodalmi Nobel-díjas Han Kang születésnapja és Görög leckék című regényének megjelenése alkalmából tartottak beszélgetést.

FORRÁS: TURBINA KÖZPONT

Ott Anna, Sárközy Bence és Dr. Jin Kyoung Ae a beszélgetésen

RÓNAY LILI

A koreai szerző munkásságáról folytatott diskurzusban Ott Anna moderátor, Sárközy Bence, a Libri Kiadói Csoport kiadási igazgatója és Dr. Jin Kyoung Ae fordító, az ELTE koreai szakának tanára vett részt, miközben Hámori Gabriella felolvasással színesítette az estet. „Senki sem gondolta, hogy Nobel-díjat fog kapni, mert még nagyon fiatal" – jegyezte meg Dr. Jin Kyoung Ae a szerző kapcsán, aki 1994 óta építi irodalmi életművét. Az esti diskurzus egyik alaptétele, Han Kang írói világának különleges vonása volt – a képesség, ahogyan a személyes és kollektív traumákat, a társadalmi elnyomást és az emberi szenvedést egyaránt egyfajta szelíd brutalitással képes megragadni alkotásaiban.

Írói stílusának védjegye a finoman szőtt ellenállás művészete. – Az első művében is nagyon komolyan veszi a szereplők lázadását. Viszont csendesen csinálják, sajátos módon, finoman, úgy, hogy a végeredmény mégis katartikus" – fogalmazott Ott Anna.

A magyarul megjelent három regény – A növényevő, a Nemes teremtmények és a frissen nyomott Görög leckék – mindegyike másmás szemszögből közelíti meg azt a szinte csak körül –, de meg nem fogalmazható erőszakot, amit lehetetlen elfelejteni. – Nagyon megterhelő olvasni, iszonyú brutális amit olvasunk – mondta Sárközy – De ezek nagyon fontos könyvek. Nem tesznek végtelenül vidámmá minden olvasót, de gyönyörűek.

Han Kang a Nemes teremtmények című kötetében a japán megszállás utáni éveket „írja életre", hiszen a függetlenné válás és a koreai háború közötti időszak történelmi sebeiről sokáig nem lehetett nyíltan beszélni. – Bár ő személyesen nem élte át ezeket az eseményeket, mégis azt mondja, hogy kötelességének érzi, hogy ne felejtse el, és éreztesse az utódokkal ezt a fájdalmat – emelte ki Dr. Jin. – A nyolcvanas évek Gwangju-i mészárlása, egy generáció identitását építette fel, nemcsak önmagában az esemény, hanem az is, hogy nem lehetett róla beszélni, és mégis beszélni kellett róla – egészítette ki Sárközy. A cenzúra hosszú évtizedekig akadályozta, hogy ezekről az eseményekről teljes képet kaphasson a dél-koreai társadalom és Han Kang kötetére is sokáig ferde szemmel nézett a kormány.

> A háborúk után a férfiak nem tudtak egyik napról a másikra megszabadulni a traumáktól.

A szerző emellett egyedi érzékenységgel kezeli a női szerepeket és a patriarchális társadalom kritikáját. Dr. Jin Kyoung Ae rámutatott, hogy – bár Korea sokat változott, mégis az emberek nem változnak annyira gyorsan. – A hagyományos társadalom erőszakos oldalai még máig sem koptak ki a koreai nép szövetéből. – Azonban a Növényevőben több rétegben van jelen az áldozatlét, a fájdalom, az erőszak minden kapcsolatban. Nem lehet a férfiakat az ellenfél helyére tenni és a nőt áldozatként beállítani, hiszen, ami egy normális, békés társadalomban elfogadhatatlan lenne, az mást jelent ebben a diktatórikus rendszerben.

A Görög leckék című, eredetileg második regényében Han Kang ugyanúgy a trauma feldolgozását tematizálja. Kérdésekre némán válaszol: a mű két főszereplője – egy lassan megvakuló férfi és egy csendbe burkolózó nő – akik az ógörög hangtalan nyelvén keresztül találnak módot a kifejezésre. – Csodálatos költői gondolat visszamenni egy másik nyelvhez, amit már évszázadok óta nem használnak, és nincs rajta ez a használati tapadás, hanem bizonyos értelemben tisztább – fogalmazott Sárközy Bence. A líraiság Han Kang írásművészetének egyébként elemi jellemzője. – Karakteresen modern, rövid mondatai, a szimbolikája egyszerűbb, mégis erőteljes. Sokkal nagyobb történetek – logikájukban, időben, térben – zajlanak mögöttük. Van egy különleges sűrítettsége, de még magyarul is átjön, ugyanolyan erős és kifejező. – vallja Dr. Jin. A Nobel-díjas írónő a beszélgetésen bebarangolt történetei hidat képeznek múlt és jelen, saját és kollektív, csend és sikoly, de Korea és a nemzetközi világ között is. Ennek az átkelésnek lehetünk részesei, ha fellapozzuk könyveit.

ÉRZÉKENYSÉG

HAN KANG

A szerző egyedi érzékenységgel kezeli a női szerepeket és a patriarchális társadalom kritikáját

HIRDETÉS

VIG

bemutató | **2024. december 14.**

előadások | **december 15.** |v| **17.** |k| **20.** |p|
január 5. |v| **15.** |sze| **16.** |cs| **17.** |p|
február 1. |szo|

JONAS
PETTER
ARONSEN

AZ EMBER, AKI ELVESZTETTE AZ IDŐT

rendező **Bodó Viktor**

Átirat: **Kovács Krisztina** és **Róbert Júlia**
Zeneszerző: **Klaus von Heydenaber**

Ötvös András
Kovács Patrícia
Nagy-Kálózy Eszter
Orosz Ákos
Radnay Csilla
ifj. Vidnyánszky Attila
Hegyi Barbara
Méhes László
Halász Judit
Hegedűs D. Géza
Horváth Szabolcs
Kövesi Zsombor
Ertl Zsombor
Dino Benjamin
Zoltán Áron
Virágh Panna m.v.
Kútvölgyi Erzsébet
Dengyel Iván

A Vígszínház Nonprofit Kft. a Kulturális és Innovációs Minisztérium és Budapest Főváros Önkormányzatának közös fenntartásában működik.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM

BUDAPEST

www.vigszinhaz.hu

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Visszafogott teljesítménnyel nyert hat góllal a magyar válogatott

Győzelemmel rajtoltak

SIKER A magyar női kézilabda-válogatott 30-24-re legyőzte Törökországot a részben hazai rendezésű Európa-bajnokság csoportkörének csütörtöki nyitónapján, Debrecenben. Golovin Vlagyimir szövetségi kapitány együttese a találkozó elején pontatlanul játszott, 4-1-es hátrányba került, az első játékrész második felében viszont egy 6-0-s sorozattal ellépett riválisától, amely a 18. perctől a 33. percig nem talált be. A szünet után még tovább növelte előnyét a társházigazda és végül magabiztos sikert aratott.

„Jobbra számítottam, nem gondoltam, hogy hazai pályán ennyire bizonytalanok leszünk. Szerintem túlizgultuk. A második félidő végén semmi sem működött" – értékelt a szövetségi kapitány, aki többet várt volna játékosaitól.

Szombaton Svédország, hétfőn pedig Észak-Macedónia lesz a magyar együttes ellenfele, egyaránt 18 órától. NÉPSZAVA

Padlóra küldték a Realt

BAJNOKOK LIGÁJA A hajrára Szoboszlait is becserélő Liverpool 2-0-ra győzött a címvédő ellen a labdarúgó Bajnokok Ligája alapszakaszának 5. fordulójában, így a mezőnyben egyedüliként továbbra is százszázalékos.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

Túláradó boldogsággal ünnepelték a brit lapok a Liverpool szerda esti fenomenális győzelmét a Real Madrid felett a labdarúgó Bajnokok Ligájában. A 2-0-s siker jelentőségét növeli, hogy a „királyi gárda" mindeddig a Mersey-partiak mumusának számított, hiszen 2009 óta nem sikerült két vállra fektetniük, Jürgen Klopp érájában 2018-ban és 2022-ben is jobbnak bizonyultak a BL döntőjében. Ahogy a The Times tudósításának címe fogalmaz, a „mindenek felett való Liverpool klasszisokkal jobb volt Európa királyainál". Bár az első ötven percben úgy tűnhetett, hogy a Klopp által csak „az az átkozottként" emlegetett Thibaut Courtois ismét minden liverpooli erőfeszítést hárít – Darwin Núnez két nagy helyzetét is kivédte –, de a kitűnő angol középpályás, Curtis Jones és Alexis Mac Allister összjátékából kialakított ziccernek már nem tudott ellenállni (1-0). Egy-egy kihagyott büntető után – Kylian Mbappé kísérletét Caoimhín Kelleher parádésan védte, Mohamed Szalah pedig ritka módon egyszerűen félrelőtte a labdát, –, a 76. percben Andrew Robertson rövid szögletrúgása tökéletes pozícióban találta a tíz perccel korábban cseréként beállt Cody Gakpót, aki védhetetlenül fejelte a belga hálóőr birodalmába a labdát (2-0).

Az i napilap emlékeztet arra, hogy senki nem gondolta volna Arne Slot kinevezése után, hogy a Pool itt tart majd november végén. Nyolc ponttal előzi meg a bajnokság élén a Manchester Cityt, a BL-ben pedig öt mérkőzésből öt győzelemmel áll az első helyen. Az Independent portál „zanzásított" változata emlékeztet arra, hogy Kloppnak, de még Pep Guardiolának is „milyen soká tartott az akklimatizálódás, beivódni a klub pórusaiba, megértetni a játékosaikkal a gondolkodásukat". Slotnak mindez nem okozott gondot.

A The Daily Telegraph Jude Bellinghamet, a Real angol sztárját idézi, aki szerint a Bajnokok Ligája első menetében a 24. helyen szégyenkező csapata megérdemelte a vereséget. A legfontosabb szerinte az, hogy „levonják a szükséges következtetéseket és a hátralévő három meccs megnyerésével növeljék esélyüket a továbbjutásra".

Ami a többi szerdai mérkőzést illeti, a francia Monaco elsősorban egy kiállítás miatt veszítette el a veretlenségét, ugyanis a vendég Benfica bő félórát emberelőnyben futballozva 0-1-ről 3-2-re fordított. A PSV szintén kihasználta, hogy ukrán ellenfele, a Sahtar Donyeck létszámhátrányba került, ugyanis a hollandok a hátralévő bő húsz percben három gólt szerezve 3-2-re diadalmaskodtak. A BL-újonc Bologna a mezőnyben utolsóként megszerezte az első gólját, de így is kikapott 2-1-re a vendég Lille-től, azaz továbbra is nyeretlen.

BL, alapszakasz, 5. forduló

SZERDAI EREDMÉNYEK:

Liverpool–Real Madrid	2-0
PSV–Sahtar Donyeck	3-2
Dinamo Zagreb–Dortmund	0-3
Celtic–Club Brugge	1-1
AS Monaco–Benfica	2-3
Aston Villa–Juventus	0-0
Bologna–Lille	1-2
Crvena zvezda–Stuttgart	5-1
Sturm Graz–Girona	1-0

Az állás öt forduló után

1. Liverpool	5	5	-	-	12-1 15
2. Internazionale	5	4	1	-	7-0 13
3. Barcelona	5	4	-	1	18-5 12
4. Dortmund	5	4	-	1	16-6 12
5. Atalanta	5	3	2	-	11-1 11
6. Leverkusen	5	3	1	1	11-5 10
7. Arsenal	5	3	1	1	8-2 10
8. Monaco	5	3	1	1	12-7 10
9. Aston Villa	5	3	1	1	6-1 10
10. Sporting Lisboa	5	3	1	1	10-7 10
11. Brest	5	3	1	1	9-6 10
12. Lille	5	3	1	1	7-5 10
13. Bayern München	5	3	-	2	12-7 9
14. Benfica	5	3	-	2	10-7 9
15. Atlético Madrid	5	3	-	2	11-9 9
16. AC Milan	5	3	-	2	10-8 9
17. Manchester City	5	2	2	1	13-7 8
18. PSV Eindhoven	5	2	2	1	10-7 8
19. Juventus	5	2	2	1	7-5 8
20. Celtic Glasgow	5	2	2	1	10-10 8
21. Feyenoord	5	2	1	2	10-13 7
22. Club Brugge	5	2	1	2	4-7 7
23. Dinamo Zagreb	5	2	1	2	10-15 7
24. Real Madrid	5	2	-	3	9-9 6
25. Paris Saint-Germain	5	1	1	3	3-6 4
26. Sahtar Donyeck	5	1	1	3	4-8 4
27. Stuttgart	5	1	1	3	4-11 4
28. Sparta Praha	5	1	1	3	5-14 4
29. Sturm Graz	5	1	-	4	2-6 3
30. Girona	5	1	-	4	4-9 3
31. Crvena zvezda	5	1	-	4	9-17 3
32. Salzburg	5	1	-	4	3-15 3
33. Bologna	5	-	1	4	1-7 1
34. RB Leipzig	5	-	-	5	4-10 0
35. Slovan Bratislava	5	-	-	5	4-18 0
36. Young Boys	5	-	-	5	2-17 0

Az i napilap emlékeztet arra, hogy senki nem gondolta volna Arne Slot kinevezése után, hogy a Pool itt tart majd november végén.

Gakpo gólja is kellett a Liverpool sikeréhez

FOTÓ: AFP/ JOSE BRETON/NURPHOTO

LAPSZÉL

Két helyet javított a magyar válogatott

FOTÓ: AFP/MIGUEL MEDINA

A magyar válogatott kettőt előrelépve a 30. helyen áll a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) legfrissebb világranglistáján, amelyet továbbra is a világbajnok és Copa America-győztes Argentína vezet. Marco Rossi szövetségi kapitány együttese az elmúlt egy hónapban két mérkőzést játszott a Nemzetek Ligája A osztályában: előbb 4-0-ra kikapott Hollandiában, majd 1-1-es döntetlent ért el Németország ellen a Puskás Arénában, így csoportja harmadik helyén végzett. A magyarok márciusban a B osztályból érkező, a világranglistán két pozíciót rontó, így a 28. helyezett Törökországgal játszanak osztályozót. MTI

Van Nistelrooy újra munkába állhat

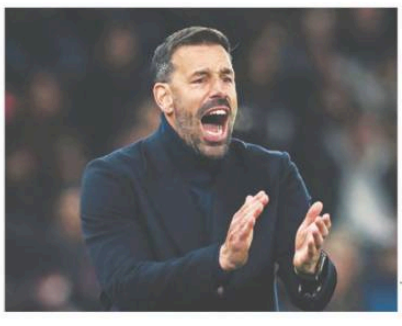

FOTÓ: DARREN STAPLES

Egybehangzó sajtóinformációk szerint Ruud van Nistelrooy lesz az angol labdarúgó-bajnokság 16. pozíciójában található Leicester City vezetőedzője. A holland szakember a közelmúltban négy mérkőzés erejéig megbízott trénerként irányította a Manchester Unitedot, s ez idő alatt kétszer is legyőzte csapatával a Leicestert. NÉPSZAVA

Mick Schumacher búcsút intett a Mercedesnek

FORMA–1 A szezon végén távozik a Mercedes Forma–1-es csapatától Mick Schumacher, aki az elmúlt két esztendőben a német istálló tartalékpilótája volt. A 2021-ben és 2022-ben a Haas színeiben versenyző 25 esztendős versenyző saját akaratából távozott és jövőre az Alpine hosszútávú sportautó-világbajnokságban (WEC) szereplő csapatának lesz a tagja. A Mercedes tartalékosa pedig 2025-ben jó eséllyel az a Valtteri Bottas lesz, aki korábban több szezont végigversenyzett a német csapattal.

A hétvégén Katarban rendezik az F1-es szezon utolsó előtti versenyét. A program szombaton 14.30-kor az első szabadedzéssel veszi kezdetét, majd négy órával később jön a sprintkvalifikáció. Szombaton 15 órakor rajtol a sprintfutam, 19 órakor pedig az időmérő edzés. A vasárnapi főfutam 17 órától lesz látható. NÉPSZAVA

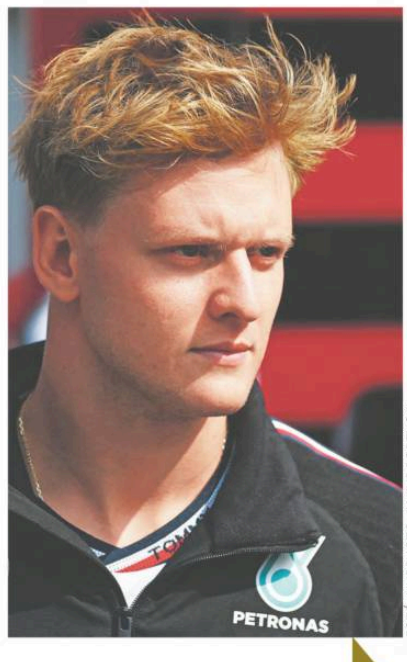

FOTÓ: NURPHOTO/JAKUB PORZYCKI

A hétszeres világbajnok fia egy másik sorozatban folytatja

Iga Swiatek olcsón megúszta

TENISZ Egy hónapos eltiltást kapott doppingolásért Iga Swiatek, a lengyelek ötszörös Grand Slam-bajnok teniszezője. A volt világelsőt versenyen kívül ellenőrizték augusztusban, és a mintájában a tiltólistán szereplő trimetazidint találtak. A sportág tisztaságát felügyelő szervezet (ITIA) azonban elfogadta azt az érvelését, hogy a nem receptköteles melatonin okozta a pozitív tesztet, amelyet a 23 éves játékos az időeltolódás miatti fáradtságra vett be. Emellett a tiltott anyag szintje épphogy átlépte a határértéket. Swiatek javarészt már letöltötte büntetését, mivel szeptember 22. és október 4. között – játékengedélyének felfüggesztése miatt – kihagyott három tornát, így már csak nyolc nap van hátra az eltiltásából. MTI

FOTÓ: AFP/NURPHOTO/JOSE BRETON

Az időeltolódás okozta fáradtság miatt vette be a szert

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

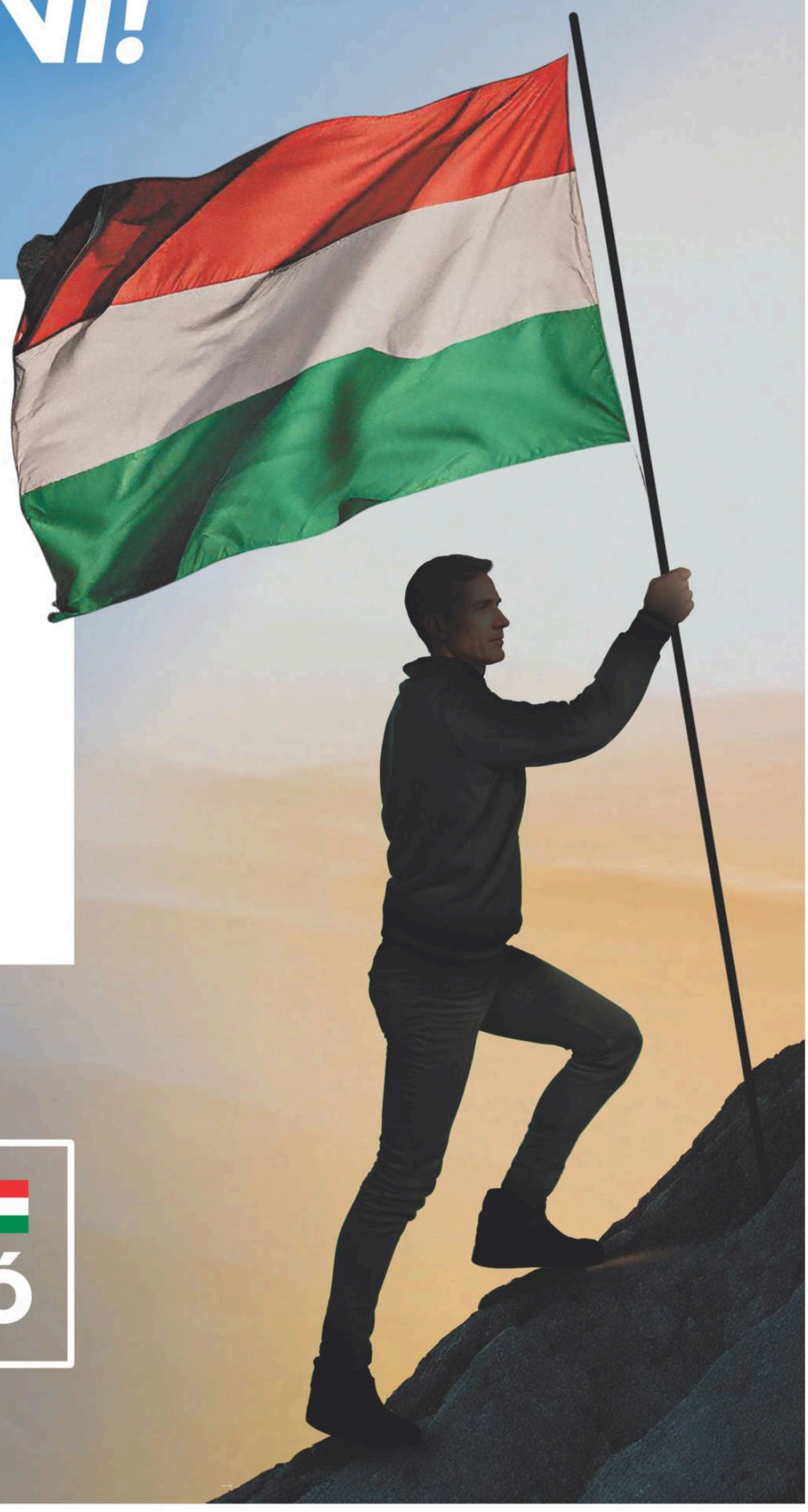

5. BÉREMELÉSI PROGRAM

▼ Vannak, akik úgy gondolják, nincs szükség új megállapodásra a béremelési programról, a vállalatoknak saját maguknak kell dönteniük a bérekről.

▲ Ezzel szemben a kormány szerint új megállapodást kell kötni a munkáltatókkal és a munkavállalókkal egy többéves, a gazdasági növekedésen alapuló béremelési programról. Így előre kiszámítható módon kell elérni a négyszázezer forintos minimálbért és az egymillió forintos átlagbért.

Mondja el a véleményét Ön is!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

Megmentettek harminc cetet

Az új-zélandi Ruakākā-parton sodródott ki a szárazföldre több mint harminc púpos bálna. Három felnőtt és egy borjú kivételével, amelyek elpusztultak, ponyvákkal sikerült őket visszajuttatni a tengerbe. Új-Zéland az egyik olyan hely a világon, ahol a legtöbb cet sodródik partra, ennek oka egyelőre ismeretlen. BBC

Körtezselés-muskotályos az idei év szaloncukra

Az idén ötödik alkalommal megrendezett verseny győzteseit 157 szaloncukor közül választották ki, a kóstolásokra több mint 7000 szem édességet osztottak ki, hogy megtalálják a 16 győztest. Az év szaloncukra címet a Stühmer körtezselés-muskotályosa érdemelte ki. NÉPSZAVA

Ausztrál szigor

Az ausztrál szenátus elfogadta azt a törvényt, amely 16 éven aluliak számára megtiltja a közösségimédia-platformok használatát. A jogszabály nem bünteti majd az azt kijátszó kiskorúakat és szüleiket, viszont a techcégeket akár 50 millió ausztrál dollárra (több mint 12,7 milliárd forintra) is bírságolhatják. CNN

Kávéházi élmények éjszaka is

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

JUBILEUM A világ legszebb kávéházaként számon tartott, idén 130 éves New York Café merész lépésre szánta el magát. Az Erzsébet körúti ikonikus létesítmény visszatér a régi hagyományokhoz, és egyelőre tesztüzemben, december 13-tól január 6-ig, ha nem is folyamatos, de meghosszabbított nyitvatartással várja vendégeit. Az eddigi éjféli zárást hajnali 4 órára tolják ki, majd mindössze három órára zárnak be, egy takarítás erejéig, hogy aztán 7 órától újult erővel fogadják a látogatók ezreit. Ha beválik az elképzelés, márciustól már éjszakai étlappal is várják a vendégeket. A decemberi éjszakai nyitvatartás lehetőséget ad arra, hogy a vendégek elkerüljék a hosszú várakozást, és nyugodt körülmények között élvezzék a kávéház varázsát. Az épület az éjszakai hangulathoz illeszkedő díszvilágítást kap, és El Asmodáj, a homlokzaton található fáklyatartó démon életnagyságú figurája is megjelenik „élőben”, hogy a turisták vele is kedvükre fotózkodhassanak. Az évfordulóra egy új tortával is készülnek, amelyben a sárgabarack és a csokoládé klasszikus párosítása olvad össze harmonikus egységgé. A krémes, habkönnyű desszertet egy éven át kínálják a vendégek számára. K. K.

December 13-tól január 6-ig meghosszabbított nyitvatartással várják a vendégeket. Az eddigi éjféli zárást hajnali 4 órára tolják ki

Az épület az éjszakai hangulathoz illeszkedő díszvilágítást kap. Az évfordulóra egy új tortával is készülnek, melyet egy éven át kínálnak a vendégeknek.

Al Fayed legalább 111 nőt erőszakolt meg

RAGADOZÓ Öt ember ellen nyomoz a londoni rendőrség, akiről úgy gondolják, segíthettek az ország egyik legelvetemültebb szexuális bűnözőjének a bántalmazások eltussolásában.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

A brit rendőrség által november végéig átvizsgált, összesen 50 ezer oldalnyi nyomozati anyag alapján Mohamed Al Fayed legalább 111 nőt erőszakolt meg és bántalmazhatott csaknem négy évtized alatt, a legfiatalabb áldozat egy 13 éves kislány. Szeptemberben egy BBC-dokumentumfilm tárta fel az egyiptomi származású üzletember szexuális visszaéléseit, nem mintha a tavaly elhunyt mágnást ne lengte volna mindig is körül a tisztességtelenség gyanúja.

Az első leleplezések óta, melyekről annak idején lapunk is beszámolt, újabb és újabb eseteket tár fel a brit média. A 2023-ban, 94 éves korában meghalt oligarcha a szigetország legnotóriusabb szexuális bűnözői közé küzdötte fel magát.

A most ismert 111 megtámadott nő közül 90 jelentkezett sérelmével a BBC-dokumentumműsor sugárzása után, de a Metropolitan Police, Met (londoni rendőrség) nyilvántartásában már jóval korábbról 21 feljelentés szerepelt. A szexuális bűncselekményekre 1977 és 2014 között kerülhetett sor, Al Fayedet először 2013-ban állították elő és tartóztatták le, de végül nem emeltek ellene vádat.

A rendőrség bejelentése szerint jelenleg öt, Al Fayed belső köréhez tartozó ember ellen folyik eljárás, akikről úgy gondolják, segíthettek az üzlettembernek a bántalmazások megvalósításában és eltussolásában. A nyomozás másik fő vonala magának a Metnek az érintettsége. A detektívek kissé megkésve tekintik át, hogy korábbi vizsgálataik során történt-e mulasztás a felelősségre vonást illetően, illetve indulhat-e eljárás egykori és jelenleg is szolgáló rendőrtisztek ellen korábbi korrupciós vádak alapján.

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Al Fayed csak környezete és a rendőrség együttműködésével tarthatta titokban tetteit

Úgy tűnik, kétség sem fér ahhoz, hogy magas rangú rendőrtisztek hosszú éveken át élvezték a Harrods tulajdonosával fenntartott ismeretség előnyeit. A luxusáruház egykori biztonsági igazgatójának tanúvallomása szerint például egy volt Met-parancsnok pazar piknikkosarakat kapott, „amikor különösen nagy segítségére volt a Harrodsnak”. Egy másik nyugalmazott biztonsági igazgatóhelyettes is beszámolt arról, hogy ismert egy „bátortalan, engedelmes” rendőrt, aki közvetlenül Al Fayed biztonsági vezetője, egy visszavonult nyomozó alá tartozott, és fizetést is kapott az áruháztól.

A The Guardian napilap már októberben azt sugallta, hogy korrupt rendőrtisztek álltak az üzletember rendelkezésére. Ezek tették lehetővé, hogy fegyelmi eljárás indulhasson a Harrods állományának azon női tagjai ellen, akik visszautasították a tulajdonos szexuális közeledését. A Met különleges bűncselekményekre szakosodott parancsnoka, Stephen Clayman becsületesen beismerte, hogy Al Fayed rejtve maradt súlyos szexuális bűncselekményei megrendítették a közvéleménynek a szervezetbe vetett bizalmát. „A testület tudja, hogy nem változtathatja meg a történteket, de legalább szeretné jobban megérteni, milyen hibákat követett el, egyben javítani az áldozatokkal szembeni magatartásán.”

Ahogy arról a The Times napilap csütörtöki száma tudósított, a Met jövő héten tudja meg, indul-e ellene független vizsgálat a korábbi nyomozás során elkövetett valószínű baklövések miatt.

MARAD A SZELES, ESŐS IDŐ

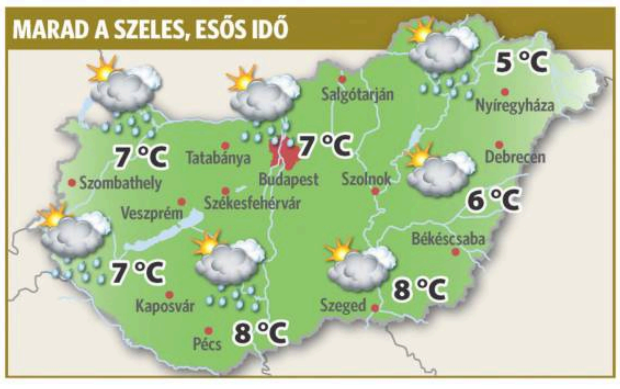

Boldog névnapot, Taksony!

A Taksony török eredetű régi magyar személynév, aminek a jelentése szilaj, fékezhetetlen, más, de kevéssé elfogadott vélemény szerint a jelentése jóllakott.

KENÓ November 28.

1	12	14	17	19	20	32	37	45	46
47	48	49	51	59	60	64	66	73	74

Műszaki hiba miatt leállás

BKK Csütörtök reggel negyed nyolc körül elektromos zárlat miatt megállt az alagútban az M2-es metró egyik szerelvénye a Kossuth tér és a Deák tér között. A katasztrófavédelem közleményéből kiderül, hogy a Deák téri megállóban füst volt, egy kapcsolószekrény miatt keletkezett áramellátási hiba. A fővárosi hivatásos tűzoltók a riasztást követően tíz percen belül a helyszínre érkeztek, és segítettek a mintegy háromszáz utasnak elhagyni a szerelvényt. Az utasoknak mintegy háromszáz métert kellett gyalogolniuk az alagútban, mielőtt a mozgólépcsővel a felszínre juthattak a Kossuth téren. A szerelvényen nem tört ki pánik, senki sem lett rosszul, mindenki biztonságosan kijutott, személyi sérülés nem történt. A BKK tíz óra után öt perccel azt közölte, hogy helyreállt a közlekedés, a metró újra a teljes vonalon közlekedik, de az autóbuszos pótlást további 20 percig fenntartotta a társaság. NÉPSZAVA

Mikrobák egy aszteroidán

A Földön található mikroorganizmusok rendkívüli alkalmazkodóképességgel rendelkeznek.

ŰRKUTATÁS Baktériumok nyomaira bukkantak azokban a kőzetmintákban, amiket japán tudósok hoztak a Földre 2020-ban. A Hayabusa-2 űrszonda a közeli Ryugu aszteroida felszínét kutatta, munkája során kőzetmintákat is gyűjtött. Bár ezeket a legszigorúbb sterilizálási eljárásokkal kezelték, az óvintézkedések ellenére az egyik felületén mikroorganizmusok jelentek meg. A kutatók szerint az élőlények nem az űrből származnak, hanem földi szennyezés eredményei. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Nyitott mondat

A NÉPSZAVA irodalmi melléklete

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Gyanús a teljes egyetértés

Kemény Istvánnal őrült idealistákról

Dulcineát meg nem alkuvó harcosként, küldetéstudattal küldi a világba, míg szerelme, Don Quijote otthon szürcsöli a teát. A bátor lovagnő traumái, szorongásai felhajtóerők, elégtételt vesz pokoltól a világűrig, ha pedig elvesztené humorát, utánahalna. Kemény István *Lovag Dulcinea* című verses lovagregénye társadalomkritikus, és rendkívül szórakoztató.

MARIK NOÉMI

– Dulcinea vette át önnél Don Quijote szerepét, ő kóborol és harcol tovább az igazságért. Miért nőre testálta a küldetést, a sziszifuszi küzdést? Mára a nők alkalmasabbak az értékmentésre? Ők kitartóbbak a reménytelenségben?

– Ezer évig tervezgettem, hogy írjak egy mai *Don Quijotét*, merthogy mi is egy olyan átmeneti korban élünk, mint Cervantes kora, amikor a középkornak már vége volt, de az újkor még nem kezdődött el. De az valahogy szimplának tűnt, hogy „feltámasszam” Don Quijotét, és mondjuk elhozzam a mai Budapestre. És aztán egyszer eszembe jutott, hogy fordítsuk meg az egészet: az én főhősöm legyen inkább a Búsképű Lovag reménytelen, plátói szerelme, Dulcinea, aki a regényben nem is szerepel, mindig csak beszélnek róla. Arra gondoltam, az öreg Don Quijote ne jelenjen meg, hanem egy lovaglány sóhajtozzon utána, kóborlása közben. Ez a feje tetejére állított szituáció végre passzolt az eredeti *Don Quijoté*hoz, ami igazából egy humoros könyv. Egy paródia, ami „véletlenül” túl jól sikerült: a világirodalom egyik csúcsa lett belőle. Úgy éreztem, hogy egy ilyet visszafordítani „komolyra” szintén csak humorral lehet. És megszületett Lovag Dulcinea.

– Az sem befolyásolta döntésében, hogy van két lánya, akiknek végigkövette kóborlását, lobogását, szorongását?

– Van egy fiam is, de még ő sem élt, amikor *Az ellenség művészete* című regényemet írtam, és már annak a főszereplője és egyben narrátora is egy lány volt. De igen, a két lányommal és az anyukájukkal éltem együtt, tehát elvileg van fogalmam arról, milyenek a nők – hogy az első kérdés második felére is megpróbáljak válaszolni. Igen, sokan mondják, hogy kitartóbbak a nők, hogy jobban tűrik a fájdalmat, hogy alkalmasabbak értékmentésre, mint a férfiak. Lehet, de az a gyanúm,

ha tudnám, hogy milyenek a nők, akkor nem mertem volna női főszereplőt választani.

Természetes, hogy alakítottuk egymást a lányaimmal a felnövésük során, de velem, az apjukkal már éppen a kóborlásaikat, lobogásaikat, szorongásaikat nem osztották meg, mivel addigra felnőttek. Az én Lovag Dulcineám pár évvel fiatalabb náluk, már a XXI. században született. Vagyis én vagyok.

– Maga Don Quijote miért lett alkalmatlan a kóborlásra, a küzdelemre? Miért lett otthon ülő, teát szürcsölő hipochonder, gyáva alakká és depresszióssá? A meg nem értettségbe betegedett bele, vagy a mind erősebben orwelli világrendbe?

– Cervantes Don Quijotéja biztos, hogy nem volt gyáva. Az enyémet lehet gyávának is nevezni, de szerintem nem az, mert – hogy egy hozzá hasonló nagy példát mondjak az irodalomból – az *Iliász* elején Akhilleusz, a legnagyobb hős is elvonul, duzzog, meg van sértve az akháj sereg fővezérére – majdnem győznek is emiatt a trójaiak. Az nem létezik, hogy Akhilleusz is gyáva volt. (Csak nyilván depressziós, narcisztikus-pszichopata stb.) Az én Don Quijotém duzzogásának van egy konkrét (noha fiktív) oka: az, hogy tévedésből ledöntötték a szobrát. A *Lovag Dulcinea* ugyanis 2020-ban kezdődik, amikor a nyugati világ progresszív erői együttes támadást indítottak a múlt ellen, és a legfőbb ellenség az Öreg (vagy Halott) Fehér Férfi lett: az ideológiák (woke, metoo, BLM stb.) szerint minden későbbi rossznak az oka ő volt: a gyarmatosító és rabszolgatartó, családját abuzáló szörnyeteg. Emögött szerintem is van igazság, de jóval több az őrület. Ez a túlhabzó fanatizmus döntötte le a 2020-as nonfiction valóságban Kolumbusz szobrait. Kolumbusznak se volt sok köze a kolonializmus későbbi bűneihez, de Don Quijoténak, aki egy regényhős, és nem is élt soha, aztán végképp semmi – de ez mit számít: öreg is, halott is, fehér is, férfi is. Hát csoda, hogy az én Don Quijotém megsértődik, és kiszáll a világból, amikor ledöntik a szobrát?

– Mennyi van ebből a Don Quijotéból önben? Vagy átmenekítette magát Lovag Dulcinea krónikásába, aki „csak” követi és rögzíti más lobogását, s így tart ki az igazság mellett? Vagy Don Quijote, Lovag Dulcinea és Krónikás egy személyben?

– Igen, biztos, hogy valahol én is benne vagyok ebben a duzzogó, teázgató Don Quijotében, bár azt igazán nem mondhatom el magamról, hogy bátor lennék... Például soha nem mertem leírni, hogy személy szerint én, K. I. az igazságot keresem, mert féltem, hogy kinevetnének, hiszen még egy gyerek is tudja, hogy egyetlen igazság nincs: csak sok igazság van, de azok ellentmondanak egymásnak. Azért lettem Lovag Dulcinea krónikása, mert ő őrült idealistának érdemes lenni. Meg nem alkuvó, józan, őrült idealistának.

– A demencia korának mondja a mai kort, ahol a sok információba épp belefulladunk és tőle elbutulunk. Mi lehet akkor a demencia ellenszere?

– Bár tudnám. András László írja valahol: *nem én vagyok a világosság, én csak azt mondom, sötét van.*

– Jó szándékú, de lincselő tömegről ír, és arról, Dulcinea ezért nem üvölt együtt a farkasokkal. A tömeg nagyobb veszély, mint erő?

– Lovag Dulcineának a teljes egyetértés gyanús. Mert nekem is. Én egy olyan országban nőttem fel, ahol a választásokon mindig kilencvenkilenc egész valahány század százaléknyi ember szavazott az állampártra. Ebből én azt tanultam meg, hogy az ennyire egyöntetű vélemény csalás (esetleg öncsalás) eredménye. És amikor például ma azt látom, hogy naponta emberek ezrei halnak meg egy háborúban, akkor nem tudom azt mondani, hogy még több fegyvert oda. Ültem tavaly tavasszal egy pódiumon, külföldön, egy zsúfolt sátorban, ahol ezt illett volna mondanom, és én – lesz, ami lesz – valahogy kipréseltem magamból a béke szót. És azt éreztem, hogy most legszívesebben meglincselne a közönség és világhírű, nálam százszor okosabb, általam is mélyen tisztelt beszélgetőtársaim. Meg a moderátor. Én voltam az agymosott magyar. Persze nem bántottak, inkább csak szánakoztak.

– A kiégettek tűnnek a legveszélyesebbnek, pláne, ha cinikusak, mert könyörtelenek és legyőzhetetlenek. Jól látom?

– Az előző példánál maradva: azt a tömeget ott a sátorban valódi jó szándék hozta össze. Az uralkodott benne, éreztem, nem a cinizmus. De vannak másik sátrak, jóval nagyobbak: véleménybuborékoknak is szokás nevezni őket, sokszor tízmilliók tartoznak beléjük, kiégett, fáradt, tanácstalan emberek; ha egy ilyet a cinizmus megkaparint, az pusztító.

– Dulcineáját pedig a celebbé válás veszélyezteti. És tényleg baj, vagyis veszélyezteti a küldetést, az igazságkeresést a celebség?

– Guy Debord francia filozófus sok évvel a celeb szó megszületése előtt, a múlt század hatvanas éveiben írt egy könyvet, *A spektákulum társadalmát*. Ebben brutális erővel írja le, hogy a kapitalista társadalom nyilvánossága hogy zabál fel minden kitörési kísérletet, hogy nyúl utána minden önálló kezdeményezésnek, gondolatnak, hogy csinál belőlük terméket, szenzációt, és hogy győz meg mindenkit arról, hogy semmi más nem létezhet őrajta kívül, mert ő maga a világ – és a világ véleménye saját magáról is ő. Guy Debord ezt az önmagáért létező, kikezdhetetlen rendszert *spektákulum*nak nevezi. A celeb a *spektákulum* terméke, és nagyon mai jelenségnek tűnik, de szerintem a celebség egy ősrégi társadalmi szerep, ami minden korban létezhetett: az Udvari Léhűtő. Akire látszólag semmi szükség, pedig nagyon is van: nyüzsgő jelenlétével emeli az uralkodó udvarának a fényét, ez pedig hasznos fény: az a funkciója, hogy távolról halovány beragyogja a közönséges alattvalók életét. A celeb a *spektákulum* Udvari Léhűtője. Magasztosabb hasonlattal: a katolikus szentek, sok egyéb dolguk mellett, valamiféle szakrális celebek is: az egyszerű hívőhöz hozzák közelebb az isteni szférát. Lovag Ducineának nincs is baja a celebséggel, áll elébe: a küldetéséhez tartozik, hogy megismerje a társadalmi valóságot. Neki itt a helye a *spektákulum*ban. Mégis szorong, mert azért a *spektákulum* mégiscsak egy csapda, egy globális méretű háló, amiből nincs menekvés, amiben mindannyian vergődünk. Már ha igaza van Guy Debord-nak.

– „Amiből nincs menekvés / abban vergődni kell / nincs az a háló / ami a sok vergődéstől ne kopna el!” – olvasható két helyen is. Ne tiltakozzunk hát a vergődés ellen, nem olyan rossz az, mert a hálót is rongálja?

– Értem a problémát. De ez egy varázsige, amit Lovag Dulcinea mormol magában a szorongása ellen a császári fogadáson, pezsgővel a kezében. A varázsigéktől ne várjunk kristálytiszta logikát, csak lelki segítséget a bajban. Bár néha még csodát is.

Radán Nóra

Gyűjtőszenvedély

Csakis gyűjtőket szemelt ki, az szinte mindegy volt, hogy mit gyűjtenek. Magának sem tudta megmagyarázni, miért izgatta fel annyira az a szenvedélyesség, ahogy az évek alatt összegyűjtött kincsekről beszéltek neki. Ilyenkor, mintha egy némafilmet nézett volna, nem jutott el a tudatáig az a sok-sok, lexikonba illő részlet, amit a gyűjtemény egyes darabjairól a férfiak ecseteltek neki. Nem érdekelte az sem, hogy magas vagy alacsony az illető, kopasz vagy szemüveges. Csak arra koncentrált, hogyan rajzolja át a gyűjtő arcvonásait a szenvedély. Azt a pillanatot várta, amikor tekintetükben egy különös csillogás jelenik meg, valami olyasmi, mint amikor a délutáni szürkületben villanyt kapcsolunk, és egyszeriben minden életre kel a félhomályból.

Rajongással figyelte, milyen izgalommal kezdtek beszélni, amikor a kezükbe vették a gyűjteményük legértékesebb darabját – mert a legtöbben elsőnek ezzel kezdték –, ilyenkor ő maga is a középpontba került: tőle várták az ítéletet, lesték a reakcióit, hogy legféltettebb kincsük őt is lenyűgözi-e. Bármikor, ha a nagy pillanatot követően megkérdezte tőlük, hogy készíthet-e egy fotót a gyűjtőről és a gyűjteményről, kivétel nélkül mindenki igent mondott neki. Azt egyikük sem tudhatta, hogy mindannyiszor csak azt a gyermekkori pillanatot akarta tetten érni, amikor esténként az apja hazaért, és elkövetkezett a nap fénypontja: előkerült az aznapi szerzemény, és közösen megcsodálták a bélyeggyűjtemény legújabb darabját. Ilyenkor bemehetett a dolgozószobába, figyelhette a rituálét, ahogyan apja szakavatottan elmondja a legújabb darab különleges ismérveit, ahogyan óvatosan megfogja azt a bélyegcsipesszel. Ilyenkor nemcsak a férfi tekintete, de az arcvonásai is teljesen megváltoztak. Ezután jött el az ő pillanata, amikor apja ránézett, hogy lássa, nála is működik-e a varázslat. Kénytelen volt megtanulni, hogyan kell izgatottan méltatni a legújabb darabot, hogyan kell mosolyogni, csodálattal bámulni, és milyen hangszínt kell megütni ahhoz, hogy apja elhiggye elragadtatását a gyűjtő és a gyűjtemény iránt. Ha jól sikerült a produkciója, apja mindenfélével elhalmozta. Ha lelkesedése kevésbé volt meggyőző, akkor addig nyúzta kérdéseivel, amíg ki nem csikarta belőle, hogy apja a legnagyszerűbb, legizgalmasabb, legpótolhatatlanabb ember a világon.

Prédái sohasem jöttek rá, mivel ébresztik fel benne a bestiát, mint ahogy arra sem, hogy mindegyikük csak egy apró mozaikkocka marad a gyűjteményében. Mert akkor még ő sem gondolta komolyan, hogy készen állna az elköteleződésre. Volt már repülőmodell-gyűjtő szeretője, szőrmegyűjtő pasija, volt köztük fogkefegyűjtő, olyan is, aki régi írógépekért rajongott, Barbie baba-gyűjtő, fűszergyűjtő, kertitörpe-kollektor, tollgyűjtő, kulcsmániás, álarcgyűjtő, sőt még papucsgyűjtő szeretője is akadt. A repülőmodell-gyűjtőt egy ismerőse mutatta be neki, még az egyetemi évei végén, de amikor a negyedik randevút is a reptéri kávézóban töltötték a le- és felszálló gépeket bámulva, elege lett belőle. A szőrmegyűjtővel egy zsibvásáron találkozott, amikor a kandalló elé keresett egy pofás kis szőrmedarabot. Örömmel fogadta a szakavatott segítséget, de amikor komolyabbra fordult a dolog, és megtekintette a szőrmegyűjtő lakásán a kollekciót, az átható irhaszag tönkretette a pillanat varázsát. A fogkefegyűjtőtől valósággal elmenekült, amikor kiderült, hogy a gyűjteménye legbecsesebb darabjai a saját, lepedékes fogkeféi voltak. Az írógépgyűjtő teljesen lenyűgözte, nem értette, hogyan képes valaki a világ másik felére átrepülni, csak hogy egy különleges példányt megszerezzen. A kapcsolatuknak az vetett véget, hogy ő a tiltás ellenére kipróbált egy 1893-as Remingtont, ami a férfi gyűjteményének legértékesebb darabja volt. A Barbie baba-gyűjtő állandóan a netet búj ta, nehogy lemaradjon a legújabb játékaukcióról, így azt sem vette észre, amikor szó nélkül kisétált az ajtaján. A kertitörpe-gyűjtő szenvedélye gyermekkori traumából adódott, amit testmagassága miatt volt kénytelen elszenvedni, és hamar kiderült róla, hogy ezt sosem tudta feldolgozni. Az álarcgyűjtővel Velencében ismerkedett meg, éppen elcsaklizott előle egy különleges darabot. Egy idő után nyomasztották az álarcokkal tele falak, úgy érezte magát, mintha legalább százan bámulnák minden mozdulatát. A papucsgyűjtőből egyéjszakás kaland lett, a kulcsmániás pedig fél év után sem volt hajlandó kulcsot adni a lakásához.

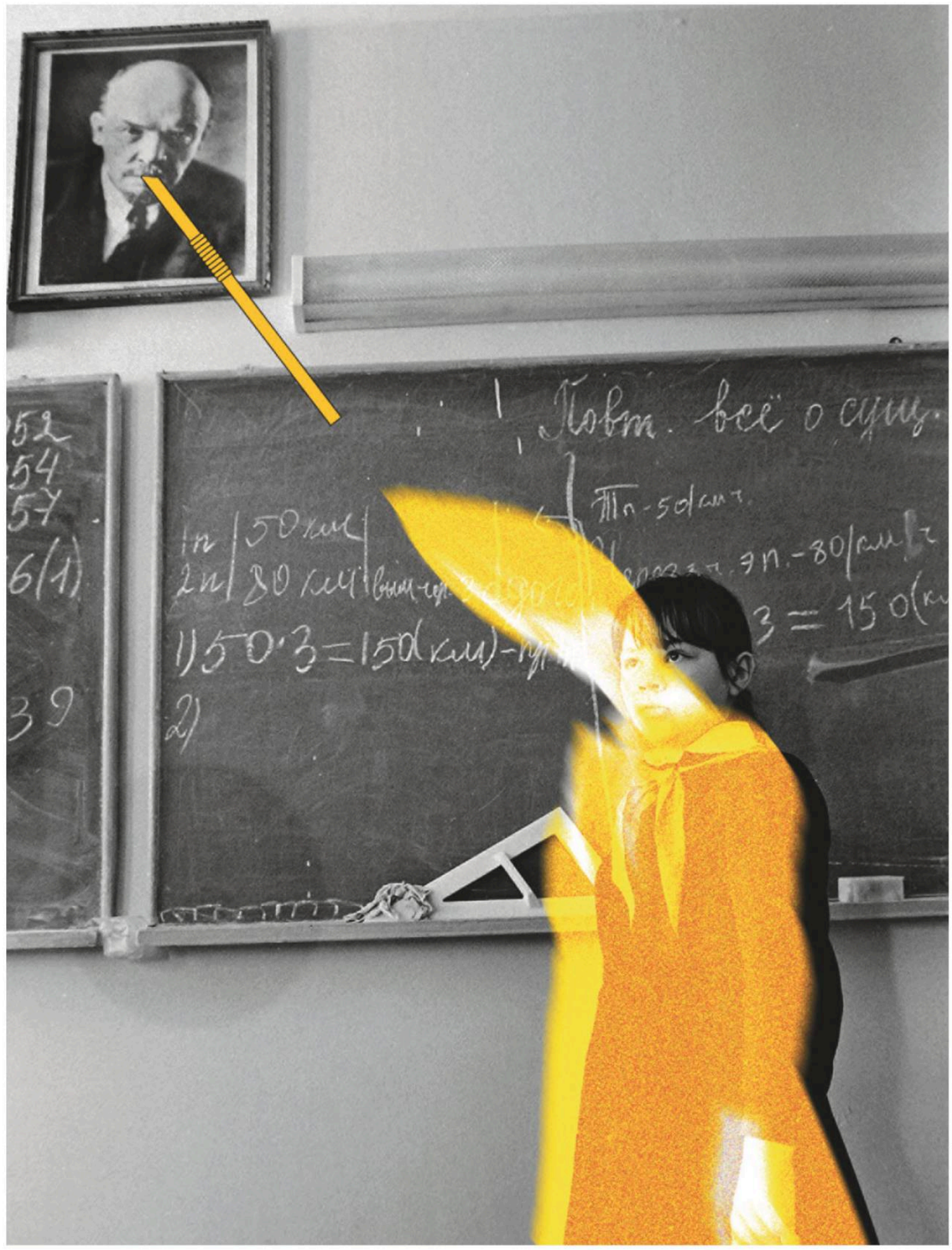

FOTÓ: FORTEPAN / PROHÁSZKA IMRE

A legutóbbi gyűjtőt a Saját levegő című kiállítás megnyitóján ismerte meg. Éppen a megnyitó prospektusán olvasható: „a múlttal való szakítás, a változás elfogadásának gondolatait” próbálta felfedezni a kiállított képeken, amikor a bal fülcimpáját a gyerekkora óta ismerős forróság öntötte el, ebből tudta, hogy figyelik. Oldalra pillantott, és egy professzor kinézetű, magas, szemüveges férfi bámulta. Elsőre nem találta különösebben érdekesnek, de amint a férfi mellélépett, bemutatkozott, és elárulta, hogy a megnyitó címe vonzotta ide, megörült, mert azt hitte, hogy egy műgyűjtőbe botlott. Kissé csalódottan vette tudomásul, hogy a férfi egyáltalán nem ismeri ezt a kortárs festőt, mindössze a téma vonzotta a tárlatra. Aztán mégis jól sült el a találkozás, a professzor elárulta, hogy a kiállítás témája nagyon szorosan kapcsolódik a gyűjtőszenvedélyéhez, de hiába faggatta, nem volt hajlandó elmondani, miből áll a gyűjteménye. Sem a színét, sem az állagát, sem az illatát nem tudta eltalálni. Nagy nehezen csak annyit árult el, hogy apró kis üvegcsék százai, precízen felcímkézve őrzik az ő kincseit.

Előre beleborzongott a gondolatba, ahogy maga elé képzelte a kis tégelyeket, amint mértani pontossággal sorakoznak, szorosan egymás mellett. Egy pillanatra a *Testrészek* című horrorfilm jutott eszébe, maga sem értette, miért, de szinte jóleső borzongás futott végig rajta, amikor formalinban úszó ujjbegyeket képzelt maga elé. Úgy döntött, nem vacakol, elfogadja az invitálást, hogy még aznap este megnézhesse a titokzatos gyűjteményt. Ahogy beléptek a férfi lakásába, a gyűjtő kulcsra zárta maguk után a bejárati ajtót, majd a kulcsot zsebre tette. A lakásban a nő egy pillanatra megborzongott. A férfi nem kapcsolt rögtön villanyt, a szinte földig érő súlyos sötétítőfüggönyök között csak egy keskeny sávban látszott a telihold fénye, ami épp vendéglátója arcára esett. Ebben a fényben a férfi mosolya vicsorgásként hatott. Két tapsolást követően felkapcsolódtak a lámpák a plafonig polcozott nappaliban, és hirtelen több ezer felcímkézett, csavaros tetejű üvegcse tárult a szemük elé. A címkék takarása miatt hiába próbálta kitalálni, mit rejthetnek az üvegek. Apró méretükből adódóan azt elvetette, hogy emberi testrészek lehetnek bennük. Egy pillanatra átfutott az agyán, hogy esetleg valamiféle állati maradványokat rejthetnek, és azon szurkolt, csak ne rovarokét: azoktól világéletében undorodott.

Mintha csak megsejtette volna a férfi a gondolatait, körbemutatott a polcokon, és magyarázni kezdte, hogy amióta az eszét tudja, ezekben a kis, csavaros tetejű üvegekben a legkülönfélébb levegőkülönlegességeket gyűjti, hogy élete legfontosabb pillanatai örökre vele lehessenek. A nő először nem akart hinni a fülének, de a férfi nem figyelt a döbbenetére, csak folytatta a mondókáját, közben levegőt is alig vett. A nő már bánta, hogy ennyire ostoba volt, és nem adott több időt magának, mielőtt a meghívást elfogadta. Úgy érezte, mintha egyszeriben vákuummal kiszippantották volna a szobából az összes oxigént. A lába szinte belesüppedt a vastag perzsaszőnyegbe, mintha csak el akarná nyelni örökre. Ahogy a férfi sorolni kezdte, gyűjteménye mely darabjaira a legbüszkébb, egyre jobban a hatalmába kerítette az aggodalom, és azt nézte, hogyan tudna kimenekülni a lakásból, ha a helyzet úgy hozza. Azt látta, hogy a nappali ablakának csak a felső része nyílik, azon nem fér ki. Talán a mosdóablakot megpróbálhatná, ha van ott ablak, mint a filmekben, futott át az agyán. Már bánta, hogy a fogasra akasztotta a kabátját.

Közben a férfi megállás nélkül mondta, hogy a gyűjtést évtizedekkel ezelőtt kezdte, így vannak olyan matuzsálemi darabok köztük, mint az 1993-ból eltett, felelés előtt megfagyott levegő. Büszkén mutogatta az 1996. augusztus 22-ről megőrzött, padon töltött szerelmes éjszaka levegőjét, a tíz évvel ezelőtti utolsó slukkos levegő üvegcséjét. Majd a 2001. május 13-án Nizzából származó, zápor utáni kávézóterasz levegőjét. És az összes gyűjtővel ellentétben ő a végére hagyta gyűjteménye számára legértékesebb darabját: a huszonöt évvel ezelőtt koporsóba zárt levegőt. A nő bele se mert gondolni, kinek a koporsójából származik a minta, abba meg végképp nem, hogyan sikerült a férfinak azt begyűjtenie. Aztán egy pillanatra csend lett. A férfi őt nézte, várta a hatást, de ezúttal elmaradt a varázslatos pillanat. Csakúgy, mint azon az estén, amikor nem volt elég összeszedett a rituáléhoz, és az apja rájött, hogy őt igazából nem érdeklik a bélyegek, de ami ettől is rosszabb volt, hogy egyáltalán nem tartja őt nagyra. Ezután soha többé nem mehetett be a dolgozószobába, ettől a naptól megszűnt az apja számára létezni is.

Csak arra tudott gondolni, hogy nem szeretne semmilyen felirattal egy üvegcsébe zárt gyűjtemény része lenni, majd végül annyit mondott: Kérem, ne folytassa! Bocsásson meg, azt hiszem, ez mégsem volt jó ötlet, mennem kell. Várjon még, ezt nézze – felelte a férfi, és egy faragásokkal díszített fadobozt vett elő. Ahogy kinyitotta a tetejét, a nő nem akart hinni a szemének: egy muzeális, madárcsőrre emlékeztető maszkot tárt elé a férfi. Az üknagyapám pestisdoktor volt, tudja, akkoriban úgy tartották, ha ezen át lélegeznek, az megvédi őket a betegségtől. A nő összeszedte minden erejét, hogy ne kezdjen öklendezni. Soha életemben nem láttam még ennél különlegesebbet, mondta, majd, hogy időt nyerjen, megkérte a férfit, hogy vegye ki a maszkot a dobozból, mert szeretné felpróbálni. A férfi nem tudta eldönteni, eleget tegyen-e a különös kérésnek. A nő kihasználva a tétova pillanatot, kikapta a gyűjtő zsebéből kilógó kulcstartót, és mielőtt a másik bármit tehetett volna, kimenekült a lakásból.

Hazaérve az összes zárat bezárta, kétszer is ellenőrizte, majd a bejárati ajtónak dőlt. Úgy érezte, végre fellélegezhet. Lassan körbenézett a nappali falát borító fotókon, és arra gondolt, vannak dolgok, amiket egyáltalán nem érdemes őrizgetni.

Szabó Gergely

egy végső gazda tenyerében

egy végső gazda tenyerében
nem nyikorog az ólajtó
a karambolok elkerülik egymást
nincs tekintély vagy szóváltás

egy végső gazda tenyerében
nem reped szét a cserép
pedig nem spórolnak
az iszapszénnel

egy végső gazda tenyerében
nem érdes az ólomkatona
hanyatt dőlve horkol a türelem
nincs a térképnek vége

egy végső gazda tenyerében
idegenként néznek
rátok barátaim kik
az időtlenségben heverésztek

egy végső gazda tenyerében
bújnak el a versek
amíg szét nem
szórják őket

egy végső gazda tenyerében
heverészők lassan megágyaznak
a zsírpárnáknak elfogadnak
és tovább működnek

egy végső gazda tenyerében
furcsán törnek össze
a fizikai törvények

egy végső gazda tenyerében
elsorvadnak olyan helyek
amikben valaha hittek

egy végső gazda tenyerében
manapság
meggyűrődnek a fények

egy végső gazda tenyerében
nemet mond ki felébred

mondják mondták

azt mondták hogy
zártszelvényt fűrészelni
csupán tanmese
azt mondtam hogy
tüdőgyulladás
és egy szódásszifon
a vállamba robbant
mondták hogy
a hajóépítések szagán
formálódik csak igazán
a világnézet
mondtam hogy
lebeg a bőröm
alatt és nagyon
szúr az üveggyapot
mondták hogy
az legalább
harminc láb
mondtam hogy
akkor anyagok
gyomrában bújok
el inkább
mondták hogy
két lovat egy
seggel az már
másik munkahely
mondták azt is hogy
ingyen elviszik
a szemetet és
mondták hogy
csak adjak nekik
rántott húsos
szendvicset
és dobozos sört
kettőt mindenkinek
mondtam hogy
nem értem de csak
mondták tovább
és mind kiültek
a sírokra cigizni
az ellenőrzés
helyett gyászolni

elmesélni és

mondják
ne aggódj elviszik
a moslékot
ha jön a piros
terepjáró

kleine tipp
mondják
mondom
ez a diákmunkám

hogy lehetsz ekkora
böszme fiam
az törzsvendég
mondják

és azóta is csak

túltolni megint egy kicsit a hangok szélét
túlgondolva ülni ki a hónap végére
onnan nézni hogy a minden
takarja a mindent
de még mindig ott a de
a ha a talán és az újra

ha másképp csinálnám
nem volnék ilyen ember
hol a pompa mire jó az

emberek gyermekek felnőttek
mi ez a hülye korszakolás
bőrápolás ráncfelvarrás
csak a pocsolya után
találni meg a gumicsizmát
letörölni újra felvenni
kilyuggatni addig hordani
míg nem marad más
csak néhány anekdota
amit elmesélni muszáj

Odze György

Jani

(Budai sorsok)

Akkoriban, 1988-ban, amikor a Márvány utcába költöztünk, még minden nagyobb bérháznak nemcsak házmestere, de segédházmestere is volt. Ő volt a vice. Angol iskolában nevelkedett gyerekeim szerint vájsz. A házmestert, Prodgoricsot, ahogyan a fodrászt és az orvost is, abban az elvtársias világban uraztuk, a vicét keresztnéven szólítottuk. Nálunk *Jani,* vagy, ha nagyon sürgős volt, akkor *Janikám.* Még sürgősebb esetben *Janikám, legyen kedves.* Magányos, szótlan fiatalember volt, egy udvari, egyszobás lakásban élt egyedül, ha valakinek segítség kellett, mindig ráért. Esténként kiült egy kis székre az ajtaja elé, és rádiót hallgatott. Szerényen élt, szinte láthatatlanul, söpörte az udvart, felmosta a gangot, amikor rossz volt a lift, segített az öregeknek. *Csak tessék ideadni azt a szatyrot.* Egyszer még Marit is kimentette, amikor a gyerekkel két emelet között beszorultak. Mire a javítószolgálat felvette a telefont, már simán lecsörlőzte őket. Akkor vittem neki egy üveg pálinkát, ez a legkevesebb, mondtam.

Már 1989 felé voltunk, amikor az egyik, az udvaron tartott lakógyűlésen felállt Sperlágné, a harmadik emeleti ficakban, a folyosó végén élő hatvan körüli asszony, és azt mondta, hogy nincs szükség Janira, és amúgy is, abba a lakásba, amiben él, nincs is bejelentve, és csak Makai *lakótárs*nak, a negyediken lakó pártvezetőnek köszönhető, hogy *megtűrjük.*

Mindenki Makaira nézett. Nem volt ő pártvezető, csak egyszerű minisztériumi osztályvezető, de akkor mégis mindenki úgy nézett rá, mintha ő lenne a felelős.

Így szűrődött át a házba a politika, és az átszűrődés célpontja Janika lett.

Mindig a védtelenekből lesz a legolcsóbb célpont.

Prodgorics először nem értette a dolgot, azt gondolta, a ház jól jár Janival, Sperlágné azonban elkezdett aláírásokat gyűjteni, szakítsunk azzal, hogy mindent a pártemberek döntenek el, mondta, és sokan, akik tudták, hogy változások következnek, hittek neki.

Egyik este Jani becsengetett hozzánk.

– Bajban vagyok – mondta. – Lehet, hogy el kell innen mennem. Nem vagyok bejelentve, mert az a lakás üzlethelyiségként van nyilvántartva.

Mari behívta, leültünk a konyhaasztalnál.

– Eddig Prodgorics fedezett, de Sperlágné azt mondta neki, hogy feljelent, és a házmester urat is feljelenti. Hogy vége a párthatalomnak, és elég volt abból, hogy a házmesterek jelentsék fel a lakókat.

– Marhaság – feleltem, de én is éreztem a változások hangulatát. Én magam is arról beszéltem egy rádióműsorban, hogy fordulóponton a világ. Amikor éppenséggel minden megtörténhet.

– Újságcikket is akar íratni ellenem.

Hallgattunk.

– Ha esetleg az író úr tudna segíteni. Ha beszélne Sperlágnéval.

– Nem hinném – feleltem kételkedve.

– A feleségem Nyíradonyban él a gyerekkel a szüleinél. Ígértek munkát, de most zárt be a varrógépgyár. Ő is munkanélküli.

– Beszélek vele – mondtam biztatóan.

Este, amikor a szemetet vittem le, a kukásfülke mellett találkoztam Prodgoriccsal.

– Szegény Jani – mondta. – Milyen egy készséges fiú volt.

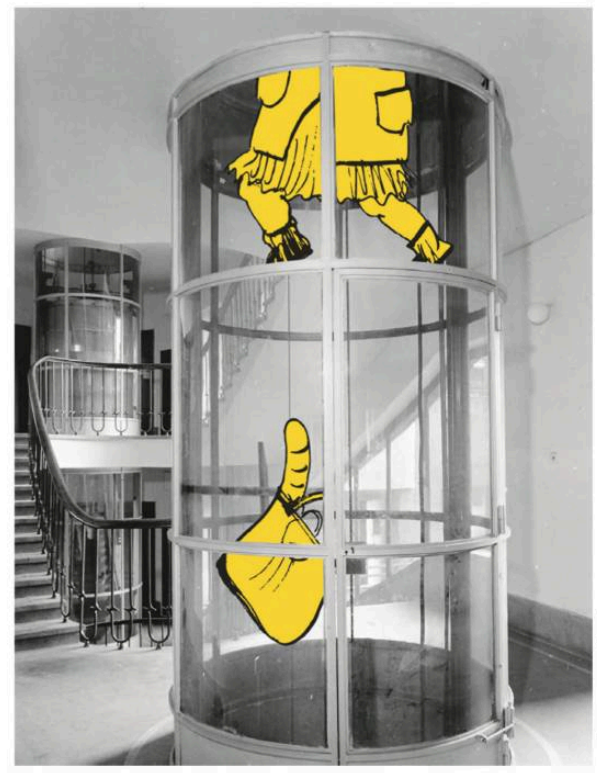

FOTÓ: FORTEPAN / FŐFOTÓ

– Beszélek Sperlágnéval – mondtam. Rágyújtottunk.

– Nem érdemes. Arisztokrata volt, erre hivatkozik, és hogy most ők jönnek, a kommunisták pedig lógni fognak.

– Ez hülyeség – legyintettem, pedig már voltak ilyen hangok.

– Azt is mondta, hogy örüljek, ha én megúszom.

– Megfenyegette?

– Vannak kapcsolatai, azt állítja. Ebben az országban minden ezen múlik. Kell neki Jani lakása. Üzletet akar nyitni. A lakógyűlés elé kell vinni. Ha a lakók kétharmada támogatja, akkor mennie kell. Ez a kurva demokrácia.

Másnap a lift előtt találkoztam Sperlágnéval.

– Múltkor is segített magának Jani, amikor rossz volt a lift – vittem egy kis szemrehányást a hangomba.

– Az a dolga – felelte ridegen. – Vice. Maga meg ne szóljon bele abba, ami nem a dolga.

És nyitotta a liftajtót.

– Inkább lépcsőn megyek – döntöttem.

A lakógyűlés kis többséggel megszavazta, Janinak mennie kellett, a lakását a ház eladta Sperlágnénak. Én is felszólaltam, soroltam Jani érdemeit, Prodgorics sem védte őt, lehajtott fejjel vezette a jegyzőkönyvet.

Én vittem le Janit Nyíradonyba. Egy kis, kopott bőröndje volt, meg egy szatyor konzervekkel. Nem sokat beszéltünk az úton, kétszer megálltunk cigizni. Nem is mentem be a házukba, a kapuban kezet fogtunk, a felesége ott várta. Bemutatkoztam, ő is bemutatkozott, nem volt a neveknek nagy jelentősége.

– Hát akkor... – mondta Jani szomorkásan. Felírta a címét a noteszba, amit kitettem a szélvédőhöz. – Írjon, ha valami érdekes lesz a házban.

Nem írtam neki, pedig történt valami, ami talán érdekelte volna. Sperlágné egy este beszállt a liftbe, a kabátja öve beszorult a rácsos ajtóba. Nem vette észre, benyomta a hármas gombot. A lift elindult. Az egész csak másodpercekig tartott. Az utolsó, amit a lakók hallottak, az asszony kétségbeesett segélykiáltása volt, *Janikám, segítség.*

Spányik Miklós

Habitus

Emmácska világéletében mosogatott. Járta a vendéglőket, és vidáman teljesítette a rábízott konyhai feladatokat. A mindig hófehér köténykére is büszke volt, azt vallotta, hogy csak ügyetlen asszony képes foltokat ejteni rajta. A munkáját mindenütt elismerték, kizárólag a nagyképű személyzet, köztük a felszolgálók szórtak rá megvető pillantásokat. Ám ez soha nem bántotta, a lelke mélyén örök békesség honolt. De ahogy telt-múlt az idő, Emmácska ízületei szépen, lassan kezdték felmondani a szolgálatot. Némelyik be is gyulladt a sok monoton mozgástól, ez azonban nem zavarta, különböző krémekkel és fáslival védekezett ellene. A makacs nyavalya viszont nem hagyta magát, egyre nagyobb fájdalmakat produkált. Az orvos kisebb műtétet javasolt, csakhogy Emmácska hallani se akart róla. Egyetlen megoldás látszott körvonalazódni: kénytelen lesz elmenni nyugdíjba. Akkor megszűnik az állandó terhelés, és talán teljesen meggyógyul majd. Így is történt. Az ízületek valamelyest regenerálódtak ugyan, ám Emmácska sehogy sem találta a helyét a nagy pihenésben. Főzött, mosott, takarított a szoba-konyhás lakásban, azzal mutatott fityiszt az üres óráknak. Ha leballagott a boltba, fokozottan ügyelt arra, hogy a tizedik lépés után megálljon. Ilyenkor bámészkodott, szemügyre vette a kirakatokat, és rácsodálkozott az utca forgatagára is. A bevásárlást követően pedig ledőlt a heverőre, de sokáig nem bírta a semmittevést. Jobb híján kivitte a szőnyegeket a gangra, hogy szellőzzenek, és közben végigpásztázta a bejárati ajtókat a házban. Nekik se lehet könnyű ebben a világban, mormolta maga elé. Ezalatt a szomszédban lakó és vele egykorú hölgy mellészegődött. Immár ketten sajnálták a felnövő generációt. Önmagukról csupán annyit jegyeztek meg, hogy amit a kiszámíthatatlan sors kiszabott, emelt fővel viselik, és punktum. Ám azt is megemlítették, hogy kényelmesebben élhetnének, ha a mindenek felett álló Jóisten figyelne rájuk. Aztán mielőtt befejezték volna a diskurzust, Emmácska váratlanul ajánlatot tett a szomszédasszonynak. Szívesen segítene neki a házimunkában. De amaz nem fogadta el: elbírom egyedül is, mondta mosolyogva. Emiatt Emmácska elkenődve tért vissza a lakásba, mondván, ő már senkinek se kell. Bement a szobába, és a megsárgult falon árválkodó feszület elé állt. Látod, mennyit érek, mondta imára kulcsolt kézzel. És azon az éjszakán valamilyen csoda folytán újra mosogatott. Dudorászva öblögette a tányérokat, majd tánclépésben rakta fel a polcra. Repesett a boldogságtól, úgy érezte, hogy mindjárt átöleli az egész földkerekséget. Sajnos azonban reggel, amikor a szomszédasszony meg akarta lepni egy frissen főzött kávéval, a kitartó csöngetésre nem kapott választ. Rögtön segítséget kért, ám a kiérkező rohammentősök már csak a halál beálltát tudták megállapítani Emmácskánál. Így a csöppnyi lakás váratlanul gazda nélkül maradt. Azóta sem költözött oda senki. Ennek ellenére a ház lakói bizton állítják, hogy a konyhában valaki még most is engedi a vizet a mosogatóba.

Kicsit más igazságok

A távoli északon, Lappföldön, a második világháborút követő időszakban játszódik Minna Rytisalo *Lempi* című regénye. Ugyanakkor középpontjában sokkal inkább egy családi tragédia áll, valamint a különös fiatal nő, Lempi, akit három szereplő elbeszéléséből ismerhetünk meg. A nemrég Budapesten járt szerzővel az emberi élet elbeszélhetőségéről, a finn háborús irodalomról és annak női nézőpontjairól is beszélgettünk.

GABORJÁK ÁDÁM

– Mi volt az alapötlete és mennyi idő alatt készült el a Lempi?

– Nagyon gyorsan született meg a könyv. Amikor negyvenéves lettem, otthagytam a tanári pályát, és arra gondoltam, kipróbálom, tudok-e könyvet írni. Olyat, ahol három elbeszélő van, és mindnek megvan a saját nyelvezete, hangja. Gyakran előfordul, hogy a több nézőpontból ismertetett történetekben a különböző elbeszélőknek eléggé hasonló a hangja, és ez olvasóként is zavart engem, ezért is akartam valami mást. Azt is szerettem volna elérni, hogy a feszültség az elejétől a végéig megmaradjon. Olyasmit létrehozni, amit magam is szeretek olvasni, és hogyha a végére jutunk a könyvnek, akkor vissza kelljen térni az elejére. Konkrétan 2015 tavaszán kezdtem el írni, és őszre kész lett, majd elküldtem a kéziratot a kiadónak, és 2016-ban meg is jelent. Mindenhol ezt meséltem, hogy milyen könnyű az első regényt megírni, milyen könnyen és gyorsan ment. A későbbiek esetében ez megváltozott.

– De ez a többszólamúság továbbra is jellemző maradt a könyveire?

– Minden regényemben más célom volt. A *Rouva C.* esetében inkább az, hogy a nézőpontokat váltogassam, miközben van egy mindentudó elbeszélő, aki aztán el tudja mesélni a szereplők nézőpontjából. Engem íróként jobban érdekel a szerkezet, mint a téma. Bár nyilván én is történeteket mesélek, de nem vagyok egy igazi nagy történetmondó. A harmadikban *(Jenny Hill)* viszont különböző elbeszélési rétegek vannak – az egyik ilyen a főszereplő levelei, amiket Brigitte Macronnak ír –, és végül ezekből darabokból áll össze az összkép.

– Izgalmas, hogy Lempi egyébként soha nem szólal meg közvetlenül a regényben, mindig csak beszélnek róla. Olvasóként nekem is az jutott eszembe, hogy hiába különböző nézőpontokból látjuk az eseményeket, nem mesélhető el egy emberi élet. Ezzel mennyire ért egyet?

– Ezt jó hallani, pont ilyen könyvet akartam írni. Én akkor vagyok a leghálásabb és annak örülök a legjobban, ha az olvasó nem is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, hanem egyszerűen csak hagyja, hogy sodorják a sorok, hogy együtt lebegjen a szöveggel, és hogy vigye magával az a munka, amit én végeztem. A végén pedig azt mondja: rendben, itt vagyok, de a valóságban mi is történt ott, ahol vagyok? Az első, de még a második könyvem után is sokan kérdezték, hogy folytatni fogom-e a *Lempi*t, és ez nekem nagy öröm és boldogság, merthogy ez azt jelenti, hogy szeretnének az olvasók visszatérni ebbe a világba.

– Ki valójában Lempi? Volt esetleg valóságos személy mögötte?

– Nem, nem volt mögötte konkrét személy, és nem is direkt családi történet. A történések fiktívek, de a környezet és a háttér igazi, például az én saját gyerekkori falum, Kelujärvi az, ahol, játszódik.

– A történetek fiktívek, de a regény mégis markánsan történelmi fókuszú, az 1944-es lappföldi háborút megidézve.

– Szerintem inkább a keret történelmi, a téma sokkal inkább az emberi léthez kapcsolódik. Az, hogy

emberként sosem látjuk a másikat teljes egészében,

mindig csak egy kis részt vagy egy szeletet látunk belőle. A *Lempi* a háború idején játszódik, de nem a háborúról szól.

– 2010-ben jelent meg az* Auf wiedersehen, Finland *című dokumentumfilm Virpi Suutari rendezésében, ami azokról a nőkről szól, akik német katonákhoz mentek feleségül, majd visszatértek Finnországba, és ez a téma önnél is megjelenik. Látta a filmet? Mennyire inspirálta?

– Igen, láttam, amikor az adatgyűjtést vagy a kutatómunkát végeztem a könyvhöz, és persze tudtam is ezekről a jelenségekről. Én Lappföldről származom, ott ismertük ezeket a történeteket a nőkről, akik finn vagy német tisztekhez vagy katonákhoz mentek feleségül. Meg tudtam a nagymamám elbeszéléséből, hogy a „felperzselt föld" taktikájával a németek Lappföld nagy részét felégették, és amikor a nagyszüleim elmenekültek, majd visszatértek, akkor az egész falut leégve találták, és azzal kellett kezdeniük egy kisgyerekkel, hogy házat építenek.

– Eszembe jutott a finn irodalom egyik alapműve, Väinö Linna* Az ismeretlen katona *című regénye is, amiből szintén készült film. Ez a fronton harcoló katonákra, tehát a férfiakra fókuszál. De 2017-ben megjelent egy gyűjteményes kötet, ami már a női szempontot érvényesíti, és a* Lempi*ben is inkább a nők helyzete kerül elő. Beszélhetünk arról, hogy mára megjelent a világháború ábrázolásának egy női fordulata a finn irodalomban?

– Ez már a harmadik generáció a háború óta, és ez a nemcsak az arról szól, hogy akkor a nők szempontjából láthatjuk ugyanazokat az eseményeket és történéseket, hanem egy kicsit más igazságok vagy más dolgok is előkerülhetnek még mellette. Ha már *Az ismeretlen katona* szóba került, annak a háború után főleg az volt a szerepe, hogy a nemzeti identitás építését segítse, és abba nem fért bele többfajta igazság. A mostani időben már jobban megférnek egymás mellett a különböző igazságok. Hangsúlyozom, hogy ez a regény nem a háborúról szól: a lappföldi háború utolsó szakaszában játszódik, amikor egyik pillanatról a másikra a barátokból ellenségek lettek, de a konkrét háborún túl másféle drámai történések is belefértek.

+1 KÉRDÉS

– Itthon sokat beszélünk a finn oktatási rendszerről, mintaként is tekintünk rá. Egykori tanárként most hogy látja, mi a viszonya az irodalomnak és az oktatásnak, mennyire tud az olvasásfejlesztésben részt venni?

– Finnországban nagyon fontos és folyamatosan előtérben lévő vitatéma ez. A PISA-felmérésekben a kilencedikes, tehát az általános iskolát befejező diákok körében azt állapították meg, hogy nem rendelkeznek olyan olvasástudással, amivel a világban helyt tudnak állni. Persze ez minden OECD-országra igaz, ahol a közösségi média és a technikai eszközök használata az olvasással együtt verseng az időért – és az olvasás nem feltétlenül népszerű vagy mindennapos tevékenység. Amikor a PISA-eredményekben Finnország nagyon az élen végzett, akkor ebből nagy újítások következtek, és lehet, hogy akkor egy kicsit túllőttünk a célon, és olyan dolgokat is tettünk, amiket nem kellett volna. Most úgy látszik, hogy valamifajta visszakozás történik. Egyébként is olyan időket élünk, hogy mindenütt megszorításokat hajtanak végre, és próbálnak a kiadásokból levagdosni, hogy ne kelljen hiteleket fölvenni, ennek ellenére az általános iskolai oktatásra még így is egy kicsit több pénz jut. Az olyan alapvető készségek elsajátítása, mint az olvasás, nagyon fontos, mert azáltal tudnak az emberek a társadalom, a közösség része lenni. Ahogy az is fontos, hogy az iskolában megtanítsák a gyerekeknek azt, hogyan tudják megkülönböztetni a tényszövegeket a rájuk hatást gyakorolni akaró véleményektől vagy más célzott szövegektől. Ha emellett valaki még szépirodalmat is olvas, akkor az annál jobb persze.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Minna Rytisalo finn író 1974-ben született Lappföldön. Évtizedeken át dolgozott tanárként, mielőtt teljesen az írásnak szentelte volna az életét. Műveiért eddig elnyerte a Kaarle-díjat és a Tulenkantaja-díjat. Megjelent regényei: *Lempi* (2016), *Rouva C.* (2018), *Jenny Hill* (2023). A *Lempi* magyarul Patat Bence fordításában a Polar Könyveknél jelent meg idén ősszel; színházi adaptációjának ősbemutatóját november 21-én tartották a Helsinki Városi Színházban.

OLVASÓBARÁT

Csoda szép hanyatlás

Kiss Judit Ágnes: A vén fegyverkovácsné plasztikai sebészhez fordul

Van-e a XXI. században létjogosultsága az alanyi költészetnek, érdekelnek-e még bárkit is mások testi-lelki kínjai? A sajátunk után talán már immunissá váltunk egymás szenvedésére. Érvényes-e az a versvilág, amely önreflexíven járja körül a szépség enyészetét, a fiatalság visszavonhatatlan megsemmisülését?

Kiss Judit Ágnes új verseskötete, amely egyebek mellett az öregedésről, a mulandóságra kárhoztatott test múlásáról ad hírt, bizonyság rá, hogy nagyon is így van. *A vén fegyverkovácsné plasztikai sebészhez fordul* – más témákkal váltakozva – kilenc cikluson keresztül reflektál a középkorú nők és férfiak testi és jellembeli megváltozására és arra, hogyan lehet mindezzel együtt élni. Formagazdagsága rendkívüli, a keresztrímestől a félrímes ütemhangsúlyos versen át a daktilikus sorokig, az alkaioszi strófákig és a szabad versig számtalan formai megoldás található a kötetben, már-már új rangra emelve a kortárs lírában a formaköltészetet, visszahozva a rímes-ritmikus formák művelésének eltűnőfélben lévő gyakorlatát.

Engem mégis azok a versei szólítanak meg jobban most, amelyek a politikum és a közélet infernális világába szállnak alá, mint *A diktátor, A Nagy Művész* vagy a *Gyászballada a régi fiúkról,* és ismert közszereplőknek állítanak cseppet sem hízelgő emlékművet. Ezek a költemények rendkívül aktuálisak, és a kortárs magyar valóság tűpontos látleletei. De az öregedésversek legalább ilyen magas poétikai minőséget jelentenek, sőt olyan műremekek születtek a témában, mint *A vén fegyverkovácsné előadást tart az örök ifjúságról* vagy *A vén fegyverkovácsné intelme.* Mélységesen át tudom élni a lírai én szorongásait, vívódásait, a testi hanyatlás metaforáit és képzeteit is. Kötetbemutatóján a költő elárulta, hogy azért nem látja ám olyan rondának magát, mint ahogy a versekből kitűnhet – és milyen jól teszi! –, ezért sokszor inkább kivetített félelmekről van szó, mint a fürdőszobatükör által mutatott gyötrő valóságról – noha azt is tudjuk, hogy a tükör néha homályos, máskor pedig torzít. Ám ez a diszfunkcionalitás inkább annak a visszatükröződése, kivetülése, hogyan látunk, illetve hogy az idő múlásával miként változott meg a látásmódunk is. Ha Kiss Judit Ágnes nem túlozna, nem tudná számos versének szervezőelvévé tenni a humor legmagasabb szintű válfaját, az önirónia sem. Ragyogó allegóriák sorjáznak továbbá a kötetben, az egyik legszebb közülük: „Az ég nehéz, ragacsos tejszínét / az ágvillák habbá verik a szélben."

Viszont zavarba jöttem a „jöhet a reflux, vagy az isiász, / a parodontózis, az aranyér" sorokra a „nem kell a szomszédba menni bajér" ráütést olvasva, vagy attól, hogy a „nem túl sok negyedóra" sorra a „hallgass a jó szóra" sor rímel. Lehet, hogy csak én nem értem a viccet, de Kiss Judit Ágnes ennél szerintem szebb költői megoldásokat is tud.

Az elmúlásversek és a közéleti költészet szintézise a csoda szép-fájdalmas *Síremlék Marinak,* amelyben egy nehéz sorsú nő életeseményei visszhangzanak a súlyosan döndülő verssorok nyomán. Mari kerekesszékes volt és alkoholista – „a pszoriázis a bőrön / kiütő öngyűlölet, / A tört csigolya rendőri túlkapás / a nyolcvanas évekből, / A cukor, a cukor a keserűség / ellenszere a vérben". Mintha egy Szomjas György-filmre ültünk volna be, úgy peregnek előttünk Mari életének képkockái: amikor terhes lett, de a főnök asszony nyomására abortuszra ment, csak hogy két hét múlva megtudja: elbírálták a kérvényét, és szükséglakást utaltak ki neki, tehát megtarthatta volna a gyerekét; vagy amikor az elfekvőben a saját porciójából etetett egy idős asszonyt, akit az ápolók azért éheztettek, hogy ne kelljen tisztába tenni.

Mari halálának körülményei homályosak: „A telefonja nem elérhető. / A házban a szomszédok nem tudnak róla. / A kórház nem ad felvilágosítást. / A szíve volt végül? A cukor? A covid? / Két hete halott már, mire kerestetni / kezdem a rendőrséggel." Ha Mari valahogyan tudhatna a róla született versről, talán vigaszt nyújthatna neki küszködve élt élete után; mivel nincs kétségem afelől, hogy ez a vers sem pusztán fikció, hanem a való élet ihlette. *(Kalligram, 2024. 117 o.)*

SIMON ADRI

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. november 30., szombat | 152. évfolyam, 279. szám | Ára: 600 forint

8+8 OLDAL
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Jöhet a beton Pakson

Az Országos Atomenergia Hivatal tegnap kiadta a Paks 2-es beruházás kivitelezésének tényleges megkezdéséhez szükséges utolsó engedélyt is. **6. oldal**

Riasztó történések

Három kontinens mintegy kétszáz kulturális intézménye, köztük az Örkény és a Radnóti Színház is aláírta azt a petíciót, amely állásfoglalásra kéri az EP-képviselőket a kultúrát érő politikai támadások ügyében. **12. oldal**

London legalizálja az eutanáziát

A brit parlament alsóháza elfogadta azt a törvénytervezetet, amelynek alapján a gyógyíthatatlan betegségben szenvedők segítséggel vethetnének véget életüknek. **16. oldal**

Új férfi a régi műsorhoz

CSERE Varga Mihály pénzügyminiszter váltja a leköszönő Matolcsy Györgyöt a jegybank élén. Ezzel a kormány–MNB-ellentét is véget érhet.

BATKA ZOLTÁN, PAPP ZSOLT

„A legkiszámíthatóbb és legnyugodtabb embert választottam” – indokolta döntését Orbán Viktor miniszterelnök, miután az állami rádióban bejelentette, hogy Varga Mihály pénzügyminisztert jelöli a jegybankelnöki székbe, miután Matolcsy György második és egyben utolsó hatéves elnöki mandátuma 2025. március 4-én lejár.

A piac jól fogadta a hírt, mivel a szereplői Varga Mihályt elismert pénzügyi szakembernek tartják. Higgadt, megfontolt politikus, s ami pénzügyi körökben fontos, tud valódi úriemberként viselkedni.

Petschnig Mária Zita közgazdász szerint Varga Mihály szavakban mindig kiállt a költségvetés érdekéért, ellenben amikor tenni kellett érte, például csökkenteni a deficitet, akkor gyakorlatilag semmit sem csinált. Arra a piaci vélekedésre, hogy Varga az unortodoxiával kísérletező Fidesz „piacbarát” vagy „piackonform” arca lenne, azt mondta, az általa folytatott költségvetési politika nem azt tükrözte, hogy miniszterként ellentartott volna az unortodoxiának. Szerinte a választás egyértelmű üzenete: a miniszterelnök az akadékoskodó Matolcsy György után egy könnyen kezelhető elnököt keresett. A kormánypolitikának ugyanis egyetlen célja van, az éppen a soron következő választás megnyerése.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Átadás-átvétel. Matolcsy György és Varga Mihály

Varga kinevezésével a kormány is átalakul. Januártól Nagy Márton lesz a gazdasági miniszter, miután a nemzetgazdasági és pénzügyi tárcát összevonják számára.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

Hirtelen mentőövet dob a romáknak a kormány

VÁLTÁS Csodálatos fordulatnak örülhetnek a romák országos önkormányzatában, miután leváltotta az eddigi vezetést a fideszes CiKöSz. Eddig a kormányzat megvonta az állami támogatást a szervezettől, adóhatósági eljárásokat indított, működésképtelenné tette a testületet. A Sztojka Attila romaügyi államtitkárhoz köthető CiKöSz hatalomra jutása után viszont sikerült megegyezni az adóhatósággal a tartozás átütemezéséről, és máris kormányzati ígéret van arra, hogy még ebben az évben kapnak 670 milliót, jövőre pedig már 2 milliárdra van esély. „Ez nem politikai kérdés” – mondta lapunknak a fordulatról Aba-Horváth István, az új elnök, aki tegnap vette át a Dohány utcai székház kulcsát.

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Csak semmi politika! Aba-Horváth István ismerkedik új hivatala dokumentumaival

Változik a széljárás a kisvárosokban

PROBLÉMÁK Még a Fidesz–KDNP szavazói körében is az alacsony fizetések és az elmúlt években kiemelkedően növekvő megélhetési költségek állnak az élen a problémák sorában – derült ki a Policy Solutions kutatásából. A felmérés kitért arra: a kisvárosok eddig a kormánypárt egyik fő bázisát jelentették, de a Tisza Párt meglepően jó eredményeket ért el ezeken a településeken az EP-választáson. Az erősödő anyagi problémák a pártpolitikai versengésben is meghatározó szerepet játszhatnak. Érdekessége még a Policy Solutions adatainak az is: az akkumulátorgyárak építése miatt kialakult félelmek már erősebbek (11 százalék), mint az orosz befolyással vagy az LMBTQ-ügyekkel kapcsolatos aggodalmak. A döntő többség (69 százalék) elutasítja az akkugyárakat, mindössze 25 százalék gondolja úgy, hogy jó döntés az ország számos pontjára ilyen gyárakat telepíteni. A Fidesz–KDNP szavazóinak fele (49 százalék) sem ért egyet az új gyárak építésével.

69 százalék elutasítja és csak 25 százalék tartja jó ötlenek az akkugyárakat.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Ön egyetért azzal, hogy Magyarországon akkumulátorgyárak épüljenek?

(Százalék)

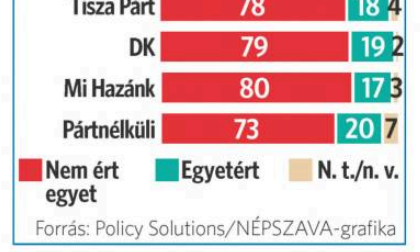

Forrás: Policy Solutions/NÉPSZAVA-grafika

Brüsszelben is figyelnek a magyar kutatókra

ÁTSZERVEZÉS „Megkaptam a magyar Akadémiai Dolgozók Fórumának levelét, ami az akadémiai szabadság sérülése kapcsán egy új jogszabályról szól. Ez egy fontos ügy” – jelentette ki a Népszava kérdésére az EU Versenyképességi Tanácsának brüsszeli ülése után tartott sajtókonferencián pénteken az Európai Bizottság (EB) kutatásért is felelős, leköszönő biztosa, Iliana Ivanova. Hozzátette, jelzi utódjának, a biztosi poszton őt követő, Ekaterina Zaharievának, hogy fontos ügyről van szó és azt az EB szolgálatai meg fogják vizsgálni.

FOLYTATÁS A 4. OLDALON

Mintha maga a Fidesz küzdene a Tisza Párt kétharmadáért

PODCAST Miközben a közvélemény-kutatók drámai Tisza-előretörést mérnek, a pártállam Fidesz Benny Hillt idéző kommunikációs bakiparádét produkál. A korábban beígért szakmai politizálás helyett előbb nadrágban matatós felvételt és ügynökgyanús volt barátnőt vetett be Magyar Péter ellen, majd az állami gondoskodásban élő gyerekeknek almát osztogató köztársasági elnököt, a nemzet pedellusává lefokozott Pintér Sándort, a Tisza-országjárás során pedig vérszomjas nyugdíjaskommandót állított csatasorba. Varga Dóra főszerkesztő-helyettes, Angyal Gábor lapszerkesztő, Zoltai Ákos belpolitikai szerkesztő és Batka Zoltán műsorvezető a Népszava Hol élünk?, immár a YouTube-on is elérhető podcastjének eheti adásában arról is beszélt: nem szabad elfelejteni, hogy a kutatók által mért Tisza-fölény csak pillanatkép, a Fidesznek irgalmatlan erőforrásai vannak, a 2026-os választás pedig még őrült messze van. Kulcskérdés, milyen jelölteket állít Magyar Péter a 106 egyéni választókerületben.

Telefonja kamerájával olvassa be a kódot, és a kapott linket nyissa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: **https://nepszava.hu/3259724**

Lojális úriember, tud viselkedni

VÁLTÁS A várakozásoknak megfelelően Varga Mihály pénzügyminisztert jelöli Orbán Viktor miniszterelnök a Magyar Nemzeti Bank élére. Az elemzők és a piaci szereplők is erre számítottak.

PAPP ZSOLT

„A legkiszámíthatóbb és legnyugodtabb embert választottam” – indokolta a döntést Orbán Viktor miniszterelnök, miután az állami rádióban bejelentette, hogy Varga Mihály pénzügyminisztert jelöli a jegybankelnöki székbe, miután Matolcsy György második és egyben utolsó hatéves elnöki mandátuma 2025. március 4-én lejár. Azt is elárulta, hogy a jelöltjei között még két kormánytag, Nagy Márton nemzetgazdasági és Lantos Csaba energiaügyi miniszter is szerepelt. Vagyis a miniszterelnök ezek szerint nem keresett külső, a kormánytól független szakembert, a legfontosabb kritérium a politikai és személyes lojalitás lehetett. Márpedig Varga Mihály 1990 óta tagja a Fidesz képviselőcsoportjának, az azóta eltelt 34 évben egyetlen pillanatban sem kérdőjeleződött meg hűsége Orbán Viktorhoz, tegyen is bármely politikai pálfordulást a Fidesz vagy annak első számú vezetője. Nem meglepő tehát, hogy Varga Mihály azonnal elfogadta a felkérést, amit egy Facebook-posztban tudatott a közvéleménnyel. Az idén 59 éves miniszternek komoly előrelépés az új poszt, s még ha 2031-ben nem is jelölné újra az akkori miniszterelnök, akkor is méltón tudja lezárni politikai karrierjét.

Varga Mihályt bizonyos mértékig megnyugvással fogadhatja a piac, mert elismert pénzügyi szakembernek tartják (annak ellenére, hogy az elmúlt években mutatott költségvetési tevékenysége finoman szólva is komoly kívánnivalókat hagy maga után), és mellette szól, hogy valóban rendkívül higgadt, megfontolt politikus, emellett egy elemző szerint az sem elhanyagolható, hogy tud valódi úriemberként is viselkedni, ami pénzügyi körökben alapelvárás. Korábban a posztra még esélyesnek tartották Nagy Márton nemzetgazdasági minisztert, egykori MNB-alelnököt, ám az ő szakmai és emberi elutasítottsága tapintható bankárkörökben, illetve vezetői stílusát is bőven érték kritikák.

Varga Mihály a pályája elején, a rendszerváltás előtt alkalmazott közgazdászként szocialista állami vállatoknál dolgozott – vagyis bankot belülről még nem látott soha. 1990 óta aktív politikus, több ízben is volt pénzügyminiszter, ezen megbízásai okán az Európai Központi Bankban, az Európai Bizottságban az uniós pénzügyminiszterek között is közismert és elfogadott, sőt sokkal elfogadottabb, mint Orbán Viktor miniszterelnök. A piacok az elmúlt hetekben izgatottan várták az új jegybankelnök személyét, ugyanis a másik lehetséges jelölt, Nagy Márton még a napokban is arról beszélt, hogy az új jegybankelnökkel óriási mértékben javul az MNB és a kormány kapcsolata, ami szerinte jelenleg mélyponton van. Ebből a nem szerencsés mondatból egyes elemzők arra gondoltak, hogy az új MNB-vezetés lazább monetáris politikát vihet, ez pedig a jelenleginél is gyengébb forintot eredményezhet. Varga alkalmasságát jelzi, hogy soha egyetlen kétértelmű mondat nem hagyta el a száját Matolcsy Györggyel vagy akár a jegybankkal kapcsolatban, s ugyanez a higgadtság várható tőle MNB-elnökként.

Ugyanakkor a hatéves mandátum jelentős függetlenséget ad Varga Mihálynak, ami újdonság lesz 34 éves politikai pályafutása során. Nagy kérdés, hogy gazdaságpolitikai krízishelyzetben az ország, avagy a kormány érdekeit nézi majd, ha azok nem lesznek összeegyeztethetők. Erre a kérdésre a választ talán még az elnökjelölt sem tudja, pedig a dilemma hamarabb elérheti, mintsem sokan gondolnák: jelenleg még magasak a kamatok, érezhető az inflációs nyomás a gazdaságban, a forint is rendkívül gyenge – ezek az körülmények szigorú monetáris politikát, magas kamatokat igényelnének. Ezzel szemben a kormány a gazdasági növekedés bármi áron való felpörgetésére törekszik 2025-ben, tekintet nélkül annak az inflációs kockázataira.

Varga Mihálynak erős támaszt adhat a függetlensége kialakításban az MNB szakmai stábja, amely évek óta magas színvonalú munkájával segíti a Monetáris Tanácsot, maga az MT és nem utolsósorban az EU-s jegybankárok klubja és az Európai Központi Bank Általános Tanácsa, ahol Varga is tag lesz. Ezzel együtt az elemzők és a piacok bizonytalanok abban, hogy az MNB esetleges új vezetése hajlamos lesz-e hallgatni a kormányzati szirénhangokra.

Mindenesetre márciustól még nem várható éles váltás a monetáris politikában. A kamatpolitikáról nem az elnök dönt egy személyben, hanem a kilenctagú Monetáris Tanács, amelyben márciusban lejár Pleschinger Gyula, Patai Mihály, majd októberben Kandrács Csaba mandátuma. Bár azt sem lehet kizárni, hogy a mostani tagok némelyikét újrajelölik, de ha nem, akkor is „csak” négy új tag érkezik 2025 folyamán, ami azt is jelenti, hogy a monetáris politikában az MT-tagok cserélődése miatt nem kell feltétlenül gyors változásokra számítani. A piacokat igazán csak az új jelöltek személye és egy megnyugtató Varga Mihály-meghallgatás orientálhatja.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Orbán Viktor miniszterelnök és a legkiszámíthatóbb jegybankelnökjelölt, Varga Mihály

> A hatéves mandátum olyan függetlenséget ad Varga Mihálynak, ami újdonság lesz 34 éves politikai pályafutása során.

Újra felélesztik a szuperminisztériumot

Várhatóan Nagy Márton lesz az egyszemélyi gazdasági miniszter a kormányban januártól, miután a nemzetgazdasági és pénzügyi tárcát összevonják számára. A lapunknak nyilatkozó elemzők nem várnak nagy változást az új kormányzati struktúrától, az már eddig is kellően centralizált volt. Egy független pénzügyminisztérium elvileg komolyabb garancia lenne arra, hogy a kormány fegyelmezett költségvetési politikát visz, visszanyesve a tárcák és a kormányfő költségvetési igényeit. Ám a PM elmúlt hat évének működése, a sorozatos magas költségvetési hiányok azt bizonyítják, hogy az önálló pénzügyminisztérium még nem elégséges feltétele a kiegyensúlyozott költségvetési politikának.

Matolcsy a jobbkézből lett ellenség

A kormányfő a jobbkezének nevezte még a 2010-es évek elején Matolcsy György nemzetgazdasági minisztert, aki akkoriban több sikeres és néhány sikertelen reformot vert végig a magyar gazdaságon. A magánnyugdíjpénztárak felszámolása az utóbbiak közé tartozik, ennek ellenére az így államosított mintegy 3000 milliárd forint nagyon jól jött a kormánynak. Az e-útdíj, az online kasszák, az e-szja bevezetése viszont még nemzetközi mércével is igazi sikertörténet. Egy pillanatig sem volt kérdés, hogy 2014-ben Matolcsy György az MNB élére katapultálhat. 2014-2018 között a jegybank zokszó nélkül támogatta a magyar kormány növekedésösztönző gazdaságpolitikáját, sőt az MNB (pontosabban Nagy Márton alelnök) volt a magas nyomású gazdaság fő motorja. 2018 után a jegybank és Matolcsy is távolságtartóbb lett a kormánnyal szemben: először csak versenyképességi javaslatokat fogalmaztak meg, a 2020-as Covid-válságban is működtek még a régi reflexek, ám a 2022-es inflációs és energiaválság kezelése kapcsán a jegybankelnök kemény bírálatot fogalmazott meg a kormány populista, inflációgerjesztő intézkedései miatt. Matolcsy György és Orbán Viktor viszonya azóta sem rendeződött, bár az elmúlt héten a két politikus együtt szerepelt egy jegybanki rendezvényen.

A kevesebb beszéd több lett volna

VÁRAKOZÁSOK „Szavakban mindig keményen kiállt költségvetés érdekéért, ellenben amikor tenni kellett érte, például csökkenteni a deficitet, akkor gyakorlatilag semmit sem csinált” – mondta lapunknak Petschnig Mária Zita közgazdász az Orbán Viktor miniszterelnök által péntek délelőtt jegybankelnöknek jelölt Varga Mihály pénzügyminiszterről. Persze kérdés, hogy nem tudott vagy nem is akart lépni, példának okáért azért, hogy elkerülje az olyan fiaskókat, mint amikor 2023 még 3 százalékos hiánnyal indult, majd év végén 6,7 százalékos mínusszal zárt – utalt a szakértő a költségvetés tavalyi vesszőfutására.

Petschnig Mária Zita szerint Orbán választásának egyértelmű az üzenete: a miniszterelnök az akadékoskodó Matolcsy György után könnyen kezelhető elnököt keresett. A kormánypolitikának ugyanis láthatóan egyetlen célja van, ami nem a gazdasági stabilitás vagy a hosszú távú jólét, hanem az éppen soron következő választás megnyerése. Hogy utána milyen következménye lesz a választás előtti döntéseiknek, az láthatóan nem érdekli a kormányt. Ennek az „utánunk az özönvíz” szemléletnek már most láthatók az elemei. A vállalatokból kierőszakolt és rájuk terhelt béremelés már a választási felkészülés része. „Ez csak a kezdet” – mondta a szakértő. Szerinte jövőre a pártpolitika teljesen átveszi a gazdaságpolitika irányítását.

A rövidesen leköszönő Matolcsy Györgyről azt mondta, hogy 2022 után bizonyos mértékig ellenállt a kormány politikai nyomásának, például nem engedte a kamatpolitikát átadni Nagy Mártonnak, aki alacsonyabb kamatszint kierőszakolásával akarta volna, illetve várhatóan akarja majd berúgni a motort a gazdaságban a választások előtt.

Varga Mihály esetében ilyen ellenállással vélhetően nem szembesül a kormány. Holott ahogy Petschnig Mária Zita figyelmeztet: a gazdaságot messze nem csak a kamatok befolyásolják, hanem a többi között a gazdaságpolitika következetessége is, ami finoman szólva sem erőssége a kabinetnek. Ugyanakkor a kamatszintet rángatni meglehetősen kockázatos játék: ez már korábban is kiderült, amikor Matolcsy György egyszer engedett a kormány nyomásának, és a vártnál nagyobb mértékben kamatot vágott, szinte azonnal bezuhant a forint árfolyama.

Arról a közkeletű piaci vélekedésről szólva, miszerint Varga volt az unortodoxiával kísérletező Fidesz „piacbarát” vagy „piackonform” arca, a szakértő arra figyelmeztet, hogy a Varga Mihály által folytatott költségvetési politika nem azt tükrözte, hogy miniszterként ellentartott volna az „unortodoxiának”. „Bárkibe bele lehet látni bármit”, mondta a közgazdász, ám egyetlen esetre sem emlékszik, hogy a „piacbarát” Varga Mihály felszólalt volna az árstopok vagy szektorális különadók ellen.

BATKA ZOLTÁN

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Petschnig Mária Zita szerint az üzenet világos: jól kezelhető elnök kell

Kisvárosokat veszíthet a Fidesz

PESSZIMIZMUS Bármilyen keserves volt a tavalyi év, a Policy Solutions kutatása szerint a magyar társadalom elsöprő többsége idén sem érzékelt javulást az anyagi helyzetében.

CZENE GÁBOR

A magyarok számára ma már az alacsony fizetések jelentik a legsúlyosabb gondot – állapította meg a Policy Solutions felmérése. Az intézet 2021 eleje óta készített kutatásaiban eddig mindig a megélhetési költségek álltak a magyarok problématérképének első helyén. 2024 őszére ez változott meg azzal, hogy a fizetések alacsony szintjét többen tartják kiemelkedő problémának (36 százalék), mint a magas árakat (34 százalék). A harmadik helyre az egészségügy állapota került (30 százalék).

A Policy Solutions adatai szerint az akkumulátorgyárak építése miatt kialakult félelmek már erősebbek (11 százalék), mint az orosz befolyással vagy az LMBTQ-ügyekkel kapcsolatos aggodalmak. A magyarok döntő többsége (69 százalék) elutasítja az akkugyárakat, mindössze negyedük (25 százalék) gondolja úgy, hogy jó döntés az ország számos pontjára ilyen gyárakat telepíteni. A Fidesz–KDNP szavazóinak fele (49 százalék) sem ért egyet az új gyárak építésével.

A Fidesz–KDNP szavazói körében az alacsony fizetések és az elmúlt években kiemelkedően növekvő megélhetési költségek holtversenyben állnak az élen a problémák sorában (38-38 százalék), de dobogóra került a közegészségügy állapota is (29 százalék). A kormánypártiakat az átlagosnál jobban aggasztja a nyugdíjak helyzete, a képzett munkaerő külföldre vándorlása és a munkavállalók kiszolgáltatottsága a munkáltatóknak. Viszont kevésbé foglalkoztatja őket a korrupció, a demokrácia és a jogállamiság állapota.

Ezzel szemben a Tisza Párt táborát leginkább a korrupció mértéke (33 százalék) aggasztja. A tiszás szavazóknál második és harmadik helyen ugyanolyan arányban találhatók az alacsony fizetések és az egészségügyi ellátás alacsony színvonala (31-31 százalék). Ettől csupán 2 százalékponttal maradnak el a magas megélhetési költségekből fakadó problémák (29 százalék).

A kiemelkedően növekvő megélhetési költségek a problématérkép elején

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A társadalom túlnyomó többségének az idei év nem hozott anyagi javulást: a megkérdezettek 50 százaléka anyagi helyzete stagnálásáról, 46 százaléka annak romlásáról számolt be. Mindössze a válaszadók 4 százaléka nyilatkozott úgy, hogy javultak az anyagi körülményei. A számok szinte teljesen megegyeznek a Policy Solutions előző évben készített felmérésének eredményével. 2024 tehát nem hozott érdemi javulást a magyar háztartások anyagi lehetőségeiben, a már amúgy is kedvezőtlen 2023-as állapot további stagnálása és romlása folytatódott.

A kormánypárti és ellenzéki szavazók válaszai jelentős eltérést mutatnak. A kormánypártok támogatóinak csak kicsit több mint negyede (28 százalék) érezte anyagi helyzetének romlását. Ez az arány az ellenzékiek körében ennek több mint a kétszerese. A Tisza Párt szavazóinak 59 százaléka ítélte romlónak az anyagi helyzetét 2024-ben, a DK-sok 57 százaléka, a Mi Hazánk támogatóinak pedig 58 százaléka. Másfelől az is kijelenthető: a fideszesek többsége sem érzékelte, hogy érdemben javult volna a helyzete. Miközben csak a kormánypártiak 6 százaléka választotta ezt az opciót, kétharmaduk stagnálásáról számolt be.

A Policy Solutions emlékeztetett arra, hogy a 2024-es remények kifulladása után az Orbán-kormány gazdaságpolitikája 2025-öt tünteti fel a „gazdaság újraindulása” éveként. A magyar társadalom azonban jóval kevésbé optimista, mint a Fidesz. Mindössze 6 százalék gondolja úgy, hogy jövőre javulni fog az anyagi helyzete, 36 százalék fellendülés – és a miniszterelnök által beígért gazdasági csoda – helyett kifejezetten romlást vár. A válaszadók közel fele (49 százalék) nem számít változásra.

A Fidesz–KDNP szavazói némileg optimistábban néznek a jövőbe, mint az ellenzékiek, de a kormánypárti szavazóknak is csak a tizede hiszi el, hogy a következő évben nőni fog az életszínvonala. A budapesti lakosok körében a legalacsonyabb a borúlátók aránya, a legpesszimistábbak a kisvárosok lakói. Ez az egyetlen településtípus, ahol a válaszadók abszolút többsége (52 százalék) anyagi helyzetének romlásáról számolt be az elmúlt évben. A Policy Solutions kitért arra: a kisvárosok eddig a kormánypárt egyik fő bázisát jelentették, de a Tisza Párt meglepően jó eredményeket ért el ezeken a településeken az EP-választáson. Az erősödő anyagi problémák a pártpolitikai versengésben is meghatározó szerepet játszhatnak.

Az adatokból kiindulva 2024-ben kevésbé érvényesül az Orbán-kormányt felmentő mechanizmus.

Az Ön háztartásának anyagi helyzete javult vagy romlott az elmúlt egy évben?

(Százalék)

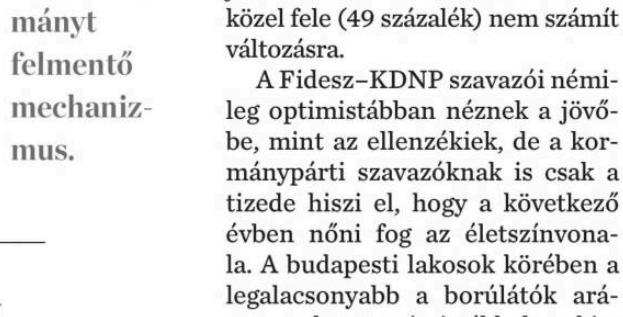

Forrás: Policy Solutions/NÉPSZAVA-grafika

Reprezentatív adatok

Az elemzés megalapozásához szükséges közvélemény-kutatás elvégzésében a Závecz Research volt a Policy Solutions partnere. A vizsgálat 2024. szeptember 28-a és október 8-a között, személyes megkérdezéssel készült. Az 1000 fős felmérés életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint reprezentatív. A lapunkban ismertetett tanulmányt Bíró-Nagy András, a Policy Solutions igazgatója és munkatársai – Csontos Tamás, Molnár Kristóf, Varga Attila – írták.

Visszaütnek az idegenellenes kampányok

PROPAGANDA A Policy Solutions felmérésében a résztvevők közel fele abban az esetben nem tartja zavarónak a vendégmunkások jelenlétét az adott településén, ha azok nem a közvetlen környezetében élnek (47 százalék). Viszont van egy jelentős kisebbség (37 százalék), amelyet egyértelműen, minden formában zavar a vendégmunkások betelepedése. A válaszadók mindössze 12 százaléka tekinthető egyértelműen befogadónak.

A DK szavazói a leginkább befogadók (17 százalék), de valamelyest a kormánypártiak körében is az átlagosnál nagyobb az elfogadás mértéke (14 százalék). A fideszesek 32 százaléka tejesen elutasító a vendégmunkásokkal szemben.

Visszaüthetnek a Fideszre a korábbi migrációellenes kampányok – állapította meg a Policy Solutions. A vendégmunkás és az „illegális bevándorló” megítélése gyakran összemosódik, a válaszadók csaknem fele állítja, hogy mindkettő ugyanolyan veszélyt jelent Magyarországra. A nagy többség szerint a vendégmunkások elveszik a magyar munkahelyeket (60 százalék), sőt: a társadalom 59 százaléka úgy véli, hogy az olyan településeken, ahol vendégmunkások élnek, nagyobb esélye van a bűnözés növekedésének.

Az LMBTQ-közösség jogaira vonatkozó kérdés során többségbe kerültek azok (54 százalék), akik szerint engedélyezni kellene az azonos nemű párok házasodását. Ellenben az LMBTQ-párok általi örökbefogadást már csak a magyarok negyede támogatná. A társadalom több mint harmada mindkét jog megadását elutasítja. A Mi Hazánk (56 százalék) és a Fidesz-KDNP (52 százalék) szavazói a leginkább elutasítók az LMBTQ-jogokkal szemben, ám még a kormánypártiak számottevő része, 44 százaléka is engedélyezné az azonos neműek házasságát.

„Államtitkár úr, ez hazugság!”

GYERMEKVÉDELEM – Magához vágom a fogsorom! – jelentette ki egy idős asszony péntek reggel Bicskén, amikor meglátta az elhíresült gyermekotthon kapujában Magyar Pétert, a Tisza Párt elnökét. A nő biztosította a politikust arról is, hogy legszívesebben megverné. Atrocitás végül nem történt, a megjelent Tisza-hívek is visszafogottan reagáltak a vehemens, vélhetően kormánypárti asszony fellépésére.

Ahogy az idős nő, úgy az államapparátus képviselői sem részesítették barátságos fogadtatásban az országjárása közben gyermekvédelmi intézményeket felkereső, ezúttal Bicskére érkező Magyar Pétert. Ami persze az előzmények ismeretében váratlannak cseppet sem mondható. A Tisza Párt elnöke a közelmúltban EP-képviselőként bebocsájtást nyert egy miskolci gyerekotthonba: bejárása során elképesztő állapotokat látott, a lepusztult, beázott, penészes, agyonhasznált fürdőről nyilvánosságra hozott fényképei országos visszhangot váltottak ki. Ahogy az is: az intézményben vitába keveredett egy vezetővel, mert nem akarták a hátsó kijáraton kiengedni, csak a főbejáraton, ahol véletlenül épp a látogatása idején gyűltek össze Tisza-ellenes tüntetők. A benti párbeszédről hangfelvétel készült, amiből kiderül: vita volt, de az – a kormánypropaganda állításával szemben – kicsit sem fajult el. Ennek ellenére a Magyar Péter fogadására pénteken Bicskére vezényelt Csizi Péter, a Belügyminisztérium szociális ügyekért felelős helyettes államtitkára épp azzal nyitott, hogy Magyar vállalhatatlanul viselkedett Miskolcon.

– Ön úgy beszélt a kolléganőinkkel, ahogy nem beszélünk – vádolta Csizi Péter az intézmény vaskapuja előtt a mellette álló Magyar Pétert, akit a kormányzat az ország összes gyermekotthonából, így a bicskeiből is kitiltott.

– Államtitkár úr, ez hazugság! – vágott közbe a Tisza elnöke, de a kormányzat képviselője csak mondta a magáét.

– Ön úgy beszélt a gyermekvédelemben dolgozókkal, ahogy nem beszélünk!

– Gyerekekkel bánunk úgy? Penészes fürdőszobában? Kegyelmet adunk pedofil bűnelkövetőknek? – lendült támadásba Magyar.

– Ön megfenyegette a kollégákat!

– Tényleg? Játsszuk le azt a hangfelvételt, amit illegálisan készítettek!

A vita hasonló színvonalon folytatódott majd egy órán át, amelybe rövid időre bekapcsolódott Cséplőné Gönczi Veronika, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság vezetője is. Az adok-kapok közben szóba került a pedofilügy, a kegyelmi botrány is. Magyar Péter felhozta, hogy bár K. Bélát a bicskei pedofilügyben elítélték, később egy államilag támogatott táborban tarthatott napközis foglalkozásokat gyerekeknek. A Tisza elnöke követelte, hogy ne tüntessen ki, ne részesítsen kegyelemben pedofilokat a kormány, inkább az otthonokat újítsa fel, az intézményekben dolgozók bérét pedig emelje meg. Csizi Péter a pedofilügy kapcsán jelezte, hogy „nem is értek egyet a kegyelemmel”, és azt mondta, ki kell szűrni azt, aki a gyermekvédelemben dolgozik és veszélyes a gyerekekre. A vita végén a bicskei otthon igazgatója átvette azokat az ajándékokat, amiket Magyar Péter hozott a gyerekeknek.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Magyar Péter a bicskei gyermekotthon előtt. Nem engedték be

– Szégyellje magát! – búcsúzott Magyar Péter a helyettes államtitkártól.

– Szégyellje magát! – köszönt el a helyettes államtitkár Magyar Pétertől.

FRANK ZSÓFIA

Brüsszel figyel a magyar kutatókra

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A távozó biztost azután kérdeztük erről, hogy a kormányzat – mint arról többször írtunk – újabb komoly átalakításra készül az ágazatban. Első lépésben kiszervezték az Akadémiától a kutatói hálózatot, most pedig elérnék, hogy a már HUN-REN néven működő szervezetet a közérdekű vagyonkezelő alapítványokhoz (KEKVA) került egyetemekhez hasonló módon irányítsák. Az érdekvédők szerint az átalakítással egy időben privatizálnák a HUN-REN-nél lévő, de még akadémia tulajdonú vagyont.

Iliana Ivanova biztos: Az ügyet megvizsgálják az EB szolgálatai

A pénteki brüsszeli rendezvényen jelen volt az átszervezésről szóló törvényjavaslat egyik atyja, Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter is. Az Euronews kérdésére azt mondta: „A törvényt a magyar kutatói hálózat javasolta, tehát ha van egy autonóm intézmény és az javasol valamit, akkor az autonómia tiszteletben tartása, ha azzal egyetértünk.” Itt érdemes megemlíteni: a kutatók nehezményezték, hogy a HUN-REN vezetése nem egyeztetett velük a nagy átalakítás tervéről. Hankó Balázs kitért arra is: ez az átszervezés „teljesen más megközelítés, mint ami az alapítványi egyetemeken történt, ezek nem KEKVA-k.”

PAPP ROLAND (BRÜSSZEL)

LAPSZÉL

Vitézy: Karácsony próbál hülyének nézni

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

„Sajnálattal látom, hogy Karácsony Gergely próbál hülyének nézni” – írta Vitézy Dávid. A Fidesz által támogatott korábbi főpolgármester-jelölt Karácsony Szabad Európának adott interjújára reagált. „A főpolgármester már odáig ment, hogy szerinte Vitézy Dávidra pénzt nem szabad bízni. (...) Ilyen keretek között pedig a főpolgármester-helyettesi felkérésről komolyan nem lehet és nincs is mit tovább beszélni” – közölte Vitézy Dávid. NÉPSZAVA

Lemondott a Simonka-ügy bírója

„Sajnos az az igazságszolgáltatás, melynek igyekeztem elkötelezett képviselője lenni, mára megszűnt létezni. Más választásom nem lévén, a mai napon a bírói tisztségről lemondtam” – mint azt a 24.hu észrevette, ezeket a sorokat tette közzé pénteken a Facebook-oldalán Laczó Adrienn, a Fővárosi Törvényszék tanácselnök bírója. Laczó a Simonka György volt fideszes országgyűlési képviselő és 32 társa ellen zajló korrupciós büntetőper bírája is volt. NÉPSZAVA

Furkós után mentőöv

FORDULAT Miután egy fideszes szervezet került többségbe a romák országos önkormányzatában, megszűnik a csődhelyzet: jövőre 2 milliárd forint érkezik a költségvetéstől. Az új elnök szerint ez nem politikai kérdés.

CZENE GÁBOR

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A kulcsok átadása. Legalább ez rendben ment

A törvényi határidő lejárta előtt nem sokkal megtörtént a csaknem két hónapja húzódó átadás-átvétel az Országos Roma Önkormányzatban (ORÖ), amely ma már a Magyarországi Romák Országos Önkormányzata (MROÖ) nevet viseli. A Dohány utcai székház kulcsát és a szükséges iratokat péntek délelőtt adta át Lakatos Oszkár volt általános elnökhelyettes a testület új elnökének, a kormánypárti Cigány Közösségek Szövetsége (CiKöSz) színeiben mandátumot szerzett debreceni Aba-Horváth Istvánnak. Az eseményen többek között Dancs Mihály, a „konstruktív ellenzéki szerepre” készülő borsodi Roma Polgárjogi Mozgalom (RPM) vezetője és a kormányhivatal munkatársai is részt vettek.

Ahogyan arról beszámoltunk, a júniusi országos roma nemzetiségi választáson – amit az önkormányzati választással egy időben rendeztek – a CiKöSz elsöprő győzelmet aratott, rajta kívül csupán egyetlen szervezetnek, az RPM-nek sikerült képviselőket juttatnia a 47 fős testületbe. A CiKöSz listavezetője és elnöke Sztojka Attila fideszes parlamenti képviselő, romaügyi kormánybiztos volt. Sztojka összeférhetetlenségi okok miatt nem vette át ORÖ-s megbízólevelét, majd, amikor kinevezték belügyi államtitkárrá, lemondott a CiKöSz elnöki tisztségéről.

A CiKöSz nyíltan kampányolt a Fidesz mellett, és – ahogyan azt egy lapunk birtokába került belső levél bizonyította – kampányolni fog a 2026-os parlamenti választáson is. Az előző testület viszont nem ápolt szívélyes kapcsolatot a hatalommal. Lakatos Oszkárnak – aki általános elnökhelyettesként a korrupciós bűncselekmény miatt lekapcsolt Agócs Jánostól vette át az elnöki teendőket – fideszes részről máig a szemére vetik, hogy egy felhívásban a 2022-es választás előtt az ellenzék mellé állt.

A kormányzat megvonta az állami támogatást az ORÖ-től, bírósági és adóhatósági eljárásokat indított, működésképtelenné tette a roma testületet. Lakatos Oszkár következetesen képviselt álláspontja szerint a kormány főként olyan pénzek visszafizetését követelte, amelyek korábbi ciklushoz – Farkas Flóriánhoz, a Lungo Drom fideszes elnökéhez, egyebek mellett a nevével fémjelzett botrányos Híd a munka világába programhoz – kötődtek, és amelyeket az ORÖ már visszafizetett.

A helyzet egyre inkább elmérgesedett, a roma önkormányzat működése ellehetetlenült, a Dohány utcai székház bezárt, az adóhatóság inkasszót tett a számlára, az alkalmazottak távoztak, a képviselők nem kaptak tiszteletdíjat. Bár a roma választást is a nyáron tartották, az új ciklus csak ősztől vette kezdetét. A CiKöSz elvileg egy romokban heverő, kilátástalan helyzetben lévő önkormányzatot vett át. A valóság azonban mást mutat.

A mostani átadás-átvételt követően Aba-Horváth István, az MROÖ elnöke a helyszínen elmondta lapunknak, hogy – az előző testülettől eltérően – elismerték a velük szemben támasztott követelések jogosságát, visszafizetési kötelezettséget vállaltak. Így sikerült megegyezniük az adóhatósággal a tartozás átütemezéséről, és megkapták az úgynevezett nullás igazolást, amely előfeltétele annak, hogy állami forrásokhoz jussanak.

670 millió
Kormányzati ígéret van rá, hogy ezt a pénzt még ebben az évben megkapják

Aba-Horváth István tájékoztatása szerint további előfeltétel volt, hogy a nemrég rendezett füzesabonyi közgyűlésükön megszavazzák a 2024-es költségvetést (ez megvalósult), de szükség lesz arra is, hogy napokon belül elfogadják a 2023-as zárszámadást (ezt a közgyűlést pénteken kezdték el szervezni). Kormányzati ígéret van rá, hogy még ebben az évben kapnak nagyjából 670 millió forintot, ami megfelel az egyéves állami támogatásuk összegének. Ebből fogják kifizetni a közüzemi cégeket, az eddigi munkavállalók elmaradt bérét és a volt képviselők tiszteletdíját.

Ez még nem minden: a jövő évi költségvetés 2 milliárd forintot irányoz elő az országos önkormányzat számára, amelynek a felsoroltakon kívül 1,2 milliárd forintos tartozása van. A pénz elegendő a tartozás visszafizetésére és a működés biztosítására.

„Mindaz, amit elértünk az elmúlt két hónapban, sokkal több, mint amit az elmúlt harminc évben bárki elérhetett” – jelentette ki Aba-Horváth István. Kérdésünkre hozzátette, hogy Sztojka Attilával tárgyaltak, akitől azt kérték, a „lehetőségeihez mérten menjen el a falig”. Ha az ember egyeztet, elismeri a problémákat, akkor együttműködéssel találkozik – fejtegette.

> Aba-Horváth István állította, „erős csörtéket” vívnak Sztojka Attilával, „kőkemény vélemények ütköznek egymással”.

Kabátban intézte az átadás-átvételt az új elnök, mert a székházban nem volt fűtés

Felvetettük, hogy a CiKöSz képviselőinek aligha kellett túlzottan kemény tárgyalásokat folytatniuk azzal a Sztojka Attilával, aki nemrég még a CiKöSz elnöke volt. Aba-Horváth István ezzel szemben állította, hogy „erős csörtéket” vívnak Sztojkával, „kőkemény vélemények ütköznek egymással”. Az államtitkár „nem tökéletes, nem mindenható, vannak hibás döntései”, de – vélekedett – az nem róható fel neki, hogy nincs benne segítő szándék. Csak emberi módon, a pozícióját megtisztelve kell kérni, „nem felvenni és kirakni”. (Aba-Horváth István ezzel azokra a titokban rögzített, a Népszavában 2022 elején ismertetett hangfelvételekre utalt, amelyekben Sztojka egyebek között arról beszélt, hogy BM-esként „mindenkiről mindent tudunk, a legapróbb részletekig”, és „aki a család tagja, azt családon belül kezeljük”, ha viszont valaki „nem a család tagja, nem tudunk kezeskedni felőle.”)

Rákérdeztünk arra, mi lehet a magyarázata annak, hogy a kormány az előző országos önkormányzatot kivéreztette, a mostanit pedig támogatja. Aba-Horváth a „legmesszebbmenőkig visszautasította” a feltételezést, hogy politikai döntés született volna. A számok „makacsul bizonyítják, hogy nem a kormány véreztette ki az ORÖ-t, hanem az ORÖ vezetése önmagát” – jelentette ki –, „ez nem politikai kérdés”. A maga részéről emberileg, szakmailag máshogyan állt ehhez az ügyhöz, cserébe jó szándékot és segítséget kapott.

Ezzel szemben Lakatos Oszkár – aki szintén pénteken, a Dohány utcai székházban nyilatkozott lapunknak – egyértelműen politikai okokat lát a háttérben. Szerinte ugyanis politikai akarat kérdése volt, hogy az előző testület normális működését ellehetetlenítették, de miután az államtitkár szervezete megnyerte a választást, minden finanszírozási probléma hirtelen megszűnik. Lakatos Oszkár megerősítette, amiről egy elejtett megjegyzéséből értesültünk: valóban jelentkezett szakértőnek a Tisza Párthoz, a kapcsolatfelvétel már megtörtént.

Aba-Horváth István és Lakatos Oszkár, ha másban nem is, abban egyetértett, hogy az átadás-átvétel legalább rendben lezajlott.

Csodák pedig nincsenek

INTERJÚ Semmiféle új vagy semleges gazdaságpolitikát nem lát Magyarországon Bokros Lajos közgazdász, egyetemi tanár. Amit a kormány így hív, az szerinte nem más, mint propaganda és parasztvakítás, ami az ország további lecsúszásához vezet.

A kormány az „új lehetőségek", illetve a „béke" költségvetésének nevezi a jövő évre beterjesztett büdzsét. Ön a két jelző közül, melyiket tartja inkább reálisnak?

Egyiket sem. Nálunk béke van, Ukrajnában pedig – sajnálatos módon – orosz imperialista, hódító háború dúl. Közben a kormány tele aggatta az országot az „új gazdaságpolitikát" ígérő plakátokkal. Ezzel elismeri, hogy eddig rossz gazdaságpolitikát folytatott. Viszont a beterjesztett költségvetés semmi olyan intézkedést nem tartalmaz, ami újdonság lenne. Az új költségvetés a régi rossz gyakorlat folytatása, így folytatódik Magyarország lecsúszása.

A beterjesztett költségvetésben felfedezte legalább írmagját a semleges gazdaságpolitikának?

Ismételten hangsúlyozom: nincs új gazdaságpolitika! Ez csak propaganda, üres jelszavakkal. Ne keressünk mögötte tartalmat, mert nincs. Nem fedezhető fel új elem a gazdaságpolitikában sem, ami valamiféle „új lehetőségre", vagy „békeköltségvetésre", vagy „semleges" gazdaságpolitikára utalna. Ez mind blöff, értelmetlen parasztvakítás. A beterjesztett költségvetés egyenes folytatása az eddig folytatott rossz gazdaságpolitikának, benne a helytelen költségvetési politikával is.

Az idei tervek fontosabb számaiból valóban semmi nem teljesült, a gazdaság lejtmenetben. Jövőre választás előtti év lesz, ösztönözhet ez jobb teljesítményre?

Jobb nem lesz a helyzet. Ha a választás előtti évben a kormány tovább folytatja a felelőtlen túlköltekezést, akkor a magyar államháztartás hiánya nem 6, hanem 8 százaléka lesz a bruttó hazai terméknek, vagy annál is több. Ne felejtse el, hogy a magyar gazdaság két éve stagnál, tehát nincs gazdasági növekedés. Jórészt azért nem teljesülnek a költségvetés főbb számai, mert a gazdaság nem termeli meg azt a szükséges jövedelmet, amire a kormány számított. Nagyobb a hiány, mert az adóbevételek jelentős része elmaradt a tervezettől, miközben az állami kiadásokat nemhogy visszafogták volna, hanem tovább növelték. Ha ez marad a gazdaságpolitika irányvonala, akkor az újabb károkat okoz a magyar gazdaságnak.

Vagyis Ön azt mondja, hogy a kormány aligha osztogathat egy választási győzelem reményében?

Eddig nincs ennek nyoma, de a kormány bármikor módosíthatja a költségvetést, ahogy ez minden évben többször megteszi. Az erre vonatkozó új ötletekre jövő szeptemberig várni kell, s ha bekövetkezik, akkor az a 2026-os költségvetést terheli majd. De majdnem mindegy, hogy mikor szánják rá magukat, mert valószínűleg folytatódik néhai Liska Tibor barátom által megénekelt osztogatva-fosztogatás jól bevált gyakorlata, ahogy eddig szinte mindig.

Az adótörvényeket már elfogadta a parlament, mit szól az inflációkövető adónemekhez, ez közgazdasági lelemény?

Ez tovább fűti majd az inflációt, mert minden tételes adó, aminek az emelése az előző évi inflációs adathoz van kötve, eleve növeli az inflációs várakozásokat. Az inflációt ma elsősorban a kormány okozza túlköltekező és felelőtlen fiskális politikájával. Az MNB a maga helytelen és felelőtlen, pénzbővítő monetáris politikájával tovább gerjeszti. Ennek a fényes bizonyítéka a forint árfolyamának folyamatos romlása, ami teljesen tudatos rontása a magyar nemzeti valutának. Ugyanis a forint értékének csökkentésével szedik vissza azt a többletjövedelmet, amit a költségvetésben kiosztottak. Ugyanez várható jövőre is, tehát az infláció – mindegy, hogy a kormány mit mond – várhatóan nőni fog Magyarországon.

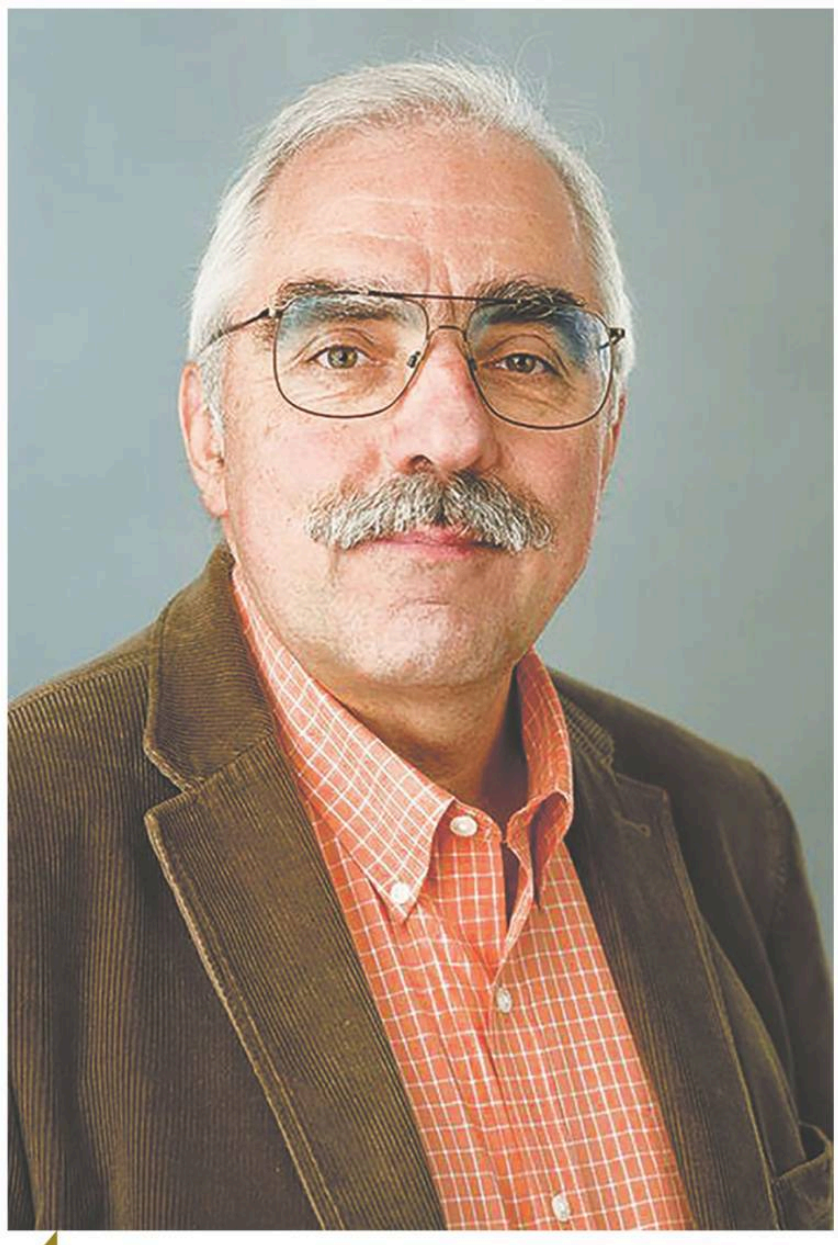

Bokros Lajos szerint az inflációt elsősorban a kormány okozza a túlköltekező és felelőtlen fiskális politikájával

Szöveg:
KARDOS ERNŐ

Az új költségvetés a régi rossz gyakorlat folytatása, így folytatódik Magyarország lecsúszása.

Beszélgetésünk pillanatában a forint 412 forint felé fordult, meddig romolhat még?

Bármeddig, akármeddig! Ha egy országban a költségvetési politika laza, túlköltekező, s ugyanez jellemzi a pénzpolitikát is, akkor arra ösztönzik a bankrendszert is, hogy a hitelezést növeljék, másképp nem lesz növekedés. Ráadásul az utóbbi időben a bérköveteléseknek sem szabnak észszerű korlátot, sőt évekre előre beígérnek jelentős minimál- és átlagbéremelést. Ami ugyancsak parasztvakítás, mert nem világos, hogy mennyi inflációt terveznek, előfordulhat, hogy a számoknak semmi értelme nem lesz, és a beígért 1 milliós jövedelem annyit fog érni, mint a mai 600 ezer forintos. Ezt az idő mutatja majd meg.

Van annak jelentősége, hogy Varga Mihály nem 400 forinton felüli, hanem 370 forintos euróárfolyamon számolta ki a költségvetést?

Rosszabb árfolyam nagyobb nyereséget ígér az exportnak, de az importot visszafoghatja. Ha a fogyasztás kevésbé nő, a forgalmiadó-bevételek nem lesznek elegendőek, ami még inkább alááshatja a költségvetés egyensúlyát. A kormány újra érdekelt lesz az infláció ismételt felpörgetésében. Mindig ez a titkos fegyver, amivel a vészesen romló belső egyensúlyt helyreállítják.

BOKROS LAJOS

Közgazdász, egyetemi tanár, politikus, 2009–2014 között európai parlamenti képviselő, korábban a Horn-kormány második pénzügyminisztere, az 1990-es évek magyar költségvetési kiigazítási csomagjának névadója, a Közép-európai Egyetem korábbi vezérigazgatója, jelenleg is professzora. A róla elnevezett Bokros-csomag a rendszerváltozás óta a legnagyobb méretű gazdasági kiigazítás volt Magyarországon. A 2010-es magyarországi országgyűlési választáson az MDF miniszterelnök-jelöltje volt.

Ön egyetért azzal, hogy a magyar kormány az amerikai elnökválasztás utánra halasztotta a költségvetés beterjesztését. Jelent ez bármilyen előnyt?

Szerintem nincs összefüggés az amerikai elnök személye és a hazai költségvetés elfogadásának időpontja között. A magyar költségvetés önálló abban az értelemben, hogy a kormány minden erejével növekedést akar produkálni. Az más kérdés, hogy ez a törekvése ma teljesen eredménytelen, mert a költségvetés mérete olyan nagy, hogy elfojtja a gazdaság, a vállalkozók kezdeményezéseit. A költségvetés szerkezete pedig olyan torz, hogy aláássa a megtakarításokat és a befektetéseket, mert nem hagy lehetőséget a kiszámítható gazdálkodásra. A költségvetés hiánya pedig túl nagy. Egy stagnáló gazdaságban 6 százalékos államháztartási hiány túl sok. S ha végül nem jön az európai uniós pénz sem, akkor – ahogy a korábbi években – a jövő évre tervezett költségvetés is füstbe ment terv marad.

Jöhetnek-e amerikai támogatások, számíthatunk-e bármilyen támogatásra a Trump vezette Amerikától, ahogy Orbán Viktor igyekszik a csodát szuggerálni?

Mit ér az a kormány, amely külső csodáktól várja saját országa fellendülését? Már a kiindulópont helytelen. Az Egyesült Államoknak – bárki is van ott hatalmon – nem annyira fontos Magyarországon, hogy cukorkaosztásba kezdjen, csak azért, mert az elnök szája ízének megfelelő színezetű kormány van nálunk. Ellenkezőleg, az Európai Uniót, így a magyar gazdaságot is sújtó intézkedésekre számíthatunk. Gondoljunk csak bele, mi történik, ha bevezetik az Unió exportját súlyosan érintő vámokat, nyilván ez bennünket is sújt majd. Hiszen az európai partnerekkel együtt mi elsősorban a német gazdaságra vagyunk ráfűzve. A német gazdaság máris recesszióban van, pedig még nincsenek többletvámok.

Ugyanakkor Orbán Viktor rejtélyesen azt mondta, hogy jövőre olyan dolgok is történhetnek majd, mint még soha. Ez nem valami csodavárás jele?

Ne haragudjon, de már a kérdésfeltevést sem értem. Nem látok csodatermelő gépet a világgazdaságban, amely a magyar gazdaság helyzetén – ráadásul a kormány magatartása ellenére – javítani tudna. Csodák nincsenek, hiába szeretné a kormány, hogy legyenek. A magyar társadalom tagjai tudják ezt.

Gondolja, hogy emiatt menekítik a tömegek külföldre a megtakarításaikat?

Igen, és ez lesz jövőre is, ha a kormány gazdaságpolitikája nem változik. A növekvő nyomást a kormányzatra sohasem elsősorban a külföldi tőke távozása, hanem a belföldi megtakarítások euróra váltása és külföldre menekítése okozza. Bizalom nincs, sem a nemzeti valutában, sem a magyar kormányban. Ez egyértelmű jele annak, hogy a kormány zsákutcába került és innen csak hátrálva lehet kijönni.

A pénzügyminiszter, Varga Mihály szerint a kormány legfontosabb célja, hogy emelkedjenek a bérek, több pénz maradjon a családoknál és megerősödjenek a magyar vállalkozások. A két cél nem zárja ki egymást? A cégek ki tudják gazdálkodni a durván megemelt béreket?

Akkor tudnák a vállalkozók – hosszú távon – a magasabb béreket kigazdálkodni, ha javulna a gazdaság termelékenysége és a versenyképessége. De ennek ma semmi jele nincs. Ehhez ugyanis elsősorban új beruházásokra lenne szükség, amelyekre viszont sok vállalkozónak egyszerűen nincs fedezete. És mint mondtam, a hazai befektetők nem bíznak a kormányban. Rövid távon tehát ez a két cél egészen biztosan kizárja egymást. Jólét helyett lesz újabb parasztvakítás.

Pedig óriási csinnadrattával írták alá a nemzeti bérmegállapodást, ami a magasabb béreket garantálná. Lehetnek rövid távon mégis a családok a költségvetés nyertesei?

Ezt már 14 éve hazudja a kormány, tehát nincs jelentősége. Gondolja meg, hogy a forint romlásával, illetve az Európa-bajnok magyarországi inflációval mennyi mindent vettek már vissza azokból a támogatásokból, amiket az egyik kezükkel maguk nyújtanak. Megint arról van szó, hogy a gyerekek utáni kedvezményt a személyi jövedelemadóban növelik, de az alacsony jövedelműek nem keresnek eleget ahhoz, hogy a támogatásokat igénybe vegyék. Tehát csak a jómódúak, a magasabb jövedelműek járnak jól, a szegények viszont semmit sem kapnak. Ez pedig tovább fokozza az országban a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségeket, ami a társadalom szétszakadását erősíti.

Ha az állam 38 739 milliárdos bevételt tervez jövőre, abból hogyan tud majd, 42 862 milliárdot elkölteni, ha nem jönnek az uniós pénzek? A 72 százalékos költségvetési hiány miatt a törvény tiltja újabb hitelek felvételét. Mi lesz így?

Akkor majd megváltoztatják a törvényt és újabb hiteleket fog a kormány felvenni. Mindig ez történik, hisz a kormány sem akarhatja, hogy államcsőd következzen be, mert az sokkal rosszabb, mint a további eladósodás.

Bekövetkezhet államcsőd is?

Én leszek az országban a legutolsó, aki ennek rémképét felfesti.

Nem beszéltünk arról, hogy mielőtt a kormány beterjesztette volna a béke költségvetését, az ukrajnai háborúra hivatkozva újabb félévvel meghosszabbították a háborús veszélyhelyzetet Magyarországon. Logikus ez?

Nem azért van Magyarországon rendeleti kormányzás, mert háborús vészhelyzet van, hanem mert a fennálló önkényuralmi rendszernek tetszik a demokrácia utolsó elemének, a parlamentnek a teljes kikapcsolása. Ez a legnagyobb veszély a mai Magyarországon, nem az ukrajnai orosz imperialista beavatkozás.

€/HUF 413,05 ↑ +0,01% | $/HUF 391,49 ↑ +0,05% | CHF/HUF 443,74 ↑ +0,14%

LAPSZÉL

Szépen fizet az MVM az államnak

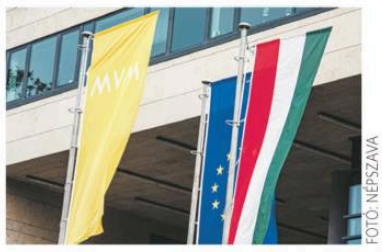

FOTÓ: NÉPSZAVA

Az MVM csoport első féléves eredményességére és stabil pénzügyi pozíciójára tekintettel a tulajdonosi jogok gyakorlója úgy döntött, hogy a vállalatcsoport 126 milliárd forint osztalékelőleg-kifizetést teljesítsen az egyedüli részvényesnek szombatig, azaz november 30-ig. Az MVM kizárólagos állami tulajdonban van, a tulajdonosi jogok gyakorlója az Energiaügyi Minisztérium. Az MVM-csoport szeptember 16-án közzétett EU IFRS szerinti évközi konszolidált beszámolója alapján a társaságcsoport az első fél évben mintegy 222 milliárd forint adózott eredményt ért el – írta a Világgazdaság. NÉPSZAVA

Változatlanul feszes a munkaerőpiac

Idén októberben a foglalkoztatottak átlagos száma 4,69 millió fő volt, ami 27 ezres csökkenés az előző év azonos időszakához képest. A változásban szerepe van annak, hogy tavaly ősszel a foglalkoztatottság szintje kiemelkedő volt. 2024 októberében a munkanélküliek száma 219 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 4,5 százalék volt. Az ING Bank elemzői szerint elsősorban a szezonális munkák kifutása okozhatta a foglalkoztatás enyhe mérséklődését. Komoly strukturális változást nem látni a területen. Így változatlanul azt lehet mondani, hogy a hazai munkaerőpiac igen feszes. Á. A.

Le-fel járkálnak az üzemanyagárak

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Szombattól a benzin és a gázolaj nagykereskedelmi ára is 2-2 forinttal csökken. Kedden viszont 3 és 4 forintos emelkedés történt. Pénteken egy liter 95-ös benzin átlagosan 618, egy liter gázolaj 633 forintba került. Hogy az árváltozásból az autósokra mennyit hárítanak át a kutak, az eltérő mértékű. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
77 936,21	↓	-0,56%
Mol		
2678 Ft	↓	-0,45%
MTelekom		
1240 Ft	↓	-0,48%
OTP		
21 170 Ft	↑	+0,05%
Richter		
10 400 Ft	↓	-1,89%

Alig lassít az aranypiac

NEMESFÉM Az arany ára tetemes növekedést és soha nem látott rekordot produkált az idén. Az MNB óriási mennyiséget vásárolt belőle.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Egy 15,5 tonnás vásárlással a Magyar Nemzeti Bank (MNB) a globális aranypiac második legnagyobb szereplője volt – a hivatalosan közölt vásárlások alapján – az idei harmadik negyedévben. A szeptemberben történt ügyletnél csak Lengyelország hozott össze nagyobbat az említett időszakban, Varsó egy 42 tonnás tételt vitt el. A harmadik helyen pedig India állt egy 13 tonnás ügylettel. Ennek eredményeként az MNB aranytartaléka történelmi csúcsot ért el az immár 110 tonnás volumennel. Ez egyben azt is jelenti, hogy a nemesfémtartalék aránya a devizatartalékhoz képest 14 százalékra hízott – jelezte a Népszavának Juhász Kristóf, a befektetési arany értékesítésével foglalkozó Conclude Befektetési Zrt. cégvezetője.

A nemesfém jegyzése az idén egészen látványos fejlődést írt le, hiszen az év eleji szintekhez képest már mintegy 30 százalékos növekedést ért el. A Goldman Sachs friss előrejelzése szerint ugyan az árfolyam most 2650 dollár közelében mozog, de a növekedésnek még nincs vége. A világ egyik legjelentősebb bankháza szerint az árfolyam a jövő év végére eléri az unciánkénti 3000 dollárt.

Az persze egészen jól látszik, hogy Donald Trump újraválasztása óta az arany árfolyamában némi korrekció történt. A szavazások előtt kialakult 2790 dolláros történelmi rekord óta a jegyzés 2600-2650 dollár közelébe mérséklődött. Ennek oka abban keresendő, hogy a Trump-adminisztráció a kriptovaluták felé látszik fordulni. Ezzel együtt egy fontos, az árat nagyban befolyásoló fejlemény az arany esetében semmit sem változott. A jegybankok éppen olyan erős keresletet támasztanak, mint az elmúlt néhány évben. Ennek volt a része a jelzett legutóbbi MNB-vásárlás is – fejtette ki Juhász Kristóf. Hozzátette, a technikai elemzések is azt vetítik előre, hogy még komoly árnövekedések jöhetnek a nemesfémet illetően. Szavai szerint viszont most, az amerikai elnökválasztást követően egy darabig inkább az oldalazásra, a 2600-2700 dollár közötti ingadozásra lehet számítani.

A központi bankok aktivitása amúgy jellemzően a feltörekvő országok részéről erős. Ennek okát az magyarázza, hogy ezek a gazdaságok szeretnének a dollár piaci dominanciájáról leválni, attól valamilyen formában elszakadni. Így nem mondható véletlennek, hogy az év legnagyobb vásárlói között olyanok láthatók, mint Törökország, Lengyelország, India vagy éppen Szingapúr. De például a legutóbbi hírek egyike volt az azerbajdzsáni olajalap 12 tonnás vásárlása – magyarázta a Conclude szakértője. Az, hogy az ebbe a csoportba sorolt országok központi bankjai ilyen élénken vásárolnak, részben a feszült geopolitikai helyzetre is visszavezethető. Az orosz–ukrán háború és az izraeli–palesztin konfliktus rávilágított a pénzügyi bizonytalanságra, az orosz jegybanki tartalékok zárolása pedig arra is, hogy a pénzpiaci befektetések egy gombnyomással elvonhatók.

A feltörekvő országok jegybankjai vették a legtöbb aranyat idén, mert szeretnék letörni a dollár piaci dominanciáját

110 tonna
az MNB aranytartaléka, ami történelmi csúcsnak számít

Ezenfelül a nemesfém felhalmozását erősítette a Világbank idén tavasszal kiadott ajánlása is, amely szerint a jegybanki tartalékokon belül az arany szintjét 20 százalék körül egészséges kialakítani a feltörekvő országokban. Ez egyébként a nyugati országokban jellemző is. Utóbbi határt igyekeznek most elérni az említett feltörekvő piaci államok is. Ezt szem előtt tartva egyáltalán nem mondható rendkívülinek a cseh központi bank – bejelentett – stratégiája, miszerint minden hónapban vásárolnak 2 tonna aranyat egészen addig, amíg a 20 százalékos határt el nem érik. Ezen a ponton igen figyelemreméltónak mondható kijelentést is tesznek a Goldman Sachs elemzői az előrejelzésükben. Eszerint minden 100 tonna fizikai kereslet legalább 2,4 százalékkal emeli az arany árát. Ehhez annyit tennénk hozzá, hogy a World Gold Council (Arany Világtanács) adatai szerint a globális adásvételek – a tőzsdei és a tőzsdén kívüli ügyletek összessége – 2022 év eleje óta egyetlen negyedévben sem estek 100 tonna alá. Sőt figyelemre méltó volt 2022 utolsó három hónapja, amikor a szervezet becslése szerint a forgalom meghaladta a 500 tonnát.

> Az orosz–ukrán háború és az izraeli–palesztin konfliktus rávilágított a pénzügyi bizonytalanságra, az orosz jegybanki tartalékok zárolása pedig arra is, hogy a pénzpiaci befektetések egy gombnyomással elvonhatók.

Kérdésünkre, hogy ez az emelkedő ártrend a hazai lakossági piacon hogyan csapódott le, Juhász Kristóf kifejtette: itthon a forint árfolyama irányadó. Ahogy a magyar deviza euróval szembeni jegyzése elérte a 400-as szintet, szinte azonnal megjelentek az aranyvásárlók. Az elmúlt évben még inkább kínálati piac volt tapasztalható, azaz jellemzőbbek voltak az eladások. Mára sokkal inkább egyensúlyi helyzet alakult ki, de ezen felül is erősebbnek mondható a vásárlói aktivitás. Felvetésünkre, hogy a befektetők milyen tételek iránt érdeklődnek leginkább, a szakember úgy válaszolt: a legkisebb, 2 grammos kiszerelést éppen úgy viszik, mint a nagyobbakat. A pénztárca szab határt – fogalmazott. Hozzátette, így nem ritkák a több kilogrammos vásárlások sem.

Kiadták Paks 2 fő engedélyét

ÁRAM Az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) tegnap kiadta a Paks 2-es beruházás kivitelezésének tényleges megkezdéséhez szükséges utolsó engedélyt is. A hatóság, a tervek nukleáris biztonságát is megfelelőnek ítélve, ezzel feloldotta a 2022 augusztusában kiadott úgynevezett létesítési engedély kapcsolódó „visszatartási pontját". A közzétett irat emlékeztet: a hatóság a két és egynegyed éve kiadott úgynevezett létesítési engedély kérelmébe foglalt, előzetes nukleáris biztonsági jelentést, frissítést kérve, nem fogadta el. Az állami Paks II. Zrt. az első, javított változatot már két éve megküldte. A mostani indoklásból kiderül, hogy a cégnek minőségügyi tervet kellett végrehajtania, akadtak fordítási pontatlanságok, illetve a vállalkozás nem hajtotta végre maradéktalanul az anyagok felülvizsgálatával vállalt feladatait. Ezeket, az OAH újabb észrevételei nyomán, több részletben – utoljára idén augusztus elején – javították. A hatóság végül ezeket elfogadva feloldotta a „visszatartási pontot".

> Az Unió létezése óta ez az első új orosz atomblokkra kiadott tagállami engedély.

Az OAH jóváhagyta a paksi atomerőmű-beruházás építésének hivatalos megkezdéséhez szükséges előzetes biztonsági jelentést – üdvözölte a lépést Szijjártó Péter külügyminiszter. Így jövő év elején megtörténhet a kivitelezés első lépésének számító „első betonöntés".

Az Unió létezése óta ez az első új orosz atomblokkra kiadott tagállami engedély – hívta fel a figyelmet a hír kapcsán megkeresésünkre Perger András, a beruházást ellenző Greenpeace klíma- és energiakampány-felelőse. A szakember reméli, hogy a hatóság alapos munkát végzett. Emlékeztetett, hogy a magyar–orosz bővítési megállapodás 2014-es megkötése után egy évvel a teljes engedély kiadását még 2017-re tették. A munkálatok így most hét-nyolc éves csúszást mutatnak. A létesítési engedélykérelmet, számos halasztás után, csak négy éve nyújtották be, aminek elbírálása voltaképp mostanáig húzódott. A beruházás most sem jutott nyugvópontra, hisz az ukrán–orosz háború miatti politikai-gazdasági környezet még számos buktatóval fenyeget. A döntés nyomán a már egyszer módosított, orosz állami hitelszerződést is újra kell kötni – vélekedett. Az abba foglalt 2030-as, vagyis 5 éves kivitelezést feltételező indulási vállalás szakmailag tarthatatlan. A Greenpeace szakértője szerint a nukleáris bővítési terv, a már most közel egy évtizedes csúszás során számos más energetikai fejlesztéstől vont el erőforrásokat, miközben a kihívások rendkívül sürgetők. Ráadásul a kormány épp most engedélyezte az eddig fixként hirdetett 12,5 milliárd eurós ár be nem látható mértékű emelését. Ezért valakiknek a kormányban is személyes felelősséget kell vállalniuk – hangsúlyozta.

MARNITZ ISTVÁN

Káoszba fulladt választás

ROMÁNIA Hétfőre halasztotta a döntést az alkotmánybíróság az elnökválasztás első fordulóját illetően. A vasárnapi parlamenti választás katasztrófa-forgatókönyvet ígér az országnak és a térségnek is.

FOTÓ: AFP/DANIEL MIHAILESCU

Mára mindennaposak a szélsőjobb elleni ifjúsági tüntetések, míg a szélsőjobb a TikTokon fenyegetőzik

GÁL MÁRIA

Hétfőre, a parlamenti választások másnapjára halasztotta a döntést a román alkotmánybíróság az elnökválasztás első fordulója eredményének hitelesítése kapcsán. Mivel a mintegy 9,5 millió szavazat csütörtökön elrendelt újraszámlálása nyilvánvalóan nem fejeződött be pénteken 14 órára, a taláros testület vasárnap 22 óráig hosszabbította meg a határidőt e téren. Így egyelőre nem tudni, hogy változik-e a jelöltek sorrendje. Ha igen, akkor a hatályos törvények szerint meg kell ismételni az elnökválasztást. Erre december 15-én, illetve 29-én kerülhet sor. Elméletileg. A gyakorlatban viszont ennél sokkal bonyolultabb a helyzet, hiszen több jelölt visszalépett, egyesek végleg visszavonultak a politikától, másokat leváltott a pártelnökségről pártjuk. Az első forduló nagy vesztese, a miniszterelnök Marcel Ciolacu pedig már csütörtökön, az alkotmánybírósági döntés után jelezte, bármi is lesz az újraszámlálás eredménye, ő nem indul újra, befejezettnek tekinti a maga részéről az elnökválasztási megméretést.

Az alkotmánybíróság új határideje sem teljesíthető valójában, a bukaresti külügyminisztérium jelezte: a külföldi voksok addig csak részben érkeznek meg, az utolsók december 3-ára várhatók.

Mindez a káoszt és a bizonytalanságot élteti, ami a vasárnapi parlamenti választások tekintetében meghatározó lehet. Az elnökválasztási fiaskó után a közvélemény-kutatók nem adtak ki előrejelzéseket a pártok támogatottságát illetően. Egyetlen felmérés látott napvilágot, amelyet a HotNews portál mutatott be, jelezve, hogy „megszerezte" azt. Amennyiben ez a felmérés a valós helyzetet tudja mutatni, akkor Románia számára valóságos katasztrófa körvonalazódik vasárnap. Az AtlasIntel iroda méréseiben már élre ugrott a szélsőjobb. A Románok Egyesüléséért Szövetség (AUR) megelőzte az eddig legnépszerűbb alakulatot, a kormányzó Szociáldemokrata Pártot (PSD).

Az AUR támogatottsága 22,4 százalék, a PSD-é 21,4. Harmadik helyen áll a Mentsétek meg Romániát Szövetség (USR) 17,5 százalékkal, akinek jelöltje, Elena Lasconi végzett a második helyen az elnökválasztás első fordulójában, neki kellene legyőznie az obskúrus független szélsőjobb, összeesküvés-hívő, fasiszta, putyinista Călin Georgescut. Negyedik a másik kormánypárt, a jobbközép Nemzeti Liberális Párt (PNL) 13,4 százalékkal. Az utolsó biztos bejutó helyen az RMDSZ-t mérték 5,5 százalékkal.

A hibahatáron mozgó alakulatok azonban félelmetes erősítést jelenthetnek az AUR-nak, és akár újabb bombameglepetést is hozhatnak vasárnap. A mindeddig ismeretlen párt, amely most beállt Georgescu mögé, a Fiatal Emberek Pártja (POT) a semmiből hirtelen a bejutás küszöbére, 4,6 százalékra ért, ami az elmúlt napok tanúsága alapján bármekkorára duzzadhat vasárnapra. Ugyanekkora támogatottsággal mérték az AUR-ból kiszakadt botrányhős, Diana Sosoaca EP-képviselő pártját, az SOS Romániát is.

A felmérés kitért az elnökválasztás második fordulójára is – az adatokat még az alkotmánybírósági döntés előtt gyűjtötték, amikor nem merült fel a voksolás esetleges megismétlése. A hét eleji opciók szerint a szoros versenyben Elena Lasconi USR-jelölt vezet 47,5 százalékkal, Georgescu tábora az első fordulós 23 százalékról 45,3 százalékra nőtt.

Mindez azt jelzi, nehezen akadályozható meg a szélsőjobb parlamenti győzelme, esetleges kormányalakítását pedig csak a demokratikus pártok ideológiai hovatartozás nélküli összefogása hiúsíthatja meg. Ellenkező esetben tökéletesen megvalósul az orosz diverzió célja – a káosz és az instabilitás a NATO keleti szárnya alappillérének számító EU-tagállamban. A demokratikus pártok azonban nem tudtak egyelőre túllépni ellentéteiken, egymásra mutogatnak. Az USR, Lasconi és támogatói Ciolacu egyértelmű bejelentése után is a PSD-t és a miniszterelnököt vádolja azzal, hogy zöldasztalnál akarják megnyerni az elnökválasztást, az alkotmánybíróság Ciolacu érdekében jár el. A számok pedig azt mutatják, hogy mind a vitából, mind a bizonytalanságból a szélsőjobb profitál.

A szavazók mindkét tábora egyre intenzívebben kezd állást foglalni. Georgescu győzelme óta a nagyvárosokban mindennap tüntetnek. Csütörtök este Bukarestben az alkotmánybíróság döntése ellen is tiltakoztak, valamint az ellen, hogy az újraszámláláson civil megfigyelők nem vehetnek rész – a hatóság a hatályos törvényre hivatkozva utasítja el a megfigyelőket.

Georgescu hívei ezúttal is a TikTokon gyülekeznek. Csütörtökön már nyíltan erőszakra buzdító üzenetek sokasága lepte el a kínai tulajdonú közösségi platformot. Călin Georgescu támogatói a szélsőjobb ellen tüntetőknek azt üzenik, hogy „mi tankokkal megyünk az utcára".

FELADTA

MARCEL CIOLACU

A miniszterelnök bejelentette, akkor sem indul egy esetlegesen megismételt elnökválasztáson, ha az újraszámlálás őt hozza ki második helyen

HALLGATÁS

KELEMEN HUNOR

Az RMDSZ még nem árulta el, kit támogat a második fordulóban. A pártelnök szerint, először „mentsük meg magunkat, utána az országot"

„Egy vérből valók vagyunk"

Ezzel a címmel számolt be a maszol.ro portál arról, hogy magyarországi és erdélyi sztárok buzdítják az erdélyi magyarokat a parlamenti választáson való részvételre. Bagossy Norbi, Kowalsky, Nagy Feró, Pataky Attila, Keresztes Ildikó, a Hargita Székely Néptáncszínház együttese is arra kérik rajongóikat, szavazzanak az RMDSZ-re az erdélyi magyarság léte és jövője érdekében.

Buzdítanak a magyarországi politikusok is, bár ezúttal, az elnökválasztás okozta káosz közepette, sokkal visszafogottabban, mint szoktak. Szijjártó Péter külügyminiszter az elnökválasztási kampányban jelent meg Kolozsváron Kelemen Hunor RMDSZ-elnök mellett kampányolva, Orbán Viktor ezúttal nem ment el, csupán az RMDSZ választási hirdetéseiben és péntek reggeli rádióinterjújában kérte az erdélyi magyarokat, hogy vegyenek részt a parlamenti választáson, és a magyar érdekképviseletre voksoljanak. Szijjártó ezúttal csak Facebook-posztban, a nemzetpolitikáért felelős politikusok, Szili Katalin, Nacsa Lőrinc államtitkár és Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a helyszínen buzdítottak, hangsúlyozva a magyarellenes erők előretörésének veszélyét. A helyzet pikantériája, hogy a veszélyként hivatkozott román szélsőjobb pártok mindegyike, a magyarellenességet leszámítva, gyakorlatilag ugyanazt a szuverenista, Nyugat-ellenes politikát képviseli, mint a Fidesz.

Kolozsváron a maszol.ro kérdésére, hogy miként látja a magyar kormány az elnökválasztás első fordulójának meglepő eredményét, Semjén Zsolt azt mondta: „Látható tendencia egész Európában, hogy a mainstream, fősodrú ideológiák szembementek az emberek értékítéletével, elvárásaival. Valami mélységes elégedetlenség, protestérzés van a társadalomban, és ez az eredmény alapvetően ennek a mainstreamet szervilisen kiszolgáló politikával szembeni protestnek a megnyilvánulása."

Hogyan szavaztak a magyarok?

A Babes-Bolyai Tudományegyetem tanárát, Magyari Nándor szociológust kérdeztük arról, valóban igaz-e, hogy sok erdélyi magyar szavazott az ismeretlen Georgescura az első fordulóban, azért, mert nézetei sok tekintetben egyeznek Orbán Viktoréval. Magyari szerint az adatok azt mutatják, hogy ha egyáltalán volt is, nagyon kevés magyar szavazója lehetett Georgescunak. Mint mondta, etnikai bontásban nem tudhatjuk, ki hogyan szavazott, de a két székely megyében a legalacsonyabb a rá szavazók aránya. Az országos átlag 23 százalék volt, ezzel szemben Hargita megyében 6, Kovászna megyében 12 százalékot kapott Geoergescu, és ezeken a megyéken belül is a románok lakta települések hozták ezt az eredményt. Az viszont tagadhatatlan, hogy a romániai magyar szavazók hajlamosak a szélsőjobbra szavazni, erre kondicionálta őket a meanstream politikai elit itt, és a Magyarországról átzúduló diskurzusok is, tette hozzá.

A kolozsvári szociológus a második fordulóra elképzelhetőnek tartja, hogy a romániai magyarok egy része (hogy mekkora, azt nem tudja megjósolni), bármit is mond vagy elhallgat a „fiókpárt, amely Orbán itteni magyar hangja" (azaz az RMDSZ), a szélsőséges jelöltre szavaz majd. De biztosan nem tömegesen, hiszen egy kisebb részük már az első fordulóban is Lasconira szavazott.

Kelemen Hunor azt mondta, csak a parlamenti választások után foglal állást az RMDSZ arról, hogy kit támogat a második fordulóban. Magyari szerint elképzelhető, hogy az RMDSZ „továbbra is sunyít, nem mondja ki határozottan a parlamenti választások után sem, hogy Lasconira ildomos szavazni". Feltételezését arra alapozza, hogy az RMDSZ az első fordulóban is nem a szélsőjobb AUR-vezér Simionban, hanem a progresszív Lasconiban látta a fő ellenséget, a pártelnök a tv-vitán egyetlen kérdést sem tett fel Simionnak, Lasconit viszont támadta.

HIRDETÉS

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

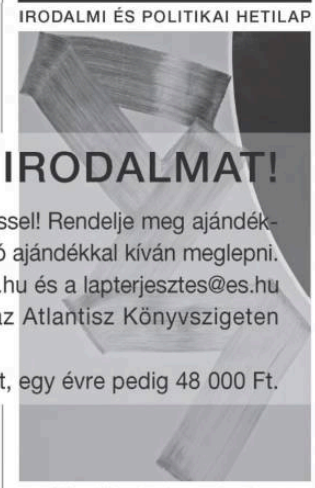

AJÁNDÉKOZZON ÉLET ÉS IRODALMAT!

Lepje meg családtagjait, barátait Élet és Irodalom-előfizetéssel! Rendelje meg ajándékutalványunkat, s adja át annak, akit tartalmas és maradandó ajándékkal kíván meglepni. Az ajándékutalvány megrendelhető az ajandekutalvany@es.hu és a lapterjesztes@es.hu e-mail-címen, valamint személyesen megvásárolható az Atlantisz Könyvszigeten (Budapest, VI., Anker köz 1–3.).
Az előfizetés díja: negyedévre 14 850 Ft, fél évre 26 280 Ft, egy évre pedig 48 000 Ft.

Ajándék minden pénteken

LAPSZÉL

Aleppo újra a felkelők kezén

„A csapataink megkezdték a bevonulást Aleppóba” – nyilatkozta egy újonnan alakult kormányellenes milícia vezetője a CNN tudósítása szerint. A hírcsatorna által megszerzett geolokációs adatok tanúsága szerint a felkelők konvoja a város nyugati utcáin haladt végig. A szerdán indított meglepetésszerű támadás jelentős fordulat a Bassár el-Aszad elnök rendszerét védő kormányerők és a velük szemben álló lázadó csoportok konfliktusában, ugyanis 2016 óta először tudta kormányellenes csoport megvetni a lábát Szíria második legnagyobb városában. NÉPSZAVA

Zelenszkij megalkudna a NATO-tagságért

FOTÓ: AFP/KISBENEDEK ATTILA

Hajlandó lenne tűzszüneti megállapodást kötni Volodimir Zelenszkij ukrán elnök akár olyan feltétellel is, hogy az orosz megszállás alatt lévő területek átmenetileg nem térnek vissza Ukrajnához, amennyiben az ország fennmaradó része a NATO tagjává válik. Zelenszkij a Sky News riporterének adott interjúban azt válaszolta a közelgő Trump-adminisztráció körvonalazódó békejavaslatára, hogy a NATO-csatlakozás „a háború forró szakaszának” lezárásához lenne szükséges. Ám azt is kiemelte, hogy az említett cél csak akkor valósulhat meg, ha az észak-atlanti szövetségbe szóló meghívó egyúttal Ukrajna nemzetközileg elismert határainak megerősítését is jelenti. Az ukrán elnök azt is elismerte, hogy az ország jelenleg orosz megszállás alatt álló keleti területei átmenetileg kívül esnének a megállapodás keretein. „Gyorsan kell ezt meglépnünk, ezután a még megszállt területeket Ukrajna diplomáciai úton szerezheti vissza” – fogalmazott Zelenszkij. Az ukrán elnök álláspontja szerint a NATO-nak „haladéktalanul” védernyőt kell bocsátania a még szabad Ukrajna fölé, egyéb esetben Putyin még további területeket zsákmányolhat. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

INGATLAN

BADACSONYLÁBDIBAN eladó egy három szintes, 4 szobás, 2 fürdőszobás, összkomfortos lakóház. 9x12 méter alapterülettel. 4300 négyzetméter területen. Azonnal beköltözhető. EB-CC Érdeklődni: 06-30/244-0093.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

SZÍNHÁZAK részére mindennemű régiségek felvásárlása készpénzben. 06-30/419-2713, antiklakberendezes.hu

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Új seprű Brüsszelben

VÁLTÁS A portugál António Costa veszi át az Európai Tanács elnökségét december elsejével. A volt miniszterelnök Orbánnal is jó viszonyt ápol, ami segítheti a tagállamok vezetői közötti egyhangú döntések elérésében.

PAPP ROLAND
BRÜSSZEL

Ünnepélyes keretek között vette át pénteken a stafétát – pontosabban egy az ülések levezetésére használt csengőt – Brüsszelben António Costa. Mostantól ő vezeti az uniós csúcsokat, és vasárnaptól lát munkához Ursula von der Leyen második Bizottsága, ezzel lezárul a féléves átmeneti időszak Brüsszelben.

Míg a különböző témák (külügy, mezőgazdaság stb.) alapján összeülő tagállamokat tömörítő Európai Unió Tanácsában a félévente rotáló elnökség vezeti az üléseket – ezt tölti be Magyarország idén július és december között –, addig a tagállamok vezetőiből álló Európai Tanácsnak külön elnöke van, akit két és fél évre választanak. Az évente legalább négy alkalommal összeülő Európai Tanács ülésein minden tagországot egy személy képvisel, legtöbb esetben a miniszterelnök, de Franciaországot vagy Romániát például a köztársasági elnök. Az Európai Tanács feladata a stratégiai döntések és politikai iránymutatás meghatározása, az ülések végén elfogadott szöveget – úgynevezett következtetéseket – egyhangúlag kell elfogadniuk, ezért is különösen fontos, hogy Costa mindenkivel jól együtt tudjon működni.

A portugál politikus először 2015-ben lett miniszterelnök a szocialisták kisebbségi kormányával, amit más baloldali és szélsőbaloldali pártok kívülről támogattak. A 2019-es választásra még növelni is tudta a szavazatok számát, de még a későbbi sokkok sem ingatták meg. 2021 őszén a kommunisták és a Baloldali Blokk nevű pártok a jobboldallal közösen leszavazták a kormány költségvetési javaslatát, de a válaszul kiírt előre hozott választásokon Costa fölényesen nyert. A szocialisták egyedül is megszerezték a parlamenti helyek többségét, immár koalíciós kényszer nélkül állhatott munkába a harmadik Costa-kormány.

A 2023. év végén aztán egy korrupciós botrány hozta el Costa otthoni bukását. Novemberben az infrastruktúráért felelős minisztert és António Costa kabinetfőnökét is letartóztatták: a korrupció gyanúja többek között két lítiumbánya koncessziója kapcsán merült föl. A házkutatások során a kabinetfőnök otthonában hetvenötezer euró készpénzt találtak a hatóságok. Costa tagadta, hogy bármi köze lenne az ügyhöz, de azonnal lemondott a kormányfői pozíciójáról. Az ügyben még folyik a nyomozás, de azóta a portugál ügyészség elismerte, komoly hibákat követtek el a nyomozás első szakaszában. Az ügy annyira mégsem árnyékolhatta be Costa megítélését, hiszen idén nyáron a jobboldali kormány őt jelölte az Európai Tanács elnökének, ahol a vártnál is simábban ment át a jelölt.

FOTÓ: AFP/NICOLAS TUCAT

Antonio Costa szimbolikusan is megkapta a leköszönő Charles Micheltől az Európai Tanács elnökét illető csengőt

A júniusi EP-választások után összeülő tagállami vezetők három pozícióról döntöttek: az Európai Bizottság elnökének ismét a német kereszténydemokrata Ursula von der Leyent jelölték, az észt liberális Kaja Kallasra esett a választás az EU külügyi főképviselőjeként, így éppen ideális volt a kényes egyensúlyhoz a szocialista politikus egy déli tagállamból az Európai Tanácsba, akire Orbán is igennel szavazott. A hírek szerint a portugál politikusnak kifejezetten jó a személyes viszonya a magyar miniszterelnökkel, a futball szeretete biztosan összeköti őket.

> Éppen ideális volt a kényes egyensúlyhoz a szocialista politikus egy déli tagállamból az Európai Tanácsba, akire Orbán is igennel szavazott.

António Costa a belga Charles Michelt váltja, akinek kifejezetten feszült volt a viszonya Von der Leyen bizottsági elnökkel. Kritikusai szerint a világban utazva Michel inkább saját imázsát építette, mintsem az Uniót képviselte. A remények szerint a világ Európától távolabb eső részeivel is jobb kapcsolata lesz a portugál politikusnak. Indiában például már most is nagyon népszerű, hiszen apai oldalon a korábbi portugál fennhatóság alatt álló indiai Goa városából származik, édesapja a portugál gyarmat Mozambikban született goai apától és mozambiki-francia anyától.

Hogy képes lesz-e Costa kompromisszumok megtalálására egy gyenge lábakon álló francia és német kormánnyal küzdő, Trump és Putyin közé szorult Európában, legkorábban december 19-én, az általa elnökölt első uniós csúcson kiderül.

Nem harcol a Nyugat Ukrajnában

FANTOMOK Orbán Viktor miniszterelnök szokásos pénteki, a Magyar Rádiónak adott interjújában megemlítette, hogy az Ukrajnában zajló háború már nyugati áldozatokat is követelt. Azonban nem civileket, hanem harcoló egységeket említett: állítása szerint amerikai és francia katonák is elestek az orosz–ukrán konfliktus során. Okkal feltételezhető azonban, hogy a magyar kormányfő értesülései csupán egyoldalú forrásokból származnak.

Az orosz védelmi tárca kollégiumának kibővített ülésén 2023. december 19-én Szergej Sojgu akkori miniszter több mint 5800 az ukrán oldalon harcoló külföldi állampolgár, ezen belül 466 amerikai megsemmisítéséről beszélt. A számok nyilvánvalóan erősen túlzók, és a miniszter sem állította, hogy az ukránok oldalán reguláris külföldi erők vettek volna részt a háborúban. Az oroszországi médiában rendszeresen jelentek meg hírek arról, hogy franciák estek el az ukránok oldalán. A Lenta.ru portál júliusban orosz hírszerzési forrásokra hivatkozva arról írt, hogy a franciák „az algériai háború óta nem tapasztalt” veszteségeket szenvedtek Ukrajnában, ennek ellenére 2000 fős katonai egységet terveznek odaküldeni. Sem az amerikai, sem a francia sajtó nem kapta fel ezeket a híreszteléseket. Emmanuel Macron francia elnök ugyanakkor nem zárta ki, hogy adott esetben szükség lehet nyugati katonák Ukrajnába vezénylésére, bár elsősorban kiképzői és tanácsadói szerepben, nem harcoló alakulatként.

FOTÓ: ORBÁN VIKTOR FACEBOOK OLDALA

Az elesett nyugati katonákról nincs említés az orosz forrásokon kívül

Orosz oldalon rendszeresen felmerül, hogy az ukránok nem képesek a nyugati rakétafegyverek kezelésére, azokat biztosan külföldi személyzet szolgálja ki. Ez azonban kevéssé valószínű, és nincs is rá bizonyíték, márpedig hosszú időn át aligha lehetne az ilyesmit titokban tartani. A legfontosabb különben is a célok meghatározása és a koordinátáik megállapítása, amihez nyilvánvalóan katonai műholdakra, illetve légi felderítésre és a kapott információ valós idejű értékelésére van szükség. Ilyen kapacitása leginkább az Egyesült Államoknak van.

HORVÁTH GÁBOR,
MOSOLYGÓ MIKLÓS

Már csak ígéretekre futja...

TÖRŐ ANDRÁS

Csehül áll a jelenlegi kormánypárt a kihívójával folytatott versenyben a közvélemény-kutatók szerint. Ha most lennének a választások, szinte biztosan vesztene a Fidesz a Tiszával szemben. De odáig még van másfél év. A kormány mögött álló agytröszt pedig már javában a 2026. tavaszi megmérettetésre készül és készíti fel a frontembereket. Szinte minden intézkedéssel a tömegek befolyásolására készülnek, közvetlenül vagy közvetve. Eddig tagadhatatlanul sikert értek el az egyszerű, könnyen érthető hívószavakkal, amelyek – mert a csapból is ez folyik – bevésődnek az emlékezetbe. A politikai sablonok népe a Fidesz-szimpatizánsok tábora, hiszen kész mondatokban kapják, amit el kell hinniük és el kell hitetniük.

Most is úgy próbálják feledtetni a katasztrofális gazdasági teljesítményt, az eddigi gazdaságpolitika kudarcát, a harmatgyenge forintot, az elhatalmasodó szegénységet, hogy jövőbe mutató, ezáltal nehezen számon kérhető ígéreteket tesznek, és közben magukban imádkoznak, hogy csak ezt a másfél évet húzzák ki nagyobb baj nélkül. Követik a régóta jól bevált módszert: kenj minden bajt, hibát Brüsszelre, és dicsérd a kormányt (magukat) minden juttatásért, eredményért. Közben az aprólékosan szétterített, látszólag a bankokra, a kereskedőkre kirótt terhekkel, elvonásokkal úgy sanyargatják, nyúlják le az adófizetőket, hogy azok jó része még tapsol is hozzá. Nem veszik észre, hogy minden pluszterhet végül velük, a lakossággal fizettetnek meg. Ez már művészet, csettinthetnek a Fidesz egykori kampánytanárai.

A Brüsszellel való csatározás miatt azonban elapadtak az ingyenes pénzforrások, és most már valóban csak ígéretekre futja a kormánytól, adni nincs miből, legföljebb hitelből, vagy abból, amit másoktól vesznek el. Így lett a politikai ígéret alanya a minimálbér-emelés és a bérfelzárkóztatás is. Lassan két hónapja a gazdasági semlegesség soha nem definiált, de a rossz emlékű keleti nyitást felváltó fogalma mellett lopódzott be a köztudatba a 2028-ig teljesítendő ezereurós minimálbér és az egymilliós átlagkereset ígérete. Az erőteljesebb bérkiáramlással – a vállalkozók pénzéből – a fogyasztást serkentené a kormány, mert a gazdaságot jószerivel már csak ez működteti, de ez sem eléggé. Az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítások, a csokpénzek becsatornázása a lakásépítéshez, -felújításhoz is azt a célt szolgálná, hogy a választások előtti évben felpörgessék a gazdaságot.

Az ezereurós minimálbérhez sokan sokfélét számoltak, például, hogy évente mennyit kellene emelni, de már a jövő évi számoknál megbicsaklani látszik a terv. A kormány a munkáltatóknak már nem tudott ígérni sem adókedvezményt, sem mást, így a kisebb, 9 százalékos emelést hagyták jóvá a 12 helyett azok, akiknek egyébként is a bőrére megy a játék. Több felmérés is tanúsítja, hogy a vállalkozók hangulata egyébként is pocsék, többek között elegük van abból, hogy állandóan változnak a szabályok, az elvonások folyamatosan nőnek. Ki nem mondottan úgy gondolják: ez a szerződés most másfél évre köttetett. Aztán jöhet az újratervezés.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

BOLDOG KARÁCSONY

JEGYZET

Szabó Brigitta

Egy nyugodt ember

El volt döntve rég, aki akarta, tudta, hogy a jelenlegi pénzügyminiszter, Varga Mihály lesz a Magyar Nemzeti Bank új elnöke. A jelölésről szóló hivatalos bejelentés pont úgy történt, mint annak idején Matolcsy György esetében, a miniszterelnök a szokásos péntek reggeli rádióinterjújában osztotta meg a hírt a hallgatóságával. Hogy mindenki könnyen értse, és hogy éreztesse, mekkora bizalommal van az emberek iránt, így fogalmazott: kiválasztottam a legtapasztaltabbat, aki „látott már karón varjút”, aki nem ijedős, „szagolt már puskaport”, de legfőképpen aki kiszámítható és higgadt.

A Karmelitában biztosan sokak mellkasából kiszaladt egy jó nagy sóhaj, hogy végre kint van a bejelentés, és most már biztos, hogy jön a „nyugodt ember”. Egy olyan jegybankelnök, akivel végre nem lesz gond. Kibekkelték, amíg Simor András megbízatása lejárt, aki az istennek sem akart magától lemondani és hiába offshore-lovagozták, az sem hatott. Aztán jött a „teljesítmény és a tények embere” – legalábbis anno így jellemezte Matolcsy Györgyöt Orbán Viktor. Eleinte úgy tűnhetett, hogy jól választott, ám Matolcsy György szépen lassan önálló életre kelt, jó sok pénzt „termelt” magának és az általa létrehozott alapítványoknak, közben a családja is szépen gazdagodott, és ahogy nőtt a vagyon, ami fölött rendelkezett, kezdett egyre többször nem úgy viselkedni, ahogy várták tőle: ellentmondott.

Varga Mihály más. Ő megcsinálja, amit kérnek tőle, hátrébb lép, ha valakit előre kell engedni. Addig számol, amíg ki nem hozza az elvárt eredményt. Bizonyítottan hűséges – állítólag amikor az amerikaiak titokban megkeresték, hogy ő legyen a miniszterelnök Orbán helyett, Misi inkább gyorsan elmondta Viktornak a cselszövést. Kedvelik őt a nemzetközi színtéren és itthon is. Persze azt még nem tudjuk, hogy mit csinál, ha rájön, hogy létezhet Orbántól függetlenül is.

Aranycsapat

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

Aranycsapatnak nevezte, ha jól emlékszem, Schmidt Mária azt a társaságot, amely még a kezdeti Fidesz-években nőtt ki, és valahol a Bibó-kollégium környékén állt össze olyan csapattá, amely a mai napig meghatározza a magyar belpolitikai életet. A kifejezés – tudniillik az aranycsapat – Szájer József könyvbemutatóján hangzott el. De a könyv, az összefoglalók alapján, inkább csak melléktörténet volt, a hangsúly Szájer coming outja után a coming backjén volt. Illetve inkább csak a come back dominált, a négyéves pauza valódi oka kevésbé került szóba. Maga a főszereplő úgy nyilatkozott, hogy elfáradt a sok küzdelemben.

Hogy milyen küzdelmekre gondolt, az nem derült ki, én magam leginkább a saját magával, a saját identitásával folytatott küzdelmet vélném, de ez egyáltalán nem biztos. Mindenesetre a Brüsszelben történtekről, illetve arról, hogy helyes volt-e egy ereszcsatornán lecsúszni – mely ereszcsatorna azóta is turistalátványosság –, nos, ez az este folyamán nem került szóba. Magam sem szeretnék erre hosszabban kitérni, bár azt a megközelítést sem szívesen fogadom, amelyet Szájer említett – a hallgatóság teljes egyetértésével –, hogy rondán bánt vele az ellenzék.

> És ha már csusszanásról beszélek, lám, csak idő kérdése volt, és Szájer feneke alatt a brüsszeli csatorna is arannyá változott.

Mindegy is: fogadjuk el, hogy a Fidesz egyik alapító atyja lényegében visszatért a közéletbe, még ha némi fenntartással is közelítek Lévai Anikó – a miniszterelnök felesége – kijelentéséhez, aki Szájer finom, elegáns stílusáról beszélt, amely mindig is jellemezte a vele való kapcsolatát, illetve hogy „negyven év alatt egyetlen vállalhatatlan mondat vagy viselkedés nem volt közöttük”. Mondom: elfogadom a volt EP-képviselő „legendás” tudását, finom modorát, és azt a hirtelen érkezett szerecsenmosdatást is, amelyet most akár ezen a könyvbemutatós estén, akár a Mandinerben leközölt gigainterjúban tapasztalhattunk.

Hanem maradjunk csak az aranycsapatnál. Azoknál a fiatalembereknél, akik egykoron, a Fideszt megalakítva, szinte vérszerződést kötöttek, és immár több mint harminc éve kart karba öltve haladtak felfelé a ranglétrán. Ennek a csapatnak – legyen arany – a tagjai tényleg odafigyeltek egymásra, támogatta egymást, így lett belőlük miniszterelnök, köztársasági elnök, házelnök, legrosszabb esetben, büntetésből, Európa-parlamenti képviselő, vagy most éppen jegybankelnök. Példamutató – és ebben most semmi gúny nincs – az az összefogás, amely a társaságot jellemzi; még azt is segítik, aki látszólag hátat fordított nekik (Fodor Gábor, csak úgy mondom). Tényleg szinte példa nélküli, mondhatni világszenzáció ez a közös karrier, amely, ily módon, kétségtelenül aranycsapattá kovácsolódott össze.

És ez az arany amúgy is jó hasonlat, egyrészt a futball szeretetének allegóriája, másrészt az anyagi javak gyarapodásának is egyfajta jelzője. Nyugodtan állíthatjuk: a Bibó-kollégium és környéke legendás társasága valóban mindent aranynyá változtatott, amihez nyúlt, maximum annyi kifogást emelhetünk, hogy ezek az aranyak mind a saját zsebükbe csusszantak. És, ha már csusszanásról beszélek, lám, csak idő kérdése volt, és Szájer feneke alatt a brüsszeli csatorna is arannyá változott.

BONTA MIKLÓS

Bumeráng

A NER „békeköltségvetésének” egyik alappillére, hogy a 2025-ös esztendőben szabad kijárást tesznek lehetővé az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítások felhasználása számára, a lakhatási körülményeik javítására hivatkozva. A kiáramló pénzek – az MNB számításai szerint –, a 2100 milliárd forintos állomány várhatóan mintegy 14 százalékát érintő pénzátcsoportosítás ugyan nem rendíti meg ezt az öngondoskodási formát, de mint ahogy ez a legfrissebb pénzügyi stabilitási jelentésükből kiderül, az intézkedés közvetett kedvezőtlen hatása nem lehet kétséges. Az egymillió főt valamivel meghaladó tagok számláin átlagosan mindössze 2 millió forint megtakarítás található. De ez sem egyenletesen oszlik meg. Lakásvásárláskor legfeljebb a hiteltörlesztéseknél lehet csipegetni majd belőle. Önerőként a pénztári tagok elsöprő többségénél aligha jöhet számításba. Viszont akadnak közel 40 ezren, akiknek számláin 10 millió forintot meghaladó összeg található. Vagyis a szociális (ön) gondoskodás maszlagával leöntött újabb lehetőség – ki tudja, hányadszor – ismét a legmódosabbak számára teszi könnyebbé a lakhatási lehetőségeik bővülését. De legyünk jóindulatúak, mivel a legmagasabb összegű számlák tulajdonosai főként az idősebbek közül kerülnek ki, így van esélye annak, hogy utódaik számára vásárolnak új lakást, vagy teljeskörűen felújítják a régit. Igazolván, hogy érdemes jó helyre megszületni!

> A szociális (ön)gondoskodás maszlagával leöntött újabb lehetőség – ki tudja, hányadszor – ismét a legmódosabbak számára teszi könnyebbé a lakhatási lehetőségeik bővülését.

A piac mifelénk azonban gyakran nem úgy reagál egyes – hatástanulmányok nélkül kiagyalt – intézkedésekre, mint azt a pénzügyi kormányzat, a pillanatnyi politikai érdekek szolgálatába szegődve, elképzelte. Ha az önkéntes pénztári állományból jövőre megmozdul néhány száz milliárd forint, s a lejáró, illetve kamatozó állampapír-állományból is felszabadul 3 ezer milliárd, amelynek egy része az éppen válságban lévő építőipar produktumait célozza meg, akkor az, ugyancsak a jegybank véleménye szerint, felhajtja majd az ingatlanárakat, ami szűkíti az érdekeltek körét. Ezt hívják bumeránghatásnak.

Levél egy tiszás baloldalihoz

CIVIL BESZÉD

LENDVAI ILDIKÓ
volt országgyűlési képviselő

Kedves Barátom!
Bocsánat, hogy levélben fordulok hozzád – az egyszerűség kedvéért tegezve. De lehet, hogy a szavazóm voltál, nekem vagy a pártomnak. Neked köszönhettem, hogy sokáig a parlamentben politizálhattam. Lehet, hogy nem mindenben képviseltelek elég jól. De hasonlóan gondolkodtunk arról, milyen értékek köré kellene építkeznie a magyar világnak. A nagyobb szolidaritás, több szabadság, az emberi haladás lehetőségében hívő Európa értékei köré. A több esély, több jog, több tudás, több közösségi segítség, nagyobb mobilitás érdekében.

Ezért szólítalak barátomnak, és nem valami politikai beetetés céljából. Nem visszarángatni akarlak – nem is igen lehetne – valamelyik „régi" parlamenti ellenzéki pártba. Tiszteletben tartom a döntésedet. Nem tekintelek árulónak vagy megtévesztett csodavárónak. De azt hiszem, ott, ahol vagy, fontos szereped van a baloldal jövőjében.

A pártvezetőd politikusi személyisége idegen tőlem, lehet, hogy ebben nem egyezik veled az ízlésünk. De ez keveset számít ahhoz képest, hogy mit érhet el. Olyasmit, ami nekem, nekünk nem sikerült. Jobboldali világnézetű, konzervatív gyökerekkel rendelkező emberként persze sok olyat mond, ami nekem nem tetszik. De emlékszem, hogy annak idején fogamat szívva belenyugodtam abba: a Magyar Péternél tőlem sokkal távolabb álló, nála még terhesebb múltú Jobbik jelöltjeinek is drukkolnom kell.

> Politikusok szokták mondani: „Követnem kell őket, mert a vezetőjük vagyok." Ez nálatok is így van. A pártoknak nem, de Neked tesz gesztusokat.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Veled viszont szeretnék továbbra is egyetérteni. Mert értem és megértem, hogy mit keresel a Tiszában. Elég sok interjút hallottam tiszás demonstrálókkal arról: oda álltak, ahol felcsillan a változás esélye. Ady már megírta: „Rákóczi, akárki / jöjjön valahára: / Kígyóinknak, Esze komám, / lépjünk a nyakára." És most tényleg felcsillant az esély. Ott csillant fel, ahol most vagy. A nyilatkozatokból, felmérésekből az is kiderül: tudod, hogy Magyar Péter jobboldali ember. Azt is tudod, honnan jött.

De Te az önbevallásokat firtató kutatások szerint továbbra is baloldalinak vallod magad. A Népszavában olvashattunk a Policy Solutions kutatásairól: a pártszavazók közül a felmérés szerint a ti táborotok, a Tisza szavazói a legtöbb fontos kérdésben ugyanúgy vélekednek, mint a vállaltan baloldali vagy liberális Európa-párti erők. A fideszesekhez képest kétszer annyian vannak közöttük, akiknek a demokrácia és a jogállam a legfontosabb az európai értékek közül. Másfélszer annyian, akik az emberi jogok védelméről mondják ezt. A Tisza-pártiak 86 százaléka szerint teljesíteni kellene a mi érdekeinket is szolgáló uniós feltételeket. (A hármas EP-listát állító baloldaliak 81 százaléka véli így.) A pártok közül a ti táborotok védi a legharcosabban Ukrajna ügyét a putyinizmus ellenében. Sokkal inkább, mint olykor vezéretek taktikája sugallja. Ti tartjátok a legnagyobb arányban súlyos bajnak a korrupciót, a baloldali ellenzékhez hasonlóan vélekedtek a bérekről és az egészségügyről.

Ez is mutatja: Te és társaid komoly arányt képviseltek Magyar Péter pártjában. Aki ugyan – jó és rossz okokból egyaránt – nem működik együtt baloldali pártokkal. Nem örülök neki, bár értem a szempontjait. Ám Rád szüksége van. Politikusok szokták mondani: „Követnem kell őket, mert a vezetőjük vagyok." Ez nálatok is így van. A pártoknak nem, de Neked tesz gesztusokat. Helyesen. Ezért koszorúzta Kéthly Annát is október 23-án, ezért emlegette – a Fidesszel ellentétben – Nagy Imrét és Angyal Istvánt is.

Arra kérlek, használd tiszásként is az erődet és értékeidet. Nem azért, hogy gyengítsd a pártod: azért, hogy erősítsd és tartsd középen, demokratikus középpártként. Ne engedd másfelé csúszni. Feltételezem, Te is azért vagy ott, mert esélyt adsz egy kétfordulós rendszerváltásnak. Amelyben az első felvonásban középjobb vezetéssel döntik meg Orbán uralmát. Ha ennek nyomán nyitottabb, európaibb világ jön el, abban több tere van a baloldalnak is. Most nincs. Fojtó légszomjban vergődik az ország, és különösen a kormány ellenfelei. Bármit akar vagy gondol majd Magyar Péter, nem cselekedhet (remélem, nem is akar) a tábora ellenében. Ellenedben. Pláne kétharmad nélkül.

Ezért bízom – veled együtt – abban, hogy a kormányváltás után a második felvonásban megnyílik a politikai verseny. A kormányváltás egyre inkább rendszerváltást is jelenthet.

Ezért fontos, hogy őrizd értékeidet. Képviseld őket abban a pártban is, amelyet a változás érdekében választottál. Segítsd abban, hogy valódi párt legyen, már csak a győzelme érdekében is. Ma még nem az, túl fiatal hozzá. A valódi pártban fontos a Te szavad is. Ott több hangadó és vezető is kiemelkedik, hiszen csapat nélkül a leader se sokra megy.

Van dolgunk nekünk, régi ellenzéki pártoknak is: kitalálni, hogy világnézeti önfeladás nélkül se akadályozzuk a sikeresebb versenyző esélyét. De a te dolgod, kedves baloldali tiszás, legalább ennyire fontos. Tőled sem követel önfeladást, hogy a legerősebb párthoz csatlakoztál. Erősítsd és követeld meg ott is a Te értékeid jelenlétét. Kövesd az ismert angol mondást: „Remember, why you started." Emlékezz, miért kezdted el.

Én emlékszem. Nem egyik vagy másik pártért kezdtük, hanem az országért.

Ezért nem tekintelek ellenfélnek.

A rövid emlékezet hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Viktor (a Puskás Múzeum megnyitása alkalmából), hogy „a kommunizmus, ami a Szovjetunióhoz tapad, lényegét tekintve internacionalista, a futball pedig lényegét tekintve nemzeti. Vagy futball, vagy kommunizmus: a kettő együtt nem megy."

Ezzel szemben a tény az, hogy nagyon is ment, hiszen a híres aranycsapat a Rákosi-rendszer alatt érte el világraszóló sikereit. A futball pedig lényegét tekintve helyi, közösségi, városi, és csak aztán nemzeti. Természetesen a nemzetek közti vetélkedés ma is megmaradt, de ahogy a klubcsapatok is abszolút nemzetközivé váltak, úgy a magyar válogatottban is szerepelnek olyanok, akik menet, azaz foci közben lettek magyar állampolgárok. Hát így vagyunk. És nem úgy, ahogy Orbán szereti elképzelni.

Azt is állította a miniszterelnök (ugyanott), hogy „a kommunisták félbehagyták a háború után nemzeti egyetértésben építeni kezdett Népstadion munkálatait, és leállították a metróépítést".

> A tény az, hogy a komcsik még így is nagyobb befogadóképességű stadiont építettek, mint a jelenlegi kormány, a metróépítést pedig Orbán állította le 1998-ban.

Ezzel szemben a tény az, hogy a komcsik még így is nagyobb befogadóképességű stadiont építettek, mint a jelenlegi kormány, a metróépítést pedig Orbán állította le 1998-ban. Rövid emlékezet lenne a hosszú kormányzás titka?

Azt állította Orbán (a szakszervezetekkel és a munkáltatókkal kötött bérmegállapodás után), hogy ennek alapján három év alatt 40 százalékos lesz a minimálbér-emelkedés, ami nemcsak Magyarország esetében példátlan, hanem Európában is csak egyszer fordult elő.

Ezzel szemben a tény az, hogy 2001–2002-ben az első Orbán-kormány 57 százalékos minimálbér-emelést határozott el. Nagy vezérünk a jövőbe lát, de a múltba már nem? A saját múltjába sem?

Azt állította továbbá a kormányfő (a Kossuth rádióban), hogy „január elsejétől kétségkívül egy más gazdaságirányítási rendszerben fogunk dolgozni".

Ezzel szemben a tény az, hogy ugyan már, dehogyis. Az államkapitalizmusból esetleg visszatérünk a szocializmusba? Na, azt azért nem. Vagy a kormány januártól nem rendeletekkel fog kormányozni? Dehogynem. Esetleg ezután nem úgy fognak irányítani, hogy az egyik nap kitalálnak valamit, és másnap rögtön bevezetik? Ugyan! Szóval mitől is lesz más a gazdaságirányítási rendszer? Na ugye. Hacsak Orbán januártól az üzleti és nőügyeken kívül a gazdasággal sem foglalkozik.

Azt állította Schmidt Mária, a Terror Háza Múzeum főigazgatója (Csurka István születésnapi megemlékezésén), hogy „Csurkának mindenben túl korán volt igaza. De az életben és a politikában az időzítés a legfontosabb dolog. Csurka rossz időzítő volt."

Ezzel szemben a tény az, hogy Csurkának se korán, se később nem volt igaza közéleti és politikai kérdésekben, de a sors fura fintora, hogy Kövér Lászlónak viszont 1992-ben igaza volt, amikor azt mondta Csurka nevezetes dolgozatáról, hogy az náci alapvetés. Ám ha a politikában valóban az időzítés a legfontosabb, akkor Orbán Viktor most nagy bajban van, hiszen róla hívei és munkatársai folyton azt mondják, hogy neki nem igaza van, hanem igaza lesz. Nem lennék Schmidt Mária helyében.

A lapban megjelenő hirdetések nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Gyümölcsök

A vezetőképzésben a feladatokat megoldási nehézség szerint gyümölcsfákhoz hasonlítják. A kézzel elérhető helyen lévőtől a csúcson lévőig nehezedik a gyümölcs leszedése. A Tisza Párt felfutása ebben az osztályozásban a könnyű kategóriába esett, köszönhetően az ellenzékből átállóknak. Mert ők laza pártkötődésűek voltak, informáltak, utálják a NER-t, és látják volt pártjaik 14 éves eredménytelenségét. A következő a fa dereka, amit a Fideszre szavazó vagy otthon maradó, többmilliós becsapott, félreinformált vagy nem érdeklődő tömeg jelent. Belőlük kell rendszerváltó erőt csinálni. Ez csak minden településre kiterjedő tájékoztatással, sok emberrel érhető el. Nem ígérgetni kell, hanem tájékoztatni, meggyőzni. Mindennap, minimum másfél évig. Ez hozhat több százezer szavazót. A fa tetejével viszont nem kell foglalkozni, legföljebb ha vészt szimatolnak, maguktól leesnek.

DERVALICS JÓZSEF

Kérdés

Jövőre a minimálbér 9 százalékkal növekszik, miközben a kormány 3,2 százalék inflációval számol, ennyivel emeli a nyugdíjakat. Felmerül a kérdés: ha a nyugdíjaknál a vásárlóerő megőrzéséhez elegendő az inflációval való emelés, a minimálbérnél ez miért nem elég? A kormány biztosan tudja a választ, de a nyugdíjasok azt tapasztalják, hogy életszínvonaluk évről évre leszakad a társadalom más rétegeihez képest. A vásárlóerő megőrzése, ha sikerül, azt jelenti, hogy évről évre ugyanannyit fogyaszthatnak a nyugdíjasok, életük végéig; más rétegek viszont többet és többet fogyaszthatnak. Míg végül nyugdíjasok egyáltalán nem lesznek.

ÁBRAHÁM ZOLTÁN

Gyerekek

Háromszáz csecsemőnek kellett a kórházban maradna, mert nincs, aki felnevelje őket. Nincs elég befogadó szülő! Ugyanakkor a családpolitikáért felelős államtitkár azt harsogja a Kossuth rádióban, hogy nincs még egy ilyen, a családokról ennyire sokrétűen gondoskodó, rugalmas politika sehol a világon, mint itt nálunk. Közben olyan híradások is megjelennek, hogy soha nem született olyan kevés gyermek még Magyarországon, mint 2024 egyes hónapjaiban. Mivel az Orbán-kormányzat másfél évtizede egyfolytában a születésszám növelését hajszolja, a számok láttán kimondhatjuk, hogy az adókedvezménytől kezdve a babaváró hitelig minden kidobott pénz volt.

MOKÁNY ÁRPÁD

Cudar idő

Mi vagyunk az élő eurázsiai gondolat – mondta a miniszterelnök a Magyar Nemzeti Bank által szervezett Eurázsia Fórumon. Tegyük gyorsan hozzá, hogy tél van, ilyenkor az agy meglehetősen érzékeny, hiszen a véredények hirtelen összehúzódnak. Ebből adódóan aztán néhány mondandó egyfajta köd mögött születik.

SPÁNYIK MIKLÓS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

8. FIATALOK LAKHATÁSÁNAK TÁMOGATÁSA

▼ Vannak, akik szerint a CSOK Plusz programon túl nincs szükség újabb, a fiatalok lakhatását segítő intézkedésekre.

▲ **A kormány ezzel szemben úgy gondolja, hogy támogatni kell új kollégiumok építését, és az első lakást vásárló fiatalok számára kedvezményes, 5%-os kamatozású lakáshitelt kell biztosítani.**

Mondja el a véleményét Ön is!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

Megoldást sürget a színházi világ

SEGÉLYKIÁLTÁS Három kontinens mintegy kétszáz kulturális intézménye, köztük az Örkény és a Radnóti Színház is aláírta azt a petíciót, amely egyértelmű állásfoglalásra kéri az EP-képviselőket a kultúrát érő politikai támadások ügyében.

ROSZNÁKY EMMA

Mintegy kétszáz európai kulturális intézmény, továbbá argentin, ausztrál, kanadai és amerikai alkotók is aláírták azt a petíciót, amelyet Milo Rau rendező, a Wiener Festwochen művészeti vezetője, valamint Artemis Vakianis, a fesztivál ügyvezető igazgatója, továbbá Matej Drlička, a Szlovák Nemzeti Színház menesztett főigazgatója, Vaszil Vaszilev, a Bolgár Nemzeti Színház igazgatója, Serge Rangoni, a Théâtre de Liège igazgatója, Karen Stone, az Opera Europa vezetője, Cláudia Belchior és Heidi Wiley, az Európai Színházi Konvenció elnökségi tagjai fogalmaztak meg az Európai Parlament képviselői felé.

„Az általunk képviselt kulturális intézményeket és művészeket Európa-szerte riasztják az uniós tagállamok jelenlegi kultúrpolitikai történései. Míg a magyar kulturális szektort már érintették az új médiatörvények és a költségvetési megszorítások, addig Szlovákiában jelenleg politikai indíttatású elbocsátások zajlanak – hogy csak a Nemzeti Színház és a Nemzeti Galéria igazgatóinak elbocsátását említsük. A művészi szabadság elleni támadások több tagállamban már-már abszurd szintet értek el: a szófiai Nemzeti Színházban egy több mint százéves, egy fiktív Bulgáriában játszódó darabot a bemutató estéjén közönség nélkül játszották el, mert ultranacionalista körök támadták a bemutatás tényét, és fizikailag megakadályozták, hogy a nézők belépjenek a színház épületébe” – írták.

„A kulturális intézmények hosszú hónapok, évek, sőt egyes tagállamokban már egy évtized óta olyan politikai nyomásnak vannak kitéve, amely korlátozza a véleménynyilvánítás és a művészet szabadságát, és megszorításokkal vagy tiltásokkal lesöpör mindent, ami nem felel meg a jobboldali konzervatív, nacionalista pártszövetségek politikai irányvonalának. (...) »Szükség van Brüsszel politikai súlyának csökkenésére« – így szól a »Bécsi nyilatkozat«, amelyet Herbert Kickl és Orbán Viktor, a két legerősebb közép-európai jobboldali párt vezetője fogalmazott meg és írt alá. Ne hagyjuk, hogy becsapjanak minket: ahol eltűnik a nyílt, pártoktól mentes, határokon átnyúló kultúra, ott előbb-utóbb maga az európai közösség és béke gondolata is eltűnik. Ennek fényében arra kérjük Önöket, hogy az Európai Parlamentben foglalkozzanak az EU-tagállamokban zajló jelenlegi fejleményekkel, és végre egyértelműen foglaljanak állást” – áll a levélben, amelyet teljes terjedelmében cikkünk online változatában közlünk.

Magyar részről a petíciót az Örkény Színház, a Radnóti Színház, a Proton Színház, a Trafó, a Freeszfe, a Független Előadó-művészeti Szövetség és a Színházi Dramaturgok Céhe vezetői szignózták.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Amikor 2019 végén kiszivárgott, hogy az Orbán-kormány beszántaná a Nemzeti Kulturális Alapot, az Örkény Színház előtt gyűltek össze a tüntetők

NÉPSZAVA-INTERJÚ

Egy ponton túl késő lesz

INTŐ JELEK A levél kapcsán megkerestük Milo Rau svájci rendezőt, a petíció egyik megfogalmazóját.

Tapasztalt már ideológiai támadást színházcsinálóként?

A populista jobboldal elmúlt 20 évben érzékelhető újjáéledése óta gyakran tapasztaltam ideológiai támadásokat. Kétféle van: egyrészt a neoliberális támadások, ilyenkor a finanszírozást csökkentik és megvonják a támogatást. Másrészt vannak a nyílt ideológiai támadások, amikor a művészetre azt mondják „woke”, hogy nem felel meg a konzervatív attitűdnek vagy sérti a kulturális örökséget, túl liberális vagy baloldali. Azzal vádolják, hogy nem eléggé nemzeti vagy számukra érthetetlen a nyelve. A kulturális színtérnek ez a beszűkülése nagyon erősen érezhető Európában.

GROTESZK

MILO RAU: Az egyes országok kormányainak minden területen meg kell felelniük az európai jognak – leszámítva a kultúrpolitikát

A helyzet nyáron súlyosbodott, amikor például Szlovákiában politikai okokból elbocsátották a kulturális intézmények igazgatóit. Ez egy olyan no-go, amely sérti a művészeti szabadságot, és nem szabadna, hogy lehetséges legyen. Most kell cselekednünk és közbelépnünk, mert hiszek a dominóelméletben: ha az első, második vagy harmadik incidens után nem történik semmi a különböző országokban, akkor egy ponton túl késő lesz – és talán már most is az. Ezért írtuk meg ezt a nyílt levelet, és most mintegy 200 intézmény egyesítette erőit, hogy a kérdést európai szintre vigyük.

> A kulturális színtér beszűkülése nagyon erősen érezhető Európában.

Milyen megoldást remél az EP-képviselőktől?

Az EU-nak újra kell gondolnia a kultúrpolitikáját, és ahogy az üzleti vagy a munkaügyi területen, úgy a kultúra területén is létre kell hozni egy független felsőbb bíróságot, amelyhez fordulni lehet. Az, hogy ez nem létezik, nagy probléma, mert ez azt jelenti, hogy az egyes országok kormányainak minden területen meg kell felelniük az európai jognak – leszámítva a kultúrpolitikát. Ez groteszk.

Mit üzen a színházszerető közönségnek?

A szeretet és a szolidaritás győzni fog! Az emberiség csodálatos történelmében sok csata volt, és együtt haladunk előre. Van létjogosultsága annak, hogy a nemzeti kultúrát és a nyelvi diverzitást fontosnak tartsuk, meg kell becsülnünk, de nem szabad kizárnunk a sokszínűséget. Az én üzenetem: engedjünk meg minél több különböző kulturális megközelítést, és folytassunk párbeszédet!

ROSZNÁKY EMMA

Elveszik az Erkel Színházat az Operaháztól

ÚJ TEÁTRUM Ahogy arról csütörtöki lapzártánk után hírt adott a Népszava Online: a kormány határozatot hozott állami fenntartású színház létrehozásáról és működtetéséről – ez derült ki a 2024. november 28-án megjelent Magyar Közlönyből. Az Index információi szerint az Erkel Színház helyén létrejövő új zenés-táncos teátrumot Cseke Péter, a Kecskeméti Katona József Nemzeti Színház jelenlegi igazgatója és Szente Vajk színész-rendező vezeti majd 2025. január 1-jétől. Az új színházat az állam 100 százalékos tulajdonában álló nonprofit gazdasági társaság működtetné, a 2025. évi költségvetésből 3,5 milliárd forintot kap, a Magyar Állami Operaház pedig az ingóságok átadásának ellentételezésére 2 milliárd forintot. A zenés színház 2026-ban 3 milliárd, 2027-ben 2,5 milliárd forintot kap.

A Népszava kérdésére Szente Vajk megerősítette, az új színházat ketten vezetik majd Cseke Péterrel. Egy új musicalszínház terve már több éve felvetődött, a koncepció is már korábban elkészült, de eddig nem kapott zöld utat a fenntartó minisztérium részéről. Cseke Péter jelenleg a Kecskeméti Katona József Nemzeti Színház igazgatója, a pozíciót 2022-ben nyerte el újabb öt évre, Szente Vajk a színház főrendezője, aki az új színház indulásának pontos dátumát kérdésünkre nem tudta megmondani. Hozzátette, ki kell alakítani a repertoárt, stábot kell szerződtetni, „de igyekszünk, hogy mielőbb színpadra álljunk” – jegyezte meg. Arra a kérdésre, hogy milyen állapotban van műszakilag az Erkel Színház és fel kell-e újítani, Szente Vajk elmondta, játszani szeretnének, nem terveznek felújítást.

Szente Vajk: Egy új musicalszínház terve már több éve felvetődött

Cseke Péter a Népszava kérdésére csak annyit jegyzett meg, egy régi terv megvalósulásáról van szó, és nagy öröm számára, hogy részt vehet egy új színház elindításában.

A Magyar Állami Operaház főigazgatója, Ókovács Szilveszter arról, hogyan érinti az Operát az Erkel új profilja, lapunknak úgy nyilatkozott: – Működésünket két színházterem jelenti ezentúl. Az Opera életében a 2025-ös esztendő amúgy is cezúrát jelent a 2024 márciusi sztrájkkövetelések miatt, így ősztől másik programszerkesztési szisztémára térünk át, amelyet a következő hónapokban ismertetünk.

Ókovács Szilvesztert arról is kérdeztük, bevonták-e a változás előkészítésébe. – A változás az Operaház újranyitása óta a levegőben lógott, akkortájt hosszan beszéltem róla az Indexnek is. Amikor Gulyás Gergely kancelláriaminiszter ezt nekem először felvetette, annak már három éve is múlt nyáron. Amennyire szükségesnek tartották, bevontak,

A fantomfájdalom megmarad: Ókovács operai pályája az Erkelben indult

volt időnk megszokni a gondolatot. Kötődöm az Erkelhez, énekeltem benne, itt indult operai pályám Kesselyák Gergellyel 2002 tavaszán, de az is világos volt, hogy ez a pillanat elkerülhetetlenül bekövetkezik, mert a világ változik. A fantomfájdalom biztosan megmarad azért.

Arról, hogy mire fordítják a 2 milliárd forintos kárpótlást, a főigazgató elmondta: – Valójában a teljes, ott használt fény- és hangtechnikánk az Erkelben marad, elsősorban annak pótlására, illetve más fejlesztésre tudjuk fordítani, ilyen szerkezetben is érkezik. Vannak a Simándy épületben és az Eiffel Műhelyházban is még teljesen be nem fejezett szakaszok. – Végezetül arról nyilatkozott, meddig játszanak még az Erkelben. – 2025 január-februárban eljátsszuk, amit meghirdettünk, illetve általunk lekötött rendezvények még egész tavasszal színre kerülhetnek, de ahhoz már természetesen az új intézményi vezetés egyetértése is szükséges. Egyéb tavaszi darabjainkat az Eiffelbe visszük át. Még a télvíz idején szeretnénk elszállítani a jelmezeket, kellékeket, egyéb ingóságainkat is az Erkel Színház épületéből.

BALOGH GYULA

Montana, Ebedli, Pelé

MOST MONDJA MEG! (2.) Sorozatunkban neves riporterek szólalnak meg. A szerző tegeződik velük, a régi kapcsolat miatt furcsa lenne, ha nem ezt tenné. A vendég ezúttal Faragó Richard.

HEGYI IVÁN

Az, hogy a Richardot a-val írod, apukád és Cliff Richard miatt van?

Az apukám miatt biztosan, Cliff miatt nem.

Pedig nyilván ő sem állt távol a családtól...

Persze hogy nem. De nálunk – és nem csak nálunk – Elvis volt a király.

Hallottad a papát gyakorolni?

Rengetegszer. El is vette a kedvemet a gitározástól, mert olyan virtuóz módon játszott, hogy azt semmiképp sem reprodukálhattam.

Talán nem mindenki tudja: Faragó "Judy" István a hatvanas évek elejének élő legendája volt.

Olyannyira, hogy a Vigyázó Ferenc utcai klubból, ahol a Scampolo csinálta a fesztivált, nem egyszer a vállukon vitték ki a felhevült rajongók.

Te is a rock and roll-lemezeket nyúztad gyerekkorodban?

Azokat is. Otthon, a zuglói Csertő utcában minden hétfőn este hat és tíz között zenét hallgatott a család. Komoly muzsikát is, mert a papám odavolt – többek között – Liszt Ferencért.

Kiért még?

Varga Zoltánért. Komár Lászlóval nemcsak a Scampolóban nőtt össze, hanem együtt járt a Ferencváros meccseire is.

Magad mikor köteleződtél el a sportnak?

Az 1974-es labdarúgó-világbajnokság idején. A vb mérkőzéseit édesapám szüleinél, a Bács-Kiskun megyei Borotán láttam. A hollandok – élükön Johan Cruyff-fal – lenyűgöztek.

Te nem akartál futballista lenni?

Dehogynem. Játszottam is előbb a Postásban, majd az MTK-ban. Ám behívtak katonának, és olyan szépen formáltam a betűket, hogy megtettek hadműveleti rajzolónak. Ez egyrészt azzal járt, hogy a másfél hónapos kiképzés után többször aludtam otthon, mint a laktanyában, másrészt viszont nem mehettem futballozni még a budaörsi honvédcsapatba sem. Később nyomtam a Gázművekben, de abbahagytam a szállodával együtt.

Mivel együtt?

Éjszakai portás voltam egy hotelben, nappal pedig edzésre meg a televízióba jártam. Előzőleg – 1990-ben – láttam egy hirdetést, hogy jelentkezni lehet Komlósi Gábor sportriporter-stúdiójába. Elballagtam a felvételire, ahol viszont a kedvem ment el, mert dermesztően hosszú sor kígyózott a Szent István körúton. Ám nemhogy felvettek, de nemsokára bekerültem abba a hat-nyolc tagú csapatba, amelyet a Telesporthoz delegáltak. Akkor mondtam le a szállóról és a Gázművekről, bár egyáltalán nem lehettem biztos abban, hogy a tévében enyém a jövő. Már csak azért sem, mert Vitray Tamás mindjárt a stúdió első óráján kijelentette: „Tudom, itt mindenki futballt szeretne közvetíteni. Közlöm, ez senkinek sem sikerülhet."

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Éjszakai portás volt egy hotelben, nappal pedig edzésre meg a televízióba járt – így indult a jelenkor egyik legnépszerűbb sportriporterének karrierje

„Az ember attól fogva, hogy elveszíti az édesapját, nem maradhat gyerek."

Ehhez képest...

Magam sem hittem: 1993. november 24-én bemutatkozhattam az Anderlecht–Milan BL-mérkőzés riportereként. De hiába játszott Franco Baresi, Paolo Maldini, Albertini vagy Donadoni, a meccs 0-0-val zárult, ráadásul a találkozó előtt semmiféle összeköttetésem nem volt Budapesttel. Ám megtanították nekünk: akármi van, a közvetítés kezdetének időpontjában beszélni kell. Így tettem, és az első néhány mondat kivételével mindent hallottak itthon.

Egy hónappal később újabb csoda történt...

A római-parti strandon megismerkedtem egy amerikai sráccal, aki angol tolmácsot keresett. Ez a Brian, akivel a barátság máig tart, 1993 karácsonyán meghívott magukhoz Kansasbe. Az amerikaifutball-bajnokság rájátszásában januárban rendezték a Kansas City Chiefs–Pittsburgh Steelers mérkőzést, és Brian barátja felajánlotta nekem a jegyét, noha a pénztáraknál tömegek aludtak mínusz húszban a nyitás előtti éjszakán. Joe Montana abban az évadban igazolt a Chiefshez, és a Steelers ellen utolsó kísérletére touchdown passzt adott...

Beleszerettél? Úgy értem, az amerikai futballba.

Azért igazoltam 2004-ben a Sport TV-hez, mert Máté Pál főszerkesztő tudatta velem, hogy megvették az NFL alapszakaszának közvetítési jogait, és engem szemeltek ki riporternek. Nem volt nehéz a döntés, mert a köztévénél mindenki gyanította: Vitray Tamás távozásával a labdarúgó Eb és az athéni olimpia után nagy változások lesznek.

Nekem a futballon túli riporter mármár olyan, mint egy földönkívüli...

A labdarúgás primátusa vitathatatlan, de megannyi új nézőt üdvözölhettünk, mert – hiszed vagy sem – vannak szép számmal, akik nem szeretik a futballt, és még többen, akik a labdarúgást és az amerikai futballt is kedvelik.

Én azért maradnék életed legjobb labdarúgó-mérkőzésénél...

Azok közül, amelyeket közvetítettem, az 5-4-gyel zárult Liverpool–Alaves UEFA Kupa-döntő, valamint a Konföderációs Kupa 2005-ös döntője áll az élen. Mindkét találkozót Németországban – Dortmundban, illetve Frankfurtban – rendezték, az utóbbit a brazilok nyerték 4-1-re az argentinok ellen.

A legnagyobb futballista?

Pelé. Mindent tudott.

Idehaza?

Ebedli Zoli. Vele egy időben együtt játszottam az ESMTK-ban. Szinte hihetetlen, hogy csak 12-szer volt válogatott, és a címeres mezes csapatban csupán egyszer muzsikált az Ebedli, Nyilasi Tibi, Törőcsik András trió. Igaz, akkor – Törőcsik első válogatottságán – nyertünk is 4-2-re Bécsben, az osztrákok ellen.

Lerí rólad: neked a munka nettó élvezet.

Rendkívül szerencsés ember vagyok. Nemhogy azt csinálom, amit szeretek, de olyan környezetben, amely legalább annyira jó, mint a munkám. Ez fontos, hiszen a televíziózás korántsem egyéni sportág: csapatjáték.

Gyerek maradtál?

Az ember attól fogva, hogy elveszíti az édesapját, nem maradhat gyerek.

HIRDETÉS

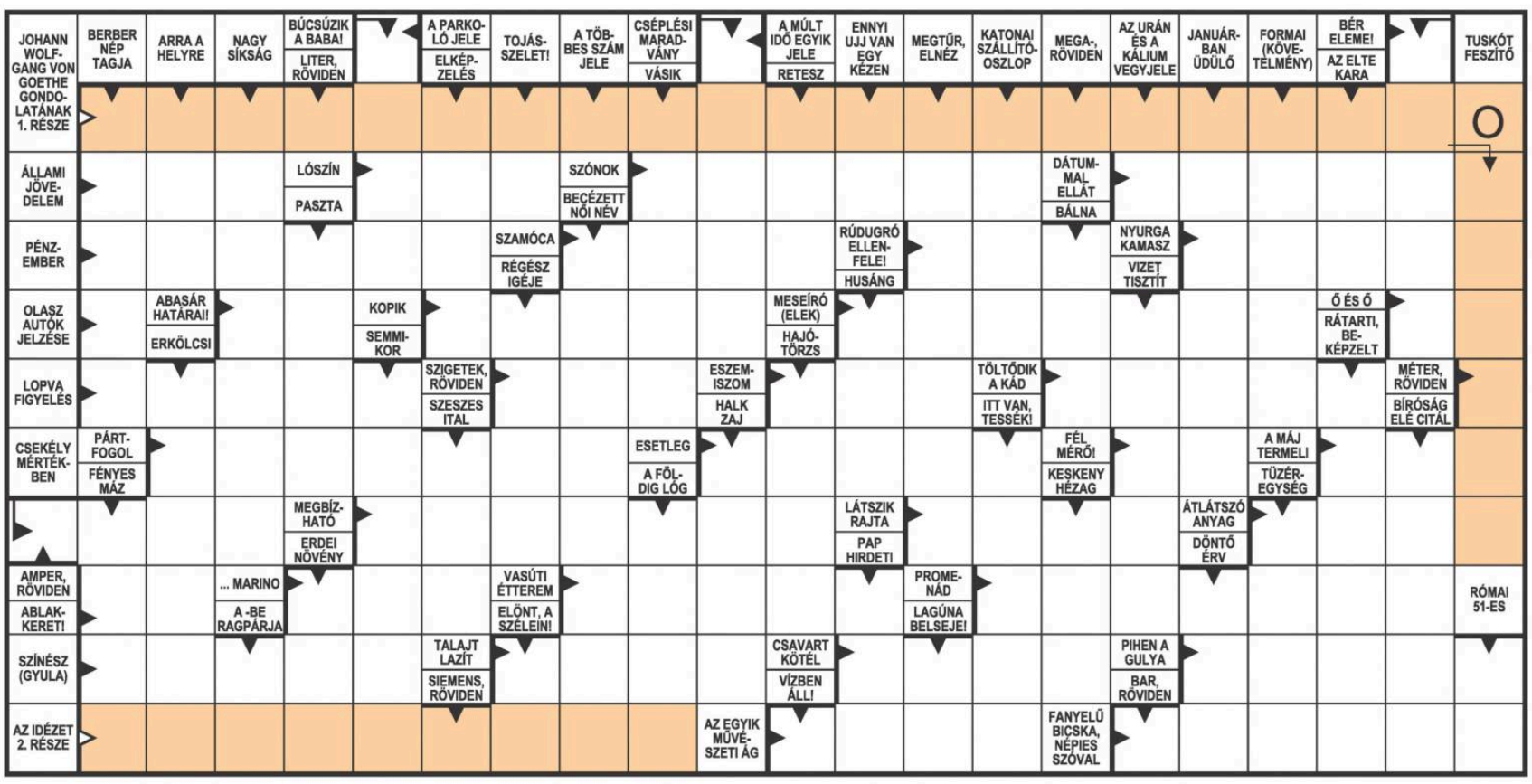

November 23-i rejtvényünk helyes megfejtése: „Egy mítoszt nehezebb megölni, mint a tényeket."
E heti rejtvényünk megfejtését a december 7-i számunkban közöljük.

LAPSZÉL

Verstappent elintézték

FOTÓ: AFP/GIUSEPPE CACACE

Leclerc (képünkön) zárt az élen a Formula–1-es Katari Nagydíj szabadedzésén. A monacói mögött Norris és Piastri, a McLaren kettőse következett, Verstappen a 11. lett. Ezután rendezték a sprintidőmérőt, amelyet Norris nyert, így a szombati rajtsorrend (tv.: M4, 15 óra) utána így fest: Russell, Piastri, Hamilton, míg Verstappen csak az ötödik. NÉPSZAVA

FIFA – Messi is jelölt

Az Inter Miami nyolcszoros aranylabdás sztárja, Lionel Messi is jelölt a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) év játékosa címre. Mellette Dani Carvajal (Real Madrid), Erling Haaland (Manchester City), Federico Valverde (Real Madrid), Florian Wirtz (Bayer Leverkusen), Jude Bellingham (Real Madrid), Kylian Mbappé (Real Madrid), Lamine Yamal (Barcelona), Vínicius Junior (Real Madrid), a legutóbbi aranylabdás Rodri (Manchester City) és a már visszavonult Toni Kroos szerepel a névsorban. A legjobb edző díjára Carlo Ancelotti (Real Madrid), Lionel Scaloni (Argentína), Luis de la Fuente (Spanyolország), Josep Guardiola (Manchester City) és Xabi Alonso (Bayer Leverkusen) a jelölt. A legszebb gólnak járó Puskás-díjért 11-en vannak versenyben. MTI

A svédek következnek

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Minden jegyet eladtak, így telt ház, vagyis hatezer néző előtt lép pályára a magyar válogatott szombaton Debrecenben a Svédország elleni csoportmérkőzésen a részben hazai rendezésű női kézilabda Európa-bajnokságon (tv.: 18, M4 Sport+). A magyar válogatott a nyitókörben 30-24-re verte a törököket, míg a csoport másik ágán a svéd együttes 28-18-ra múlta felül Észak-Macedóniát. NÉPSZAVA

Túl az Egyenlítőn

Weöres Szabolcs – utolsóként a mezőnyben – átlépte az Egyenlítőt a Vendée Globe földkerülő vitorlásversenyen, amelyen változatlanul a francia Charlie Dalin vezet. A 39. helyen haladó Weöres Szabolcs (New Europe) hátránya 3281,7 tengeri mérföld – több mint 6000 kilométer. Ennek oka, hogy kénytelen volt megállni Las Palmasnál, hogy megjavítsa a borulásban sérült vitorláit. A Vendée Globe-on az indulóknak 18 méteres, egytestű hajójukkal egyedül, kikötés és külső segítség nélkül kell megkerülniük a bolygót. MTI

Lőtávolban az FTC EL-továbbjutása

BRAVÚROS Tökéletes estének nevezte Pascal Jansen vezetőedző a csütörtökit, miután a magyar bajnok az Üllői úton 4-1-re legyőzte a svéd Malmőt, és ezzel nagyon megerősítette továbbjutást érő pozícióját.

Európa-liga, alapszakasz, 5. forduló

FTC–Malmö FF (svéd) 4-1
Groupama Aréna, 18 891 néző, v.: Alijar Aghajev (azeri)
Gólszerzők: Varga B. (8., 11., az elsőt tizenegyesből), Kady (53.), Cissé (74.), illetve Botheim (18., tizenegyesből)

NÉPSZAVA

„Ennél nem is alakulhatott volna jobban a meccs kimenetele, tökéletes este volt. Nemzetközi porondon négy gólt szerezni nagyszerű teljesítmény, kiváltképpen, hogy erős ellenféllel játszottunk, amely jó stílust képvisel, és sok helyzetet dolgoz ki" – kezdte a mérkőzés utáni értékelését Pascal Jansen, az FTC holland trénere, aki úgy vélte, nemcsak sikerült megtalálni a rivális gyengeségeit, hanem ezúttal csapata nagyon hatékonyan ki is tudta használni azokat. A magyar bajnok bő tíz perc alatt kétgólos előnyt épített ki Varga Barnabás duplájával, igaz, a vendégek hamar szépítettek a norvég Erik Botheim büntetőjével (2-1). Aztán a brazil Kady Borges gyönyörű góllal állította vissza a különbséget, a végeredményt pedig a francia Ibrahim Cissé fejese állította be (4-1). „Van még néhány pont, amit megszerezhetünk a hátralévő három fordulóban, úgyhogy nem dőlünk hátra csak azért, mert már gyűjtöttünk kilencet. Annyi pontot szeretnénk szerezni, amennyit csak lehet, mert biztosra szeretnénk menni, hogy elérjük a célunkat, azaz a februári folytatást az egyenes kieséses szakaszban" – tekintett előre a mester.

És igaza van: az európai szövetség (UEFA) szimulációja szerint ugyanis átlagosan 7,6 pontra lehet szükség a februári folytatáshoz. A nyolcfordulós alapszakasz első nyolc helyezettje közvetlenül a nyolcaddöntőbe jut, a 9–24. helyezettek pedig oda-vissza vágós párharcban küzdenek majd meg a 16 közé jutásért. Az FTC-nek öt forduló után 9 pontja van, ami valószínűleg továbbjutást ér, s három pozíciót javítva feljött a 11. helyre.

Henrik Rydström, a Malmö edzője megtörten értékelt: „A meccs elején a fejünk nem volt a helyén, ész nélkül futballoztunk. Odaadtuk a győzelmet. Az ellenfélnek fel sem kellett tennie a kérdéseket, tálcán kínáltuk a válaszokat és a megoldásokat" – fogalmazott keserűen a svéd bajnok trénere.

A Ferencváros két hét múlva a görög PAOK vendége lesz Szalonikiben, ahol a sárga lapjai miatt eltiltott lesz a második számú európai kupasorozat góllövőlistáját öt találattal vezető Varga Barnabás.

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Varga Barnabás duplázott, és öt találatával vezeti a kupasorozat góllövőlistáját – sárga lapjai miatt azonban nem játszhat két hét múlva Szalonikiben

Újpesten a bajnok

Az Újpest a magyar élvonal hatodik helyéről várja az FTC elleni vasárnap esti rangadót. A lilák hátránya két pont a dobogós Paks mögött, s öt a listavezető FTC-vel szemben. A lilák majd kilenc éve nem győzték le a zöldeket, pontot is csak 2019-ben szereztek ellenük. A két csapat legutóbbi, nyári meccsén 1–0-ra nyert az FTC az Üllői úton.

NB I, 15. forduló. Péntek: Nyíregyháza–Paks – lapzárta után. **Szombat:** MTK–Felcsút (12.30, tv.: M4 Sport), Győr–Kecskemét (14.30, tv.:M4 Sport+), DVTK–DVSC (16.30, tv.: M4 Sport). **Vasárnap:** ZTE–Fehérvár (17, tv.: M4 Sport+), Újpest–FTC (19.30, tv.: M4 Sport). A bajnokság élcsoportja: 1. FTC 27 pont, 2. Felcsút 26, 3. Paks 24.

Az alapszakasz állása

1. Lazio	5	4	1	–	11–2	+9	13	19. AZ Alkmaar	5	2	1	2	7–7	0	7
2. Athletic Bilbao	5	4	1	–	9–2	+7	13	20. Midtjylland	5	2	1	2	5–5	0	7
3. Eintracht Frankfurt	5	4	1	–	10–5	+5	13	21. Roma	5	1	3	1	5–5	0	6
4. Galatasaray	5	3	2	–	13–9	+4	11	22. Besiktas	5	2	–	3	5–11	–6	6
5. Anderlecht	5	3	2	–	9–5	+4	11	23. FC Porto	5	1	2	2	10–10	0	5
6. Ajax	5	3	1	1	13–3	+10	10	24. Union Saint-Gilloise	5	1	2	2	3–4	–1	5
7. Lyon	5	3	1	1	12–5	+7	10	25. Hoffenheim	5	1	2	2	5–8	–3	5
8. Rangers	5	3	1	1	12–6	+6	10	26. Slavia Praha	5	1	1	3	4–5	–1	4
9. Tottenham Hotspur	5	3	1	1	10–6	+4	10	27. PAOK	5	1	1	3	5–8	–3	4
10. FCSB	5	3	1	1	7–5	+2	10	28. Elfsborg	5	1	1	3	7–11	–4	4
11. FERENCVÁROS	**5**	**3**	**–**	**2**	**11–5**	**+6**	**9**	29. Twente	5	–	3	2	4–7	–3	3
12. Manchester United	5	2	3	–	10–7	+3	9	30. Malmö	5	1	–	4	4–10	–6	3
13. Viktoria Plzen	5	2	3	–	9–7	+2	9	31. Maccabi Tel-Aviv	5	1	–	4	5–12	–7	3
14. Olympiakosz Pireusz	5	2	2	1	5–3	+2	8	32. Qarabag	5	1	–	4	4–13	–9	3
15. Fenerbahce	5	2	2	1	7–7	0	8	33. Ludogorec	5	–	2	3	1–6	–5	2
16. Real Sociedad	5	2	1	2	7–6	+1	7	34. Riga FS	5	–	2	3	4–10	–6	2
17. Bodö/Glimt	5	2	1	2	8–8	0	7	35. Nice	5	–	2	3	5–12	–7	2
18. Braga	5	2	1	2	7–7	0	7	36. Dinamo Kijev	5	–	–	5	1–12	–11	0

Idénydöntő csúcsrangadó jön Szoboszlaival

11 PONT A szezon eddigi legnagyobb várakozással kísért összecsapására, a Liverpool–Manchester City párharcra kerül sor vasárnap késő délután az Anfielden. A „vörösök" önbizalmuk csúcsán, a „világoskékek" kétségek által gyötörve érkeznek az ikonikus stadionba, miután Pep Guardiola karrierjében először fordult elő, hogy az általa irányított csapatnak sorozatban hatodszor sem sikerült győznie. A City vereségi sorozata legalább átmenetileg befejeződött, amikor 3-3-at játszott a BL-ben a Feyenoord ellen, igaz, az Etihad Stadionban 3-0 után vesztette el a kontrollt a mérkőzés felett. Ha a Liverpool ellen nem tud főnixmadárként feltámadni, a briliánsan bemutatkozó Arne Slot csapata 11 ponttal húz el a szériában négy bajnokságot nyert City előtt.

Mindkét felet sérülési problémák sújtják: a Real két vállra fektetése közepette a Pool két kulcsjátékosa is elhagyni kényszerült a pályát. A szenzációsan teljesített, Kylian Mbappé szerelésével és az Alexis Mac Allisternek adott gólpasszal egyaránt kitűnt Conor Bradley combhajlítóizom-sérülése, illetve Ibrahima Konaténak címzett, a csereként beállt Endricktől eredő fájdalmas rúgás miatt át kellett értékelnie a helyzetet a vezetésnek. A remények szerint azonban visszatér Trent Alexander-Arnold, és a „királyi gárda" ellen elővigyázatosságból csak tíz percet kapott Szoboszlai Dominikot is a kezdőcsapatba várja a brit média.

Pep Guardiolának mindenkire szüksége lenne a védelemben, így nagy dolog, hogy Ruben Dias legalább a kispadig eljutott kedden, de John Stonesnak, Mateo Kovačicnak, Oscar Bobbnak egyelőre híre sincs – nem is beszélve Rodriról, az aranylabdás talizmánról.

A szegény embert az ág is húzza, így a szerződését éppen múlt héten két évvel meghosszabbító Guardiola nem örvendhetett a péntek reggeli hírnek, miszerint egy munkáspárti főrend módosító javaslatot terjesztett elő a készülő úgynevezett futballirányítási törvényhez. Lord Bassam of Brighton indítványa szerint száműzni kellene az angol fociból a külföldi állami tulajdonban lévő vagy ahhoz kötődő klubokat. A terv, melyet előbb a felső-, majd az alsóháznak is jóvá kellene hagynia, a szaúdi-arábiai Public Investment Fund birtokolta Newcastle-ra és az Egyesült Arab Emírségek elnökhelyettese, Mansour sejk ellenőrzése alá tartozó Cityre vonatkozik.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

FOTÓ: AFP/JUSTIN TALLIS

A Real Madrid elleni BL-mecscsen elővigyázatosságból csak tíz percet kapó Szoboszlai Dominikot vasárnap a kezdőcsapatba várja a brit média

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

9. TIZENHARMADIK HAVI NYUGDÍJ

▼ Brüsszel azt követeli a magyar kormánytól, hogy szüntesse meg a tizenharmadik havi nyugdíjat.

▲ A kormány Brüsszel követelését elutasítja. A kormány szerint a következő években állandósítani kell a tizenharmadik havi nyugdíjat.

Mondja el a véleményét Ön is!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

Növekszik a túzokállomány

A mezőgazdasági termelőkkel, vadgazdálkodókkal és áramszolgáltatókkal folytatott több évtizedes együttműködésnek, különösen az uniós LIFE projektnek köszönhetően a Kárpát-medencében a túzokállomány növekedésnek indult. Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke egymillió forint. NÉPSZAVA

Krumpli, ami akkora, mint egy fürjtojás

Egy pekingi kutatóintézetben újfajta burgonya termesztésével kísérleteznek. Olyan körülmények között termesztik, amelyek az évszázad végére várható magasabb hőmérsékletet modellezik. Van köztük akkora, mint egy fürjtojás. QUBIT

Átalakul Pozsony városképe

Két új felhőkarcoló épül Pozsonyban, melyek a már meglévőkkel együtt jelentősen átalakítják a város látképét. Az Apollo-híd melletti Eurovea Towers nevű fejlesztés keretében egy-egy 260, illetve 184 méter magas torony épül. Az Európa legmagasabbjai közé tartozó tornyokban többek között összesen 1150 apartmant alakítanak ki. ROADSTER

Mégis kinyitott a MikulásGyár

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Joulupukkival, de fő támogató nélkül nyitott ki a MikulásGyár

JÓTÉKONYSÁG Pénteken reggel fél tízkor egy nyugdíjas hölgy felajánlásával, egy kilogramm liszttel nyílt meg a jubileumi, 20. MikulásGyár adománygyűjtési akciója. Idén két helyszínen december 21-ig várják a tartós élelmiszereket, tisztálkodási és tisztítószereket, édességeket, amelyekkel a rászoruló családokat támogatják: a gazdagréti Nagyszeben téren, illetve az Örkény Színház épületében (Madách Imre tér 6.), az utóbbi helyszínen csak vasárnaptól, mindennap 10–20 óra között. Mint megírtuk, a szponzorok elmaradása miatt a főszervező, Zsolnai Endre nemrégiben azt közölte, nem tudják megrendezni az akciót, azonban az elmúlt hetekben annyi megkeresést kaptak, hogy úgy döntöttek: jóval szerényebb körülmények között, de mégis lehetőséget adnak mindazoknak, akik segíteni szeretnék a rászorulókat, hogy ezt megtehessék. Nem titok: sok középiskolás is jelezte, hogy itt tervezte teljesíteni a kötelező közösségi szolgálatot önkéntesként, így az ő érdekükben is muszáj volt megszervezni a MikulásGyárat. Éskovács Péter sajtófőnök lapunknak elmondta: a bartereken kívül továbbra is óriási szükség lenne pénzügyi támogatókra, mivel egyelőre kérdéses, miből tudják majd kifizetni a rezsiszámlákat, amelyek a gyár üzemeltetéséhez kapcsolódnak. K. K.

December 21-ig várják a tartós élelmiszereket, tisztálkodási és tisztítószereket, édességeket a gazdagréti Nagyszeben téren, illetve az Örkény Színház épületében.

Brit igen az aktív eutanázia legalizálására

DÖNTÉS Megszavazta a londoni alsóház azt a törvénytervezetet, ami alapján a gyógyíthatatlan betegségben szenvedők segítség igénybevételével véget vethetnének életüknek.

ÁGOSTON ZOLTÁN, R. HAHN VERONIKA

A brit parlament alsóháza 330 igen szavazattal 275 nem mellett elfogadta az aktív eutanázia, vagyis az asszisztált öngyilkosság legalizálását. Az erről szóló törvény – amely ezután puszta formalitásként néhány hét kitérőre a parlamenti bizottságok elé kerül, és tesz még egy kört a felsőházban is – lehetővé teszi, hogy a 18 évesnél idősebb gyógyíthatatlan betegek orvosi közreműködéssel vessenek véget az életüknek Anglia és Wales területén. Hatálya nem terjed ki a jelentős mértékben független parlamenttel rendelkező Skóciára és az asszisztált öngyilkosságot egyelőre elutasító Észak-Írországra.

A törvény elfogadását parázs törvényhozási vita előzte meg, de a parlamenti képviselőktől egyik párt sem várt fegyelmet, mindegyikük a lelkiismerete szerint szavazhatott az aktív eutanázia – az asszisztált öngyilkosság – ellen vagy mellett. Keir Starmer munkáspárti miniszterelnök megszavazta az eutanázia legalizálását, ugyanúgy, ahogyan Rishi Sunak konzervatív exkormányfő is. Wes Streeting egészségügyi és Shabana Mahmood igazságügyi miniszter már korábban jelezte, hogy nem támogatja a tervezetet. Az Ipsos Mori közvélemény-kutató csoport legutóbbi felmérése szerint a britek 65 százaléka támogatja az élet befejezéséhez igénybe vett külső segítség törvényesítését.

A Starmer-kormány hivatali idejének eddig legvitatottabb törvényjavaslatát Kim Leadbeater, Spen Valley munkáspárti képviselője, a közvetlenül a 2016-os Brexit-népszavazás előtt meggyilkolt képviselő, Jo Cox testvére nyújtotta be. Gyógyíthatatlan betegnek a törvény szerint azok számítanak majd, akiknek már legfeljebb csak hat hónapjuk van hátra, de legalább egy évig kell ugyanahoz a háziorvosi rendelőhöz tartozniuk, elkerülendő az öngyilkossági turizmust, vagyis külföldi állampolgárok kizárólag ezt a célt szolgáló utazását. Azokat, akiket bűnösnek találnak abban, hogy másokat az asszisztált öngyilkossághoz vezető folyamat elindítására kényszerítettek, akár 14 év fegyházbüntetésre is ítélhetik.

Az aktív eutanáziához vezető első lépés a döntés megvitatása a folyamatot koordináló orvossal, akinek kötelezően ismertetnie kell a diagnózist, a prognózist, a kezelési lehetőségeket, illetve a palliatív és hospice ápolás lehetőségét. Fizikai állapota ellenére a páciensnek mentális képességei teljében kell lennie, döntését az aktív eutanáziáról két külön szándéknyilatkozattal kell igazolnia. Ezt követően a koordináló orvos szakorvosok bevonásával értékeli a jelentkező kórképét, majd az ügy egy felsőbírósági bíró elé kerül, aki meghallgathatja a beteget és akár más érintetteket is. A jogi végzés után legalább két hétnek kell eltelnie, mire a halálos beteg befejezheti az életét. A végső aktusra legkorábban három héttel a második szándéknyilatkozat után kerülhet sor. Az élettől búcsúzónak egyedül kell előkészítenie és bevennie a javasolt és az orvos által rendelkezésre bocsátott szerek egyikét. A fentieken túl nyújtott külső segítség változatlanul jogi szankciót von maga után.

FOTÓ: AFP/BENJAMIN CREMEL

A törvénytervezet elfogadása mellett kampányolók a Westminster-palota előtt

A tervezet jogszabályként akkor léphet érvénybe, ha a végleges szövegéről a két ház konszenzusra jut.

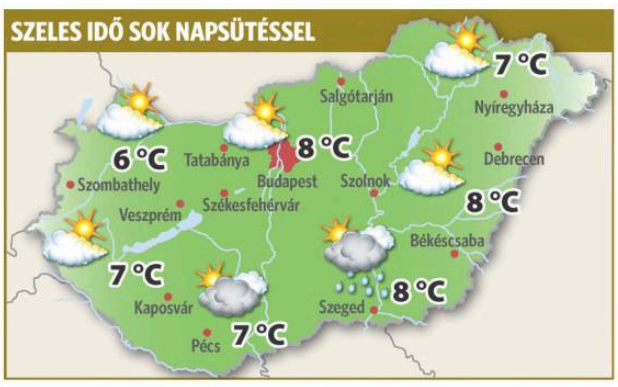

Boldog névnapot, András!

Az András a görög Andreasz névből származik, jelentése: férfi, férfias. Az András bibliai név, András apostol Jézus első tanítványa, Szent Péter fivére volt.

KENÓ November 29.

1	5	8	20	21	22	24	28	32	39
40	42	44	48	53	63	64	69	75	77

Frontálisan ütközött két busz Debrecenben

BALESET Tizenkilencen megsérültek péntek reggel Debrecenben, amikor két autóbusz összeütközött a Jedlik Ányos utcában. Mindkét sofőr beszorult a roncsba, egyikőjüket kézi erővel, míg a másik vezetőt feszítővágóval szabadították ki a tűzoltók. A helyi közlekedési társaságtól származó információ szerint egy autóbuszuk ütközött össze a Volán egyik távolsági járatával. A helyi járaton nem volt utas, a gépjárművezető azonban súlyosan megsérült. A többi sérült a távolsági járaton utazott. Közülük a mentők egy férfit súlyos, tizenhét embert könnyebb sérüléssel szállítottak a debreceni és a berettyóújfalui kórházba. A súlyos sérült lábszártörést és fejsérülést szenvedett, a könnyebb sérültek zúzódásokat. NÉPSZAVA

FOTÓ: DEBRECEN HTP

A két sofőr beszorult a roncsba, egyiküket kézi erővel, míg a másikat feszítővágót használva emelték ki

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

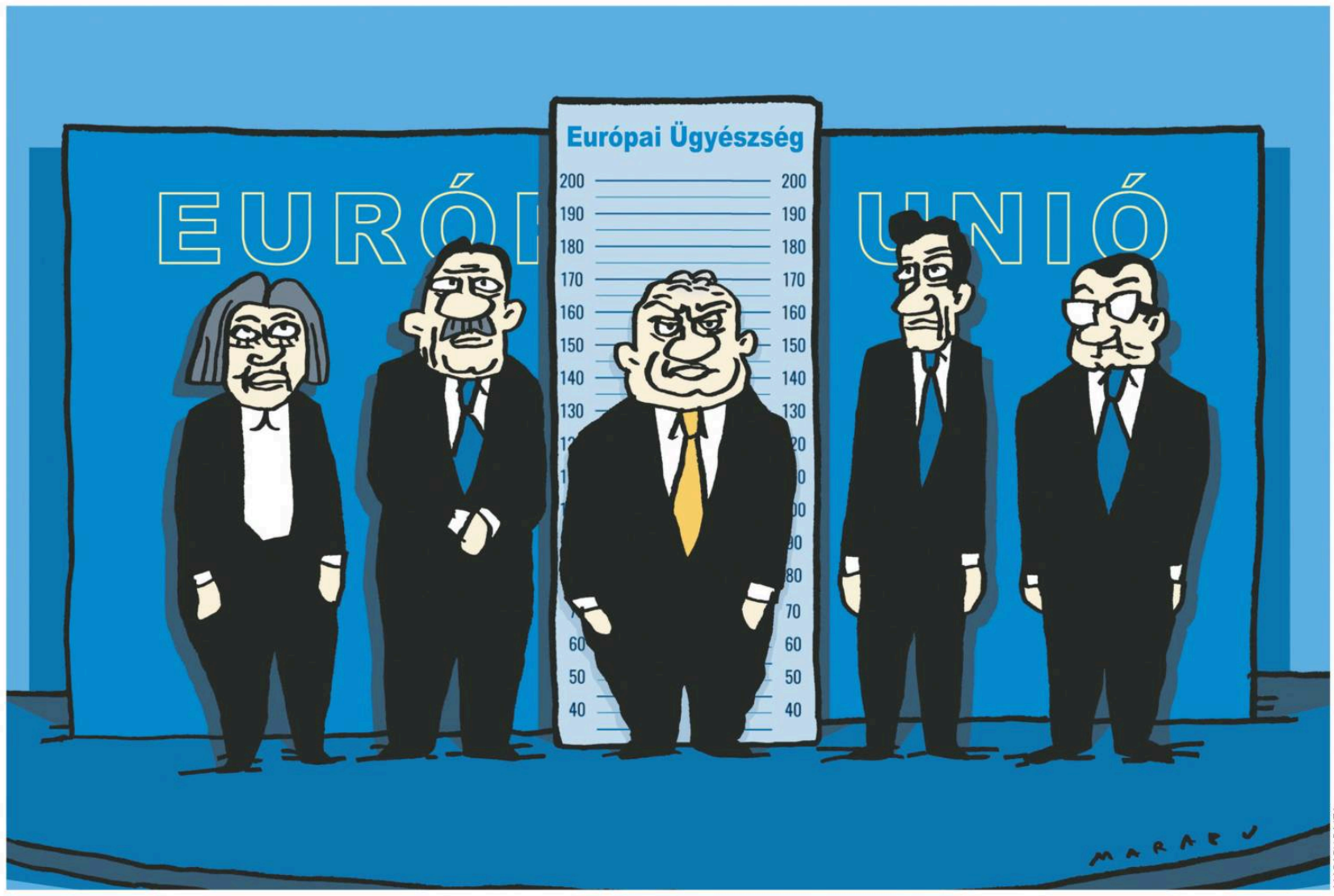

MARABU RAJZA

Nagystratégia, kispálya

HARGITAI MIKLÓS

A brüsszeli ún. belső körökben egyre gyakrabban hallani bizalmas és kevésbé bizalmas beszélgetésekben – újabban már főleg az utóbbiakban, talán „a lányomnak mondom, a menyem is értse” alapon –, hogy a befagyott uniós támogatások kiolvasztásának voltaképp egyetlen kemény feltétele van: a belépés az Európai Ügyészségbe. Ami egyben azt is jelenti, hogy ezek a pénzek nem fognak kiolvadni, amíg a kormány a helyén van. Lehet példálózni a lengyel esettel, ahol tényleg semmi lényeges nem változott a kormánypolitikában azon kívül, hogy alávetették magukat, illetve az uniós pénzfelhasználást az ügyészség hatásköreinek és vizsgálódásainak, és megkapták, ami jár, de a példa nem tökéletes. Mert egyrészt tényleg nem változtattak semmi máson – nem engedték be a migránsokat, sőt pillanatnyilag épp a lengyelek tartják a legkeményebben a frontot (merthogy évek óta a putyini Oroszország, illetve az orosz gyámság alatt álló Belarusz az EU fő migránsellátója), nem liberalizálták a nemváltó műtéteket, nem bízták drag queenekre az óvodai szexuális felvilágosítást stb. –, másrészt viszont történt azért ott egy kormányváltás is.

Alighanem itt, a kormányváltásnál van a lényeg. Nem arról van szó, hogy „Brüsszel” a pénzek visszatartásával zsarolta ki a lengyelek kormányváltó szavazatát, ahogyan a magyar kormány láttatni szeretné. Hanem arról, hogy a végére (ha nem is magyarországi mércével) már eléggé korrupttá váló Morawiecki-kabinet számára nem volt opció az ügyészség jelentette kockázat bevállalása – vagyis ahhoz, hogy a lengyelek ezt meglépjék, tényleg kormányváltás kellett.

Azt, hogy az Orbán-kormány korrupt, és korrupt módon használja fel az EU-támogatásokat, még a hívei se vitatják – ezért is fordít ennyi energiát a kormányzat szellemi holdudvara olyan ideológiák és szómágiák kiötlésére, amelyek a nyilvánvaló korrupciót a szavazótábor számára elfogadhatóvá teszik. Ha az Orbán család és az ismert strómanok nevére írt vagyonból kivonnánk mindazt, ami nem közvetlen uniós dotációkból, illetve EU-finanszírozású túlárazott beruházások révén keletkezett, nem nagyon maradna semmi, pedig meglehetősen komoly, már bőven ezer milliárdos vagyontömegről van szó. És törvénytelen gazdagodásról, amivel többé-kevésbé mindenki tisztában van (az „ők legalább nem viszik külföldre”, meg „a mai brit, francia, holland nagytőkések vagyonfelhalmozása sem volt erkölcsösebb” típusú magyarázatkísérletek mind annak az összetett mondatnak a második tagmondatai, amely úgy kezdődik: „Rendben, lopnak, de...”). Viszont számtalanszor bebizonyosodott már, hogy amíg a rezsim fennáll, ezt a törvénytelenséget, ami az egyik fő rendszer-ideológus szerint a rendszer lényege, senki nem fogja se reparálni, se megtorolni. Az ügyészség nem lát bűnt, a rendőrség nem indít nyomozást, ha valamiért mégis muszáj elindítani, bűncselekmény vagy bizonyítottság hiányában megszüntetik: mindig ez a forgatókönyv. Ám Mészáros Lőrincnek, Tiborcz Istvánnak – a sor a kormányfő közvetlen hozzátartozóin keresztül egészen a családfőig folytatható – legfeljebb napjai lennének hátra szabadlábon attól a pillanattól kezdve, hogy az Európai Ügyészség Magyarországon is eljárásokat indíthatna. És ez nem fikció: a térségünkben mindenhol csattant volt vagy praktizáló kormánytagok kezén a bilincs, ahová az uniós vádhatóság betehette a lábát – úgy tűnik, az ingyenes eurómilliárdok vonzásának máshol sem tudtak ellenállni a politikusok (pedig sehol se kaptak annyira szabad kezet a zabráláshoz, mint éppen nálunk).

Az országunkat irányító klán szabadságára és vagyonára a legnagyobb fenyegetést a közpénzek ellopását büntetni rendelő nyugati világrend jelenti, illetve az a tény, hogy Magyarország tagja a nyugati világrendnek. Ez egy létező geopolitikai törésvonal: az egyik oldalon veszélyes dolog közpénzt lopni, a másikon meg erről szól a politika. A NER számára az első számú kockázatforrás az EU, mivel ők adták a pénzt, és nagyjából (számos esetben, például az Elios-ügynél egészen pontosan) tudják azt is, hogy ki és hogyan rakta zsebre. De nem csak ők tudnak „terhelőket”: a némileg félrevezető módon Microsoft-ügynek nevezett lopássorozatot nagyobbrészt az amerikai hatóságok tárták föl. A történet röviden: a magyar államigazgatás különböző szereplői irracionális áron és mennyiségben vásároltak (gyakran felesleges, máig semmire sem használt) Microsoft-szoftverlicenceket olyan közvetítőcégektől, amelyek a miniszterelnöki udvartartáshoz és háznéphez kötődtek. Nem csak nálunk, szerte a régióban történt ilyesmi egyébként, de egyedül nálunk nem lett nagyon súlyos büntetőjogi és politikai következménye (idehaza semmilyen következménye nem lett, hogy egészen tárgyszerűek legyünk). Maga a szoftvergyártó is komoly vizsgálatot kapott a nyakába az USA-ban, és történetének egyik legnagyobb büntetését fizette – egy olyan ügyben, amelyről az érintettek magnóra mondták nekünk, hogy az Orbán família semmilyen kormányzati tisztséget nem betöltő tagjaival is tárgyalniuk kellett a részletekről. Kizárt dolog, hogy ennek a skandalumnak az összes fontos részletéről ne tudnának Amerikában. És szinte bizonyos, hogy amíg a Trump-adminisztráció van hatalmon, az amerikai állam semelyik szerve nem fog sietni ezeket a bűnöket Orbánék fejére olvasni (ami sokat megmagyaráz abból az örömből, amivel a hazai uralkodó dinasztia Donald Trump megválasztását fogadta. Mellesleg: Biden tehetne egy nagy szolgálatot a magyar jövőnek, ha még a hivatali idejében nyilvánosságra hozna belőlük valamit.)

A „nagystratégiának” nevezett terv – amelybe a trumpi Amerikával való barátkozás belefér, az EU-integráció helyére viszont fokozatosan a Türk Tanács, Oroszország és Kína kerülne – nagyjából ennyiről szól: Magyarországnak azokkal kell barátkoznia, akik maguk is a közjavak magánosításában utaznak, így nem fenyegethetik a hasonló irányban elkötelezett Orbán-klán tagjainak egzisztenciáját és szabadságát. Minden, ami az utóbbi években a magyar külpolitikában történt, és valamennyi érthetetlen kinyilatkoztatás (Orbán Balázsétól Békés Mártonéig) könnyen felfűzhető erre a logikára – ellenben nagyon nehéz akár egyetlen olyan kormányzati lépést találni, amely ellentmond neki. Nem nagystratégia ez, hanem kisstílű, de hatalmas tétű játszma, ahol Magyarország következő évtizedeit (évszázadait?) is odadobnák, csak hogy a lopott pénzt megtarthassák. Magyar Péter pedig, hogy legyen a dolognak belpolitikai aktualitása is, nem azzal zárt el minden utat a Fidesz felé, hogy kétségbe vonta Varga Judit és Novák Katalin leléptetésének igazságosságát (bár a valódi felelősségi viszonyokat tekintve azzal is nagyon közel célzott Orbánhoz), hanem azzal, hogy első és máig nagyjából az egyetlen egyértelmű politikai programpontjaként az Európai Ügyészséghez történő azonnali csatlakozást nevezte meg – ez az a téma, amiről nem lehet semmilyen alku a fennálló rendszerrel.

Ezen a ponton tennék egy látszólagos kitérőt, ami azonban nagyon is idetartozik. Akik akkoriban a Népszabadságnál dolgoztak, biztosan meg tudják erősíteni: a G-nap utáni zűrzavaros időkben számos nyugati ország budapesti nagykövete érezte úgy, hogy elveszítette a fonalat, és kért sürgős találkozót a lap különféle szakújságíróitól. Nekem is volt néhány ilyen eszmecserém; az én beszélgetőpartnereim elsősorban arra voltak kíváncsiak, mennyire láthatja reálisnak a kormány – nem sokkal Ukrajna keleti részének Oroszország általi megszállása után –, hogy ténylegesen orosz atomerőművet építhet az EU-ban, és ha esetleg nem látja reálisnak, mi lehet a paksi projekt valódi célja. Emlékszem az arcokon a megdöbbenésre, amikor azt mondtam: szerintem a bővítés tényleg nem tud megvalósulni, amíg Magyarország az EU tagja, de egyrészt Orbánnak vannak más fontos projektjei is, amelyekre ez igaz, másrészt a fejében ott van az a forgatókönyv, amely hosszú távon nem számol a tagsággal. Volt, akinek csak az arcára volt írva, de többen ki is mondták: ez őrültség. Mostanában egyre többször merül föl bennem a kérdés: vajon ma is ezt mondanák?

Trump visszautasíthatatlan ajánlata

FOTÓ: NEW HORIZON

Az oroszok által bevetett, Oresnyik (Mogyorós) nevű közepes hatótávolságú ballisztikus rakétáról kiderült, hogy nem kivédhetetlen, inkább egy nagy blöff

KISS ANDREJ

Donald Trump hallgat. Egyedül a fontos kormányzati posztok várományosainak kiválasztásával küldött jelzéseket a majd csak január 20-án hivatalába lépő amerikai államfő. Jelöléseivel sokakat sikerült felzaklatnia. Például a főügyésznek elképzelt Matt Gaetz annyira vállalhatatlannak bizonyult, hogy már vissza is lépett. Washington forrong, ott most mindenki az eljövendő időszak kormányzati vezetőit találgatja.

Izgatottan figyelik a washingtoni fejleményeket külföldön is. Leginkább az európai fővárosokban, az EU brüsszeli központjában, és természetesen Kijevben meg Moszkvában. Régről ismert, nekik nem igazán kedves partnerük visszatérését látva eddig Pekingben sem gyújtottak örömtüzeket. Mindenkinek jó oka van arra, hogy éberen szemlélje a fehér házi költözködést.

Abban már senki sem kételkedik, hogy Trump mindenbe bele fog nyúlni. Nemzetközi folyamatokat tervez átterelni új mederbe, eleddig nem elsődleges szempontokat érvényesíteni az államközi kapcsolatokban. Európában a háború lezárásának lehetősége és az euroatlanti együttműködés jövője foglalkoztatja a politikusokat. Az amerikai szándékokat illetően teljes a bizonytalanság. A leginkább borúlátó nézet szerint Trump hajlandó lehet szinte beáldozni Ukrajnát, és az orosz érdekekhez leginkább igazodó alkuval átnyúlni Kijev és az európai szövetségesek feje fölött. Ilyen aggodalmakat leginkább az ukrán fővárosból és az orosz politikai ellenzék külföldi emigrációba menekült tagjaitól hallani.

Az érzelmileg kevésbé befolyásolt, higgadtabb elemzések több olyan szempontra is rámutattak, amelyeket figyelembe véve árnyaltabb az összkép. Azok, akik Trump személyiségjegyeiből indulnak ki, határozottan állítják, a második ciklusára készülő politikus győztes elnökként, Amerikát naggyá tevő, történelmileg pozitívan jegyzett államfőként szeretne négy év múlva visszavonulni. Az őt valóban nagyon közelről ismerők szerint elképzelhetetlen, hogy olyan engedményekre lenne hajlandó, melyekkel szembemenne az Egyesült Államok érdekeivel. Hogy céljait diplomatikus finomkodásoktól mentesen, erőszakos eszközökkel próbálja majd elérni, nem figyelve sem a megfogalmazásokra, sem az ajánlatainak, vagy inkább az ultimátumainak a becsomagolására? Ebben nincs okunk kételkedni. Már csak azért sincs, mivel az aktuális világpolitikai helyzet valóban történelmi lehetőséget kínál Amerika pozícióinak megerősítésére a régi játékszabályok szerint. Amennyiben Trump ezen az úton indul el az elnöki eskütétel után, úgy szertefoszlanak Vlagyimir Putyin reményei. Az orosz államfő olyan, hosszú távon kilátástalan helyzetbe lavírozta magát, hogy utolsó mentsvárként kénytelen lett minden tétet Washington pálfordulására tenni. Egyre több jel mutat arra, hogy ez nem következik be.

A kiszivárogtatott információmorzsák azt sejtetik, hogy Trump élni fog a dupla kényszerítés eszközével. Ajánlata bizonyára olyan kölcsönös engedmények megadását fogja tartalmazni, amelyek elfogadása fájdalmas kompromisszumként fog nehezedni Zelenszkijre és Putyinra egyaránt. Az ukrán elnöknek bizonyosan le kell mondania arról, hogy már most visszanyerhetik az ellenőrzést a jelenleg orosz megszállás alatt lévő területek fölött. Putyin ezt elérve eljátszhatja, hogy teljesültek az általa eredetileg megfogalmazott célok. Az orosz politikai elit és a lakosság kétkedés nélkül fogja megtapsolni az ellenség felett aratott győzelmet, Ukrajna Oroszországra fenyegetést jelentő hadseregének megsemmisítését, a nácitlanítást, és hogy megvédték az orosz kisebbséget. Még akkor is így tesznek majd, ha a lelkük mélyén pontosan tudni fogják, hogy az egész egy szemfényvesztés. A győzelem érzése mindent megér, a Szovjetunióban és most Oroszországban emberek százmillióit kábították évtizedekig ilyen hamis díszletekkel. Ezért a lehetőségért cserébe Putyinnak „csak" azt kell elfogadnia, hogy Ukrajna végleg kicsúszik Moszkva testvéri öleléséből, és csatlakozik az európai demokráciákhoz. Megcsonkítva, félig romba döntve, végeláthatatlan temetők gyászával sújtva, magán viselve a fiatal nemzetállamok történelmi terheit, de Kijev elindulhat a vágyott közösségbe. Sajnos a megoldás ennél sokkal összetettebb lesz, sőt nem is valószínű, hogy mindez első nekifutásra megtörténhet.

Trump ajánlatát mindkét félnek el kell fogadnia. A tűzszüneti megállapodásnak olyan apró betűs részei is lesznek, melyek szövegezése sem egyszerű, az elfogadásuk pedig csak nagy lemondás árán képzelhető el. Ukrajna számára csak olyan megállapodás lehet elfogadható, amely tartalmazza a hosszú távú túlélés biztonsági garanciáit. Ilyen lehetne a NATO-tagság vagy az annak elnyeréséig tartó 10-15-20 éves időszak alatti amerikai, esetleg európai védelmi garancia, a tűzszünetet a frontvonal mentén garantáló európai békehadtest és a háborút végleg lezáró békekötésig fenntartott gazdasági szankciók Oroszországgal szemben. Feltehetően pont ezek a tűzszüneti követelések lesznek elfogadhatatlanok Putyinnak. Arról nem is beszélve, hogy a mindenkori megállapodásnak tartalmazni kellene Oroszország biztonsági garanciáit. Ez még akkor is elutasíthatatlan elvárása Moszkvának, ha pontosan tudjuk, Oroszország történelme során gyakran nem áldozata volt a fegyveres agresszióknak, hanem az elkövetője.

Több elemzés is úgy tartja, hogy kicsi a valószínűsége az első körös megegyezésnek. Míg Zelenszkij, amennyiben egy népszavazás felhatalmazza rá, egyszerűbben fejet hajthat Trump akarata előtt, addig Putyintól elképzelhetetlen az effajta rugalmasság. Moszkva azzal, hogy szokásához híven mindig megkísérli az erő pozíciójából való tárgyalást, Ukrajna támogatása felé fogja tolni Trumpot.

A hivatalából hamarosan távozó Biden elnök a „béna kacsa" időszakára rácáfolva megadta az engedélyt az amerikai rakéták orosz hátországi bevetésére. A republikánus támogatást élvező döntést Biden szinte bizonyosan egyeztette Trumppal. A hatás azonnali volt, Moszkvában sokkot váltott ki a nem várt fordulat, majd az annak nyomán már másnap becsapódó ATACMS és Storm Shadow rakéták bevetése.

Putyin válasza sem váratott magára. Drámai hangvételű televíziós beszédében az orosz elnök közölte, minden támadást megtorolnak, az eszközöket szállító államok is legitim célpontokká váltak, és a válasz konvencionális eszközökkel is megsemmisítő lesz. Ki is lőttek az ukrajnai Dnyipro városára egy ballisztikus rakétát. A támadás ténye, a becsapódásokról közzétett felvételek és az akciót kísérő világméretű kommunikációs kampány megtette a hatását. Moszkvának egy-két napra sikerült elhitetnie, hogy egy rendkívüli pusztítóerejű, csúcstechnológiás, lelőhetetlen interkontinentális rakétát vetett be, és kész ráirányítani európai célpontokra is. Aztán gyorsan kiderült, hogy egy nagy blöff az egész.

Szakértők gyorsan igyekeztek megnyugtatni mindenkit. Közölték, hogy a Mogyorós nevet viselő eszköz egy a nyolcvanas-kilencvenes évek során kísérleti fázisig fejlesztett közepes hatótávolságú ballisztikus rakéta. Valóban 6x6 robbanófejet képes eljuttatni a célig, már ha elrepül odáig. Ugyanis a hangzatos orosz állításokkal ellentétben a rendszeresített amerikai THAAD és az izraeli Arrow rakétavédelmi rendszerekkel lelőhető. Pontosan úgy, ahogyan a Putyin által kivédhetetlennek gondolt vagy hazudott többi orosz rakétarendszer.

Moszkva újabb blöffjének az volt a célja, hogy rémületet keltsen az európai lakosság körében, az otthoni orosz célközönségnek meg szolgáltattak egy a nagyhatalmi büszkeséget tápláló újabb hírcsomagot. Inkább ezzel foglalkozzanak, és ne azzal, hogy Grúziában épp most került a polgárháború szélére a Moszkva-barát kurzus, Moldovában pedig hetekkel ezelőtt vallott kudarcot Putyin kísérlete, hogy példátlan külső beavatkozással megbuktassa az elnökválasztáson az európai utat zászlajára tűző Maia Sandu államfőt.

Az érintettekkel valószínűleg már ismertették nemcsak az amerikai tűzszüneti javaslat főbb pontjait, de azt is, hogy az ukránok támogatásának leállításával, vagy éppen fordítva, a támogatás sokszorosára duzzasztásával, egy lend-lease programmal, leginkább Washingtonban fognak dönteni az európai háborúról vagy békéről.

London lángokban

TOMPA IMRE

Reggel pia, este pia, ez csak egy kis disztópia. Legjobban Londont utáljuk.

A minta a Blitzkrieg. Ha gyorsan lebombázzuk a leggyűlöltebb célpontokat, és nekilódulunk Ukrajnán keresztül, meglephetjük ezeket a gyűlöletes, züllött liberális g...ket, ezeket a sátánfajzatokat; ők meg a CIA provokálják az egészet ennek a szemét náci banderita ukrajnai csürhének a támogatásával. Ó, ió, ció – eszkaláció, az lesz aztán az eszkaláció, amikor az Oresnyik robban a Buckingham-palota fölött, hehe. Most nem futunk meg, mint az a hülye ukrán Nyikita Kubában. Látni akarom a gombafelhőt a Szent Pál-katedrális felett, és mi nem végzünk félmunkát, mint Adolf: egy darabig nem zöldell majd a híres angol gyep, komoly szmog gomolyog majd a Temze felett, hehe, annyi lesz a Baker Streetnek, beleszarunk a keménykalapjukba. Gyorsan kell cselekednünk tehát, de menni fog: a Barbarossát is kibírtuk, összegyűjtöttük az erőnket, és ha akkor, akkor most is képesek vagyunk az ipar teljes átállítására; hogy a nép éhezik, azt jaj, nagyon fájlaljuk, de ezek mindent kibírnak úgyis, vagy tarkón lőjük őket.

„Látni akarom a gombafelhőt a Szent Pál-katedrális felett, és mi nem végzünk félmunkát, mint Adolf: egy darabig nem zöldell majd a híres angol gyep"

FOTÓ: IMPERIAL WAR MUSEUMS

A következő Varsó, őket is gyűlöljük, mint a szahart, immár végleg el kellene taposni ezeket, Európa bajkeverői, és utálnak minket, ugyanaz a szemét, mint a Nyugat, gombásszunk: itt egy gombafelhő, ott egy gombafelhő, hehe. Aztán sugárzó tekintetüket ránk, a Kremlre vetik, muhaha, hányhatják a keresztet, nyelhetik a vodkát, akkor lesz itt jó világ, ha megint eltűnnek a térképről, mint Ukrajna, legyen úgy, mint 1795–1918 között: a halott lengyel a jó lengyel.

Ukrajna nem érdekes, egy banderita banditák, kozák és náci és bolsevik csürhe vezette nem létező ország, Ukrajna egy betegség, egy-két taktikai atomfegyver elég lesz, hogy kigyógyítsa a banderovcikat abból a hülyeségből, hogy ők léteznek.

Magyarország nem gond. Átengednek. Ezek az a fajta kurwa, aki megköszöni, hogy megerőszakolják, nemhogy Stockholm-szindrómásak: legalább egyharmaduk egyszerűen gyáva és puha, már rég nem Herrenvolk, gyakorlott árulók, kelet–nyugati moslékország, utálják az ukránokat, ahogy a lengyeleket, amikor lázadoztak ellenünk; hol van már '56, amikor a magyar nácik meghúzgálták a bajszunkat, mára jó részük farkasokból kutyákká puhult, meghajolni, nem megtörni, mondják; a dagadt elnökük gyakorlott áruló: volt ez balos komszomolista, liberális demokrata, jobbos konzervatív, most a nacionalistákkal és a fasisztákkal parolázik, mindig abban hisz, aminek jó a piaca, ha újra meglesz a Szovjetunió, ő lesz a leghangosabb bolsevik főtitkár, emiatt nem kell aggódnunk, ebben bízhatunk; olyan, mint egy matrjoska baba: azért ilyen molett malac, mert van benne egy bábu minden esetre, méltó a támogatóihoz.

Magyar Messiások

LENGYEL LÁSZLÓ

KENTAURBESZÉD

Az ezredforduló után a magyar választók Messiás-váróvá lettek. Jöjjön a politikai valláspótlékot, a nem hívő társadalomnak hitet adó vezető, aki nemcsak szóban, hanem tettekben is elvisz az ígéret földjére, megteremti a földi paradicsomot. Mert „Sósabbak itt a könnyek / S a fájdalmak is mások...”. A huszonegyedik századi magyar Messiások, Orbán Viktor, Gyurcsány Ferenc vagy Magyar Péter, nem túlfeszített lényeglátók, mint Kossuth Lajos volt, mert éppen a lényeg, az egész, az összkép hiányzik világlátásukból, ellenben a társadalmi vágyakat, sérelmeket, szenvedélyeket fogalmazzák, feszítik hitté. Együtt mozognak, együtt éreznek azzal a magyar új világgal, amelyben az elszigetelt individualista, hitetlen, önérdekét pontosan számon tartó elkezd hitbéli, érzelmi közösséget, valláspótlékot és védelmet keresni a maga számára a hiteltelen intézmények fölött az Istenné vált emberben, a vele egy nyelvet beszélő, sérelmét értő és felkaroló Messiásban.

Meglepetés a magyar Messiás-keresés és a Messiások megjelenése. Ha korábban senki nem képzelte, hogy a két évszázadon, forradalmakon és elforradalmakon, háborúkon átment társadalom elfogad maga felett önként egy mindenható megváltót, egy vezető Messiást, ma már el se tudjuk képzelni a politikai mezőt valamire való Messiás nélkül. Nem volt igazi Messiása 1848-nak – Petőfi vagy Kossuth mítosza, messianizmusa a bukás után jön létre –, még kevésbé 1918-nak és 1919-nek, vezér nélküli fordulat volt 1945 és 1956, ahogy nincs Messiása, de még igazi vezetője sem 1989-nek. S bár volt némi kultuszuk a hosszan kormányzó rendszergazdáknak, Ferenc Józsefnek, Horthynak és kikényszerítve Rákosinak, de Kádár János tüntetően anti-Messiás volt. Bizony új Magyarország az a Magyarország, amely az elmúlt húsz-huszonöt évben megteremtette a személyi kultusz politikai szerkezetét, amelyben a népet személyesen vezető Messiás szükségszerűséggé és nélkülözhetetlenné válik. S bár kellenek a Messiás-szerep betöltéséhez képességek és tudások, mégis tudnunk kell, hogy nem e személyes karizmatikus képességek vagy akaratok teremtették vagy teremtik a politikai Messiást, hanem a nép vágyai és akarata.

A Messiás-várás összekapcsolódik az ezredforduló utáni nemzedékváltással. A második világháborútól a hatvanas évek elejéig húzódó „nagy nemzedék” nem élt át háborút, de átélte a legnagyobb társadalmi átváltozást, átrétegződést, ahonnét az első munkás, paraszt származású gyerekek fölkerültek, s átélte gyerekként ’56-ot, a megtorlást és a konszolidáció felemás kispolgárosodását. Ez a vertikális hatalmi rendszerben feltörekvő, ám a második gazdaságban horizontálisan szerveződő nemzedék, amelynek volt húsz éve, hogy maga és családja életét felépítse, homo kadaricusként, állandó alkuban, kiegyezésben, életforma-nacionalistaként önbizalmat szerezzen, majd elbizonytalanodjon a válságban. Ez az érdek- és értékkereső nemzedék klubokban, körökben, szakmai közösségekben egymást és a pragmatikus megoldásokat kereste, nem a kívülről jött mindentudót, valláspótlékot vagy Messiást. Ezért volt a nyolcvanas éveknek sok programjavaslata, szakmai egymásra találása, gyakorlatias fogyasztói – osztrák – álma s nem ideológiája, forradalmi népe és Messiása. Ennek a nemzedéknek kellő tudás- és erkölcsi tőkéje volt, hogy főszereplője legyen a rendszerváltásnak.

A következő, a hatvanas évek közepétől a nyolcvanas évekig született nemzedék igazi élménye a rendszerváltozás, illetve az abból kialakult rendszer működése. Be kell látnunk, hogy e nemzedék nagyobb része csalódott a rendszerváltásban, a „nagy nemzedékben”, a rendszerváltó elitben, a Nyugatban – a segítség elmaradásában, a multinacionális mohóságban, a nemzetek közti egyenlőtlenségben –, de legnagyobb csalódása a felálló vadkapitalizmusban és a társadalom viselkedésében volt. A kapitalizmus farkasarcát mutatta az elképzelt emberarc helyett. A biztos kapcsolatokon alapuló társadalomban valamennyi kapcsolat megrendült, elveszett minden bizalom ember és ember között. Erkölcsi és tudástőkék olvadtak el, kapcsolati tőkék burjánoztak. Jókor kell lenni jó helyen, nincs alku, nincs kegyelem, végig kell harcolni minden harcot. A konszenzusvezérelt társadalom könyörtelen konfliktusvezérelt társadalommá vált. Ez a nemzedék már 0-összegű játéknak fogja fel saját életét, ahol győzelem vagy vereség, korlátlan meggazdagodás vagy teljes elszegényedés a tét. Ne bízz senkiben, nem segít senki! Ez dzsungel, amelyben egyetlen szabály van, hogy nincsen szabály. Győzzön az erősebb! Csak a siker számít. Valamennyi intézmény ellened van, mást tesz, mint amit mond magáról. Az ezredfordulóig felnövekvők már szilárdan hitték, hogy a magyar társadalom képtelen saját érdekei felismerésére, és egy kisebbségnek, egy erős vezetőnek kell vezetnie ezt az országot, miként egy vállalatot, bankot, várost, iskolát, kórházat, napilapot, pártot. A váltópénzzé hatalom és gazdagság változott a befolyásosok kezében.

A kétezres évekre világossá vált, hogy a rendszerváltozás rendszere növelte a távolságot Budapest és a fejlett vidék – Pannónia –, illetve a rozsdaövezeti városok, a hanyatló agrárvidékek – Hunnia – között. Ha a kisebbségi Pannónia a globalizáció, a kezdődő polgárosodás, középosztályosodás nyertesének, a többségi Hunnia vesztesnek és leépülőnek érezte magát. A magyar társadalom öntudata a Kádár-rendszerben vidék és város viszonylagos egyensúlyán nyugodott. Ez az öntudat megroppant. A magyar vidék nemcsak tulajdon- és jövedelemvesztesnek, de funkció- és státuszvesztesnek is érezte magát. Egész városok és városkörnyékek haldokoltak. Az agrárium bejáratott nagybirtok-kistulajdon komplex rendszere és piacszerveződése, az ezen alapuló parasztpolgárosodás megrekedt. Mi a jövőnk? Európa és Pannónia süket csendje volt a válasz.

Az első hunniai lázadás Pannónia ellen a baloldalon tört ki, szülve az első Messiást: Gyurcsány Ferencet. Nem volt intézményes válasz: parlament, párt, kormány hiteltelen – csak a személyiség hiteles. Ez a „pápai gyerek” egyenesen a néphez fordult pártja, majd kormánya felett, mert baloldali, majd mert liberális, majd mert bármi és bárki, a baloldal, a magyar demokrácia védelmezője, Szent Györgyként a fasiszta Orbán-sárkány legyőzője akart lenni. Mert együtt érző, sőt érzelmes akart lenni. Végre valaki törődik velünk. Merte állítani, hogy európai pénzzel megvédi a vidéket. Merte hirdetni, hogy nem leszünk másodosztályú magyarok se bent, se kint. Aki győz, mindent visz. Jog, ha van, a mi jogunk. Igazság, ha van, a mi igazságunk. Ha hazudik, értünk hazudik. Ha álmot sző, a mi álmunkat szövi. Hiszünk. Érzünk. A politika akarat, hit, érzelem. És népe akarta, hogy akarjon, hitte, amit hinnie kellett, érezte a politikai személy és közössége melegét.

Majd mindez megérkezett jobbról. Lázadás a rendszerváltás rendszere, a szociálliberális elit, a status quo, a Nyugat és a hamis Messiás ellen. Megjött az igazi Magyar Messiás, minden magyar védelmezője. Isten adta nekünk. Ő maga is hiszi, tudja, hogy a Sors, a Felső Akarat szerint küldetése van. Megteremtenie a hit, remény és szeretet, egy nem keresztény országban a kereszténység országát: a Magyar Vallást. Saját magyar úton a Magyar Jólétet. Védelmet és biztonságot. Egységes Magyar Nemzetet, amelybe nem tartoznak bele a sorosista, brüsszelita nem magyarok, a migránsok. A központosított állam és a mozgósító párt csak eszközök az egyedüli döntéshozó, a Magyar Messiás kezében. Az ő barátja – legyen Putyin, Trump, Hszi, Erdoğan, Netanjahu, Le Pen stb. – a mi barátunk, az ő ellensége – Zelenszkij, Biden/Harris, Von der Leyen és gyűlölt társaik – a mi ellenségünk. A Messiást nem korlátozhatja senki és semmi. Jog, ha van, az ő joga. Igazság, ha van, az ő igazsága. Vagyon, ha van, az ő vagyona. Ország, ha van, az ő országa. Nem ő van értünk, hanem mi vagyunk érte. Ha ő velünk, ki ellenünk?

Jó tizenöt évnek kellett eltelnie, mire új Messiás jött a harmadik nemzedékkel. A baloldali Messiás végig ott hadonászott a színpad sarkán, ordított a súgólyukból: főszerepet akarok – nem kapta meg. Egy eretneknek, az Igaz Magyar Hitből kiszakadtnak kellett jönnie, hogy leleplezze a Hitet és Messiását. Nem értelemmel, nem érvekkel, hanem érzelemmel és hittel. Én láttam, ott voltam, higgyetek nekem. Egy sértett és dühödt, Messiás-csalódott nép kér a lejárt szavatosságú Messiás helyett új, friss Messiást. Hisznek. Éreznek. Hiszik a dühöt. Érzik a mélyen belülről jövő – közös – sértettséget. Lázadás ez az elmúlt évtized hierarchiája ellen. Korábban a néma lázadók lábbal szavaztak, s külföldre mentek. A hangos lázongók magukra maradtak, és hazakullogtak. Most az új Messiás egyszerre utasítja el mindazt, ami régi – egy Orbán-féle ancien régime-et Gyurcsány-féle ellenzékével –, s látszik képviselni mindenkit, aki változást akar.

A két hamis-Messiás után igaz Messiás. Mutatja a falon az írást: megszámláltatnak napjaid. Jog, ha van, az ő joga. De most még itt az újdonsága: mintha nem hatalom- és pénzvezérelt, hanem népszerűség-vezérelt volna. Nézettsége, a lájkok száma, a közvélemény-kutatások eredménye, a gyűléseinek nagyságrendje jobban érdekli, mint a hatalom- és pénzszerzés. Orbán Viktor már régóta hatalom- és pénzgyártó nagyüzem. Messianizmusa csak propagandagépezet, ami az ancien régime Messiásával együtt megöregedett. Magyar Péter új messianizmusa a közösségi háló hiteivel és érzelmeivel éppen most alakul. Szomorú egy olyan országban racionalistának lenni, az értelem erejében bizakodni, ahol minduntalan Messiás vált Messiást. Mégis fenn kell tartanunk az ész és értelem civilizációját, hátha egyszer eljön a nap.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Az új Messiás, Magyar Péter egyszerre utasítja el mindazt, ami régi – Orbánt és Gyurcsányt –, és látszik képviselni mindenkit, aki változást akar

A szibériai tigris felfalja önmagát

Kínai–orosz tengely a Nyugat ellen

GYŐRI SÁNDOR

Örökké emlékezetes marad életem első, csaknem ötven évvel ezelőtti látogatása a népi Kínában, de paradox módon nem a köteles megilletődöttség okán, hogy egy világbirodalom földjére léphettem. Sokkal inkább azért, mert kis híján botrányba fulladt.

Úton tudósítói állomáshelyem, Hanoi, a vietnámi főváros felé, egyéves fiam látványos kelléktárával felmálházva fizetni kényszerültem a túlsúlyért a pekingi repülőtéren. Számat panaszra nem nyithattam: gyerekkocsitól kezdve játéktömegen át pokrócokig bezárólag derekas túlélőkészlettel próbáltunk felszállni a TU–104-es gépre. Pekingi csatangolásunk végére azonban elfogyott az utolsó jüanunk is, és némi forint, illetve a Moszkvából magunkkal hozott rubel maradéka lapult csupán a tárcámban. Ezt tettem le tehát a jegykezelő pultra.

Némi zavar ült ki a katonás hivatalnoknő arcára. Nem tudta, miként is szólítson meg. Röviddel a „kulturális forradalom" után az úr mint kategória alig volt használatban. Elvtársnak nem nevezhetett, mert a Peking által renegátnak tartott szocialista világból jöttem. A gordiuszi csomót ekképpen vágta el:

– Utas – mondta méla undorral, hangjából minden lehetséges bájt kiölve. – Mi itt csak pénzt fogadunk el. – S egy hanyag mozdulattal lesöpörte a pultról rubeljeimet, amelyek, mint egy mesefilmben, szállingózni kezdtek, nem győztem kapkodni utánuk.

*

Az oroszok – akkortájt szovjet köntösben – és a kínaiak kapcsolata épp történelmi mélyponton leledzett. Az elmúlt 250 év prizmáján át az orosz–kínai viszony mai, fénylő csillaga igazi világpolitikai kuriózum. Eltekintve ugyanis a rendszertechnikailag azonossá vált Szovjetunió és Kína egymás mellett élésének villanásnyi mézesheteitől, viszonyukat előtte-utána a bizalmatlanság, a kölcsönös megvetés, majd a véres konfliktusba torkolló gyűlölet jellemezte.

Nyelvileg, kulturálisan, mentálisan, vallási-társadalmi hagyományaikat tekintve mindig is nagyon távol álltak egymástól. Fizikai találkozásukra is meglepően későn, a XVII. század második felében került sor, midőn az oroszok nyugatról keletre, a kínaiak délről észak felé nyomultak. A rablásból és fosztogatásból élő, a Csendes-óceán felé igyekvő kozákok javasolták a császári Kína engedelmességhez szokott képviselőinek, hogy üljenek tárgyalóasztalhoz. 1689-ben, a távol-keleti Nyercsinszkben így jött létre az első szerződés, amelyet Kína egy európai ország megbízottaival kötött. Ez már önmagában fordulópont volt Kína történelmében, mert a megelőző évezredekben sem a határt mint földrajzi-politikai kategóriát, sem az egyenrangú partner fogalmát nem ismerték. Ellentétben állt a konfuciánus alapelvvel, mely szerint miként két nap sem süthetett, úgy két uralkodó sem létezhetett a földön.

FOTÓ: AFP/MAXIM SHIPENKOV

Két elnök: Hszi Csin-ping és Putyin. Kínának a megaláztatás évszázadai után alighanem csendes történelmi elégtételt jelent az oroszok dermesztő kiszolgáltatottsága

A cári diplomácia hol az angolokkal és a franciákkal kart karba öltve, hol velük versenyt futva nyomorította, szabdalta Kínát. Időnként és helyenként az orosz erő kevésbé volt agresszív, mint a britek, s olykor közvetíteni igyekeztek a gyarmatosítók és a császári udvar között.

Ám amikor 1860-ban Pekingben orosz diplomaták egy minden elképzelhetőnél durvább területvesztéssel járó szerződésre kényszerítették a császárt, szertefoszlottak az oroszok szerepével kapcsolatos illúziók. Ekkor hangzott el az egyik kínai udvari hivatalnok szájából a keserű mondás: „Végül ezek is csak fehér barbárok."

Oroszország századokon át szédületes tempóban gyarapította szűkösnek eleve nem nevezhető területét. Persze nem minden országgyarapítás történt Kína kárára, ám történészek becslése szerint 1,7–2,2 millió négyzetkilométerre rúghat a Kínától elhódított területek nagysága.

Kínált a sors kiutat is a két ország közti megbékéléshez. Álomszerű elképzelés lehetett volna, ha a két szocialista kolosszus egymásra talál a társadalmi rend közösségének talaján. Jelszóvá vált: a ma Szovjetuniója, a holnap Kínája. Viszonyuk azonban gyorsan elmérgesedett, jelezvén, hogy a történelem nem mindig a formális logika szabályai szerint alakul.

1964 nyarán az impulzív nyilatkozatairól ismert Hruscsov szovjet pártfőtitkár egyenesen Hitlerhez hasonlította Mao Ce-tung elnököt, mondván: a világpolitika színpadán utoljára a német diktátor értekezett az élettér és a túlnépesedés összefüggéséről. Így reagált arra a tényre, hogy Mao Pekingbe látogató japán szocialista képviselőknek némi malíciával azt fejtegette: minő igazságtalanság, hogy a Szovjetunió 22 millió négyzetkilométerén 200 millió ember él, miközben a 370 ezer négyzetkilométeres Japánt több mint 100 millióan lakják.

A Szovjetunió vezetése vérbő antiimperialista szájtépéssel ítélte el a Kínára kényszerített „egyenlőtlen szerződéseket". Ám ha bárki ezen felbuzdulva egy négyzetcentiméter területet visszakövetelt a cárok által ugyanilyen szerződésekkel elorzott földekből, rögvest a Szovjetunió ideológiai és katonai vasöklébe ütközött azzal a jelszóval: minden efféle kísérlet a világbékét veszélyezteti.

Ellentéteik hálója sűrű és szövevényes volt: szocializmusértelmezésük, államvezetési gyakorlatuk különbözőségei már az 1950-es évek első felében kiütköztek. 1969 márciusában a távol-keleti határfolyó, az Usszuri mentén egy belső sziget hovatartozása miatt valóságos háború robbant ki közöttük, a szovjet illetékesek már az atomfegyver bevethetőségére is célozgattak.

Innen már csak felfelé ívelhetett az út. Amikor bekövetkezett a világpolitikai fordulat, Oroszország, a széthulló Szovjetunió bonszai változata, csakúgy, mint Kína, megindult az államkapitalista átalakulás útján. Ennyiben azonban ki is merülnek a közös vonások. A világ egykor legnépesebb szegényházából történelmileg példátlanul rövid idő alatt gazdasági, katonai és tudományos nagyhatalom lett, amely – képletesen szólva – az Egyesült Államok sarkát tapossa mindhárom területen. Oroszország viszont pusztító erejű nukleáris fegyverzetet és haderőt bíró gazdasági középhatalommá süllyedt.

*

Napokkal az Ukrajna elleni 2022-es agresszió kirobbanása előtt a két elnök, Putyin és Hszi Csin-ping negyvenegyedik személyes találkozójuk során világgá kürtölték, hogy barátságuknak, együttműködésüknek nincs immáron felső határa. Szép, hangzatos üzenet, de természetesen, mint minden ilyen propagandisztikus leegyszerűsítés, ez is csak féligazság.

Mindamellett az évtizedeken át tartó közeledés mostanság valóban csúcspontjára jutott, ami a két elnök profilja alapján éppenséggel nem magától értetődő. Két különbözőbb embert ugyanis nem hordott a föld a hátán, mint Putyin és Hszi. Putyin alulról indult s jutott fel küzdelmes munkával az állam élére – az orosz elnök magamutogató, narcisztikus személyiség. Hszi ezzel szemben maga a megtestesült visszafogottság s zárkózottság. Pályaíve abban is más, hogy befolyásos politikai család sarjaként (apja egykoron Mao Ce-tung bizalmasának számított) lett az óriási ország mindenható vezetője.

A két autoriter rezsimet uraló furcsa páros egy világpolitikailag perdöntő ponton szinte egybeforrt. Nevezetesen: mindketten undorodnak a demokráciától, s egzisztenciális kihívás számukra a jogállamiság eszméje, az utóbbi szinonimájának tekinthető nyugati világ. Alaptörekvésük mindenekelőtt az Egyesült Államok világhatalmi státuszának megroppantása.

Soha, még az 1950-es évek elején sem volt olyan szoros kapcsolat a két ország között, mint manapság. Elillant a területi ellentétek ügye, legalábbis ad acta került. 4200 kilométer hosszú közös határukat napjainkban idilli béke jellemzi.

Felszálló és leszálló ág a fordulat után gyorsan, természetes módon talált egymásra. Oroszország a Szovjetunió nyomdokain haladva nyersanyagok, az olaj és a földgáz, illetve hadiipari termékek exportjára rendezkedett be, míg a világ ipari műhelyévé avanzsált Kína nyersanyagigénye csillapíthatatlanná vált. Ideális módon illeszkednek egymáshoz a komplementaritás alapján.

Putyin kemény csapást mér manapság az oroszok egójára azzal a megalázó szerepkörrel, amibe belesodorta hazáját Kínával szemben. Durván elszámította magát a nyugati világ reakcióját illetően: rövidebb ideig tartó dörmögést-duzzogást várt, mint anno a Krím lerohanása után. Ehelyett az Európai Unió, mi több, Európa szinte egésze, a nyugati világ mint olyan, látványosan felsorakozott Ukrajna mögött. Mire az orosz elnök felocsúdott, a kontinens viszonya Oroszországgal csontvázzá soványodott. Ez a szokatlan egység és szolidaritás a pusztító ukrajnai háború politikai vigaszága. Igaz, Trump elnökké választásával ez is megkérdőjeleződhet, habár jóslásokba bocsátkozni nem célszerű a nagy visszatérő kiszámíthatatlansága miatt.

Peking dobta oda annak idején a mentőövet Putyinnak a nyugati bojkott miatt kiesett olaj- és földgáztömeg, ha nem is teljes körű, de az egzisztenciális folyamatossághoz elegendő mennyiségének felszippantásával. Nem is roppant össze az orosz gazdaság! Ukrajna lerohanása óta az orosz export több mint egyharmada áramlik Kínába, behozataluk több mint 40 százaléka származik onnan. Még ennél is beszédesebb, hogy gépimportjuk 70, a mikroelektronikai termékek 90 százaléka ezt a címkét viseli: „Made in China". Oroszország gőzerővel dolgozó fegyvergyárai hetek alatt omlanának össze az érzékeny kínai mikroelektronikai eszközök nélkül. Viszonyuk szorosságának jeleként már jüanban számolják el a forgalmukat.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

FORRÁS: RITKÁN LÁTOTT TÖRTÉNELEM

Kínai és orosz katonák egymással szemben. 1969 márciusában a távol-keleti határfolyó, az Usszuri mentén egy belső sziget hovatartozása miatt valóságos háború robbant ki a két ország között

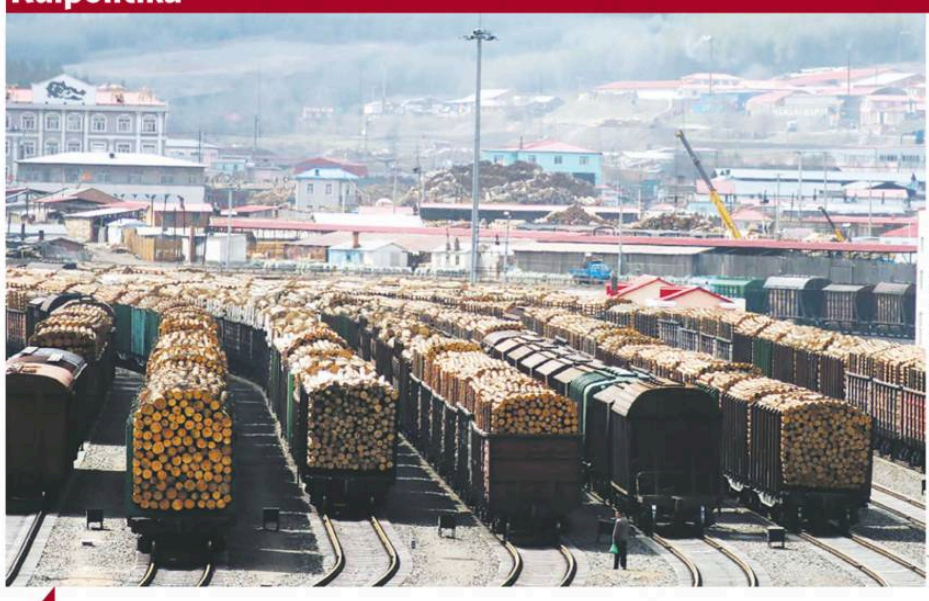

FOTÓ: ENVIRONMENTAL INVESTIGATION AGENCY

Kínába való exportra szánt kivágott fák a távol-keleti Dalnyerecsenszkben

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Európa bojkottja érzékenyen érinti az orosz elitet, a nyugatra tekintésnek ősi, cári időkre, Nagy Péterre visszatekintő hagyománya van náluk. Manapság kínkeservvel jutnak csak el Nyugat-Európába – szárazföldön, vízen, levegőben egyaránt. Ezzel szemben már napi öt repülőjárat köti össze Moszkvát Pekinggel. A Harvard, a Cambridge és a Sorbonne helyett mostanában Sanghajba és Pekingbe mennek a külföldi tanulmányra vágyó diákjaik.

*

Miközben az orosz propaganda bömbölve uszít az Egyesült Államok, az Európai Unió s általában a Nyugat ellen, Putyin világhatalmi illúziókat kergető állama Kína szemszögéből lassan-lassan úgy tűnik fel, mint birodalmi törekvéseik ékköve. Amíg az oroszoknak Kína mindenki mást háttérbe szorító, domináns partnere, mentőövük gyártója, addig Kína számára Oroszország csupán a hatodik legfontosabb gazdasági kapcsolat. Peking nem jótékonysági egyesület, a kínai kapcsolat, nagy bizonyossággal állítható, jottányival nem fog hozzájárulni az orosz gazdaság elavult szerkezetének megújulásához.

Meglehet, igazságtalan s túlfeszített Oroszországot kínai birodalmi ékkőként ábrázolni, hisz végül is egy független, hatalmas katonai, nukleáris ütőerővel bíró ország áll előttünk, melynek egyeduralkodója a minap pompás külsőségek közepette fogadta Tatárföld fővárosában, Kazanyban a BRICS elnevezésű tarka államcsoport – köztük Kína, India vagy a NATO-tag Törökország – vezetőit. Ámde, hogy a minősítés mégsem rugaszkodik el az együttműködés valóságos arculatától, arra példaként hadd idézzem az elmúlt évek egyik legérdekesebb könyvét e tárgyban, a Kína csendes hadserege (China's Silent Army) című művet.

Szerzőpárosa, Juan Pablo Cardenal és Heriberto Araújo Afrikában, Latin-Amerikában és Ázsiában, így többek közt az orosz Távol-Keleten azt vizsgálta, hogy a kínai kereskedők, beruházók, munkacsapatok miként formálják át a világot Peking érdekeinek megfelelően. A szerzők a Vlagyivosztoktól 300 kilométerre fekvő kisvárosból, Dalnyerecsenszkből kondították meg a vészharangot Szibéria felfoghatatlan kincstömege, erdősége felett. E kicsiny városka a becses orosz faanyag kitermelésének és Kínába való exportjának a központja. Naponta tucatnyi szerelvény, mindegyik 50-60 vagonnal robog át a közös határon. Ésszel felfoghatatlan pusztítás dúl a világ ökológiai egyensúlyában is fontos szereppel bíró szibériai erdőrengetegben és biodiverzitásban. Keserű summázatuk: a szibériai tigris előbb-utóbb felfalja önmagát.

Evidens, hogy a fakivitel pénzértékben eltörpül az olaj és a földgáz exportja mellett. Ám, ahogy egy csepp is híven tükrözi a tenger főbb jellemzőit, úgy ez a szektor is élesen rávilágít napjaink orosz–kínai együttműködésének tényleges természetére.

A szerzők azt észlelték, hogy a kulimunkát, a fakivágást, a darabolást, a bevagonírozást az oroszok végzik, minden más, a minőség ellenőrzése, a kereskedelem, a vagonok útnak indítása hazájukba az ideköltözött kínai telepesek dolga. Ők is fizetnek, és a helybéli oroszok örülnek, hogy egyáltalán munkához, jövedelemhez jutnak. Beszédes átrendeződés! Az már csupán a sors iróniája, hogy épp itt, Dalnyerecsenszkben található az 1969-es véres szovjet–kínai összecsapás szovjet áldozatainak emlékműve.

Kínának a megaláztatás évszázadai után alighanem csendes történelmi elégtétel lehet az oroszok dermesztő kiszolgáltatottsága. Minden különösebb erőlködés és kényszer nélkül mérhetnek csapást szomszédjuk hagyományos regionális befolyására, mindenekelőtt az egykori cári belső gyarmatnak tekintett közép-ázsiai térségben, s nyirbálhatják meg Indiába és Vietnámba irányuló fegyverexportjukat, mely államokat Kína látens ellenfeleinek tekinti.

*

Félreérthetetlen, ahogy Kína és Oroszország összehangolni igyekeznek stratégiai elképzeléseiket. Nehézbombázóik újabban együttesen járőröznek – hogy, hogy nem – épp Alaszka part menti vizeinél. Közös hadgyakorlatokba fogtak, láthatóan integrálni próbálják fegyveres erőiket. Jóllehet ez még elég messze van a NATO országainak belső katonai összhangjától, Washingtonnak mégis alaposan fel kell mérnie, milyen mértékű, tartalmú és intenzitású támogatást remélhet Kína az oroszoktól, amennyiben a pekingi vezetés egyszer elszánná magát a világ eddig ismert rendjét felforgató lépésre, Tajvan lerohanására.

Kína nem dúskál közeli barátokban, az orosz szomszéd felbecsülhetetlen stratégiai szövetséges. Hszi Csin-ping semmiképpen sem hagyhatta anno, a háború kirobbanásakor, hogy Putyin megbukjon ukrajnai agressziójával, még kevésbé, hogy az orosz belső viszonyok szétzilálódjanak. Igaz, ahhoz sem fűződött érdeke, hogy az Egyesült Államok, a NATO és Oroszország hidegháborúja netán átcsapjon egy kataklizmába, tényleges, fizikai konfrontációba, s a mai, módfelett törékeny világrend elemeire hulljon.

Ez utóbbi forgatókönyv bumerángként ütött volna vissza a külgazdaság által érzékenyen érintett belső átalakulásukra, az ígért „kínai álom" valóra váltását hosszabb időre elnapolhatták volna. Blinken amerikai külügyminiszter nemrég az Ukrajna körüli világpolitikai konfrontáció vezérlésének kulcsát Pekingben vélte megtalálni, mondván: a Kreml urát ők tudnák csak jobb belátásra bírni. Mostantól fogva azonban Trump áll a háromfős színdarab reflektorfényében. Nagy tétben nem érdemes fogadni arra, hogy demagóg ígérete a 24 órán belüli béketeremtésről megvalósul-e. Ha Ukrajna egyértelmű kárára csikarna ki fegyvernyugvást, azt Kína biztatásnak vehetné.

Kockázatmentesen megjósolható azonban, hogy a szoros kínai–orosz szövetség hosszú távon fennmarad, túléli megalkotóit, Putyint és Hszit. Nincs alternatívája ugyanis. Aszimmetrikus a kapcsolat, de valóságosan szükségük van egymásra. A Nyugat amúgy sem fogja összetörni magát a sietségtől, hogy újrarendezze kapcsolatait Oroszországgal, az ukrajnai kaland lezárultával sem. Átmenetileg még rosszabb is lehet a viszony, főleg, ha az oroszok megtagadnák a részvételt az ukrajnai helyreállításban, s a nyugati hatalmak – nemzetközi jogilag éppenséggel nem vitathatatlan módon – hozzányúlnának e célból a náluk parkoló orosz százmilliárdokhoz. Annyi biztos: orosz földön lukratív üzletnek ígérkezik a kínai nyelv oktatása.

Átmeneti olvasmányok

CHARLES GATI

A szokásosnál figyelmesebben követem az amerikai és magyar újságokat és hírportálokat, talán azért, mert ennyi furcsaságot már rég nem olvastam. Egyik-másik elszomorító, néha szórakoztató. Íme, egy kis ízelítő:

Az amerikaiak imádják a felméréseket. A választás alig ért véget – ez most az átmenet kora, Biden még a Fehér Ház lakója –, amikor a közvélemény-kutatók máris több kérdést tettek fel a republikánus szavazóknak. Például: mi a véleményük az amerikai gazdaságról? Megkímélem az olvasót a részletektől, de itt van egy válasz: a republikánus szavazók 30 százaléka szerint az amerikai gazdaság „kitűnő" állapotban van. Ezek a szavazók persze Trumpra voksoltak néhány nappal korábban, aki állandóan azt ismételgette, hogy a gazdaság még soha nem volt ilyen rettenetes állapotban. Akkor ugyanis Joe Biden, egy demokrata ült a Fehér Házban. Most is, de Trump kvázi úton van. Győzött. Egy magyarul is létező amerikai mondás jut eszembe: az üléspont határozza meg az álláspontot.

Trump, aki az országos összesítés szerint a szavazatok 49,9 vagy 50,0 százalékát kapta, egyre-másra jelöli jövendő minisztereit. Az igazságügyi/főügyészi tárca élére kiszemelt floridai képviselő gyorsan lemondta jelölését, mert kiderült, hogy a republikánus szenátorok közül többen ellene vannak. Magyar szempontból érdekesebb Scott Bessent jelölése a lehető legfontosabb pénzügyminiszteri posztra. Az alapkezelésről híres befektetési bankár Bessent éveken át Soros György kollégája volt, valaha Soros londoni irodáját is vezette. További érdekesség: Bessent nyíltan homoszexuális. Nem akarok szemtelenkedni, de ha Trump és Orbán az amerikai elnökválasztás után valóban „egyeztetett" – ebből a valószínűleg néhány másodperces telefonkapcsolatból a kormánylap nagy csinnadrattát csinált –, vajon felmerült-e Bessent múltja? Tudom, Orbán, Kövér és mások is „Soros emberei" voltak, de azért szeretném tudni: most akkor végre leáll a sorosozás? És a buzizás is? Trump egyik legfontosabb, például a vámtarifákkal foglalkozó emberét nem ajánlatos támadni.

Olvasom Orbán legutóbbi beszédét – jó fordulatokat, szép szavakat használ, de ami a mondanivalót illeti, bizony nagyon unalmasra sikerült. Új beszédírókra van szüksége, ugyanis újra a Nyugat hanyatlásáról szól az ige. Az irodámban nagy a rendetlenség, de nyolc másik beszédét találtam meg ugyanerről a témáról. Ezekben a beszédekben egyébként egyetlen szó sincs az inflációról, a krumpli vagy a tojás áráról. Arról sincs, hogy az ország gazdasága rosszul teljesít – csak arról, hogy jól fog teljesíteni jövőre, öt év múlva, húsz év múlva... Nincs magyarázat arra, hogy miért lett Magyarország az Európai Unió sereghajtója, csak arról van szó, hogy Brüsszel magyargyűlölő. Egyébként, kérdem én, miért van az, hogy az emberek, a magyarokat beleértve, keletről nyugatra mennek, és nem Kínába vagy Oroszországba menekülnek? Miért követik a fideszes gyerekek Orbán papát és a többieket nyugati egyetemekre? Miért olyan népszerű a Netflix? Ha a válasz az, hogy a Nagy Nyugati Alkony csak száz év múlva várható, akkor nincs baj, altató nélkül is nyugodtan kialszom magam.

A miniszterelnök néha rövid távú jóslásokat is megenged magának. Azt mondta például néhány napja, hogy az orosz–ukrán háború két legveszélyesebb hónapja következik, ezért ilyenkor „észnél kell lenni". Szerintem ez rossz tanács: ekkora veszély tudatában egy-két üveg szekszárdi vörösre nagyobb szükség van, mint „észnél lenni". Orbán szerint azonban nyugi, Magyarország továbbra is „a józan hang politikáját követi". Mint mindig. Továbbra is. Nyilván akkor is, amikor megígérte, hogy elfoglalja Brüsszelt. Ezt az egész ügyet szeretném részletesen kommentálni, de nem találok kinyomtatható szavakat, és különben is, nem akarom a Népszavát bajba keverni. Udvariasan akkor csak ennyit: a magyar kormány, amely most már 100 százalékosan elkötelezte magát Putyin és annak ukrajnai agressziója mellett, nem rúg labdába ebben az ügyben. Magyarország a vízilabdában nagyhatalom, a világpolitikában szerencsére nem. Csak remélni tudom, hogy senki sem sértődik meg, ha leírom: Putyin számít, Zelenszkij számít, Biden, majd két hónap múlva Trump számít, és még van jó néhány tucat (!) ország, kormány és vezető Orbán előtt, akik számítanak. Ugyanakkor azonban elismerem azt, hogy az elkövetkező két hónap veszélyes lesz (ezért kell a szekszárdi vörös!), bár a háború első két hónapja bizony veszélyesebb volt, mert nem akartuk elhinni, hogy Putyin így elszámolja magát és megtámad egy ártatlan, szuverén országot. És azt is hitte, hogy néhány napon belül győzni fog.

A kérdés, amit Ungváry Krisztián feszeget egy új, roppant tartalmas podcastben, továbbra is válaszra vár: miért és hogyan lett ez a maga módján tehetséges felcsúti politikus Putyin hűséges kiszolgálója – Magyarország pedig a fejletlen, de nagyképű orosz birodalom utolsó európai uniós csatlósa? Valaki, talán Ungváry, egyszer feltárja a titkot. Jó lenne tudni, mert ez így, ahogy van, nem stimmel.

FOTÓ: PROFIMEDIA

Leáll végre a sorosozás? Donald Trump pénzügyminiszter-jelöltje, az alapkezelésről híres befektetési bankár, Scott Bessent éveken át Soros György kollégája volt

Lelőhely

Ember a vízben

N. KÓSA JUDIT

Jól öltözött, idős férfi sétált lefelé az Újpesti rakpart lépcsőin. Csöndes júniusi eleji délután volt, négy óra után valamivel, kellemesen sütött a nap. A könnyű felöltőt viselő úr leért a vízhez, nézte egy darabig a rohanó, szürkésbarna hullámokat, aztán egy váratlan mozdulattal a habok közé vetette magát. A Neptun Evezősklub hajósai, akik épp a közelben gyakorolták a fordulókat, szerencsére észnél voltak: az első ijedtség múltán a helyszínre lapátoltak, és azonnal a partra vonszolták a férfit. A segítség is hamarosan megérkezett.

Vagy mindez a Margitszigeten történt, a kápolna közelében? És az evezősklub csónakházából látta meg a garázsmester, mi történik, majd a két fia ugrott hajóba, hogy a partra húzza az elegáns öregurat? Meglehet. Minden napilap részletesen tudósított az előző délután történt tragikus esetről 1932. június 10-én, de mindegyik – hisz' a sajtó már csak ilyen – egy kicsit másként kanyarította a szenzációt. Egy dologban értettek csak egyet maradéktalanul: a pesti belváros egyik legpatinásabb boltját tulajdonló Szénásy Gyula öngyilkossági kísérlete megdöbbentő esemény.

Valóban nem volt mindennapos, még a világgazdasági válság mélypontján sem, hogy egy 70 éves (bár a lapok szerint 72, de ne vesszünk el a részletekben), közismert és dúsgazdag üzletember ilyen drámai módon próbáljon meg úrrá lenni a likviditási nehézségeken. Különösen úgy nem, hogy a nevezetes Szénásy-féle kelmeszaküzlet, a belvárosi Kristóf tér megkérdőjelezhetetlen nevezetessége – mások a saját reklámjaikban csak annyit írtak helymegjelölésül: „Szénásy mellett" – néhány héttel korábban még fennállásának 130. évfordulóját ünnepelte diadalmasan.

A hagyomány szerint 1802-ben nyílt meg ugyanis az első selymeket és kelméket árusító szaküzlet a Kristóf tér és a Bécsi utca sarkán, és bár a tulajdonosok nemzedékenként változtak, a hölgyközönség érdeklődése egy évszázadon túl is kitartott. Szénásy Gyula Dietl Emiltől vette át az üzletet: maga is a jó nevű, ráadásul jó érzékkel a Kunz kelmenagykereskedő famíliába beházasodó szakembernél inaskodott szinte kamaszként. Amikor 1891-ben Dietl úgy érezte, ideje bérházakra váltani a rőföspult mellett megkeresett vagyont, Szénásy, immár a Bécsben, Párizsban és Londonban több éves robotolással megszerzett nemzetközi tapasztalat birtokában, megvásárolta az egész boltot. Huszonkilenc esztendős volt ekkor.

FORRÁS: BME - AUTO

Szénásy Alán autóversenyzőként. A sportrepülőgépet is birtokló fiú rendkívül költséges hobbijait az apa, Szénásy Gyula kész volt finanszírozni

Első dolga volt nagy engedménnyel kiárusítani Dietl árukészletét („E tiszteletteljes jelentésnek a »végeladás« hirdetményektől való előnyös megkülönböztetését igen kérem" – tisztázta a helyzetet fizetett közleményeiben), a második pedig alkalmazni a város első és egyetlen kirakatrendezőjét. Kertész József aztán olyasmit művelt a hatalmas ablakokban, amire korábban nem volt példa: zsúfolt nyilvános raktárból izgalmas látványossággá varázsolta nemcsak a drága selymek és bársonyok, hanem az olcsó mosóvásznak bemutatóját is. Végül sor került a harmadik változtatásra is, jelesül, a kereskedő szelíd szóval leszoktatta vásárlóit az alkudozásról – ezt követően ez az ősi praktika szép lassan a belváros összes elegáns üzletéből kiszorult.

Mai ésszel persze nehéz felfogni, hogy ha valakinek van egy éppen csak felépülő, új vállalkozása, miért indítja el a saját konkurenciáját alig két házzal odébb. Nem véletlen, hogy a szakirodalom jobbára puszta névazonosságnak tekinti az 1894-ben bejegyzett Bécsi utcai Szénásy, Hoffmann és Tsa céget, de a Központi Értesítőből világosan kiderül: azt Szénásy Gyula, Hoffmann Jenő és a bécsi illetőségű Silberstein Vilmos alapította. Szénásy pedig bőven Hoffmann korai halálán túl, egészen 1905-ig beltag volt a vállalkozásban.

Valószínűleg a régi pesti kereskedőbölcsességet követte a kelmecézár – miszerint cukorkás boltot is ott kell nyitni, ahol már van öt –, amikor a saját nevét örökségként ráhagyva önálló útjára engedte a társulást, ő maga pedig egy újabb cég alapításába fogott. A fiatal Bárczai Andrással társult, aki egy olyan üzletet építtetett a Szervita téren, amelyhez még hasonlót sem látott soha Budapest.

A Szervita tér 2. alatti épület a Szénásy üzlet közvetlen szomszédságában állt, de tulajdonosa, Schernhoffer Károlyné Koronghy Valéria a századelőn lebontatta a régi házat, és az ifjú Jónás testvérekkel igen divatos, formabontó küllemű üzlet- és bérházat építtetett a helyére. Az elkészült bérpalotát aztán unokahúgának ajándékozta, egyúttal meglepve Dániel Lászlóné Koronghy Auréliát – státuszára nézve torontáli alispánnét – az alsó szinteket elfoglaló, fényűző kelmeüzlet bérleti szerződésével is.

„A kristályüveges ajtón belépve, mintha nem is üzlethelyiségben, hanem valami kupolateremben volnánk, oly impozáns az a hatalmas csillogó fehér csarnok, a melyet látunk. Közepe táján a menyezete fönn van a magasban, mert áttörték az első és második emeletet. Ez a fehér csarnok a középpontja az egész áruháznak. Bal sarkában kényelmes liften és egy szőnyeges aranyozott, acélcsigalépcsőn juthat a közönség az emeleti termekbe. A jobboldalon úgy kivették a falat, hogy Szénásy Gyula népszerű szövetáru üzlethelyisége szinte egyik szárnyává lett ennek a csarnoknak, a melyben a különféle selyem és szövet tarka tömege első pillanatban szinte beláthatatlannak tűnik föl" – lelkesedett a nyitás utáni napokban, 1908 februárjában a Budapesti Hírlap. A szerző nem győzte dicsérni a hatalmas üvegablakokat, kényelmes székekkel és asztalkákkal berendezett válogató sarkokat, a pazar világítást, a függönytől a ruhadíszig mindent kínáló választékot, és hogy a százötven alkalmazottnak még önálló étkezőt is berendeztek a szuterénben.

FORRÁS: MAGYARSÁG

Szénásy Gyula öngyilkossági kísérlete megdöbbentette a pesti közönséget

Figyelemre méltó tény ugyanakkor, hogy Szénásy e tündérpalota mellett is megőrizte üzlete önállóságát, és bár összenyitották a boltokat, a két cég a közös reklámcédulákon is az árukészlet különbözőségeire helyezte a hangsúlyt. 1922-ben aztán minden csinnadratta nélkül elváltak a felek útjai, az átjárót visszafalazták, Szénásy pedig ismét csak a Kristóf téren sugározta híresen barátságos mosolyát a kuncsaftokra és a mesekönyvekkel bőven ellátott, így szép csendben várakozó gyerekeikre.

Szénásy Gyula ekkor már nem is egyszerű kereskedő, hanem pesti intézmény volt. 1910-ben megvásárolta a Kristóf tér 4. alatti bérházat – majd pár hónapra rá a Szervita tér 4-et is –, s az üzlet fölött lévő nyolcszobás lakásában élénk társasági életet élt. Virilisként tagja volt a fővárosi bizottságnak, bőségesen jótékonykodott. Nem okozott meglepetést, hogy 1924-ben a kormányzó a magyar királyi főtanácsosi címmel ismerte el tevékenységét. A kereskedő ekkortól kezdte rendszeresen használni az egyébként őt születése óta megillető nemesi előnevet, a tottkutasit.

S hogy az üzlet milyen jól prosperált, azt két dolog bizonyítja igazán. Az egyik, hogy Szénásy a két bérház mellett egy ötszáz holdas birtokra is szert tett Zsámbék közelében, ahol mintagazdaságot hozott létre. A másik pedig, hogy a nagyobbik fia halála után megmaradt egyetlen gyermeke, Alán rendkívül költséges hobbijait már a fiatalember tizenéves korában kész volt finanszírozni. Alán, e „kivételes tehetségű művésze a volánnak" előbb ünnepelt autóversenyző lett, majd a Justice for Hungary sikeres útján felbátorodva bejelentette, hogy óceánrepülőnek áll, és támogatókat kezdett keresni a 180 ezer pengős vállalkozáshoz. Bár erre végül nem került sor, repülni valóban megtanult: 1932 januárjában adta hírül Az Ujság, hogy mindössze három magántulajdonú repülő van Magyarországon, és ezek egyike, a MAAAC lajstromszámú sportgép Szénásy Aláné.

Fél évbe sem telt azonban, és Alán a botkormány helyett már a mérőrudat szorongatta. Hogy a Bugatti meg a kétüléses sportgép mennyiben járult hozzá a katasztrófához, azt nem tudjuk, de tény, hogy Szénásy Gyula, aki a válság első éveiben még szinte korlátlan személyi hitelt nyújtott a lerongyolódott köztisztviselő rétegnek, júniusban megroppant a kintlevőségek és követelések súlya alatt. A legnagyobb beszállító cseh cég emberei már a raktárakban leltároztak, a Magyar-Olasz Bank is mind gyakrabban érdeklődött a törlesztések felől, így a kereskedelmi akadémiát végzett Alánnak is be kellett állnia a pult mögé.

Június 9-én délidőben, amikor ebédelni szokott odahaza, Szénásy csak felüzent a lakásba, hogy dolga van. A következő hír a Rókus kórházból érkezett, ahol a vízből kimentett kereskedőt ápolták. Bár a családtagok ragaszkodtak ahhoz a verzióhoz, hogy a kimerült idős úr csak megszédült a Duna-parton, mindenki készpénznek vette, hogy a pesti patríciusként tisztelt üzletember nem tudta elviselni a sikertelenséget.

És ki tudja, talán ez a kétségbeesett tett is hozzájárult, hogy hamarosan megszületett a megoldás: a hitelezőkkel 70 százalékos, ütemezett térítésben egyezett ki a cég, így egy-két éven belül egyenesbe jöttek. Bár a birtok elúszott, még a két bérházat is sikerült megmenteni. Ami parádés végkifejletnek mondható például ahhoz képest, hogy az ugyancsak fizetésképtelen Bárczai András két évig volt kénytelen pereskedni a Szervita téri háztulajdonossal, míg végül a Kúria mondta ki, hogy a konjunktúrában vállalt hatalmas összegű bérleti díjról világválság idején, 70 százalékos forgalomcsökkenés mellett a bérlőnek igenis joga van új tárgyalást kezdeményezni.

A „selyem Szénásy" – az üzletet a vevők így különböztették meg Béla öccse közeli írószerboltjától, a „papír Szénásytól" – tehát megmenekült, Szénásy Gyula életerejének jó részét azonban magával vitte a Duna hideg vize. 1935-ben eltemette nála húsz évvel fiatalabb feleségét, és akkortól egyre ritkábban látták az üzletben is. Hogy észlelte-e, amikor 1949 februárjában Hegyesi Frigyes személyében egy megbízható kádert neveztek ki az államosított üzlet élére, nem tudjuk. Csak az a biztos, hogy amikor 1950 elején, majdnem 88 évesen elhunyt, az anyakönyvbe a halál okaként azt írták be: aggkori agylágyulás.

FOTÓ: FORTEPAN/DEUTSCHE FOTOTHEK/BRÜCK UND SOHN

A tetődíszes háztól jobbra a Szervita tér 2., mellette pedig a Kristóf tér 4. Mindkét épületben Szénásy-üzlet működött

FOTÓ: KÁLLAI-TÓTH ANETT

Vérbosszú

A tragikussá váló esküvő a József Attila Színház Federico García Lorca darabjából készült Flamenco-Vérnász című előadásán

BÓTA GÁBOR

Szenvedély, halálszag, feszültség, költészet, borzadállyal vegyes szépség árad a Flamenco-Vérnász előadásból. Nehéz a levegő. Vészterhes. Már a kezdetektől előrevetíti a tragédiát. Szokatlan előadás a József Attila Színház nagyszínpadán. Legalább annyira mozgás és tánc, mint szöveg.

A csökkentett létszámú közönséget először a nézőtérre engedik be, amit kettészel egy hosszú palló. Előttünk ül talpig feketében, velünk szembefordulva Molnár Zsuzsanna, az Anya. Maga a megtestesült örökös gyász. Nem tud felejteni, nem tud élni, csak emlékezni kés által meghalt fiaira, egyáltalán, a gyűlölet miatt meghalt férfiakra, és az emiatt egyedül maradt, robotoló, magukba zárkózó asszonyokra. Átkozza az elszabaduló indulatokat, a bosszúszomjat, a családok közötti viszályt, ül és csak ül rendíthetetlenül, arca megkövülten merev. Ő a baljós előjel, egy fia még él, félti, de rossz sejtése szerint vele is baj lesz. Balladisztikus kezdet, dermesztő hangulatba ránt bennünket Federico García Lorca hátborzongató, de gyönyörűségesen költői darabjához.

Majd fölinvitálnak minket a színpadra, ez kidöccent a hangulatból, mert ahogy a bejövetelkor, megindul a nyomakodás a jobb helyekért, bámulatos milyen „közelharcra" képesek a nézők, hogy egy-két sorral előrébb ülhessenek. Amúgy sok értelme nincs ennek a helycserés támadásnak, szerintem fölösleges megszakítani az előadást, mert ha a kezdetekkor már a színpadon foglalunk helyet, ott is ülhetett volna velünk szemben az Anya, és gördülékenyen folytatódhatott volna az előadás.

Testközelbe kerülünk a színészekkel. Csaknem belelépnek az auránkba. Majdnem úgy élhetjük át az esküvői készülődést, mintha mi is vendégek volnánk, részesei a nagy létszámú, a színészeken kívül táncosokkal is megerősített históriának. Megcsodálhatjuk Papp Janó színes formapompás jelmezeit. Ha nincs tánc, akkor is sok a mozgás, sürgölődés-forgolódás, megelevenedik egy mediterrán falu élete, ahol nem csak az éghajlat forró, de a vér is vészjóslóan hamar felforr, az elszabadult indulatok pedig csillapíthatatlannak tűnnek. A gyűlölködés, a bosszú pedig az ősöktől, hetedíziglen öröklődik. Mintha az itt lakók kitörés előtt lévő vulkánon élnének, és nem tudni, mikor indul neki a pusztító „lávafolyam", mikor feszülnek pattanásig az idegek, és az ideiglenes látszatnyugalom hogyan foszlik pillanatok alatt szét.

De abban biztosak lehetünk, hogy beteljesedik a végzet, amit az Anya a zsigereiben már előre érez. Vészjóslása tapasztalatból ered. Szülői ösztönből. Eddigi tragédiák szörnyűségein alapul. A lelke, ha nehezen is, de a túlélésre kondicionálódott. Megkérgesedett, ám nem annyira, hogy ne legyen tele sebzettséggel, fájdalommal. Bármennyire is merev az arca, és alig moccan, mégis kifejezőek a gesztusai.

Vannak akik inkább idegzsábák, feszültségtől terhesen túlmozgásosak. Nem bírnak megülni a helyükön. Gyanakodva néznek maguk köré. Szinte mindenkiben veszélyt látnak. És a többségüknek erre okuk is van. A szinte állandósult félelem manifesztálódik a táncban is. Szokolai Brigitta dramaturg a nem túl bőbeszédű darabot, Illyés Gyula fordítását, jócskán meghúzta. Hargitai Iván rendező Gyulai Júlia koreográfussal táncba, vérbő flamencóba plántálta, ami a szövegből kimaradt. A társulat apraja-nagyja, nemre, korra való tekintet nélkül mozgásba lendül. Közvetlenül az orrunk előtt ropják. Nem kímélik magukat. Hatalmas energiákat ölnek a produkcióba. Az esküvői tánccal például csaknem pillanatról-pillanatra hidegből melegbe rántanak bennünket. Kitörő öröm váltakozik vészjósló fenyegetettséggel. Mosolygó arcok komorulnak el és váltanak vissza széles, némileg csinált mosolyra, majd fordulnak ijedt tekintetbe. El-elakad a tánc, aztán ismét nekilódul a forgatag. Libbennek a női szoknyák, hangsúlyossá válnak Papp Janó szín- és formapompás jelmezei. De éles kontrasztként Horesnyi Balázs sivár, levegőtlenül fojtogatónak ható díszletet tervezett, aminek nyomasztó légkörét valamelyest oldja, hogy nem csak a színpadon, ahol mi is ülünk, játszanak a színészek, hanem több jelenet „lecsordul" a nézőtérre, ezzel igencsak kitágítva a teret. Az előadás vége felé itt tűnik majd fel hatalmasan, Horesnyi festői remekléseként a megszemélyesülő Hold is, csodás megvilágításban, mint nem is egészen külső szemlélője az eseményeknek. A Halál szintúgy megtestesül. Érdekesség, hogy Novák Eszter csaknem 30 évvel ezelőtti emlékezetes rendezésében, az Új Színházban, lényegében az előadás elejétől jelen volt a Halál és a Hold, az örök fenyegetettség és a rideg, de a messzeségbe hívogató fény. És már akkor hangsúlyosabb volt a mozgás, mint amennyire a darabban az. Hogy Markó Iván Lorca által ihletett Az igazság pillanata című döbbenetes erejű produkciójáról, ami a Győri Balett legjobb előadásai közé tartozott, már ne is beszéljek. Ott testvériesen összeolvadt tánc, próza, költészet, ének, bámulatos látvány, igazi összművészetté válva.

Ha nem is ilyen mértékben, de ez történik a József Attila Színházban is. A cselekmény szerint a szegény Leonardónak – ő az egyetlen, akinek személyes neve van – nem engedték, hogy elvegye a gazdag családból származó Menyasszonyt, akinek a jobb házból való Vőlegényt szánják. Ám Leonardo a lagziról megszökteti a Menyasszonyt, a Vőlegény utánuk ered, és a két férfi leszúrja egymást. Bekövetkezik, amit az Anya előre megérzett, ő és a Menyasszony is örök négy fal közötti magányra ítéltetik, a két család közötti viszály pedig folytatódik, „állóháborúvá" válik. Lukács Dániel adja Leonardót. Megmutatja az állandósult nyughatatlanságot, nem múló zaklatottságot. Azt, hogy nem találja a helyét a Horváth Csenge által szerethetővé, odaadóvá formált szép felesége mellett. A Menyasszony Kónya Merlin Renáta, aki sokáig nem jön tűzbe, nem is nagyon érteni, miért nem jobb Leonardónak a felesége, de végül aztán őt is elkapja a szenvedély. Az esélytelenül megcsúfolt Vőlegény Fekete Gábor. A Menyasszony apja Nemcsák Károly, aki a tragédia bekövetkezte után ugyanolyan megkövesedetten csalódott, gyászos arccal képes ülni, ahogyan az Anya a produkció elején. Az említetteken kívül Fehér Anna, Pikali Gerda, Szabó Emília, Kucskár Kamilla, Zöld Csaba, Horváth Sebestyén Sándor, Blazsovszky Ákos, Horváth Barnabás és még jó néhányan dobnak be apait-anyait. Magas hőfokú, nagy intenzitású produkció. Tulajdonképpen stúdió előadás, mégis kiadós létszámú. Hargitai Iván évek óta tartó társulatformálásának újabb hathatós, a József Attila Színházban némiképp szokatlan, mégis közönségvonzó állomása.

Magyar abszurd

GÖMÖRI GYÖRGY (LONDON)

Hankó Balázs miniszterről valószínűleg egyetlen dolog fog fennmaradni, az, hogy az Úr 2024. évében kijelentette: „A világ legjobb dolga magyarnak lenni". Erről az emeletes badarságról nem lenne érdemes szót ejteni, ha nem lennének előzményei. Idősebb irodalombarátok még emlékeznek a Kádár-rendszer évtizedeinek szerzőjére, Örkény Istvánra, akinek „Egypercesei" az akkori magyar irodalom legszellemesebb és biztosan legolvasottabb alkotásai közé tartoztak. Kis túlzással azt is állíthatnák, ő találta ki a magyar abszurdot.

Az egyik – kicsit hosszabb, mert egész oldalas, tehát többperces – „egypercesének" címe: „Nézzünk bizakodva a jövőbe!" Ebben Örkény látnoki módon előrevetíti a „magyarni" szó használatát, igaz ő 115 évre előre gondolt, s az „Egyperces novellákat" 1968-ban adták ki először, ami csak 56 év, de azóta a világ kevesebbet változott, mint gondolnánk. Hogy mit fog jelenteni a „magyarni" szó Londonban, illetve a nemzeti erkölcsiség és „Mária országában" (© Váncsa István), nem mondom meg, aki akar, járjon utána. De Örkény más ízelítőt is ad a „magyarni" alkalmazásáról: „Én magyarok, te magyarsz, ő magyarik" (mert ikes lesz az ige) hét civilizált nyelven (norvégül, görögül, bolgárul, baszk nyelven stb.) azt jelenti majd: „Ropogós kacsasültet eszem (eszel, eszik), idei uborkasalátával, miközben Yehudi Menuhin a »Csak egy kislány«-t húzza a fülembe." Ezt a bájos mondatot, attól tartok, nem méltányolják eléggé a fiatalabb olvasók, akik a „Stifler Mamája" című együttest hallgatják, amelyik punk-rockos stílusban azt énekli, hogy aszongya: „Csak az a hülye, aki nem lop – magyarnak lenni a legjobb!"

De fordítsuk komolyra a szót: mikor volt jó magyarnak lenni az én életemben? Amikor az Aranycsapat 6:3-ra verte az angolokat a Wembleyben. Amikor közvetlenül a forradalom után Bécsben az emberek csokoládét adtak az utcán a menekült magyar gyerekeknek, amikor Londonban, Oxfordban meg Párizsban csak az nem kapott a magyar fiatalok közül egyetemi ösztöndíjat, aki nem kért. És Lengyelországban mindig jó volt magyarnak lenni, egészen Putyin háborújáig. Utóbbiról van több történetem, hadd mondjak el közülük csak egyet.

FOTÓ: FÖRTEPAN/SZALAY ZOLTÁN

Örkény István látnoki módon előrevetítette a „magyarni" szó használatát

Valamikor a múlt század hetvenes éveiben megérkeztem késő éjjel a varsói főpályaudvarra és nehéz bőröndömmel nekiindultam a tök sötét Marszałkowskának, mert nem váltottam be elég pénzt, hogy teljen villamosra. Egyszer csak mellém szegődött egy gyanús külsejű alak, aki ezzel kezdte: „Félsz tőlem? Ne félj!" Amire reflexszerűen lengyelül válaszoltam: „Én nem félek, különben is: magyar vagyok!" Mire a pofa, lelkesen: „Magyar? Tedd le azt a bőröndöt! Hadd öleljek meg!" Miután az illető nehéz alkoholszagával terhelve ez megtörtént, továbbindultam, de kísérőm elkérte és a további beszélgetés során szállásomig cipelte elég súlyos bőröndömet, amit odáig érve letett, és ezzel búcsúzott: „Nem tudom, meddig maradsz Varsóban, de ha valami problémád van, nyugodtan keress meg, én Edek vagyok a Bristolból." A csattanó beleillik egy Mrożek-vígjátékba, de szavamra, pontosan így történt. Vagyis örkényesen: sikerült egy jót magyarnom az éjszakai Varsóban.

Érzelmek történelme

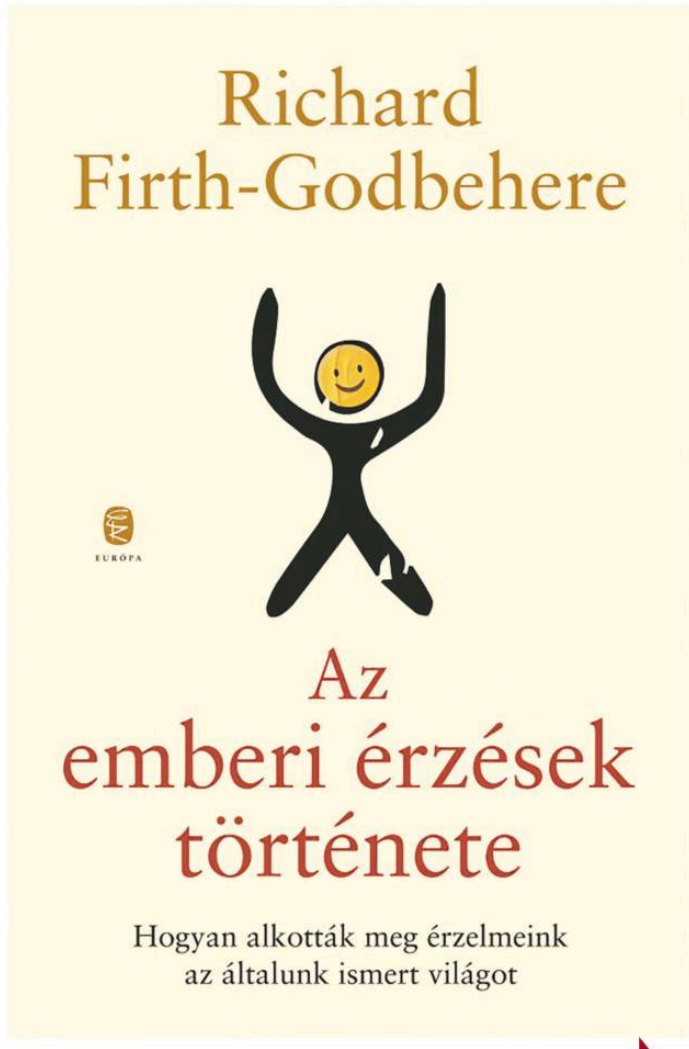

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Richard Firth-Godbehere könyve szerint az érzelem is „kulturális konstrukció"

Nem kell ahhoz szappanoperát nézni vagy romantikus ponyvát olvasni, hogy tudjuk, érzelmeink komoly szerepet játszanak életünkben. Ám a gondolat ellen talán már berzenkednénk, hogy ezeknek a képlékeny érzelmeknek, miként az emberiségnek, a bolygónknak vagy az univerzumnak szintén van „történetük". Netán döntő módon befolyásolhatják a „komoly" történelem menetét, holott miért pont ezt ne szőnék át az olykor heves érzelmek?

Richard Firth-Godbehere, aki otthonosan mozog az érzelemfilozófia területén, és a világ egyik vezető undor- és érzelemszakértője, leszögezi, hogy az erőteljes érzelmek igenis hajtóerőként működtek és működnek ma is közös történetünk során. „Újra és újra elhatalmasodtak, az egyes kultúrák felett, és rábírták az embereket, hogy hatalmas horderejű, mindent megváltoztató tetteket vigyenek véghez". Azzal viszont már könyve első oldalán meglep, hogy sem a házi kedvenceink, sem mi, emberek nem érzünk érzelmeket. Az „érzelem" ugyanis csupán egy doboz, amelybe beledobáljuk a sok-sok érzetet: „nem más, mint egy modern eszme, kulturális konstrukció". És ha ilyen, akkor bizony története is van, hiszen koronként és kultúránként változott, hogy miként értelmezzük és fejezzük ki ezen konstrukciókat. Hiszen az a gondolat is csupán a XIX. századtól van velünk, hogy az érzelmek szülőhelye nem a szívünk vagy a lelkünk, hanem az agyunk.

Az első gondolatom az volt, hogy lám, nem szabad lebecsülnünk Hollywoodnak vagy a lektűrök szerzőinek azt a mániáját, hogy minden történelmi műben igenis kötelező a szerelmi szál, amely olykor átírja az egész korabeli viszonyrendszert: forradalmakat robbant ki, háborúkat indít el, pucsokban ér a tetőfokára. Persze nem szívesen engedjük el a felvilágosodás adta nagy ajándékot. Azt, hogy racionális lényként tekintsünk magunkra, aki a sorsa érdekében az értelemre, vagyis az érvekre és az észszerűségre támaszkodik a csapongó, ám nagyon is emberi érzelmek helyett. A múltunkat is szeretjük úgy elképzelni, mint holmi logikus lépésekkel teli, még ha zsákutcákkal is megszórt „fejlődést", nem pedig szeszélyes vergődésként, amelyben olykor olyasmikre hallgattunk az intő tények helyett, mint a harag, félelem vagy a bosszúvágy.

Meg arra is gondoltam, hogy a neves szakértőnek igaza lehet, hiszen olykor egyetlen emberi élet alatt is oly sok minden változik bennünk az érzelmekkel kapcsolatban. Elég ha csak a legerősebbre, a szerelem/szeretet nevű konstrukcióra gondolunk, amely annyi mindent motivál vagy épp ás alá kacskaringós utunkon. Mennyivel mást jelentett ez izzadó tenyerű kamaszként az ideák csillogó világában, házasságban lavírozó harmincasként, vagy most, a zeniten túl, fogyatkozó illúziókkal, de megtörve még nem. Azt is tudom, mennyi igazságtalanság is van ezekben a változásokban. Hiszen az apám iránti szeretet, amelyen soha nem gondolkodtam igazán, hiszen mindig természetesnek tűnt, hogy ott áll a hátam mögött csendes bástyaként, igazából a halála pillanatában mélyült el, vagy pontosabban: akkor döbbentem rá valódi súlyára. Addig hol lázadtam ellene, hol legyintettem rá, hol túlkompenzáltam.

A pergő évek – ahogy egyre több érzet egyre több verziója gyűlt össze abban a bizonyos dobozban – sem az egyszerűsítés felé sodornak. Sőt, egyre bonyolultabbnak tűnik választ adni arra az egyszerű kérdésre, hogy mit is érzek valójában. (Milyen kényelmes is volt egy régi, macsó világban női problémának minősíteni, és így lesöpörni az asztalról az egészet.) A világ vagy az egyre veszélyezettebbnek tűnő jövő iránt. A családom iránt, amely olykor teljesen szembemegy azzal, amit én szeretnék (mintha direkt csinálnák). Önmagam iránt, akinek lassan el kell fogadnia, hogy ne kudarcokban vagy sikerekben mérje magát, hanem csak úgy; meg tudtam vagy tudom élni azon apró lehetőségeket, amelyeket az élet kínált fel olykor alig észrevehetően?

És még valami. Lehet, hogy kizárólag tudományos szempontból a kutyánk nem érez érzelmeket, de hogy képes beazonosítani azokat, az hétszentség. Bella például abban a pillanatban nyüszítve-panaszkodva jelzi a féltékenységét, amint összeölelkezem a nejemmel. De csak akkor „irigykedik" vagy kéri a látható szeretetből a maga részét, ha a gesztus őszinte. Tehát ha csupán formális, tessék-lássék az ölelés, mondjuk egy veszekedés után, amikor látszólag elástuk a csatabárdot, de még nem igazán ülepedett le bennünk a harci kedv, akkor meg se nyikkan. Már az elmaradt jelzéséből is tudjuk, hogy valamelyikünk (tán mindkettőnk) csak eljátssza a szeretet nevű konstrukciót.

Még nem jutottam a könyv (Az emberi érzések története) végére, így még nem tudom megmondani, mi lehet erre a tudományos magyarázat. Vélhetően azután sem fogom, hogy kipipáltam az utolsó fejezetet. Igazából abban reménykedem, hogy nincs is rá magyarázat. Titok marad ez is, mint az érzelmek oly sok összetevője, folytonos alakváltozásai. Hogy akkor is szeretünk valakit, amikor látszólag gyűlöljük. Hogy amit mi megoldhatatlanul bonyolultnak érzünk, az olykor – egy négylábú szemszögéből – nagyon is egyszerű.

K.U.D.A.R.C.

FORGÁCS IVÁN

Ami az értékelést illeti, az új, hatrészes sorozat, a S.E.R.E.G. nem okoz nehéz feladatot a kritikusnak. Nem kell mindenfélét mérlegre tennie, töprengenie, jól látja-e a dolgot. Eléggé egyértelműen, de legalábbis nyugodtan kijelenthető, hogy ez a produkció egy kudarc. Amit lényegében maga a TV2 is elismert, hiszen mi mással lehetne magyarázni, hogy késő esti időpontban, negyed 11-kor sugározta a sorozatot. A hazai normáktól eltérően öt nap alatt lezavarta, nem engedte be az utolsó részt sem a hétvégi programba. Inkább hozzácsapta pénteken az ötödik epizódhoz – este negyed 12-kor.

A S.E.R.E.G. tehát nem szorul rá, hogy bárki lerántsa róla a leplet. Lehajtott fejjel áll a közönség elé, és csendesen, bocsánatkérően néz a szemünkbe. Ez így rendben is van, nem kell bántani az alkotókat. Valami nagyon nem jött össze, előfordul. Kissé meglepő, mert a Megafilm produkcióinak eddig nem nagyon volt okuk a szégyenkezésre, nagyszerű munkák is születtek itt, mint például a Tündérkert. És úgy érzem, most sem igazán szakmai szinten történt a kisiklás. Sokkal inkább az elképzelésben sántít valami, ami előre kódolta a bukást. Ez a történet olyan látványos, gerincig hatoló merevséggel, görcsösséggel bontakozgat ki előttünk, amit nem lehet egyszerűen rossz rendezői, operatőri, színészi teljesítményekkel magyarázni.

A vállalkozást támogatta a Honvédelmi Minisztérium, feltehetően azt remélve, hogy a hadsereg életének ábrázolásával kedvet támaszthat fiatalokban a katonai hivatáshoz. Nevezhetjük ezt propagandacélnak, de nincs vele baj. A honvédségünkre szükség van, és nem könnyű feltölteni az állományt. Régen is születtek ilyen produkciók, és a nézők elfogadták őket, mert felvállalták a célt, és igyekeztek kedélyesen, némi humort sem mellőzve eleget tenni neki. Ma is el lehet szórakozni a Princ, a katonán vagy az Őrjárat az égen pilótaképzésén. Valahol persze annak is meg kell jelennie, hogy azért penge hadsereg a miénk, ha úgy adódik, bárhol bevethető, megold minden feladatot az árvízvédelemtől a kémrepülők kitessékeléséig. De hát nem nézünk tucatjával amerikai és egyéb kommandós filmeket?

A feladatot jól oldotta meg a Kisváros című sorozat is. Megteremtette határőrközegét, a karaktereit, magánéleti hátterüket, és könnyedén billegett a katonai feladatok és a privát szféra között. A S.E.R.E.G. két történetszála ugyanerre a pályára illene. Egy kiváló tisztet nyomaszt utolsó missziójának kudarca, amely bajtársa, barátja életét követelte, és eléri, hogy visszatérhessen a terepre. Végigkövethetjük a csapat összeállását, kiképzését majd az iraki akciót, amely ezúttal sikerrel zárul. A másik szál a tiszt fiáról szól, egy rossz társaságba keveredett orvostanhallgatóról, akit apja berugdal a katonai alapképzésbe, hogy jöjjön meg az esze. Lassan meg is jön, szerelem is édesíti, és úgy dönt, a seregben marad egészségügyi vonalon. Ez két szép sablontörténet, próbabiztos toposzokkal. Egy akciós és egy nevelési szál, tökéletes katonasztori.

Érdekes módon azonban a Dombrovszky Linda rendező irányította filmes stáb mintha nem akarta volna felvállalni ezt a missziót. Pontosabban, nem akart szokványos katonafilmet csinálni. Úgy döntött, tartózkodik mindenfajta idealizálástól, és bemutatja a honvédség kemény világát. Fakó színárnyalatokba, szűkszavú dialógokba, katonásan menetelő ritmusba rántották a történetet. Csak éppen nem változtattak rajta. Beérték annyival, hogy színvonalasan, a lehető legtöbb mélységgel adják el, de nem találták meg hozzá a megfelelő hangütést, és így fura torzó született a vállalkozásból. A színészeket különösen sajnálhatjuk, mert nem kerülnek olyan jelenetekbe, amelyekhez meghatározó szerepet kapó tekintetük hozzá tudna adni valamit. Üressé csupaszított dialógokba nem tudnak vele életet, mélységet vinni. Az acélosan szótlan, magába fordultan kemény főhős tiszt archetipikus figurája nem izgalmasabb, hanem megmosolyogtató lesz a sok maga elé bámulástól, nehézkes tömondattól. Fia átnevelődése pedig követhetetlen és érthetetlen az élettelenül realisztikus, rideg közegben. A kiképzés képei, a tisztek „nevelő szándékú" durvasága azt üzenik: el innen, minél hamarabb! Miért marad itt ez a srác, akit tanára visszavár az orvostudományira?

Egyedül az a baj, hogy ez a művészi kudarc nem teljesen jelentés nélküli. Ha nagyon erőltetjük az értelmezést, hogy kihámozzunk belőle valamit, összeállhat valamiféle kép. De ez sokkal kedvezőtlenebb a toborzó propagandánál. Egy totálisan patriarchális világot látunk, őskonzervatív férfi és női szerepekkel, a hatalomnak való engedelmesség, a hierarchiába illeszkedés nevelő hatásával. Itt egy fiatal a seregben nem katonává, hanem „emberré" válik: beletanul az érzelmek lefojtásába, a kíméletlen határozottságba. Itt a nőnek kell alkalmazkodnia férjéhez, hiába dolgozik ő is keményen mondjuk gyerekorvosként. El kell viselnie, meg kell értenie a férfi távolodását is. Igaz, a fiatal párok egyenjogúbbak – ha mindketten katonák. Nem egy vonzó világ. Úgyhogy ne teremtsük meg magunkban a befogadás közben, intézzük el a dolgot annyival, hogy ez a sorozat egy kudarc. Pont.

FORRÁS: MEGAFILM

A TV2-n futó S.E.R.E.G. nem szorul rá, hogy bárki lerántsa róla a leplet

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

FOTÓ: RŐHRIG DÁNIEL

Erősek és emberek

Nehezen indul az öttonnás IFA a Dráva menti telephely udvarán. A kék matuzsálem a határfolyótól pár száz méterre vesztegel. A szél metsző, két fok lehet. Megmacskásodott az olaj, halljuk Gorján Gábortól, aki a teherautó mozgatásán serénykedik. De nem a vezetőfülkében, hanem a robusztus jármű előtt, húszfokos hegyesszöget bezárva a talajjal, mindkét vállán széles hám. Kamionhúzók gyakorolnak Bolhón, nehezített körülmények között. A fiatalság elkallódása ellen is remek gyógyír ez a sport a magyar–horvát határtól kőhajításnyira.

BALASSA TAMÁS

A mintegy hatszáz lelkes, vadregényes természettel megáldott somogyi falu a legkevésbé sincs sikerre ítélve, ha a megmaradás, a munkahelyek gyarapodásának és a fiatalok megtartásának az esélyeit latolgatjuk. Elnéptelenedő térség ez, akárhogy is nézzük. A legközelebbi kisváros, Barcs tizenöt kilométerre fekszik. A sportoláson kívül alig van valami, ami különösebb támogatás nélkül is elérhető Bolhón. Csak meg kell markolni valami súlyos dolognak az üstökét, és fel kell emelni. Ismerős kihívás ez a drávai térség lakói előtt. A testedzés is tud persze drága mulatság lenni, ismerve a menő edzőtermek sokmilliós enteriőrjét, de ennek a falunak a fiataljai maguk öntik a betongolyókat és a Thor-kalapácsokat. Gorján Gábor erősember-edző, a Gorján-method elnevezésű edzésfilozófia megalkotója feltette az erősember-térképre Bolhót. Számos országos versenyt és Guinness-rekord-kísérletet is rendeztek már a faluban. A tervekből továbbra is Drávát lehetne rekeszteni. Gábor energikusan szervezi a szerveződő sportegyesület fiataljainak az életét. Az övé, évtizedekkel ezelőtt, nem indult könnyedén.

FOLYTATÁS A 4. OLDALON

A világvége nem kedden lesz

Tíz éve, vagyis a klímatagadó és víruskétkedő szuverenista szélsőjobboldal világméretű bűvészkedése előtt és a felvilágosodás reménykeltő évszázadai után még általánosan elfogadott volt az a természettudományos nézet, hogy a Föld nevű bolygó sem a nyolcmilliárdosra hízott emberiséget, sem az erőforrások rendületlen elégetését nem fogja szótlanul tűrni. És a „szavában" nem lesz semmi megnyugtató. Ahol az életfeltételek romlanak, ott csökken az egyedek száma. „Mind meghalunk, persze!", mondaná erre egy egységsugarú Trump-hívő. A tudomány mindeközben igyekszik ragaszkodni a tényekhez, és felrajzolja az ezekre alapított jövőképet is.

FOTÓ: PATRICIA DE MELO MOREIRA / AFP

P. SZABÓ DÉNES

Több számítógépes modell szerint 2050-re tehető a civilizációs összeomlás, mások esetleg 2100-at mondanak. Elkerültük az atomfegyverek bevetését, az informatikai rendszerek sem omlottak össze a kétezres évek kezdetével, de nem biztos, hogy az említett előrejelzések tévesek lennének, vagy akár ne indulnának be visszafordíthatatlan folyamatok – indította el a Készüljünk-e a világvégére? című beszélgetést Békés Gáspár környezetvédelmi szakértő, a CEU Demokrácia Intézet munkatársa. A Bibó István Szabadegyetemmel közösen rendezett fórumon kitért arra is, hogy nemrég átléptük a 1,5 fokos globális felmelegedést, miután olyan kaszkádeffektusok (lépcsőzetes vízeséshez hasonló, egymásra épülő folyamatok) indulnak el, amelyek kiszámíthatatlanok, és súlyos környezeti és biodiverzitással kapcsolatos társadalmi válságokat okozhatnak.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

Tisztelet a másfajta testek iránt

Harka Ágnes képzőművész sosem gondolta, hogy egyszer tanítani fog, aztán egyre erősödött benne a vágy, hogy az alkotásban rejlő örömérzetre másokat is rávezessen. A több mint tíz éve általa alapított Budapesti Képzőművészeti Szabadegyetem óráin bárki festhet, rajzolhat korra és előképzettségre való tekintet nélkül. Tanítványait kiselőadásokkal vezeti be a művészettörténet varázslatos világába a barlangrajzoktól a barokkig, az amőbáktól az MI-alapú „hamis valóság" felismeréséig. Ágnes absztrakt és konceptuális festőként lett ismert, legmegkapóbb alkotásai mégis figurálisak: kerekesszékes modelleket fest, akik azt sugározzák: bár nagy akadályt gördített eléjük az élet, azzal méltósággal megbirkóznak.

5. OLDAL

Jászkunság nagy adásvétele

„A jászsággal és kunsággal valóban törvénytelenség történt, ebből a szempontból aktuális lenne a követelés. Viszont büszkén mondhatjuk, hogy az őseink saját pénzükből és hitelekből megváltották magukat. Ez világraszóló esemény. Ha tehát visszakaptuk volna a pénzt, a redempció magasztossága kissé csorbult volna." A Jászkunság XVIII. századi eladásáról, a Mária Terézia által biztosított visszavásárlási lehetőségről és a lehetséges kárpótlás különös történetéről a Jászok Egyesületének ez évi utolsó összejövetelén Farkas Kristóf Vince beszélt.

2. OLDAL

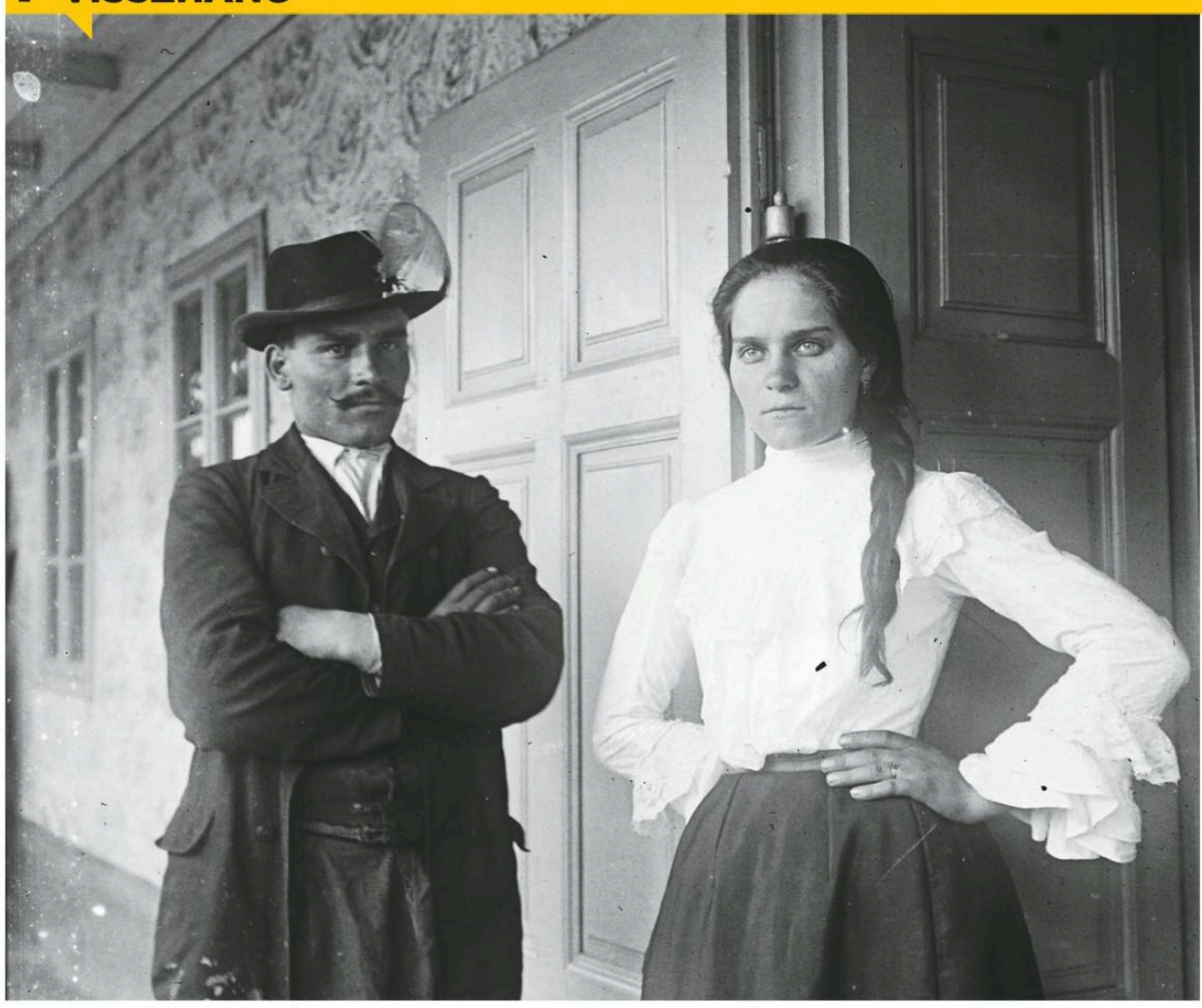

FOTÓ: FORTEPAN / MAGYAR FÖLDRAJZI MÚZEUM / ERDÉLYI MÓR CÉGE

Eladták alóluk a földet

A törökdúlás után I. Lipót eladta a komplett Jászkunságot, ahogy mondani szokás, tokkal-vonóval. A Német Lovagrend lett a földbirtokos. Zálogba is került e föld később, adták-vették. A jászoknak ezer és egy okuk lett volna, hogy beintsenek: ha a haza így, akkor mi is így, de nem tették. Visszavásárolták a földjeiket. Tizenöt éve a karcagiak kiszámolták, hogy kárpótlásként ötmilliárd forint üthetné a markukat. Nem a rajnai, hanem az egyre gyengébb magyar. De nem ezért nem kérnek a kárpótlásból, pedig törvény is kimondta: járna nekik.

KRÁLIK EMESE

Jóllehet a Jászságról sokaknak a fideszes Pócs János unortodox ókortörténeti kitekintése jut eszébe („Jézus jász volt, mert jászolban született”, más források Mádl Ferencnek tulajdonítják a tréfásnak szánt szavakat), a térség előélete felemelő tanulságokkal is szolgál. A törökdúlás után a tehetősebb jászok annyira ragaszkodtak javaikhoz, hogy visszavásárolták az elorozott földjeiket. A redempcióról (önmegváltás) és az önmegváltási összegek visszakövetéséről Farkas Kristóf Vince történész mesélt a Jászok Egyesületének összejövetelén.

Írás maradt a törvény

„A jászok történelmi tudata egészen különleges – szögezte le a Jászok Egyesületének elnöke, **Dobos László** a szervezet idei utolsó összejövetelén, a budapesti vármegyeházán. – A (pesti vármegyeházával) szomszédos épület, a mai városháza az Invalidus-ház. 1702-ben, amikor Lipót eladta a Jászkunságot, az első földesúr a Német Lovagrend volt, amelynek tagjai szinte örültek, hogy 1731-ben megszabadulhattak tőle, és eladhatták a Pesti Invalidus Háznak. Ezek fontos mozzanatok, amelyek összekapcsolnak minket a fővárossal.”

> „1702-ben, amikor Lipót eladta a Jászkunságot, az első földesúr a Német Lovagrend volt, amelynek tagjai szinte örültek, hogy 1731-ben megszabadulhattak tőle, és eladhatták a Pesti Invalidus Háznak.”
>
> **DOBOS LÁSZLÓ**

A fórumon a jászkun önmegváltás és a redempciós összeg visszakövetelése volt terítéken. Farkas Kristóf Vince történész előadását végighallgatva tanulságként leszűrhettük, hogy a ma 18 települést és 90 ezer lakost szívére ölelő Jászság az elmúlt évszázadokban példát mutatott öntudatból, összetartásból.

– A középkori Magyarország közepén mintha egy hatalmas kiváltságos folt alakult volna ki. A jászok és a kunok nem egyszerre érkeztek. Eltérő volt a származásuk, az öntudatuk. A kunok egy üres területet kaptak királyi adományként, a jászok birtokról birtokra csipegették össze a Jászságot. A török kor változást hozott sok téren, de a Jászság megőrizte a területi integritását, illetve részben a lakosságát. A Jászság a XIV. századtól az egységes megyerendszer kialakulásáig, 1876-ig közjogi és gazdasági különállással rendelkező szabadalmas közigazgatási egység volt. A jász öntudat alapja a területi autonómia megtartásáért vívott évszázados küzdelem – foglalta össze érzékletesen Farkas Kristóf Vince.

És amilyen izgalmas volt a térség kialakulásának hajnala, éppen olyan lett a XVIII. századdal beköszöntött új időszak, amikor 1701-ben I. Lipót király eltörölte az egykori magyar királyoktól nyert előjogaikat, majd 1702-ben a Jászkunságot, az évszázadok alatt önálló politikai egységgé formálódott koronabirtokot – a török uralma alól felszabadított területként – 500 ezer rajnai forintért eladta a Német Lovagrendnek, mely viszont 1731-ben a Pesti Invalidus Háznak adta tovább zálogba. Az ősi szabadsághoz szokott jászkunok sosem békéltek meg a helyzettel, nem volt nap, hogy ne bíztak volna abban: egyszer újra szabadok lesznek.

Miközben pedig – ahogy nevezték – a Jászkun kerületet adták-vették, nemcsak az érintett nép, de a döntéshozók körében is egyre határozottabb lett a vélemény: helytelen volt a térségre áruként tekinteni. Az 1715-ös országgyűlés napirendre tűzte az ügyet, állást foglaltak amellett, hogy az eladás törvénytelen volt, és amellett is, hogy a visszaváltás az országgyűlési karok és rendek kötelessége. Hároméves határidőt adtak a fizetésre. Ez letelt, de senki nem fizetett. Mária Terézia 1745. május 6-án aláírta a Jászkun kerület megváltását engedélyező kiváltságlevelet. A redempció (latinul redemptio), azaz az önmegváltás értelmében a jászok és a kunok saját maguk vásárolhatták vissza a szabadságukat. Mivel azonban az évtizedek során – ahogy ma mondanánk – fejlesztéseket hajtott végre mind a Német Lovagrend, mind az invalidusok, a tarifát kamatokkal együtt 580 ezer rajnai forintban állapítottak meg. Hogy összehasonlítási alapunk legyen: egy hízott ökör ára 5 forint volt, de mivel a szabadság bármennyit megér, a redemptusok összegyűjtötték ezt a rendkívüli összeget. A szomszédos, mai budapesti városháza tehát döntően a jászkunok pénzéből épült, fűzte hozzá később érdekességként Dobos László.

Járt, de nem jutott

Kisújszállás és Karcag összefogott, felkérték Kelemen Kajetán szegedi születésű ügyvédet, hogy rendezze az eladatási összegek visszatérítését, folytatta a történetet egy bő évszázaddal későbbi mérföldkővel Farkas Kristóf Vince. Per indult, illetve ne is nevezzük pernek, inkább mozgalomnak, hiszen jogi formáját tekintve nem ért el a per szakaszba, helyesbített a történész. Sikert ugyan nem értek el, annyit azonban igen, hogy legalább született egy kézzelfogható, tárgyiasult emlék. Ez A Jász-kun redemptió története és fejlődése címet viselő, 1877-ben megjelent kötet volt, amely az első maradandó emlék a visszaváltási összeg ügyében lobbant lángról.

> „Büszkén mondhatjuk, hogy az őseink saját pénzükből és hitelekből megváltották magukat. Ez világraszóló esemény. Ha tehát visszakaptuk volna a pénzt, a redempció magasztossága kissé csorbult volna.”
>
> **FARKAS KRISTÓF VINCE**

A jászkunok gyűlést tartottak 1905-ben, ahol felolvasták Hild Viktor újságíró, régész petícióját, aki kamatokkal együtt 31,5 millió koronát vélt korrekt járandóságnak. Az írás igen nagy hatást váltott ki a jelenlévőkből, megegyeztek, hogy ez lesz annak a kérvénynek az alapja, melyet majd a váltságösszeg visszakövetelésére szerkesztenek. A mozgalom a XX. század elején már erősen hanyatlott, de reménykeltő jelek még akadtak időnként. Például amikor igazságügyi miniszternél járt a téma, ahol jogosnak találtatott a jászkunok követelése, de továbbpasszolták a labdát a pénzügyminiszternek, hogy számolja ki, mennyi is lehet akkori értéken az a bizonyos sok százezer rajnai forint, mennyit kellene visszafizetni a településeknek.

A gondolattal persze tényleg csak elméleti síkon, manapság is el-eljátszanak, 2009-ben például a karcagiak számolták ki, hogy nagyjából 5 milliárd forintot tenne ki a járandóság. És igaz, hogy az 1715-ben hozott törvényt soha senki nem tartotta be, talán jobb is így, összegezte személyes véleményét a történész.

– A jászsággal és kunsággal valóban törvénytelenség történt, ebből a szempontból aktuális lenne a követelés. Viszont büszkén mondhatjuk, hogy az őseink saját pénzükből és hitelekből megváltották magukat. Ez világraszóló esemény. Ha tehát visszakaptuk volna a pénzt, a redempció magasztossága kissé csorbult volna. Hiszen mi lett volna az összegből? Új városházák, iskolák, utak épültek volna, melyek ma már talán az enyészeté lennének. Menynyivel lovagiasabb azt mondani, hogy lemondtunk erről a pénzről – érvelt a hallgatóságnak.

Csak a szépre emlékezzünk
2014. február 4-én az Országgyűlés egyhangúlag fogadta el a fideszes képviselő, Szabó Tamás indítványát, mely szerint május 6. legyen történelmi emléknap, a redemptió emléknapja. Hasonlóan az augusztus 20-hoz, ez nem szomorkás, hanem kivételesen egy pozitív hangvételű emléknap, amely szép üzenet az egész redempcionális mozgalom számára, mondta Farkas Kristóf Vince.

Beleszületnek a hagyományba
A Jászok Egyesületének közel 400 tagja van, minden hónapban tartanak egy összejövetelt, a tagok büszkék a gyökerekre, őrzik a hagyományaikat. Szinte belenőnek, büszkélkedett a Visszhang érdeklődésére Dobos László, akinek kisgyerekként kezdte a történeteket mesélni a nagyapja. Van, ami ráragadt, amit meg nem értett, arra rákérdezett. Minden évben odaítélik a Jászságért díjat és a Jászsági Civil Vándordíjat. A döntésnél azt veszik figyelembe, hogy a kötelező munkán túl ki mennyit tesz a jászokért. Az egyesületet és az elnökét 2021-ben mutatta be a Népszava.

FOTÓ: ILLYÉS BENCE

Apokalipszispályán

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALÓL

Mit tehet azonban az egyén, avagy hogyan lehet minderre lélekben és fizikailag, netán logisztikailag is felkészülni? Többek közt ezt a témát járták körül a beszélgetés résztvevői, akik azt négy aspektusból, a pszichológia, a szociológia, a geográfia és a történelem oldaláról is megvilágították.

FOTÓ: NARINDER NANU / AFP

Körmünkre égve

Kérdés, mi lehet az a civilizációs veszély, ami ötven éven belül veszélyeztethet minket. Ferencz Zoltán szociológus szerint az embereknek a klímaválság a legjelentősebb kihívás, amelyre mindenki próbál felkészülni, például azzal, hogy klímaberendezést szerel fel a házába, hogy a nyári meleget elviselje. Úgy látja, a krízisek nem önállóan, elszigetelten működnek, hanem hatással vannak egymásra, ezért nem beszélhetünk csak klímaváltozásról mint éghajlati, természeti jelenségről, hisz annak van társadalmi hatása is, beleértve a klímamigrációt és az abból fakadó konfliktusokat, akár háborúkat, ezért a tovagyűrűző hatással számolni kell. Sebestyén Árpád krízis-szakpszichológus az egyénieskedő, egoista hozzáállásban látja a problémát, mivel az nem veszi figyelembe a közösség, a többiek szükségleteit, tágabb értelemben pedig a természeti és a társadalmi törvényszerűségeket sem.

Vasárus Gábor geográfus szerint noha a klímaváltozásról nagyon sok szó esik a magyar közbeszédben, ugyanúgy probléma a globális talajpusztulás, mivel évente nagyjából egy Magyarország méretű termőföld tönkremegy a bolygón. A kutató úgy véli: ha fogadni kell, akkor a jelen állás szerint ez a gyertya hamarabb fog a körmünkre égni, mint a klímaváltozás. „Aztán ott van a globális vízhiány, a migráció, különböző járványok, háborúk, és akkor arról még nem is beszéltünk, hogy mondjuk teleszennyezzük a vizeket" – sorolta a geográfus. Szerinte Magyarországon hosszú távon a vízhiány okozhat problémát, hisz idén is megszenvedte azt a mezőgazdaság, tavaly nyáron Budapesten pedig vízkorlátozások is voltak, ezért a klímaválság nálunk nem kopogtat, hanem páros lábbal ránk rúgta az ajtót. Vasárus úgy véli, a saját sérthetetlenségünkbe vetett hitünket kell elengedni, és mindenkinek egyénileg kell kockázatelemzést végezni, mivel nincsen univerzális megoldás.

Mad Max lassítva

A klímaváltozás több fronton hat. Vasárus Gábor szerint emiatt fokozódik a városi hősziget nevű mikroklimatikus jelenség, ami miatt a lakók életminősége csökken, a kánikulában pedig

Felkészülni a legrosszabbra

A prepperek, vagyis a katasztrófákra felkészült egyének kapcsán már 2022-ben írtunk a Visszhang mellékletben. A cikkben Kintera Vilmos szoftvermérnök számolt be a túlélés tudományáról, neki több akciókészlete is van, hogy a baj nagyságához mérten vehesse elő azokat. Otthonában meg is mutatta a láthatósági mellényét, túrazsákját, meleg takaróját, térképét és egy mini-horgászfelszerelését, míg autójából a tűzoltókészüléket, a tűzoltótakarót és az összehajtható gyalogsági ásót is. A mérnök szerint az igazi prepping lényege, hogy akár egy nagyobb támadásra is felkészüljünk, amikor csak arra van időnk, hogy magunkra kapjuk az előre megpakolt hátizsákot, és meneküljünk.

> „A katasztrófa szociológiai szempontból azt jelenti, hogy megbomlik a közösség szövete."
>
> **FERENCZ ZOLTÁN**

még a szervezet sem tud pihenni, hisz éjfélkor is harminc fok van, ami növeli az agressziót, így utcai konfliktushoz vezethet. De mi a helyzet a világvégével, amivel filmek, regények vagy éppen kutatások riogatnak? A geográfus szerint a fogalmat sokan félreértik, hiszen a legtöbb ember, ha összeomlásra gondol – akár társadalmi, ökológiai, pénzügyi értelemben –, akkor a Mad Max című film jut az eszébe, melynek disztópikus történetében a Föld már egyetlen sivatag, ahol az emberek a túlélésért, konkrétabban a vízért küzdenek. „Ez részben a történelemoktatásunk hibája, mert Róma bukását egy évszámmal tanítjuk, ami totális téveszme" – mondja Vasárus, hozzátéve, az sem hirtelen, egy esztendő alatt zajlott le, hanem kétszázötven éves folyamat volt, másrészt a római városok a birodalom összeomlása után még hosszú ideig jól működtek.

Ezzel párhuzamot vonva a jelen klímaváltozásról sem lehet kijelenteni, hogy konkrét évben, például 2050-ben következik be, hanem még hosszan fog lezajlani. A kutató szerint a hőmérséklet ráadásul nem fokozatosan fog emelkedni, hanem exponenciálisan, vagyis a lassú növekedés egy ponton nagyot fog ugrani, a bolygó állapota pedig egészen megváltozik, amit már nehéz lesz visszafordítani. Vasárus mégis úgy látja, nem kell rettegni, mert a klímaváltozás még nem a világvége, hiszen ha a földtörténeti korokat nézzük, jó pár klímaváltozás volt már geológiai vagy csillagászati okok miatt.

Újrainstallálva

Mit tehet egy katasztrófa ellen az egyén? A beszélgetésen ezen a ponton elhangzott a prepper kifejezés, mely olyan egyént jelöl, aki előre felkészül arra az esetre, ha bármilyen összeomlás következne be. Éppen ezért élelmiszert, gyógyszert és különféle eszközöket halmoz fel, illetve túlélési praktikákat tanul meg, hogy amikor eljön a kritikus pillanat, megfelelően tudjon reagálni, és biztonságban tudja magát. Szó esett arról, hogy a preppermozgalom a hidegháború alatt alakult ki, hogy az emberek felkészüljenek egy globális katasztrófára, ezért egyesek a kertben bunkert építettek, míg mások elvonultak a sivatagba – mint a Tremors – Ahová lépek, szörny terem című amerikai filmben a Burt Gummer nevű szereplő, aki az otthonában számos lőfegyvert halmoz fel.

> „Róma bukását egy évszámmal tanítjuk, ami totális téveszme" – mondja Vasárus, hozzátéve, az sem hirtelen, egy esztendő alatt zajlott le, hanem kétszázötven éves folyamat volt."
>
> **VASÁRUS GÁBOR**

Ferencz Zoltán szerint a katasztrófák társadalmi feldolgozását segíti a közösségi tapasztalat, ha többek is átélik, hogyan kell egy adott helyzetben cselekedni, majd közösen feldolgozni a történést. „A katasztrófa szociológiai szempontból azt jelenti, hogy megbomlik a közösség szövete" – mondta a kutató, hozzátéve, ilyen szituációban azok a korábban kialakult működési mechanizmusok, kapcsolatok, amit az adott közösség kialakított, teljesen szétesnek, megszűnnek. Miután azonban a félelmet keltő, akut periódus lezajlott, az első lépések egyike, hogy az emberek elkezdik a kapcsolatrendszert „újrainstallálni", és továbbadni a tapasztalatokat, amelyek a közösség szempontjából fontosak.

A moderátor rákérdezett arra is, mi történik akkor, ha egy katasztrófa bekövetkeztekor elmegy az áram vagy az internet, vagyis hogyan lehet felkészíteni a következő generációkat, hogy anélkül is kommunikáljanak egymással. Sebestyén Árpád

> **90 ezer**
>
> négyzetkilométernyi, vagyis Magyarország méretű termőföld megy tönkre a bolygón hozzávetőlegesen – évente.

szerint ilyenkor a baráti, családi és párkapcsolatok segíthetnek az információátadásban, emellett a reziliencia, vagyis a rugalmas megküzdési képesség lehet hasznos. Ferencz Zoltán kiemelte, hogy kritikus helyzetben a közösségben átalakulnak a struktúrák, tehát mások lesznek a véleményvezérek, hisz nem biztos, hogy a megválasztott polgármester és a képviselő-testület tagjai fognak az élére állni egy megoldási folyamatnak, hanem lesznek olyan egyének, akik a mentalitásuk vagy a birtokukban lévő eszközök miatt azonnal tudnak cselekedni.

P. SZABÓ DÉNES

FOTÓ: ILLYÉS BENCE

Gorjánék nagy húzása

FOTÓK: RÖHRIG DÁNIEL

KAPCSOLÓDÓ VIDEÓ

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

„Nyolcéves koromban cukorbetegséget diagnosztizáltak nálam, és mivel az orvostudomány még nem tartott ott, ahol ma, inzulinos cukorbeteg lettem – emlékszik. – Esély sem volt arra, hogy gyógyszerrel próbálkozzanak, ráadásul több mint másfél hónapig félrekezeltek. Vitaminhiányra, vakbélgyulladásra gyanakodtak. Tolószékben kerültem be a kórházba 29 kilósan, nyolcévesen."

Már akkoriban szeretett volna sportolni, de inzulinhoz kötve ez nem ment simán. A kortársai már szépen fejlődtek, míg ő sokkal nehezebben tudott izomtömeget növelni. A vékony fiúcska példaképe Bruce Lee lett, a szikár filmes harcművészikon. „Ez a kis emberke 60 kilósan is marha jól nézett ki, ügyes volt, és erős. Olvastam a könyveit, kipróbáltam az edzéstervét, és a filozófiájának köszönhetően szélesítettem a lehetőségeim körét. Sok sportot űztem a tenisztől a súlyzós mozgásformákig. Így alakult ki az edzésmódszerem, a Gorján-method, amely az egyéni képességekre alapoz. Ha valaki magas, akkor a magasságára építünk, ha duci, akkor a duciságát kovácsoljuk előnnyé. A testi adottságok pozitív hozadékát próbáljuk fölerősíteni mindenkinél, hogy jobban tudjanak előrehaladni a saját útjukon."

Thor ötven kalapácsa

Gábor a kínai sporteszközöket tanulmányozza, és megpróbálja leutánozni őket. Mivel villanyszerelő a szakmája, a betonbuzogányok kiöntéséhez törékeny lámpabúrákat használ, és egy méteres függönykarnisdarabot használ nyél gyanánt. Ezek 4,2 kilós buzogányok. „Csináltam már 18 kilósat is. Azóta sem tudjuk megpörgetni. A tízkilóssal ez már majdnem mindenkinek megy. A kőgolyókat édesapámmal készítjük, ahogy a Marvel-filmekből ismert 25 kilós Thor-kalapácsot is. Ebből ötven darabot gyártottunk, kisebbet-nagyobbat, amivel egy magyarországi rekordot is felállítottunk. Be akartuk bizonyítani, hogy ha van benned akarat, akkor fel tudod emelni ezt a kalapácsot. A közösség erejével bizonyítsuk be, hogy igenis erősek vagyunk."

Gábor szerint a cukorbetegek diétáját nem lehet iskolában tanulni. Dietetikusokkal is sokat civakodott ez ügyben, mert a tudomány szerinte csak az injekció beadására fókuszál. Azt mondja, a szigorú kórházi diétával sem élni, sem dolgozni nem lehet. A ketogén (magasabb zsír- és alacsony szénhidráttartalmú) diétához hasonló saját programja szerint reggelire például csak 9 gramm szénhidrátot fogyaszt, amihez egy egység inzulint kell beadnia. Mások ennek a többszörösét is felhasználják. „A sport és a mozgás segít abban, hogy kevesebb injekciót kelljen beadni. Közben az ember megismeri a testét, és ezáltal tud továbblépni, s a tapasztalatot átadni a többieknek is."

Hangulatot is emeltek

Az erősember-sport egy klubhelyiséggel kezdődött Bolhón. Gorján Gábor a fejébe vette, hogy ebben a helyiségben fekvenyomóversenyen fog indulni. Bevitte hozzá a padot, a súlyzórudat, a tárcsákat, és elkezdett edzeni. Sokat emelgette a súlyokat, de mint mondja, kissé megszállottként ez sosem esett nehezére. A többiek is kedvet kaptak a mozgáshoz. Néhány hónap után megsokasodtak a testedző eszközök. A klubhelyiségből konditerem lett. „Szokásban volt nálunk, hogy edzés közben filmeket néztünk – meséli. – Olykor akár ötször-hatszor is megnéztük ugyanazt, és közben edzettünk. Összejött a társaság, jól éreztük magunkat. A fiúk is, a lányok is megpróbáltak egyre jobban kinézni, és ez hozta magával a közösséget."

Berkics Botondról nem mondanánk meg, hogy erősember-versenyző. Alacsony, vékony fiatalember, aki duciként írja le gyerekkori testalkatát. Sok csipszet evett, ad magyarázatot. Egy zánkai tábort követően azonban fordított az életén: focizni kezdett, és edzeni járt Gorján Gáborhoz. Bevállalta a járműhúzást is, amit először a tavalyi Drávakupán, junior kategóriában kisbusszal próbált ki. A kamionmozgatást sem tartja elérhetetlennek, de más feladatok jobban fekszenek neki. „A betonkögolyó-emelés és vállra vétel a kedvencem. Ebből Gáborral felállítottunk egy páros magyar rekordot. Ketten együtt 112-szer ismételtük a folyamatot, 40 kilós súllyal. Eléggé kipurcantam, de készültem a következő kihívásra – mondja Botond. Aki amúgy magyarországi felülésrekorder is, 80,26 másodperc alatt százat végzett el: kevesebb mint egy másodperc kell neki egyhez.

> „Egy füves cigit bárki el tud szívni, de egy kamiont nem húz el mindenki. Nekünk még voltak jó példaképeink, akikre fel tudtunk nézni."

Megmozdítani nehéz...

A súlyzók emelgetéséből messze nem következik persze, hogy 7-8 tonnás kamionokat kellene mozgatni az aszfalton. A benzin valóban egyre drágább, no de azért mégis... Ők azonban beleálltak a kihívásba. Egyre többen feszülnek neki a hámnak, és nem csak a férfiak. A kondorosi nemzeti kamionhúzó-versenyen a női mezőny tizenhárom indulójából hat az ő lányuk volt. A –75 és a +75 kilogrammos, valamint a 40 év fölötti masters kategóriában is indítottak versenyzőt. Mindhárom számban dobogós helyezéseket értek el a Gorján-tanítványok, aranyat, ezüstöt és bronzot is hoztak haza. Egyikük, Hartmann Ágnes már nem is csak haszongépjárművekként, hanem sportszerként tekint a kamionokra. Ő is a Dráva-kupán kezdte a kamionhúzást, versenyen kívül próbálta ki. Annyira jól sikerült, hogy meghívták élete első versenyére. A tavalyi hernádi országos bajnokságon harmadik helyezést ért el. A bolhói kupán második helyre húzta be magát, a kondorosi megméretésen pedig könnyűsúlyú magyar bajnokként lépett fel a dobogóra. Ágnes gyógypedagógiai asszisztens, és a barcsi gyermekotthon terápiás munkatársaként dolgozik. A sport régóta része az életének. „Tízéves dzsúdós múlttal rendelkezem – mesélі. – Mindig is a fiús sportok vonzottak. Két bátyám van, ez is sokat elárul. Nálunk az erő az dominál a családban, már a nevünk is beszédes." (A Hartmann németül erős férfit jelent – a szerk.) Azt mondja, a kamion megmozdításához az edzettség mellett erős combizom és vádli kell, és egy jó hegymászócipő. „Ha megindul, akkor már könnyű" – mondja mosolyogva.

Stocker Zsófia csatlakozásának története egy terepfutóversennyel kezdődött, ahol kötélmászásra is készülnie kellett. Ágnes javasolta, hogy náluk gyakoroljon. „Kötelet mászni azóta sem tudok, viszont az erősember-feladatokat kipróbáltam. Itt ragadtam – mondja a barcsi állomás mentőtisztje, aki a kamionhúzást is kipróbálta. A kondorosi versenyen második, a bolhóin – súlycsoport-kategóriák nélkül – negyedik lett. – Középiskolában fociztam és kézilabdáztam, de más sportolói előzményem nem volt. Nekem fiútestvéreim nincsenek, éppen ezért kellett mindent megcsinálnom. Fűnyírás, fahordás nem okozhatott gondot. Nem vagyok egy lányos lány. A mentőállomáson a munkatársaim viccelődnek is olykor, hogy ezentúl a hordágyat is vihetem egyedül..."

A teraszon terem

A csapat több edzőhelyiséget is kipróbált már a faluban, de jelenleg a vegyesbolt hátsó, fedett teraszán vannak otthon. Szabadtéren, szerdán és pénteken, amíg az idő engedi. A sziklákat, betongolyókat, rönköket nem tudják bárhová bevinni, bár most van reményük rá, hogy ismét felkarolják az álmaikat. Ez a helyi ifjúság számára kulcskérdés lehet. „Teljesen ellustult a fiatalság, sokan könnyelműen élnek, és olyan szereket fogyasztanak, ami nem normális. Vasárnaponként a kondiparkban is tartok edzéseket, és látom, hogy nem az alkoholtól kerültek olyan állapotba, amilyenben vannak. Aki bekerül a társaságunkba, szembemegy ezzel. Egy füves cigit bárki el tud szívni, de egy kamiont nem tud mindenki elhúzni. Nekünk még voltak jó példaképeink, sportolók, színészek, akikre fel tudtunk nézni. Nekik – nem lenézve a művészeket – mondjuk egy külföldi színész, aki füves cigivel a szájában villog, mert ez a menő. Nálunk nem ez a menő. Nekünk Bruce Lee, Schwarzenegger és számos magyar sportoló a példaképünk. Próbáljanak közülük választani, erre sarkalljuk az ifjakat."

Ugyanaz a tűz lobog-e a szemében, mint amikor vékony csontú kissrácként a hongkongi harcművészt csodálta a képernyőn? – kérdezzük Gorján Gábort. „Nem – válaszol. – Ez a tűz sokkal nagyobb azóta. Folyamatosan motiválom magam. Kicsit borúsan látom a világ helyzetét, ami körülvesz, és ez arra hajt, hogy jobb legyek."

BALASSA TAMÁS

„Az én életfeladatom az öröm”

BÁLINT ORSOLYA

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Hatalmas, kék árnyalatokban vibráló vászon előtt foglal helyet erzsébetvárosi műteremlakásában Harka Ágnes képzőművész, kinek képén mintha tenyérlenyomatok is kirajzolódnának. Nem káprázat, erősíti meg, hiszen gyakran puszta kézzel alkot, akárcsak Rembrandt. A fluxus, a folyamat izgatja, alkotás közben szinte módosult tudatállapotba kerül. „Hedonista vagyok, az örömre igyekszem fókuszálni. Mindent megfestek, ami megérint a létezésével, vagy aminek érzékelem a hiányát, vannak nagyon konceptuális munkáim is. Nem végeztem tanár szakot, amikor a képzőművészeti egyetemre jártam. Úgy voltam vele, hogy nekem kérdéseim vannak, és ha tanítanék egy katedrán, tekintélyszemélyként, akkor válaszokat kellene adnom, a kérdéseim befagynának, és nekem a kérdések fontosabbak. Már csináltam ezt egy ideje, amikor éreztem, hogy ki kell mondanom, hogy én tanítani szeretnék. Elmentem a csillaghegyi Banán Klubba, elmondtam, hogy én ezt szeretném, és kezdőként ingyen kaptam egy termet egy évre, nagy szerencsém volt” – mesél a kezdetekről.

Tanítványainak nem nyom rögtön ecsetet a kezébe, előbb meghallgatja őket. „Először el akarják mondani, mit csináltak eddig, én is megkérdezem, hogy honnan indulunk. Sokszor a körülményeket, a részleteket mesélik el, de a lényeg úgysem itt jön ki. Megszoktam a szabadegyetem alatt, hogy »száz képet nézek egyszerre«, olyan vagyok, mint egy pásztor. Ilyenkor már arra fókuszálok, merre van a következő lépés, miben tudunk előrehaladni, mi az, amt örömként él meg, miben látom a fejlődés fonalát. Csinálok érettségire, felvételire felkészítő kurzusokat is. Van, aki akár évekig jár hozzám, erre igénye van, aki aktuálisan nyugdíj előtt áll 10-15 évvel, jó a szakmájában, például szájsebész, cégjogász, felért a társadalmi ranglétrán, és egyszer csak ott áll, hogy de ennyi az élet? Vagy van valami más, valami több? Akkor ott jelentkezik egy hiány. És eszébe jut, hogy gyerekként mennyire szeretett rajzolni, vagy egyszer felvételizett a Kisképzőre, ez motoszkál bennük, így jutnak el hozzám. Azt mindig nagyon szerettem, hogy nálam teljesen tág a korhatár, a csoporton belül a fiatalok és az idősek szeretik egymás társaságát. Itt mindenkivel tegeződünk, a 82 éves a 16 évessel is, és ahogy belépnek az ajtón, elkezdik egymásban az embert látni.”

A fehér vászon szabadsága

Az első, amit Ágnes megtanít, az a látvány után rajzolás. Vannak például csodás virágzó orchideái és sok színes bögréje is, beállítási tárgynak, színtanulmánynak. Azt figyelik ilyenkor a tanítványokkal, mit fejez ki, ha ide toljuk, oda toljuk, ha sötétebb, ha világosabb. Ezután viszi bele őket az alkotói folyamatba, amikor már „valami belső” is láthatóvá válik, akár már az első alkalmon. „A legnagyobb szabadság, ami egyben a legnehezebb is, egy festő töprengése a fehér vászon előtt. Bármit festhet, de ha nincs a döntésének súlya, mer választani. Választ egy formát, akkor megkérdem, vannak-e társai. És távolabb vagy közelebb? Lépésről lépésre haladunk, és mindig csak egy dologra figyelünk. Így tudnak kijönni a lelki mélységek, nem is kell ennek a tudatában lenni. Olykor feljöhetnek triggerpontok, elakadások is, amikor például valaki rossznak, csapnivalónak tartja a munkáját. Ilyenkor nem győzködni kell őt, hogy de igenis jó, amit csinál, hanem picit meghagyni neki ezt az érzést. Én tudom, hogyha alszik rá egyet, másnap már másképp fogja látni” – mondja Ágnes. Közben a mappáiból rengeteg alkotást mutat, a csendélettől az absztrakton át a „firkákig”, mindet a tanítványai készítették. Akadnak köztük akár galériában kiállítható alkotások is, de a fejlődés nem a profizmus szintjét célozza, nincs is ilyen méricskélés. Amikor vetít nekik vagy kiselőadásokat tart egy-egy témáról, művészeti korszakról, ott sem az évszámok számítanak, hanem az élmény és az örömkereső attitűd.

Nála is szépen megférnek egymás mellett a falon a régi, klasszicizáló családi festmények és a színpompás kortárs művek. Köztük azok a portrék, amiket kerekesszékes sportolókról festett. „A környékén volt egy faültetés, ahol rengeteg, fogyatékkal élő ember gyűlt össze. Meglátam ezeket a másfajta testeket, hogy mennyi lelki erő van bennük, és leomlott a teljes világrendem. Nagyon fontosnak találtam, hogy őket megfessem, egyébként is testeket festeni jó. Élvezem ezt is, flow-ban vagyok, aztán végül azért hagytam abba a sorozatot, mert eljutottam olyan nyomorokig, amit már nem lehet úgy megfesteni, hogy ne legyél hellenisztikus vagy epikus. Ez túl leíró jellegű már nekem. Amit csak úgy félútig engedsz le magadban, az olyan, mint a kútvíz. Az absztraktban nagyon mélyre kell lemenned, hogy meg tudd festeni, teljesen át kell szűrnöd magadon, hogy olyan legyen, mint az ásványvíz” – érzékelteti a különböző minőségeket, és akkor még az MI-ről nem is beszéltünk.

„Sokszor művelt értelmiségi emberek, köztük művészettörténészek is megosztanak olyan tartalmakat, hogy nem veszik észre, ezek hamis életérzést mutatnak. És akkor én bekommentelem, hogy »AI: négy lábfejből három rosszul áll«. De senkit nem érdekel, mert az emberek álmokat akarnak a cukiságról szőni, és abban elmerülni – magyarázza Ágnes. – Például nemrég láttam egy képsorozatot Picassóról, hogy milyen jó fej meg laza volt. Megkérdeztem a tanítványaimat, miből tudhatjuk, hogy ez MI? És akkor sorolták, hogy a képen az egyik alaknak hiányzik a fél agykoponyája, és mindenkire másképp esik az árnyék. Én még hozzátettem, hogy általában Picasso nem állt ilyen széles terpeszben, nem mutatkozott hiányos öltözetben, hiszen régi vágású férfi volt. A hetvenes években nem voltak még ilyen fürdőköntösök, és ami volt, azt sem húzták a földön, hanem megbecsülték, emellett nem hordott ilyen drága órát sem. Nem vette körbe magát gyerekekkel és nőkkel, éppen hogy lealázta az unokáit, a feleségeit és a szeretőit is, elolvasható minden

> „A tehetség, ami minden emberben ott van, meg akar nyilvánulni, alkotni akar. Ha elnyomod magadban, az fáj, és beleszürkülsz a hétköznapokba. Az élet nem akarja, nem támogatja, hogy fél gőzzel élj.”

életrajzában. Erre jön ez a hollywoodi giccs meg címlapromantika, és ezt most már tömegek hiszik el. Én még sok képen látom, felismerem a hibákat, de idővel ezt is ki fogják javítani. Innentől pedig már nem fogjuk tudni, mi a valóság” – jelzi előre a képzőművész.

Erő és szépség

A szépséget kultiváló társadalmunkban a közvélekedés szerint a szép ellentéte a csúnya. Harka Ágnes erről másként gondolkodik, van is erről egy alkotása, két kerek vászon kifeszítve, az egyikre a szépség szót hímezte, a másikra az erőt. „Van, amikor a szépség az efemerségből, a mulandóságból fakad, csak akkor tudják az emberek megtisztelni a figyelmükkel. Mert attól lesz valami szép, hogy a figyelmedet meg a gyönyörödet ajándékozod neki, ez nem belőle, magából a dologból jön. Miután én a gyönyör állapotában leledzem, nekem az erő, az erőteljes a szép. Fogtam a két vásznat, és egymásnak hátat fordítva betűről betűre összevarrtam, hogy ne lehessen szétválasztani. A hímzőöltések maguk tartották meg a szerkezetet. Kutatásokat is végeztem, elmerültem a kémiában, hogy mivel itassam át a fonalakat, mert akartam róla egy röntgenképet csinálni, megmutatni azt, ami soha többé nem látható. Aztán elmentem egy szilveszteri buliba, és az első ember, akivel megismerkedtem, egy röntgenasszisztens volt, akivel később megcsináltuk a képet” – meséli kalandos életét, melyben a művészet mellett a szerencsés találkozások is fontos szerepet játszanak. Nevezhetjük vonzásnak, teremtésnek vagy (ön) elfogadásnak is. Ebben segíti, támogatja tanítványait is, akár egy jó személyi edző. „Egy ismerősöm mondta rólam, hogy az én életfeladatom az öröm, ennek megélésére, átadására törekszem az alkotásban és a tanítás során is. A tehetség, ami minden emberben ott van, meg akar nyilvánulni, alkotni akar. Ha elnyomod magadban, az fáj, és beleszürkülsz a hétköznapokba. Az élet nem akarja, nem támogatja, hogy fél gőzzel élj” – idézzük az alkotó intelmét.

Kocsmák, kikötők, törökök

A török és egyben az egyetemes fotóművészet egyik kiemelkedő alkotója, a 2018-ban, kilencvenéves korában elhunyt, Isztambul szemének hívott Ara Güler képeiből látható kiállítás a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban Az életről címmel. Aki nem ismerné Isztambult, s nincs fogalma egy letűnt birodalom romjain (újra)épült város hangulatáról, a török fotóművész képein találkozhat vele.

BALASSA TAMÁS

Az 1928-ban született Ara Güler a Getronagan Örmény Középiskolában érettségizett 1951-ben, majd közgazdasági tanulmányokat folytatott. Felsőfokú tanulmányait nem fejezte be, a fotózásnak kötelezte el magát. Számtalan lapnál, például a Resimli Hayat (Illusztrált Élet), Hürriyet (Szabadság) dolgozott, s nemzetközileg is hírnevet szerzett magának, volt munkatársa a Paris Matchnak és a Life magazinnak. Kiemelkedően fontos munkák kötődnek a nevéhez. Egyik riportja az ideiglenesen feledésbe merült ókori városról, Aphrodisiasról szólt, pozitív következménye, hogy ez újrafelfedezést és a területen régészeti ásatásokat vont maga után. A British Journal of Photography Yearbook 1961-ben a hét legjobb fotóművész egyikeként nevezte meg, felvételt nyert az amerikai Magazinfotósok Társaságába mint a szervezet egyetlen török származású fotósa. Többek között olyan jelentős művészekről készített portrét, mint Maria Callas, Pablo Picasso, Salvador Dalí. Nem egy rangos kitüntetést – hazájában és Törökországon kívül – kapott egyedi látásmód jellemezte munkásságáért. 2018. augusztus 16-án, kilencvenedik születésnapján jelenlétében nyílt meg az Ara Güler Múzeum, ugyanebben az évben, október 17-én hunyt el.

Isztambul szeme

Isztambult soha nem engedte el, a városnak az évtizedek alatt végbemenő átalakulások, technikai változások és modernizációs törekvések jócskán új arculatot kölcsönöztek, s Ara Güler szemtanúként Isztambul tudatos megörökítője, múló pillanatai rögzítője volt; képein a régi és az új Isztambul együttesen ismerhető meg.

Az irodalmi Nobel-díjas Orhan Pamuk életrajzi indíttatású, Isztambul című regényében írja: „Ara Güler fekete-fehér fotóin egy olyan Isztambult látunk, amelynek utcáira minden nyugatosodási törekvés dacára továbbra is a hagyományos életforma a jellemző, ahol egymáshoz kopik régi és új, ami a nincstelenség és az alázat hangján szól, aminek lakói éppolyan végtelenül szomorúak, mint a környezetük. Különösen az 1950-es és 60-as években készült képei ábrázolják lírai érzékenységgel a városnak azt a sajátos szövetét, amelyben a múlt pompás emlékei éppúgy kifakultak már, mint az oszmánok nyugati törekvéseinek mementói, a bankok, a raktárházak és az állami épületek.” (A regényben található fotók zöme Ara Gülertől származik, ahogy azt a szerző megjegyzi: „Ara Güler végtelennek tetsző, hihetetlen archívuma, amely valósággal megrészegített, amikor ott jártam, igazi aranybánya annak, aki kíváncsi rá, milyen volt a város 1950-től napjainkig.”) A mostani tárlaton az 50-es és a 70-es évek között készült, Isztambult és a Törökország egyes helyeit bemutató fotók tekinthetők meg.

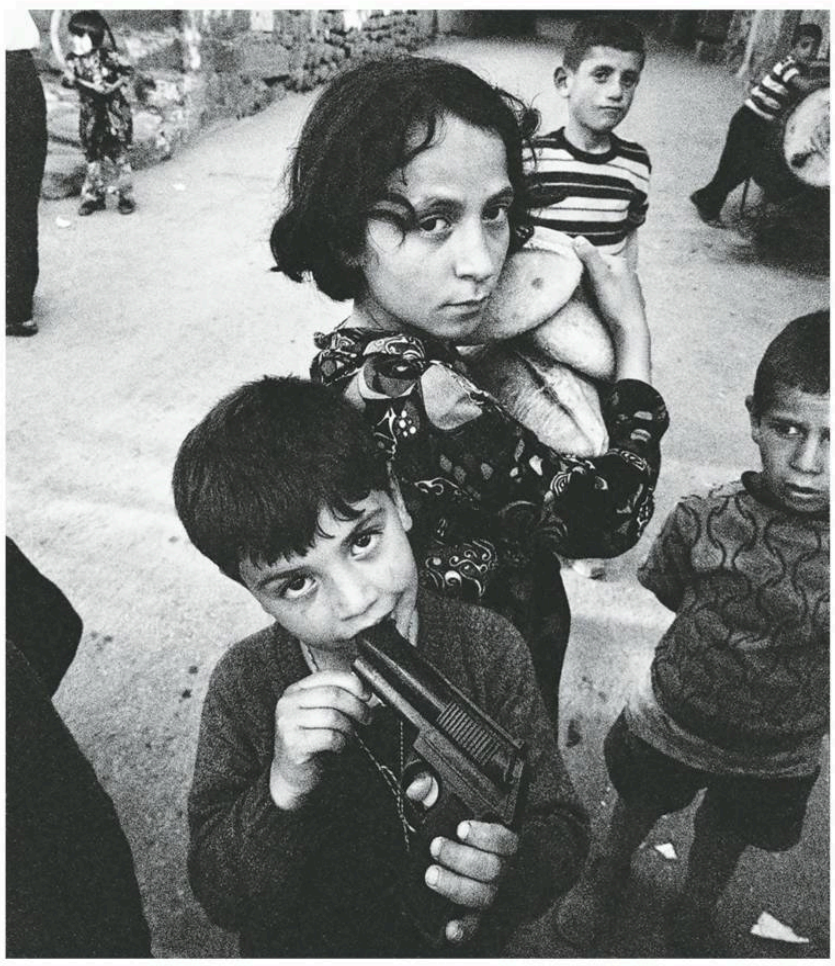

Ara Güler fotóin nem a bazár, nem az Oszmán Birodalom építészeti csodái, a történelmi múlt relikviái, egyedül és határozottan az ember a főszereplő. Úgy, ahogy van. Ezeken a fotókon az épület, a táj háttér, nem tolakszik az ember elébe, a fotóst az arc, a mozdulat, az emberi gesztusok kavalkádja, a társas együttlét harmóniája-diszharmóniája, a felfordult városban, környezetben megteremtett élet érdekelte. Képei nem úgy szépek, mint elsőre gondolnánk, nem az esztétikum ér el, vált ki hatást, fotóin az élet természetes menete szabja meg, mi a szépség és természetesség. Nézhetők a képek esztétikai elvárásoknak eleget tevő alkotásokként, nézhetőek szociofotókként, egy sokszínűségéről, szerethető káoszáról híres város ábrázolásaként. Ahogy van, úgy.

Ara Güler Isztambul-képein a város nevezetes városrészeiben – Karaköy, Beyoğlu, Salacak – fotózott életképek ugyanúgy megtalálhatók, mint a beltérben – kocsmában (törökül: meyhane) szociográfusi igénnyel lekapott emberek. A kint és a bent ellentétével, a múló és az örök dolgok közti kontraszttal játszó művész arra törekedhetett, hogy még a legstatikusabb fotója is intenzitást, mozgást, életet tartalmazzon.

FOTÓK: ARA GÜLER MUSEUM

Elégikus és alkonyi

A Galatasaray, Isztambul, 1954-es, film noirra emlékeztető fotón egy kalapos férfi gyújt rá a cigarettájára. Akár származhatna a kép Brassaï (Halász Gyula) a harmincas évek éjszakai Párizsában készült fotói közül. Máshol munkájukat végző nők, halászok, ünnepi jelenetek állnak szemben velünk, befogadókkal, akik hiába keresnénk a képzeletünkben létező, a fantázia megalkotta Isztambult, nincs itt, ami itt van, az a hétköznapiság, a véget nem érő munka, a küzdés az elemekkel, a legszokványosabb szituációk közt lencsevégre kapott valóság. Fellelhetők ezek a „képek” a világ bármely pontján, a török fotóművészet nagy szerencséje, hogy Ara Güler Törökországban lelte ezeket fel.

> „Különösen az 1950-es és 60-as években készült képei ábrázolják lírai érzékenységgel a városnak azt a sajátos szövetét, amelyben a múlt pompás emlékei éppúgy kifakultak már, mint az oszmánok nyugati törekvéseinek mementói, a bankok, a raktárházak és az állami épületek.”
>
> **ORHAN PAMUK**

Megindítók és külön említést érdemlő alkotások a gyerekeket ábrázoló munkák. A Zeyrek, Isztambul című 1964-es fotón egy kislányt látunk, kezében babával, a háttérben egy sír. Élet, halál, játék. Egyes képeken gyerekzsivaj, önfeledten a porban játszó gyerekek egy dzsámi előterében. A komoly és komolytalan élet találkozása egyetlen képben, s nem-e az a végső konklúzió, hogy a komolytalanság, a játék, a gyerekek kozmosza a legkomolyabb, a legmaradandóbb, a legszebb?

Ara Güler képeiből emberszeretet, empátia, humánum sugárzik, érzékenyen, minden előítélet nélkül nyúl tárgyához, anyagához, az emberhez és annak törékeny életéhez. Megérinti az emberi gyengeség és gyengédség, s ő, mint fotóművész, tehet-e egyebet, mint gyengeségével, gyengédségével együtt érinti meg az embert? „A fényképezés elégikus, alkonyi művészet. Minden fénykép egy-egy memento mori. Fényképezni annyi, mint részesévé válni valaki (vagy valami) halandóságának, sebezhetőségének, változékonyságának” – juthat eszünkbe a Susan Sontag A fényképezésről című könyvéből származó idézet Ara Güler fekete-fehérei láttán. Nem tudható biztosan, de sejthető, hogy a fotókon szereplő emberek nagy része már nem él. Néznek ránk, mosolyognak, mintha élnének. Ara Güler életre fotózta őket.

Izgalmas, hogy a képek között szerényen, a maga vitrin alá került zártságában látható a műtárggyá avanzsált, a fotókért részben felelős fényképezőgép, Güler tulajdona. Egy pillanat erejéig elhisszük, hogy a török fotóművész rövid időre letette a gépét, s hamarosan visszajön érte.

Öröm, s méltó a török–magyar kulturális évadhoz, hogy a kitűnő fotóművész képeiből összeállított kiállítás megtekinthető Budapesten, hiányosság, hogy az önéletrajz hézagos ismertetésén kívül egyéb tájékoztató szöveg nem érhető el a tárlaton, hogy pontosan tudhassuk, hol, merre, milyen környezetben járunk – ebben részben segítenek a képek adatai –, s ne vesszünk el Isztambul és Törökország egyes régióinak sűrűjében. Aki a másik – nem az útikönyvek és a turisztikai oldalak kínálta látványosságokra, az Ezeregyéjszaka meséiből felépített díszletekre kíváncsi – Törökországgal ismerkedne, látogasson el a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központba, és nézze meg a kiállítást – érdemes, mélyreható élményt nyújt. „Azt fényképezem, amit látok” – nyilatkozta egyszer Ara Güler. S most – rendkívüli pillanat – megtapasztalhatjuk, mit látott.

Az életről
Ara Güler: Az életről című tárlata a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban (Budapest, Nagymező utca 8.) december 15-ig látogatható.

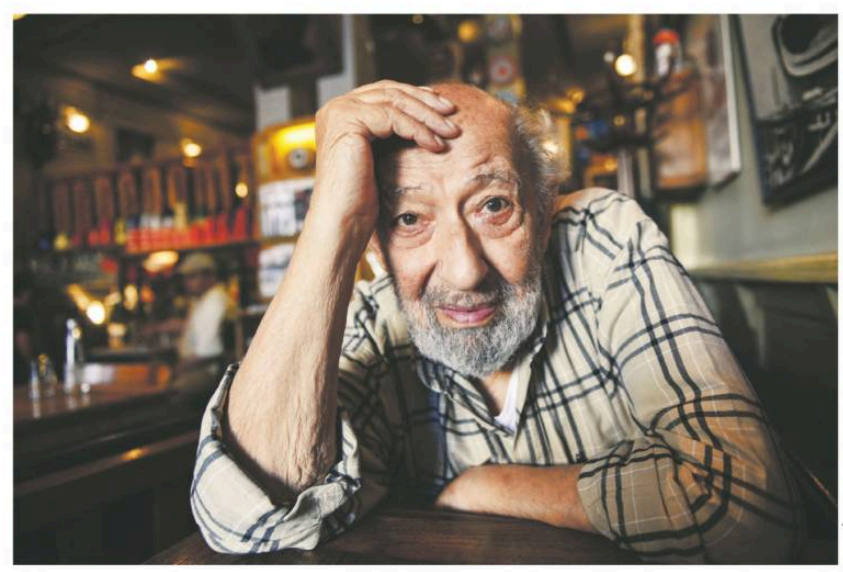

FOTÓ: OZAN KOSE / AFP

Az ezerarcú színésznő

Gubík Ági színművész Pozsonyban végezte a színművészeti főiskolát, majd a kassai Thália Színházhoz szerződött, azután Komáromban, a Jókai Színházban játszott. Az ott töltött időszakban ismerkedett meg Telihay Péterrel, akivel később össze is házasodott, majd közösen szerződtek a szolnoki Szigligeti Színházba. Ádám nevű fiuk jelenleg Barcelonában tanul.

SÁRI EDINA

Ági a szlovákiai Zselizen született – amelynek lakossága felerészben magyar, felerészben szlovák nemzetiségű –, egy kicsi, zárt közösségben, ahol az emberek egymás előtt élik az életüket, ismerik egymás gondjait, belelátnak egymás fazekába. Ebben a kis faluban élve ébredt rá arra, hogy színésznő lesz. „Kiskorom óta ösztönösen tudtam, hogy ezt akarom, és bár nem volt bennem belső bizonyosság, hogy ezt kell csinálnom, mégis egyenes út vezetett a pozsonyi színművészeti főiskolára, ahova elsőre felvettek – emlékszik. – Pedig akadt nyelvi nehézségem is, ám ezen átlendített a hatalmas megfelelési vágy, illetve inkább kényszer. A főiskola elvégzése után szép, szerelmes, bohém évek következtek, kőkemény tanulással, munkával megspékelve."

Övé volt a legjobb női alakítás 2008-ban a Pánikban nyújtott szerep megformálásáért, utána jött a Szinglik éjszakája, majd a Diplomatavadász c. film. 2012-es sikere a Nejem, nőm, csajom című film, ahol Stohl András feleségét játszotta. A Pánikban a szakma fedezte fel, de igazi televíziós sztár a Hacktion című sorozatban alakított szerepével lett, tavaly a Mellékhatás drámasorozatban láthatták őt a tévénézők. A filmesek és tévések után felfedezte a magyar színházi világ is.

Szövevényes történet

„Szeretem a színpadi játékot, örömmel vállalok játékfilmszerepet is – vallja Ági. – A szappanoperák forgatása egy tágabb ismertséget hozott, mert a Barátok közt és a Mi kis falunk című napi sorozatok igazi sikerszéria a magyar televíziózásban. A forgatás ugyan gyakran nehéz, mégis, filmezés közben igazán sztárnak érezhetem magamat, a munka sikerének érdekében körülugrálnak és kiszolgálnak minden téren. A színház viszont olyan, mint a kézilabda, igazi, összetett csapatmunka."

Legújabb szerepét a Másfél óra című felolvasószínházi előadásban játssza, amelynek producere Koltai Róbert színművész, rendezője Gaál Ildikó. A szövevényes történet arról szól, hogy egy férfi az autójában ül, úton van a szeretőjéhez, aki épp gyermeket szül neki, közben hívogatja őt a felesége és a kisfia, mikor ér már haza, és hívja őt a főnöke is, mert a szülés miatt félbehagyta a fontos munkáját, amit helyette nemigen tud elvégezni senki. A férfit feszíti a transzgenerációs traumájából eredő megfeleléskényszere, mindenkinek a maximumot akarja adni, az éppen vajúdó szeretőjének is, akit Gubík Ági játszik.

„Koltai Róberttel a Hajnali részegségben dolgoztam először együtt, 2018-ban, a Szegedi Szabadtéri Játékokon – emlékszik. – A darab Karinthy Frigyes (Koltai Róbert) és Kosztolányi Dezső (Kőszegi Ákos) életéről szólt, én az utóbbi feleségét játszottam. Abban az időszakban, a próbák idején nagyon magam alatt voltam. Addigra úgy gondoltam, már minden rossz ellen fel vagyok vértezve, nem tudnak begörcsöltetni rendezők vagy helyzetek, de pont ez az előadás olyan volt, hogy folyamatosan azt éreztem, hiába vagyok húsz éve a pályán, és hiába tudom, hogy hamis, amit csinálok, valahogy nem tudok jó lenni a próbán. Egyszer csak Robi azt mondta: „Ági, neked olyan jól áll a színpad!" Nem ecsetelte a dolgot, nem akart tanácsot adni, nem akarta megoldani helyettem a helyzetet, csak ezt a mondatot elmondta, és onnantól kedve elkezdtem szárnyalni, és jó lett az, amit csináltam, és a darab sikeres lett. Az a jókor elhangzott mondat zökkentett ki a tehetetlen görcsösségemből. Ezt soha nem meséltem el neki, nem is tud arról, hogy emiatt milyen fontos ember lett az életemben. Nem köszöntem meg neki, de alapvetően nem is tudjuk egymásról, hogy egy-egy odavetett, ártatlan megjegyzés mennyit javíthat – vagy éppen ronthat – a játékunkon. Nagyra tartom őt színészként és emberként is, boldog lettem, hogy vele játszhatok, amikor Gaál Ildikó felhívott, és felkért erre a szerepre. Ami külön öröm és megtiszteltetés, hogy amikor Hegedüs Miklóssal együtt játszottam az Ágnes, báránykámban, Robi és Ildi megjelentek nézőként, de megnéztek a Nem, nem, köszönöm című abúzustörténetben is."

Izgalommal várta a Másfél órát és főleg a nézők reakcióját. Amikor megtudta, hogy az előadást egy ponton megállítják és beszélgetnek a nézőkkel, illetve a nézők „felhívhatják" őket, a szereplőket, nagyon megörült a rendhagyó, interaktív lehetőségnek. „Maga a szerep is roppantmód izgat, mert egy olyan nőt játszom, akinél a néző érzi, hogy ez a terhesség az utolsó esélye arra, hogy gyermeke szülessék. Az, hogy nem önzésből tartja meg a gyereket, abból derül ki, hogy ez egy egyéjszakás együttlétből fakadó várandósság, igazából nem is ismeri egymást a két fél, tehát nem akarja a férfi nyakába sózni a gyereket, ezzel kiharcolva a törődését."

Játék három nyelven

Gubík Ági különböző műfajokban, különböző stílusokban, három nyelven játszik, különböző országok színpadjain, filmvásznán tűnik fel. Mindegyik munkája egészen más művészi attitűdöt kíván, így mindig teljesen más karaktert mutat, mégis mindig önazonos, minden szerepében gubíkágis marad: sallangoktól mentes, elegánsan vérprofi, akinek sok minden más is belefér az életébe. „A munkáim nem engedik meg, hogy rendszeresen étkezzem, bár nagyon szeretek főzni – magyarázza. – Szerencsére a szüleim kertjében sok minden megterem, ezért vegyszermentes zöldség és gyümölcs is folyamatosan kerül az asztalra. Mindig főszerepet játszott életemben a sport, régebben kézilabdáztam, nyáron úsztam, télen síeltem, most is, ahogy időm engedi, rohanok aerobikozni, alakformáló edzésre, vagy futok egy jót. Érdekes, hogy akkor kezdtem ismét rendszeresen sportolni, amikor pár éve nagyon padlón voltam. Éreztem, hogy kell valami, ami kihúz a lelki gödörből, és rávettem magamat a gyakori edzésekre. Ez olyan hatással volt rám, mintha valaki helyrepofozott volna, éreztem, ahogy az izmok újra stabil tartást adnak, kiegyenesedik a gerincem, és ismét felemelt fejjel tudtam fordulni a világ felé."

„Amióta elromlott a tévém, megmagyarázhatatlan nyugalmi állapot kerített hatalmába, sokkal több időm maradt, jut a befelé fordulásra, odafigyelést igénylő könyvek olvasására, a természetben való szemlélődésre."

FOTÓK: PAVEL BOGOLEPOV

Mostanában, meséli, nagyon érdekes időszakot él lelkileg, ami tavaly azzal kezdődött, hogy elromlott a tévéje. Nem vett újat, ezzel kikerült abból az általában silány és szinte feldolgozhatatlan információáradatból, amit a tévé közvetített. „Emiatt valami megmagyarázhatatlan nyugalmi állapot kerített hatalmába, sokkal több időm maradt, jut például a befelé fordulásra, odafigyelést igénylő könyvek olvasására, a természetben való szemlélődésre. És igen, nevezhetjük mentális hobbinak is: felfedeztem magamnak Pál Feri atyát. Olyannyira fanatikus módon, hogy minden előadásán ott vagyok, akár a legkisebb faluban is. Zsámbékra, Gödöllőre megyek legközelebb, de észrevettem, hogy a szülőfalum mellett, Garamszentgyörgyön is fellép, oda is követem őt. Olyan dolgokra ad választ vagy nyújt iránymutatást – humorral és életszeretettel –, amiken én is gondolkodom. Ott ülök a tömegben elbújva, iszom a szavait, és csodálattal hallgatom, hogy látszólag milyen könnyedén, magától értetődően ad választ az élet engem foglalkoztató, nagy kérdéseire."

Színpadi szerepek

Gubík Ági a Nemzeti Színház nyitódarabjában, az Ember tragédiájában Cluviát alakította, játszott többek között a Merlinben, a Játékszínben, a Karinthy Színházban, a Szegedi Nemzeti Színházban és a kísérletező kedvűek kedvelt színjátszóhelyén, a Zsámbéki Színházi és Művészeti Bázison. Szenvedélybeteg pszichiátert játszik a Kettőspont Színházban, az Ágnes, báránykám című drámában, emellett egy belevaló nő szerepében látható a Valentin-nap című krimibohózatban. Monodrámában is erős, hozzá köthető a Szerelmünk, Sisi-előadás is. Csányi Sándorral az Ahogy esik, úgy puffan című színpadi játékban megcsillogtatja improvizációs tehetségét is.

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Magyar Péter, anti-e vagy?

BÁLINT ORSOLYA

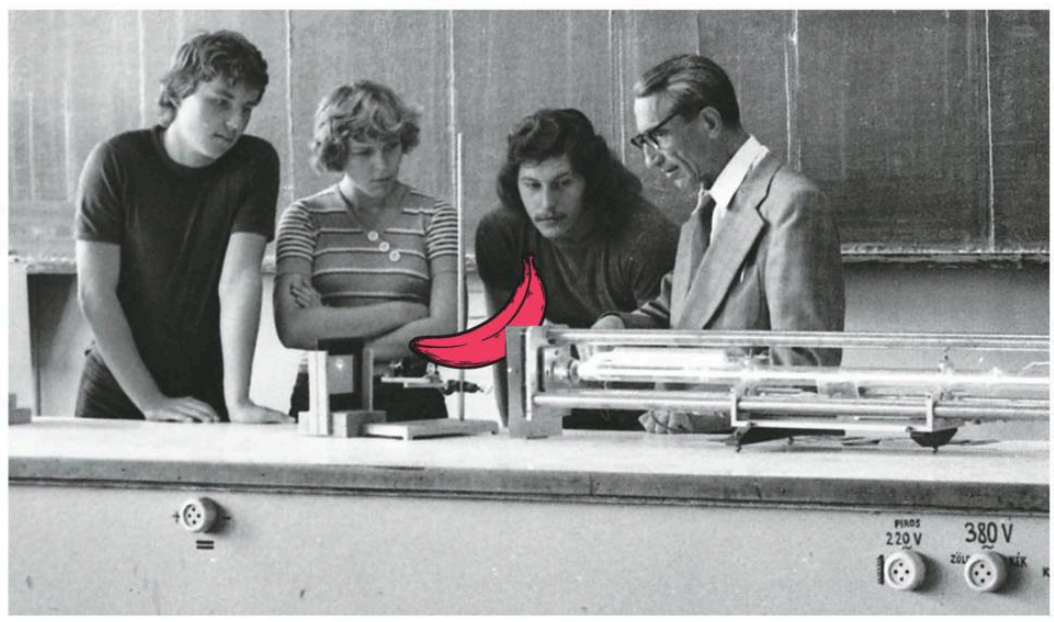

FOTÓ: FORTEPAN / URBÁN TAMÁS

Országjárási láz fűti a rideg novemberben reszkető kis hazánkat, a minap hallgattam Magyar Péter rendezvénye után Nagy Ervint, aki azt magyarázta egy videós stábnak, hogy „ez szinte már miniszterelnöki székfoglaló volt". Magamba kellett nézzek, vajon milyen akadálya van annak, hogy ezt a miskolci sportcsarnokból kissé szürreálisnak ható víziót át tudjam érezni. Nem csak a megafonosok, az egykori baloldalról is többen úgy gúnyolják Magyart, hogy „piperkőc, zselézett hajú, szelfipojáca, Instagram-huszár". Képzeljük el, ha ugyanezért egy nőt pellengéreznének, ami nem nehéz, hisz lépten-nyomon ítélkeznek fölöttünk, hogy túl rövid a szoknyánk, és a hajunk is milyen. A másik oldalra már ezért sem állhatom a köpcösözést, kakaduzást sem. Ott már bőven vannak ténylegesen elkövetett bűnök, és úgy illik, hogy embert, kormányt a cselekedetei alapján ítéljünk meg. A szavak is beszámíthatók tettként, hiszen egy gondolatiságot képviselnek, adott esetben hamisak, hazugok, manipulatívak. De az nem lehet a Magyar miniszterelnöki alkalmasságáról szóló eszmecsere alapja, hogy „már a szeme se áll jól".

Eggyel komolyabban vehető szempont, hogy homályosak az elképzelései, vagy hogy ígér fűt-fát, csak szavazzunk rá, hadd döntse meg Orbán hatalmát. No de ha nem ígérne, nem is vennénk őt politikusszámba. Hiszen a politikusok úgy szereznek szavazókat, hogy próbálják érzékeltetni velük, ha engem választotok, 5 vagy 10 év múlva ez és ez lesz jobb, mindenesetre más. Az ígéretek számonkérése azonban nem történhet a jelenből, amikor még nem volt módja az illetőnek, hogy bármit megváltoztasson. Ilyenkor szoktak a tehetetlenségi nyomaték legyűrésére például országjárásba (a másik oldalon nemzeti konzultációba) kezdeni. Ami olyan, mintha csinálnának is valamit, de legalábbis felhatalmazást próbálnak hozzá gyűjteni, személyes találkozásokkal hatással lenni az emberekre, akik szeretnék, hogy hatással legyen rájuk, hiszen ezért mennek oda. Még akkor is, ha azt sziszegik kintről Gollam hangján kórusban, hogy „gyilkosz", és azt írják fel a transzparensre, hogy „Büdös vagyok! Te neobolsevik retek." Vagy te neovizigót karalábé, ha nagyon kreatívak akarnak lenni. De ők is csak figyelmet szeretnének, hátha Magyar térültében-fordultában vet rájuk egy pillantást, de megteszi a közönsége is, élőben vagy online, ha készül felvétel. Márpedig miért ne készülne, az újságírók kifejezetten vadásznak az ilyen figurákra és jelenetekre. A protestálók legalább gyakorolják a szabad véleménynyilvánításhoz való jogukat (a gyilkosozás átlép egy határt, de mivel akkora orbitális marhaság, senki sem veheti komolyan), és részt vesznek a közéletben, a maguk bármilyen szerény hozzájárulásával és nyitottságával.

Már összetettebb elemzést kíván, vajon mire következtethetünk Magyar előéletéből. És most nem az exeire gondolok, pedig ott is akadnak triggerpontok egy női szavazó számára, hanem amilyen szimbiózisban élt a NER-elittel, ha őszintén, akkor azért aggasztó, ha alakoskodva, akkor meg azért. Nem elvéve tőle a szabadságot, hogy az ember igenis változhat, de nem bedőlve annak a közkeletű nézőpontnak sem, hogy „a NER-t csak belülről lehet leváltani". Hiába állítja Horn Gábor utolsó mohikánként, hogy összefogás még kell a kormányváltáshoz, láthatóan az Magyar célja, hogy ne is kelljen (mert abból eddig se sült ki semmi jó, amiért csakis magukat okolhatják lassan már mind expártok), és meg kell hagyni, eddig egész jól halad.

Már az egy komoly fegyvertény, hogy a képviselői ott vannak az EP-ben és a Fővárosi Közgyűlésben, bár sokat morfondírozunk kis Visszhangos szerkesztőségünkben arról, vajon ez utóbbi törvényellenes működéssel tetézett napi szappanoperája, amit a Népszava hasábjain követünk, nem visszaélés-e a választók jóindulatával és felhatalmazásával. Avagy ez lenne maga a demokrácia, amikor a vita viszi el a munkaidőt, nincs kötelező egyetértés, sem többségi hatalmi szó? De ott ülnek mind egy nagy asztal körül, Karácsony, Szentkirályi, Vitézy, a Kutyák és a Tiszák meg a többiek, van valamiféle diskurzus, jönnek olykor „érvek" is, például: nem azért nem aszfaltoznak mindenütt, mert nem jutott eddig eszükbe, hanem azért, mert nincs rá pénz (Kiss Ambrus, Karácsony jobbkeze). Vagy hogy az aluljárók lezárása télire nem pusztán rendészeti kérdés, hanem embertelen lépés a hajléktalanokkal szemben, és akik ilyen döntést hoznának, mezítelen kismacskaként születnének újjá a tundrán (Döme Zsuzsanna, a kétfarkúak képviselője). Közben látjuk a közgyűléses fotókon a vigyorgó fejeket, mintha kaszinóznának, soha eddig nem volt ilyen magas élet a városházán. Bár ügyintézés szempontjából az sem vezet messzire, ha csak abban tudnak dűlőre jutni, hogy növelni kell a fővárosban a nyilvános vécék számát. Illetve elfogadták még Kovács Gergely javaslatát, hogy a döntésképtelenség határán táncoló és viháncoló köztestület karácsonyi húzós játékkal próbálja feloldani a köztük felgyülemlett feszültséget. Ámbátor az is lehet, hogy ez lesz az új normális, és ha eközben tudnak hatékonyan várost irányítani, ne vegyük el tőlük, hogy közben jól érezzék magukat, időnként játékosan oldva a feszkót, mint valami pszichodráma- vagy önképzőköri csoport.

Az már látszik, hogy új, de még nem feltétlen biztonságos terek nyílnak ott, ahol a Fidesz eddig mindent szoros kontroll alatt tartott, és a nem kontrollált, nem szabályozott, nem leuralt működés az emberek egy részének egész komfortos. És még bőven van idő a választásokig, nyugodtan lehetnek kételyeink. A bizonyosság sem feltétlen valamiféle erős hit vagy mély meggyőződés mindenkinél, lehet olyan gyöngéd, akár egy toll cirógatása az arcon. Ha ez elég is a döntéshez, nincs több vacillálásra szükség. Ha még ekkor sem fogadjuk el, amit már úgyis tudunk, akkor jön az élettől pofon, s ha még így sem, végül a téglafal is velünk szembe, hogy értsük már meg, mi a stájsz. Sokszor persze úgy is képesek vagyunk a számunkra rosszat választani, ha tisztában vagyunk vele, így gondolok a negyedik Fidesz-kétharmadra, ami már a téglafal, bár nem mindenkinek egyformán kemény vagy fájdalmas. Talán ez az akadály, ami köztem és Magyar Péter között feszül, mintha a toll cirógatná az arcomat, hogy ez nem lesz feltétlen kellemes. Mindenesetre abban egyet tudok gondolni Nagy Ervinnel, hogy a NER nem lehet örök, hanyatlása megállíthatatlan, csak idő kérdése. A kvantumfizikából meg tudjuk, amit falnak hiszünk, annak 99 százaléka légüres tér, a többi pár atom. Csupán ennyi az anyag, bár a NER esetében ez sem lebecsülendő, masszív egy cucc, erre már rájöttünk. Az anyag ellentéte az antianyag, s ha e kettő találkozik, nagy energiát felszabadítva bekövetkezik a megsemmisülés. A kérdés végül csak az, Magyar Péter elég anti-e?

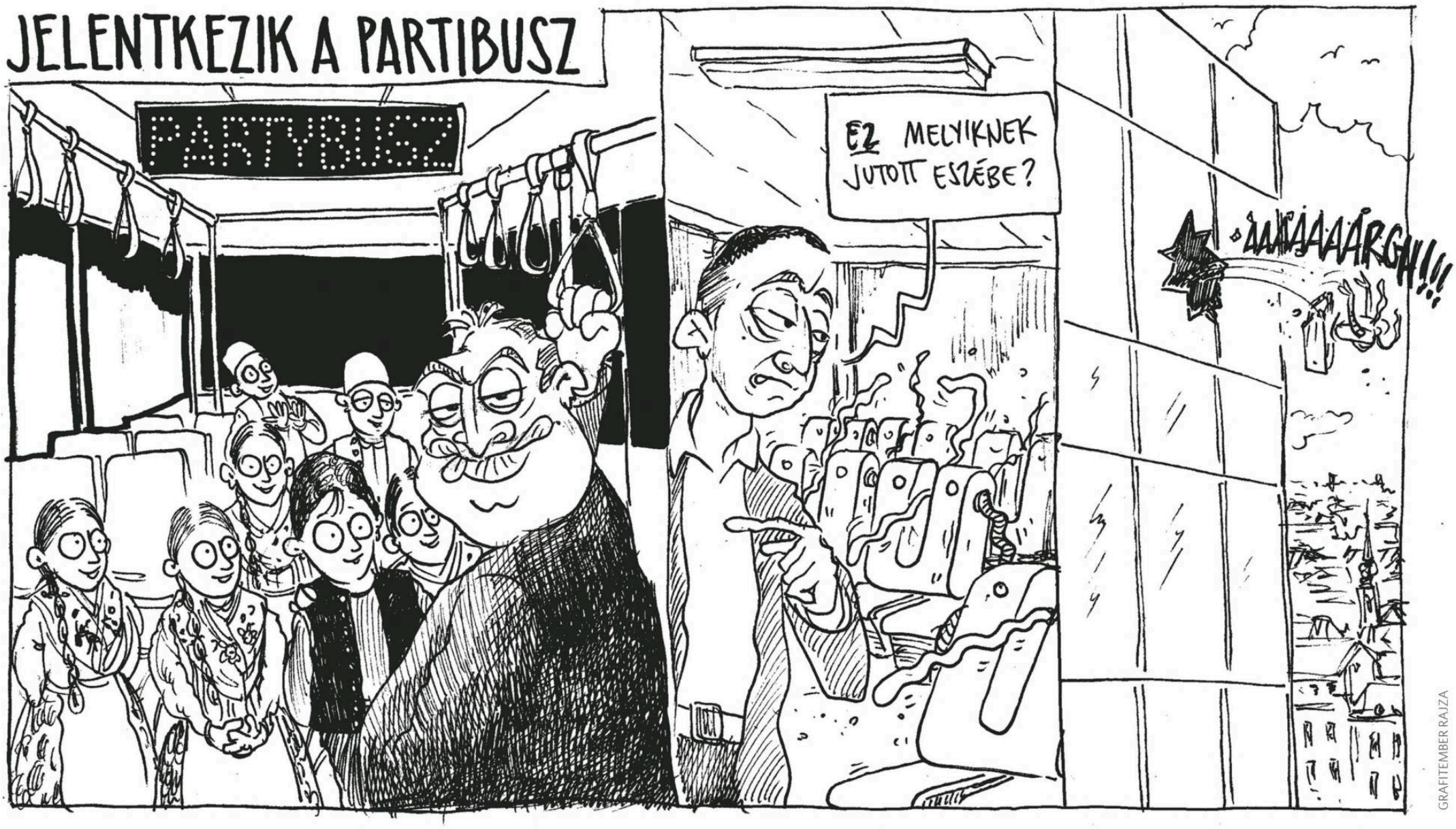

GRAFITEMBER RAJZA